

غزلیات لطیفی

تصحیح
بہر حق

مولانا مولوی نصیر الدین صاحب منشی فاضل

صدر مدرس اساتذہ شریفہ اسلامیہ نئی سکول لاہور

بفراش

شیخ مبارک علی تاجر کتب

انڈین لوہاریڈا لاہور

۱۹۲۳ء

در طبع کریمی لاہور باہتمام میر عزیز گل پتھر طبع شد

مطبوعات روکان

شیخ مبارک علی تاجر کتب اندرون کوہاری گوانہ لاہور

فارسی یاد امت از علی گڑھ تالیف	فارسی بہار بخشا سے فارسی مشمولہ امتحان
تالیف	منشی فاضل قیمت
عروض تسلیمی	منشی فاضل قیمت
رباعیات الراجد الباقی	منشی فاضل قیمت
منشی فاضل قیمت	منشی فاضل قیمت
رباعیات سجائی	منشی فاضل قیمت
منشی فاضل قیمت	منشی فاضل قیمت
فارسی کورس کا ایک حصہ ہے قیمت	منشی فاضل قیمت
مروغین مشمولہ امتحان منشی فاضل قیمت	منشی فاضل قیمت
حصہ اولی سے فارسی کورس قیمت	منشی فاضل قیمت
انتخاب مخزن حصہ دوم	منشی فاضل قیمت
نوجلدوں کا انتخاب	منشی فاضل قیمت
بحر العروض مشمولہ امتحان پر فینسی	منشی فاضل قیمت
الفضل دفتر اول و سوم مشمولہ امتحان	منشی فاضل قیمت
منشی فاضل قیمت	منشی فاضل قیمت
ترجمہ ابو الفضل دفتر اول از مولانا	منشی فاضل قیمت
وجاحت حسین صاحب عند لیب شادانی	منشی فاضل قیمت
راہ پوری قیمت	منشی فاضل قیمت
منشی فاضل قیمت	منشی فاضل قیمت

غزلیاتِ نظیری

بہ تصحیح

مولانا مولوی نصیر الدین صاحب منشی فاضل
مدرس السنۃ شرقیہ اسلامیہ ہائی سکول - لاہور

بفمائش

شیخ مبارک علی تاج کتب اندرون ہاریدوارہ

لاہور

در مطبع کیری واقع لاہور باہتمام میر امیر بخش

چاپ رسکید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ردیف الالف

اذما شئت ان تجي حيوۃ حلوة المحيا
 بر سوائی برآ و سرز مستور می دن پیا
 حدیث حسن و مشتاقی درون پرده پنهان بود
 برآمد شوق از خلوت نهاد این راز بر صحرای
 و خط و قال حسارش قضا شکست نمود اول
 قلم برداشت به زده ورق پرگشت از انشا
 در آن مجلس صفا بودم که عشق از حسن بشیدا
 بر حمت اتصال افتد چو پیوندی برید از هم
 بجانا زو نیاید عاشق و معشوق کم گردد
 شراب مشاب و میخانه و ساقی همیشگی
 تقاضا بر تقاضا می رسد ز انسوئی لبروم
 اگر نالم ز حیران رخ مگر داند حسیه
 و زون بیت اجزان پیر نیابتا چه میداند
 که شمع بر سر سودای یوسف میکند غوغا

نظیری که طبع داری که مقبول مغان باشی
 فلا تحسد ولا تبخل ولا تحس على الدنيا

اے از کرم زینختہ خون سبیل را
 در ملک مصر یوسف کنساں بیا تو
 گوئی بغیر واسطہ در گوش خاکنے
 داوہ بکنج فقر نشان جنت النعم
 پل بستہ جز مہر تو بر معبر کلیم
 ہر فرد گشتہ حاکم ایں ملک غیر تو
 درویش و بادشہ بوجہ تو قائم اند
 نفروہ بر رسوم مقدر سبحن سعی
 پیچیم گر تو باز ستانی متاع خویش
 قائل بچر گشت شائے تو ہر گشت
 در تو با جہاد نظر کے توان رسید

وز لطف عید کردہ عزائے خلیل را
 وریائے نیل ساختہ چشم کھیل را
 رازے کزان خبر نمود جبیر نیل را
 کردہ سبیل مشیت گدا سبیل را
 دل کردہ باد قہر تو خوں درو نیل را
 نا کردہ گرم جاندوہ کو سس رحیل را
 نور سمد کردہ تو عزیز و ذلیل را
 وز معصیت نہ کاستہ رزق کفیل را
 دار دو عالم از تو کشمیر و قلیل را
 در ہستی توریہ نبود قال ذیل را
 صمد شبہ در رہست قیاس و دلیل را

توحید حق بیان نظیری بلند ساخت

بر تر نہید پایہ عرش جلیل را

صفا از عقدہ دلہاست آل زلف محقد را
 کہ دادے روح را با جسم الفت گر نگردیدے
 بیک حسن شمال طبع عشق انگندہ شد ورنہ
 بہکت خانہ سیر مصحف از برداشت آرزو را
 حدیثہ و لغوزش بسکہ شد مجموعہ حکمت
 وجود مرکز پر کار عالم کے شدئے ثابت
 بمسکن بہتر از پہلوئے گمشدہ ترا گشتہ
 گرامی میجانے در رہ امشب میزبان دارد

بحمد اللہ کہ ربطے بہست با مطلق مقید را
 محمد کاروان سالار ارواح مجبر و را
 نیداوند نقشین ہستی ایں لوح زبر جبر را
 کہ عقل کل نمیکرد از الف بے فریق ابجد را
 حکیمان جلد ملیسا زندا وراق مجلد را
 احد خود قاب تو سین از نبوئے میم احمد را
 کند طے بر براق معرفت اقصائے مقصد را
 ملائک صف بصف پست عرش از استرا

نظیری نشاۃ ذوقی نہ جام ہوشمند کش
 منے و مطرب پریشان میکند ستان سرمد را

ساقی بشود و رنگی اسید و بیم را
 حرف تریب آدم و ابلیس تا بچند
 از سائز و دست خورم بخش جریحه
 بوی بید خلوت شبها شنیده ام
 آسجا که لب ز رشحه می پاک کرده اند
 گو مفلسان کعب بگرد کاب چشم
 زیباست گر چه خلعت محمود بر ایاز
 مطرب بکند و لغمه غنی کن دل فقیر
 جنسه که در خزانہ لطف تو نیست نیست

بناها حقیقت رنگ قدیم را
 چندے بگو ترانه نقل و ندیم را
 بر طاق به حکایت جام دو نیم را
 پنهان مکن که نیک شناسم کشیم را
 گل مشکبوی کرده روانی شمیم را
 بر عرش برده از در مسجد یتیم را
 شور آں زماں کست که پوشد گلیم را
 ساقی بیکه و جبرعه سخی کن لیتم را
 جز احتیاج تحفه ندیدم کریم را

روزیکه جرم منانه نظیری بر آرد

از آب عفو نشوی کتاب سقیم را

وارد ز غمره حجت قاطع حبیب ما
 یک بانگ ذوق گرمی مار کفایت است
 روزیکه رخ نمود و بما کار داشت عشق
 مارا تو قبول نیارے و خلوتے
 از نگهت گلست ضرر دل رمیده را
 عاشق ز گوئے دوست تکلیف آید
 بهتر که از حکایت مادر کشی نفس
 گل را تصور نیست ترا گر ز کام هست

بیعت یزدان الفقار ستان خطیب ما
 حاجت بتا زیانه ندارد ادیب ما
 ز اول حواله دگراں شد نصیب ما
 مال و منال هر دو جہاں از رقیب ما
 در بر رنج صبا نکشاید طبیب ما
 با صبر و راحت انس بگیرد غریب ما
 دل خویش شود ز غصه کار مہیب ما
 در بار کاروان ہمہ هست طیب ما

بر پائے بند گون نظیری زدیم پا

آونخت عشق از سر گرد و صلیب ما

بغیر از رنگ و بو نیست این عشق مجازی
 عزیزاں جان فدا کردم سوساں ہا کردم
 عطا کن لذت طعم حقیقت عشق بازی را
 بزم گوشہ چشم بنارم بے نیازی را

عبارت کو تہ و دل تنگ خاصان ملک دنیا
کسے تفسیر مرعاشق و معشوق کم داند
ہمہ سرمایہ اقرار و ایمان بود رخسار
گر سہ باز شاہنشاہ و ماصیاد و طالع
صنوج و مروج بر ہم خورد چوں بانگ آید

چہ داند مرد صحرائی طریق کار سازی را
بجز ملی نمیداند لغت ہائے حجازی را
فغان از غال ہندویت کہ کافر کرد غازی را
و لے کبکی شمار آریم خوئے شاہیازی را
بزیار آید از طاق این کہن دلیق نازی را

گر از یک رہ نماید روئے از صدرہ بڑا پید
نظیری چارہ چوں سازد فریب ترک تازی را

طاعت مانیت غیر از در زین سپدارا
ہر کنشادی کرد سوئے مانند گرہ بر کار زو
از نخستین جلوہ قد و لبرے افراشت حسن
شوق صد منصوب گشت عشق صد بیسلف فروخت
او شمیم گل و داغ ما پریشان مے شود
خانہ مانحاکاراں بر سر راہ صباست
و ات میخواراں شبے خون قضا بر ہم نزد
باغبان در موسم گل گو در بستان بہ بند

ہست استغفار یا محتاج استغفار یا
قطعہا کردیم اما شد ہمہ ز تار ما
از نگاہ اول افتادیں گرہ در کار ما
بوالحجب ہنگامہا گرم ست در بار ما
بر غمی تا بدیم عیسی دل بیمار ما
شب غمے سوز و چراغ از پستی دیوار ما
تا چراغ بزم مستان شد دل مشیار ما
و فیر شغیر تیر ما بس بود گلزار ما

نغمہ مستان مے ریزد نظیری را ز لب

از تو اخالی بسا و خانہ رختار مار و چلہ

بد رخ شکستہ از خطارنگ امیدیم را
ہلم ارادت گر کند ذوق نصیب جان من
شق از برائے داغ من آتش بجانم مزید
تذکیہ و دواں بردہ است او کیسہ عمر بوس
نغم کہ مستان بگذرم در خدمت پیر خاں
نشے باطن دین اہم خواہم جہنم کو دگر

بید منجم طالع از ہم دور تقویم را
مستوفی امر قضا باطل کند تقسیم را
افغان کہ کردم دوزخ گلزار ابراہیم را
چا وید مستغنی شوم از صد وہد کہ نیم را
گلہانگ ازادی کشم دوشے زخم تسلیم را
آرائش مسند کنم زینت و ہم دیہیم را

یوسف کہ کردے سلطنت ہمیش ~~نہیم~~ پیر
بر آسمان سروری خورشید گر طال شود

امروز صاحب ذوق دل غیر نظیری نیست کس

نیکست بر کاخ گداس سلطان ہفت افلیم ما

چند از مؤذن بشنوم توحید ترک آمیزا
فکر شب و روز و سحر نے حال بخشہ نے اثر
ترک شراب شاہم بیمار کردے طیب
خاکے بیا و آسختہ گردے زجا انگیختہ
نے عشق افزاید بریں نے مہر پیدش ازیں
پیوستہ ابر و در کشش ہمارہ مژگان درون

سیری نظیری زین جن کر کہنگی گشتی حسن

درباغ زمینی ہیں ہم خار و گل نوخیز را

از کف نمیدہ دل آساں ربودہ را ۱
من و پئے رہائی و او ہر دم از فریب ۲
دل و امید مریم و این آہوان مست ۳
ہرگز دم حلاوت آسودگی نیافت ۴
آشفقت و اشت خارش آسودگی دماغ ۵
نہ توان چشید قند مکر ز راں لبان ۶
یکرہ خوشم بخت دہ و نداں نما نہ کرد ۷
ساغر کجاست تا گلہ از دل ببول بریم ۸
تا منفعل ز رنجش بیجا نہ بینش ۹
نادیدہ جو را و ز وفا لاف ساز دم ۱۰
منظور یار گشت نظیری کلام ما ۱۱

دیدیم زور بازوے نا آرمودہ را
بر سر گرہ زندگرہ ناکشودہ را
ریزند بر جراحت مامشک شودہ را
تلخ ست خواب دیدہ درخول غودہ را
داویم بر ہوا سیر سودا فرودہ را
بتوال شنفود تلخ مکر رشنودہ را
تا کے نماید آن گھر ناعودہ را
روشن کنیم خاطر کلفت زدودہ را
مے آرم اعتراف گناہ بنودہ را
نتوان نمود ترک ستائش ستودہ را
بیہودہ صرف شکرت کردیم دودہ را

۱۱
 تاجکے برخستہ بندم جسم غم فرسودہ
 در دروں همچون غنبت خوشه اشکم گره
 لوشما گشت و یارب یاربم کالے ٹکڑ
 نظر صد منزل به پیشیم آمد و نشنا ختم
 به که یک فاصده باشد محرم این از نیست
 ز شراب سودمندم بخت بد پر سزا و
 دل ز بهر اشک لولوئے و رنگ کاہیم
 ز کنایت کاہستی منج آں لب چوں کنم

سر بلوفاں میسدم این مشت خاک سودہ
 پس فرو خوردم بدل خونہائے ناپالوودہ
 نیست گویا روزی این سقفت ویزدودہ
 باز مے باید ز سر کبرم رہ پیودہ
 چند بر کاغذ نویسیم حال و شویم دودہ را
 مے کہ میخوردم نمیخوردم غم پیودہ را
 در بلوریں حقہ دار و کھربائے سودہ را
 میچکد بخود حلاوت قند آب آلودہ

باز نظیری چوں نشستی گوش برخیزش مکن
 در پریشانی میفکن خاطر اسودہ را

۱۲
 ز خور اگر نیم مے نعل فام را
 بقدر زخم مرہم لا سی غیب رہند
 یابم ما در بیخنتا بید ہفت
 لس جذبہ بکار دل ما مئے کنند
 ما سرج ز پروہ دخل غلط تاجکے کنیم
 سمت چنین فتا و کہ ترکان مست او
 لم لذتم کہ روئے ندیدم ز آفتاب
 ز جام صبح بے صفت فقر پر کنند

اسے کاش تر کنند بھوئے مشام را
 ز اں مے کہ طعم نوش کنند مغزو کام را
 ما ہے کہ او تمام کنند نا تمام را
 تا چند سز حلقہ در آریم دام را
 مطرب ہماندا وہ نشان مقام را
 در دہر ما بطق نضا وند جام را
 در خانہ بچتم ایں غم مرہم خام را
 خورشید سترگوں نکند کائیں شام را

رخت از حرم کشیم نظیری بسو منات
 حرم نما ندہ حاجی بیت الحرام را

۱۳
 ایر بہرین موج شمشاد و شبنم مرا
 نمودت ز پراگندگیم باز آورد
 و سایہ از ہمہ سودر کین خورشیدم

بروشنائی ہر ذرہ روزی ست مرا
 دلیل راہ حقیقت برہمنی ست مرا
 بہر کجا بن خار بیست مسکنے ست مرا

بهر سراج و بستان فروغی آیم
 بدوستی که ز بس محو لذت عشقم
 هزار ناله بشنود و در دمی مشغوم
 ز خوشمائی سر شکم لبالب آغوش
 اگر بعر که در خوں فتاده ام چو عجب
 در یغ رخس فرود اند و روز بیکه شد
 کدام می که پس از مستیم خمار نداد
 بیا ز محنت جاں کند نم خلاصی

گداخت جسم نظیری ز وقت نظم

که دیده تنگ ترا از چشم سوزنی ست مرا

پروانه ایم و شعله بود آشیان ما
 موریم و برگذار شکر اوقات ده ایم
 تابان نصیب ساخته ایم از خلاوتی
 زده در گلوئی ما کند از کینه زوگای
 خود شید عمر بر سر دیوار و خفت ایم
 صد موج را از رفتن خود مضطرب کند
 بس در دماغ هم نفسان مغز سوختیم
 در پیری از هزار جوان زنده دل تریم
 وقتی که جا بود می مجنون گرفته بود
 در جیر تم که غنچه به بلبس چو نه گفت

بنیاد ما خرابی ما استوار کرد

گوئی که سود ما ست نظیری ز یان ما

ز ستم بسکه بتدبیر خود از خایها
 رفت نام و نسیم در سر خود کایها

و ر ع و شیب ز بون غم ایا مم کرو
 طایرے نیست کرتا کے زندن پانیت
 روز عشرت بصداع سر مخور گذشت
 دل بلہو و لعب عمر منہ کیں مغل
 خلعت سرو با ندایم صنوبری بند
 شکوہ پیری کہ ہوا و ہوس از جوش نشانند
 پیش از مرگ خود اند آفت ہستی رستم
 و خرابات سر نامور ال گردیدیم
 لوث تقصیر چو از آب کریم شسته شود

یاد و دوران جوانی و مے آشامیہا
 صید یک مرغ تکر دم ز کین دامیہا
 ترنگہ دید و ما غم ز تنک جامیہا
 تکیہ بر باد کنند از سبک آرامیہا
 جامہ زینبہ عناید ز خوش اندامیہا
 چوں مئے کہنہ بردل آدم از خایہا
 با جل بار نماندم ز سبک گامیہا
 بسکہ اندیشہ نکردیم ز بد نامیہا
 دلق و رویش برائید ز سیفہا

ساز و برگ و مے مطرب نظیری تجست

بوسے خیر آیدش از نیک سرا سجامیہا۔ فاضل غزل

بصاف صبح نگہ کن سیر سبوح بشار
 دل از مطالعہ صبح در حجاب مدار
 شکاف خرقہ بدقت چہ مے کنی چو بند
 یکے بکوزہ پر ہمیز خویش سنگین
 چو موی جاہ جہاں نقص دیدہ بینا
 چو شیر گاہ قناعت دہان آند بلند
 در اثر و حام غم و غصہ وقت گم کردی
 حجاب مانع قرب است شرم حایل الطف
 چو رنگ چہد شوی ملتفت بروئے سخن
 بزم بے بصراں پرہ بر معانی کش

دہان چشمہ کشادہ راہ جو بکشا
 بزیر ہر بن نمودیدہ برد بکشا
 لباس فقر و فنا پارہ بہ رفو بکشا
 چو شیشہ رشتہ ز نارسش از گلو بکشا
 اگر ز رستہ تراور و و دیدہ مو بکشا
 چو باز وقت ہنر بال جستجو بکشا
 ترا کہ گفت سیر کیسیہ در غلو بکشا
 بہ نزد اورہ اظہار آرزو بکشا
 بمنزراہ کن و پردہ ہمچو بو بکشا
 و گریہ دیدہ وری بر خوری برو بکشا

بزم اہل خود عقدہ بر سخن گذار
 چو نیست نظیری کسے بکشا

بر فلک تابد سیحار شده ز نار ما
از معاصی تو به میکردیم پیش از عاشقی
از شبان وادی این نفس سوزان تریم
گر بطبع زاهدان تلخ است طعم ما چه غم
خضر و قتی که که تمییز خراب ما کند
هر کجا عشق است ستوئی طیب با خسته اند
زیر کال را دانه و آب چمن خامش نکرد
چون مگس بر قند میجو شیم بر مطلوبه بین

بر زمین منصور افراد دستون دار
این زمال عصیان شود از کفر استغفار
موسیقی اندر طور میرقصه ز موسیقار
روشن از رخسار میخواران شود معیار
زانکه گنج هست پنهان در تیره دیوار
از کد این در و او جوید دل بسیار
عند لیب است بر مزه داند از اسرار
گر می سودا می یوسف نشکند باز بار

کاش می شرفی می
خسرو و مظلمی نظیری نقش شیرین طرح کن
چرخ بار ما کشد چون عشق باشد کار ما

ما با شهپر عتقا چه نوا بال مگس را
در معرض خورشید شهاب چه نمایش
بس غنچه شکفته بتاراج خزان رفت
پژانده نادان که نطفه سمجچه ماند
در کوئے حقیقت چه کند مرد مجازی
جز حاجت انخواں نشد تحفه یوسف
هر چند ز تریاق بود ز هر گراں تر
کس بهره ما نیست کز ان سوداییم
تا همدم هر بیهوده پرواز نگردد
در آرزوئی یک تن به جنس که عتقا است

هم نغمه داؤد که دیدست جرس را
بانور تجلی چه ضیا نار قبس را
رمیست که رهن زنده از قافله پس را
با آنکه پیر چشم و نهی بر مرده حس را
در بدیشه شیران چه هنر گرگ هوس را
ایچا نرسد عرض تجمل همه کس را
زین جنس بعد من ندیم نیم عدس را
از معرکه برویم بر دل گرد فرس را
در سینه شکستیم پروبال نفس را
از بسکه طیب دیدیم شکستیم نفس را

صبح از دم خوریز نظیری بهراس ست

از ناوک شنجینه بود یحیم حس را

نشسته در ظلم با قمر چه کار مرا نه چراغ تیره شبم با سحر چه کار مرا

مسیح وار کند سیر بر فلک رُوحم
 چو ذرہ محرم جاوید آفتاب شدم
 اگر قضا و قدر ز آسمان فرود آید
 چوں بغیر دماغم فتیلہ مے سوزد
 ز طاعت بریا کردہ اجر مے خواہم
 باشک دیدہ آلودہ عفو چوں جویم
 ہزار گونہ شکایت بھمن خاموشی مست
 بقدر تا نگدازی مجھ نہ نوازی
 چو حسن تو بکسے در جہاں مے مانم
 نہ رحم ماند نہ شفقت نہ دوستی نہ وفا

۲۵ دیں دیار نظیری دگر چہ کار مرا
 بانگ نئے مے بُردن ہوش مرا
 نالہ نائے تاح سریم وصال
 نخل غلست نائے پنداری
 میبد مے ز راہ گوش مرا
 مے بُرد در کنار و دوش مرا
 نخل غلست نائے پنداری
 مطرب مے گسار در نظر مست
 مے چشاند نہ نیش نوش مرا
 نیست حاجت مے فروش مرا
 نغمہ مے آورد بجوش مرا
 نشود شرم زوئے پوش مرا
 جاں رود در سیر خروش مرا

جوش ز دور دروں نظیری حرف

کاش بودے سخن نبوش مرا

گل خلعت لوداد و گر شاخ کہن را
 شاخ گل خوشبو بیرو باد و سحر گاہ
 بر سلطنت حسن سبیل ساخت چمن را
 بگشود سیر نافہ غزالان خستن را
 از بادہ لبالب چو قدح دید دہن را
 شد لالہ بجنیا زہ بیاد مے خلعت

افراخت صراحی سر و گردن بپوشید
تا خوش بکین دست و دہ چاہ دقن را
سرتا بقدم نے ہما شا نگر اس شد
تا خوب دہ چنگ بمطرب بروتن را
در عہدے و نغمہ ز بس دید درستی
سنبل زخم جعد بروں کردہ شکن را
گلبرگ ہنا گوش و رخت بود مناسب
گلہ شد و بست برو زلف سن را
خوآن بہاری بہ نثار مئے و مطرب
وربوسہ گرفتند سراپائے چمن را
برگوشش خورد و نغمہ احسن نظیری
پرسی اگر از مردہ صد سالہ سخن را

آنکے عدم بود و نے وجود ایخا
عکس شخصے نسا و در مسکن
حسین ما کرد جلوه بر ما
آنکہ بے نطق و سمع مے گویند
و آنکہ نادیدنیش مے دانند
بوالبشر را قوا ملائکہ اند
کرد آثاریت از سجود ایا
نزد تو جبریل و حی آورد
مردم چشم عالم انسان ہست
دید حسن و جمال آخا را
نسبہ ما نزد ما ہمہ نقد ہست
صورت و ہم مے نمود ایخا
نیک جستیم کس نمود ایخا
عشق ما دل ز ما رہود ایخا
ہست در گفت و در شنود ایخا
ہست در معرض شہود ایخا
جزو کل ہست در سجود ایخا
ہست ابلیس ہست بود ایخا
عقل برقع ز رخ کشود ایخا
شخص عالم بما نمود ایخا
در بصر ہر کہ محل سود ایخا
و یہ ما جملہ ہست زود ایخا

جام گیتی نما نظیری یافت
زنگ از آئینہ زدود ایخا

مانند شراب بند بر پا
بے بحر نمودہ شکل ساحل
بیہودہ شدیم دشت پیما
بے آب نمودہ موج دریا
بگرفتہ ز خاک عرض و پہنا
سروادہ بیا و بود و نابود

بر اوج رسیده که ز پستی - در پست فتاده که ز بالا
 چوں ظلمت نیستی در آمد - نه ماند رخ و نمائند سیمیا
 ورنه دمیدوم مغنی - لب بست فرو نشست غوغا
 عاشق که و عشق چلیست دانی - ورنه دور دے مدا و
 سرگشته مطلب محالیم - اے کاش نبودے این تقاضا
 آخر بچه ما یہ قُرب جوئیم - بال و پر مور و راه عنقا
 آتش نشود ببا و خاموش - از سر زود بفرسودا

چوں حق بشود عیاں نظیری
 گوئیم که لا اله الا الله

چمن از دور و روزگار بر سر ما
 بشعرو شاہد م از کو و کی نظر بازیست
 ز ذوق ما نشود با خبر مذاق سقیم
 کمان لب بزه کرده و رکیں بودیم
 متاع راحت و شادی ما بخارت داد
 کدام عریده انگیز طرح جنگ انداخت
 کسی شگفت ز معجون آب گل نشود
 غیش وجود با کسیه عشق زایل کن
 ستاره دل عاشق نماں کند خورشید
 گداختیم ز درد و غمار نایابی

نوا بر آرو و دیں پرده کن نظیری رقص

که هست و لبر از لست و لبر ما

تمکین خرد برد ز سر شور و شرم را
 پیری برماند از شب غفلت سحر را
 مانند ترنج که خزان است بهارش
 دم سروئیے تار و کد برگ و برم

تاسدره پیرم اگر م در بخت آیند
 کوتاهی عیشم پئے پند و گراشت
 در هر قدمی صد خطرم بر سر راه است
 ره طے نکم مرحله را که پیر گام
 شاید که چو تسلیم در ضابطه گردد
 سعی کنم درخت بمنزل برساتم
 از خانه چشمش نگذارم بدر آید
 صد لایه بامید یک ابرام تو کردم
 چوں تو به کیم از غزل و قول نظیری
 و در آن خرد از صد هنر این یک هنرم را

نعت صلعم

اے کردہ خراب خانہا را
 صیاد و نشان بدام زلفت
 کردہ بہ ہستان و لربا شرط
 در بہر تو صد ہزار صیاد
 نشان بفضاحت تو داده
 در عقدہ جمعہ نیم تابست
 تاکشتہ غمزہ تو کردم
 زابد شد ہر مزار و معبد
 شیرازہ نظم خویش بندم
 صوتے بنوائے نو برارم
 گردیدند ہم غم نظیری

بر ہم زدہ آستانہا را
 در باختہ صید خانہا را
 بروہ مگر و نشانہا را
 آراستہ دام و دانہا را
 مفتاح و رخزانہا را
 مشاطہ شکستہ شانہا را
 بر ساختہ ام بہانہا را
 فرسودہ ام آستانہا را
 نسوخ کنم فانہا را
 برباد دہم ترانہا را
 خواری نہد یگانہا را

نیست زین دهر آب و دانه ما
 ملکوت است آسایشخانه ما
 کبک کبک و بلبل گلزار
 گوش و آید پر ترانه ما
 هر طرف صوت تازده بندند
 از غزلها و عاشقانه ما
 حرف شیرین شود فراموشش
 خسروار بشنود فسانه ما
 دین فروشان خانه بروشیم
 دل و دستار ماست خانه ما
 بسلم ملک و مال می بازیم
 دل خورسند پس خزانه ما
 لمن المملک می زنیم امروز
 غیر ما کیست در زمانه ما
 خور پس از استوا بچو کند
 بس بلند است آستانه ما
 حذر از ما که برق در ابریم
 رعد می تالدا ز بانه ما
 زخم قوس قصا بماند
 هست تیر قدرت شانه ما

خروج یک روزه نظیری نیست

حاصل عمر جاودانه ما

بریدن نرود ذوق تو ز اندیشه ما
 سالها پنجه بهم داده رگ و ریشه ما
 اصل ما آب ز سر چشمه تحقیق خورد
 گل تسلیم و رضا آورد اندیشه ما
 من منصور که در جوش ز غامیها بود
 بعد دوری بقوام آمده در شیشه ما
 در خس و خاشاک نه بینیم بجز جلوه دست
 شجر و آدمی این پودان همیشه ما
 عشق آورده خلیل الله را و چه عجب
 یا صحرای گوی شود گریه از شیشه ما
 کو کهن از بهر عشق نزار دتانی
 کار ما رست که عشق است پس پیشه ما

گل و برگ چمن عشق نظیری ما نیم

نرود تا ابد از خاک رگ و ریشه ما

نظر بر روی او ز دیده بگشتا
 ز خود گم گرد و پروی دیده بگشتا
 گل پر مرده ما باغبان چید
 صبا گو غنچه تا چیده بگشتا
 مبادا عالمی را چاں بر آید
 گره از زلف خود فمیده بگشتا

بگشتم بگذرد در طعنہ گل
 زبان بلبیل شوریده بکشا
 برافشاں کاکل و شمشاد را گو
 شکر طرہ نشویدہ بکشا
 گرہ بر چین ابرو از چہ داری
 سر اس نافہ چمپیدہ بکشا
 در مرعش آگاہی نظیری
 معما از دل نشیندہ بکشا

مستی ربودہ از کف ہستی نام ما
 مطرب نمی دہد خبر سے از مقام ما
 تا گشتہ ایم غافل از دور ماندہ ایم
 پدرام سے شوقیم کہ وحشی ست رام ما
 دانی کہ نور مردک چشم عالمیم
 بینی اگر بدیدہ معنی خرام ما
 خود را بر بہرہ بر صفت شمشیر سے زینم
 کاندہ فنائے ماست بقا و دوام ما
 بر کف کلید جنت و بر لب سلام حور
 رضواں ستادہ در طلب بارعام ما
 خرمن بباد رفتن پس دشت پر فریب
 مرغے نشود گوشہ بالے بدام ما
 پستان دایہ در کف مشتاق شاہدست
 بے گریہ قطرہ نکند بکا ہم ما
 تا اقتدا بحافظ شیراز کردہ ایم
 گردیدہ مقتدائے دو عالم کلیم ما

با ران گریہ صبح نظیری بہار ساخت

کو باد تا برد بگشتاں پیام ما

در پردہ رہ نداوندت سخن بہارا
 من نیک سے شناسم پیغام آشنا
 عیش و یا غریب چوں برق گذارت
 نتوان بقید کردن ذوق گریز پا را
 وجد و سماع صوفی حالی از ان مقام
 چیزے بیار ماند آں آہو خط را
 از خورده کہ دار و گل در قبا بگنجد
 جائیکہ هست ذو سے میگردد آشکارا
 با فقر و تنگدستی شوم ست عجب مستی
 در کشور غریب و راں سخت کشد گدا را
 بر قدر قابلیت دادند ہر چہ دادند
 حق راست بر تو حجت تحت مکن مضار
 از مرغزار عقبہ اتا سیزہ زار و نیا
 از مرعش آگاہی نظیری بہار ساخت
 انصاف بہر بانی ہمہ از جہان انداخت
 شد راستی خوشا مد شد دوستی مدارا

باشاہ عشق باز اں آخر کسے بگوید
بے آب و دانہ کشتی مرغان خوش فوارا
از کاہشِ مجاہد بر قدر خود فرمایند
با این خیس مردم یاری گیر یارا

خوش فطرتی نظیری حل و قیق خود کن

حاصل رکام مردم بانگ ست آسارا

ادب گرفته عنانِ نهار و مستی ما
برابرست بلندی و پستی ما
بخورد و دوست نیا یم تازمے مستیم
تمام دوست پرستی ست مے پرستی ما

ہزار ساغر ویدار شد ہی و ہنوز
فرود حوصلہ ماست و شوق و مستی ما
خمار شوق ندارد صبورج ماہر گز
بیک طلوع بودند شہر الستی ما

مثال صورتِ سوہوم بے نشان بودیم
بمنظر تو کشیدند نقش ہستی ما
ز حقہ گہرت کار بر نئے آید
ز خست دہن است تنگدستی ما

ز گوشتاے نظیری طپا پنچہ پوست بر خیت

عذار و فخور و حضرت دوستی ما

دشمن دوست مے آیم پیام عشق لبہا
بہ تلقینے کم آزاد و طفلان را ز مکتب ما
بگو منصور از زندان انا الحق گوہر اید
کہ دین عشق ظاہر گشت و باطل گشت ہہما

چو من ہر کس طیبہ دار و از رحمت چہ غم دارد
کہ آہے بر کشم بر کوہ و صحرا افکنم تہما
سحر کہ خستہ در بخور از خلوت برف آیم
چو پروانہ کہ از صحبت بر آید آخر شبہما

ز دست او جہا جہتاے زہر آلودہ بنایم
بزوخم ناصحاں سوزن زندانیش عقربہما
دل شب اشت در دے از کہ در تہا جہا غم
بسوے آسمان دیدم فر و بارید کو کہہما

بمحض التفاتے زندہ دارد آفرینش را
اگر نازے کند از ہم فروہ میزند قالبہما
ز بیدار دے کہ بول شد نکر دم ضبط خود اول
کنوں کاتش ہمے یار و دشمنایم زیار تہما

نظیری بر کشا تا دیدہ دل و رکشایندت

کہ از تنگی عالم تنگ مے گردند مشربہما

گر بسخن در آورم عشق سخن سراے ما
بر برو و دوش سر وہی گریہ لایہاے ما

گل بخران تکفہ شدویں دل بستہ وانشد
 نے نہ ہے خبر وہم نے بدلے اثر کسم
 ہر لے کہ صعب تر روزے عاشقان شود
 دریں ادیب اگر بود زمزمہ محبت
 خاتم جم شکستہ تن بیکل عشق ساخته
 پیش نظیری از فلک در دے برم کہ بہت
 بہر در شہ از شبے نالہ آں گدائے را

بگذر از عشق کہ نہ خطوہ نہ کامست اینجا
 خط آزدگی سر و بھرغاں نہ ہند
 فکر طوبی و جنالہ دروغ عشق خطاست
 جرحہ از شبہہ خاطرہ گلو برگرد
 خود بخود بانگ زخم خود بخود آواشنوم
 ہمہ سے نوشی وستی و نشاط و طربست
 زابر ساغرہ زخما رہ ساقی ہنود
 غائب از دیدہ بازدم نشود یک ساعت

فیض آب خضر از نظم نظیری ریزد

کہ صفائے سحری تا دم شامست اینجا

از چاہ غمغیش بدر آوردہ ماہ را
 عابد کہ بیندش بدر آید ز خانقاہ
 گر روز جشر پردہ زب و لیش برافکنند
 آں کج کلکہ چو با صیف عشاق بگذرد
 از ہدیت تجلے دیدار سوختیم
 عاجز شدہ است دیدہ ز اور ایک حُسن او
 بر ماہ عقرب سیہش بستہ راہ را
 سلطان کہ یا بدش بگذارد سپاہ را
 ایزد بروے بندہ نیار و گناہ را
 شاہاں ز سر نہند ہوائے کلاہ را
 برق آورد و بشارت باران گیاہ را
 در حوصلہ جمال نگینہ نگاہ را

بارے چو در بفل ہمہ خرمن نمے بود
بیچادہ در کنار کشتہ برگ کاہ را
امید ہست کہ میر آں پام بگذر و
یا در میان کوئے کشتہ دیم آہ را
خاکش بفرق کن کہ بجاناں نمے رسد
عاشق گرا التفات کرد مال و جاہ را

گر این عطش بجلد نظیری زجاں بود

جویم ز سلسبیل بآتش پناہ را

برائے خشت خم خوبیم گو آں پیر تر سا را
کزیں باز سچہ طفلان خرد مشیت گل مارا
جہاں انیسٹ آل محنی کہ باید فکر آں کردن
الف باخوان بہرکتب شکافد این محنت را
بخود از بہر حسرت و ادراہم ورنہ معلوم است
رد و یا چند در آغوش گنجہ موج وریار را
ہمیں بس نشاہد بے اختیار یہاں مشتاقان
کہ عذرا ز جانب یوسف بود جرم نیلخار را
حموشی نزل عشق آرم کہ بردر گاہ سلطاناں
کماں برزہ نمے آرند بازوئے توانا را
ہمیں مقدار سچو ایم از رخ پردہ برداری
کہ بشناسیم قدر بہیش نادان و دان را

نظیری خاطرے از داغ دل آزرده تروار و

قدم ہشیار نہ اینجا کہ درخوں مے نہی پارا

تو اگر رکعبہ را ندی و گرا از کنشت مارا
غم بندہ پرور تو بدری بہشت مارا
چو حدیث راست گویان ہمہ اذ تلخیم
بسفینہ عذریاں نتوان نوشت مارا
گل و برگ خانہ ما ہمہ بلبلان مستند
کہ بجاشقی برآمد ہمہ کار و کشت مارا
کہ شست نیم ساعت پرمان لال طبعان
کہ ز پردہ بر نیامد ہمہ خوب و زشت مارا
ز عتاب تلخ ساقی دل ما غبار وار و
ہمہ روز دست حسرت چو مگس دور لیسیم
بجلاوت حریفان نتوان سرشت مارا
نہ صدم بجائے یابی نہ گلے بآب رونق
کہ سر آستین مہاں بشکر بہشت مارا
بتواضع جم و کے سیر ما فرو نیاید
ز خطا ہم بر آور ہمہ خاک و خشت مارا
کہ حدیث عشق و سودا شدہ رفوشت مارا

بصداع غم نظیری زخماں باوہ رستیم

نکند دماغ خوشبو گل صد بہشت مارا

جہانم صنم نقش مکن لوح حبیبی را
 از شوق شہیدان حریم سیر کویش
 پیدا است رہائی من از ضعف امیدم
 من دام بہ پنجہ گہ انداختہ بودم
 آب منی از آبلہ گفتم بر ساختم
 با تیغ بہ تسلیم و با خشم بسفقت
 بیرون بہم از خویش اگر پائی نظیری

یکپا یہ فرو تہ بہم عرش بریں را

دل شکستہ بود سحر خیزینہ ما
 تو کار غیب چہ دانی کہ چیست طعنہ
 مکن بکشتن ما مشورت کہ تا بودہ سنت
 ہزار کار و رست از شکست ما گرو
 یگانہ ایم بہ بقدری از چہ برود دوست
 چراغ صومعہا زندہ مے توان کردن

ز بعد کعبہ نظیری زیارت ما کن

کہ ولبرنگیں ست در دینہ ما

زباں پیام ہوس داشت شستم انشا
 چگونہ عرض متناکم کہ حسن نسیم
 در آن نظارہ کہ بر تیغ و کف شعور نہود
 ذخیرہ ز جنون ہمار نہما دیم
 نوازش از گرم میکند محبت نیست
 گر از ورع بگداز اہل قلیح نہ ہست
 گدشت شوق ز اندازہ گوشہ نظرے

تا چپ نگینی راست تھوانند نگیں را
 چوں دانہ در آغوش نگجند زمیں را
 نے زود بسر مے رسد آواز حزین را
 شیر آمد و بگزفت ز من دام و کمیں را
 وادی بر ہم ریخت لطف آبلہ حبیبی را
 با مہر بدل ساختم از عشق تو کمیں را

نگین ملک توان ساخت ز آ بگینہ ما
 کہ جز بمصاحف نشکند سفینہ ما
 بفال دوست مبارک نہ بود کمینہ ما
 طلسم مائیکن و بہر خور از دینہ ما
 بقدر ذرہ توان یافتن قرینہ ما
 بدوستی تو یعنی بسوز سینہ ما

درون سینہ بریدم سرتما را
 نہ دادہ راہ دریں پردہ رمز و نیاز را
 ز رشک سوختہ بود آگہی ز لیخا را
 کم ست سودنک مایگان سودا را
 توان شناختن از دوستی ملا را را
 چہ مانعست حریفان بادہ پیما را
 کہ مے خموش کند مست بے محابا را

بکینه دل بے رحم کافرت نازم کہ کردہ است بمن دوست گبر و زسار

بیہ سنج نظیری اگر تو خواہی بود

شکر فروش کن طوطی شکر خارا

ہرگز رقم کنم بتو عزیز گناہ را
شاید کہ شرم و لذت مارا گراں خرد
مطرب رہ سماع باہنگ می زند
آں عارفان کہ در رضاں بادہ میخورند
معراج مانہایت اُفتادگی بود
آہنجا کہ بے تفاوتی وسع رحمت ست
گر خون یک تبیلہ از اں رخ طلب کنند
گر عین عشق بازی وستی شود حساب
عشق آمد و بخرقہ پیشین فروختیم
کریم خاک مسکنت و نیستی بسر

سرگشتہ راند خلق نظیری بیا کہ ما

روشن کنیم رمز مہ خانقاہ را

نگاہ گم شدہ بر راہ کوئے یار مرا
خود از محبت جانان بخود خند دارم
زہر یقیں کہ شود صاف سینہ صاف ترم
بے برمی رمز مخم طعنہ کرد ہزار چمن
ز روزگار چہ منت کہ بر سر من نیست
خدا ز آفت پژمردگی نگہ دارد
مزاج دوست خموشی خرد و لے چہ کنم
تعلق تو نظیری بہ پستیم دارد

گستہ عقد گہر گر یہ در کنار مرا
ز رشک غیر کنوں برگد شستہ کار مرا
غبار دل نشوم گر کنی غبار مرا
قصا گداز شستہ ایجا بیا و گار مرا
بروز گار تو افگندہ روزگار مرا
شگفتہ است دل و طبع زیں بہار مرا
گل محبتیم این نالہ ہست خار مرا
تو چہ کہ کند دوست و آذر مرا

امشب خوش آشناست برویش نگاہ ما
از بسکہ می شدیم بجزرت جدا از و
شغل محبت است کہ مانع ز طاعت است
دورخ اگر چاشنی آتش دل است
دل بے غمت مباد و گزین فیض گشته است
صد سبیل وصل آمد صد تشنه تازہ شد
گویا حجاب سوخته از برق آہ ما
خون میچکید در دوز و دواع از نگاہ ما
رویز جزالسبت ہمیں عذر خواہ ما
ایل بہشت رشک بر نداد گناہ ما
رحمت طفیلے نفس صبح گاہ ما
ہرگز نبود نشود منادر گناہ ما

ما نخل ماتیم نظیری ز ما خدر

غملیں شوو کسیکہ بود در پناہ ما

ازیں ویرانہ تمیخواستم ویرانہ خود را
حریفان نشسته مهر و محبت را نمے دانند
نہ مورش خواہد از سختی نہ غرض حید از تلخی
ز بیم آنکہ طبل رحلتے ناگاہ بخوانند
عزیزاں ویدہ از خاک ترم سازند و بانی
بآیات زبور و نغمہ داؤد و نفرو شتم

نظیری قصہ فرہاد و خسرو داستانے شد

کنوں من ہم کتابی مے کم افسانہ خود را

آنکہ بر ما تم کیس زدہ از کینہ ما
عید و نوروز بود مکتب ما را ہر روز
محضر سلطنت عشق اگر بر خوانند
خوردہ دل زخمی از ان غمزدہ کہ نتوانی دخت
زاں نگاہے کہ بدنبالہ چشمست ز سہ
آز مودیم بزور مے امسال بنود
نقش آئینہ خود و دیدہ در آئینہ ما
بجہت گذر و شبہ و آوینہ ما
خاتم و سکہ بر آرد ز گنجینہ ما
تو کہ صد بار فروز و دوختہ رسیدہ ما
خون فرو میچکد از خرقہ پشیمینہ ما
قدحے داشت خم از بادہ پارینہ ما
ساخت کار ہمہ اگر تہہ و شینہ ما

طرفہ شوے سحر از سینہ نظیری تھا

غبار از دل بجز گاه و بوم و نیم نشانش را
 و سستیهای شوق آن بلبل شوریده خوام
 اثر میکرد گاهی ناله ام از بسکه نالیدم
 همه در عشق او از رشک بامن دشمن جانند
 مرا زین عشق شورانگیر و در رشک خواهد شد
 سوال بوسه کردم از آن رخ لب گردانیدم
 نظیری قاتله دارد که آفرزیده میگردد

سگال از کوهی که بگذرانند استخوانش را

هر روز جویم آب رخ روز رفته را
 لب بستم از سخن که درین مجمع نفاق
 هرگز شب امید بدوران من ندید
 خفاش بخت من چون بید چیه فائده
 در خون همیشه نشسته تر میز گاه شکسته ام
 فراش کوهی و دست شواله ناله یک سحر

زهرست آب دیده نظیری نه انگلیخ

و در دیده آب میکنم الماس تفتنه را

دلگذا که آئینه کرده سنگ ترا
 تو کعبه و در دل ما کافران چرا جوئی
 کسی شکار می عشق ترا چه میداند
 ز خار خار محبت دل ترا چه خبر
 بهر کسی نظر از شیوه دگر داری
 بنغمه و گرم زنده سازای مطرب
 تو حرف تلخ فروشی و من شکر نوشم

که دام صیقل ابر و زود و ده رنگ ترا
 گر آوری که تراشیده است سنگ ترا
 نشانه دیگر و زخمی دگر خدنگ ترا
 که گل بجیب نگنجی قبایع تنگ ترا
 کسی ورست نفهمیده ریو و رنگ ترا
 چه معجز است که در پرده نیست چنگ ترا
 که چاشنی هزار آشتی است جنگ ترا

توانسیم نظیری بشورے آئی
چو گل نہاں نتواں کرد بو و رنگ ترا

کردم ز شکوہ منع دل زار خویش را
وقت نظار و ثبت پر ہیزگار خویش را
جرم من ست پیش تو گر قدر من کم است
صد شتری ست عین دلم اچو آفتاب
ترسم کہ رفتہ رفتہ بہ سیداد خو کنی
اے دل موجبات کہ صتیاد و پیشگان
انداختم برو ز جزاکا بر خویش را
شویم بگریہ دیدہ خونبار خویش را
خود کردہ ام پسند خریدار خویش را
من گرم میکنم بتو بازار خویش را
برکین مدار طبع ستمگار خویش را
در دام میکشدند گرفتار خویش را

عمرت بود کہ دوش نظیری بیا تو

آساں نمود مردن و شوار خویش را

فراق دوستان بسیار پیش آمد دل را
گل افشاں بود با تو ہر رخسار و بے سنگے
عفاک شد بقید عشق از ہستی بر آوردی
اگر مقبول اگر مردود حرف ما اثر دارد
سرشت ما خواص مہر و طبع دوستی دارد
ہمہ افسانہ گیسو و رخسار تو مے گویم
بشارت در گذر داریم شاید و نظر داریم
غیم مردن گرفت از ما ہوائے منزل ما را
تو چوں رفتی از اینجا آفتے زد و حاصل ما را
بیک مشکل نمودی حل ہزاراں مشکل ما را
تواں تعویذ یا ز کرد و سحر باطل ما را
بر ہمین بت ہمے ساد و مگر مشب گل ما را
شب ما نور می بخشد چراغ محفل ما را
بدیدار تو چشم افتادہ بخت مقبل ما را

دریں صحرای نظیری نیست لاغر تر ز ما صیدے

کہ بر فتراک مے بند و شکار بسمل ما را

ز حرم ما غم غمے در خاطر پادراں شود پیدا
چو پیدا گردم از را ہے چناں پادراں رہند و پید
کسے نگرید و از ما گر ازین تقصیر ہوں آیم
بستے از حلقہ پر ہیزکاراں بر غمے خیزد
چو ہمایے کہ مرگش بر پرستاراں شود پیدا
کہ بدستے میان جمع ہیشاراں شود پیدا
طرب کند ما ز مکر و کوئے میخواراں شود پیدا
کہ بر مردم مسلماناں دیں داراں شود پیدا

پیشانی مکش از بچ من کاین سهل قیمت را
 زینجا گو میار بزم و فریش و لبری نمکن
 چراغ زنده میخوایی در شب زنده داران
 تو چوں صاحب شمع می دوق خریدار شو پید
 که آن یوسف بزندان گرفتار شو پید
 که بیداری سخت از بخت بیدار شو پید
 نظیری کاش بهمانی که در ساعده بیداری

که پیش زاهدان قدر گنه گاران شود پید

از پخته آشوب مادر زلف در دستانه را
 حسن بنیاد محبت بر پیشانی نهاد
 حور و جنت جلوه بر زاهد دید در راه دوست
 عشق کامل نیست تا در بند مال و مسکنی
 هر چه زود خود را بر آتش محو آتش گشت وقت
 جانے یک ناخن درستی در سراپا میماند
 گردد و عشق از مزاج پیر لذت کے شود
 عقده دل در شکنج طره نکشاید بعقل

سرگرد مشیت عهد گل را از نظیری بشنود

عندلیب آشفته تر میگوید این افسانه را

دعاش میشود معشوق را نام و نشان پید
 خودیها محو گردد و دیگر تو از رخ پرده برداری
 من آن روز که بر رخ فتنه میشد زلف میگفتم
 در آن صحرای بے پستش که بهر بر اینز باشد
 تبے گر عارض جسم شود آن را و اسازم
 تمنایش چو گردد که در خاطر مضطرب گروم
 بغل از نامه اجباب پر کرد و منی خواند
 نمیدانم ز من به جان سپاریها چه نقصان شد
 مژنیکو نیاید تا نگردد با غباں پید
 گماں پوشیده گردد و هر کجا گردد عیان پید
 که روز خوش نخواهد گشت هرگز و چنان پید
 دل مجروح گردد و کار و او در کار و او پید
 چه سازم سوز عشقه که شد و راستخوان پید
 چو محتاجی که گردد در سراپا شش میمان پید
 که مے ترسد شود و مکتوب من بهم در میان پید
 که اکثر میشو و در به گمانی امتحان پید

نظیر ہی سوائے او کم رو کہ امروز ست یا فردا
کہ از خاک سترت ہم نیست در کوش نشان پیدا

بہیں بود دل خود کام ناسپاس مرا
بلا مقام مرا پیش ازین بنیدالت
چہ روز بود کہ تشریف عشق پوشیدم
ز رشک و دوش خنیں در ہم کہ نتوان بُرد
رُخسے کہ داشت ملک ملیش از تو بخیر
از ان ز آہ نظیری فراغتے داری

کہ میں فسرہ دلال کردہ قیاس مرا

بر سر راہش بنید از پد مکتوب مرا
ہر کہ بنید از تو میداند بد و خوب مرا
این قرار و طاقت و این صبر اویز مرا
آرزو بسیمار باشد طبع محبوب مرا
ز انکہ داغ از طلب عارست مطلوب مرا
پیش ازین نتوان شنیدن حرف دُکوب مرا

امشب از یوسف رُخسے چشم نظیری روشن ست

باز نورے بہت در کاشانہ یعقوب مرا

دیدمش در دل بہت آہ پر تاشیر
پائے رفتن نیست زین بزم کہ در بیرون
خوشدل از غم کہ در بزمصال و نیافت
از کند عشق جستن نشود ترک ادب
بے سبب داوی گر از دم تجل از من مباحش
گشتہ دل با مال حسرت عشوہ در کارش مکن

در کماں از بسکہ در ویدم شکستہ تیر
بخت دار در کماں ہجر گریبان گیر
ذوق و روا اضطراب و لذت تنہیر
در نہ طغیان جنوں از ہم کند زنجیر
کردہ ام خاطر نشان خویش قصہ سیر
قلب را ندو و ماضی کنہ کسیر

از نگاہ شد نظیری صید و من در انفعال

زانکه این وحشی نئے اردو بهائے تیر را

کجا بودی که امشب سوختی آذر ده جانے را
سوالے کن من امروز تا غوغا بشهر افتد
بهر جنبه که میگردد خلاص و وفا خوب است
کتاب هفت ملت گرد بخواند آدمی عامست
بافسون موم آهن کردن آسان تر از آن باشد
بعشاق اشک گرم و رنگ زرد از بهر آن داند
اگر از خار خار بیوفائی ناکه گل نبود
ولا سیلاب نوح از تشنگان سینه بیرون کن

نمیدانم نظیری کیست چوں می آمدم آل کو

بجای مرگ دیدم بر سر ره ناله و آواز را

طعم پلاهل میدرد ز بهر فراق آفتاب را
ور ناکه رحمت بر زخم تاشام مردن و آکنند
از دولت گم گشته ام شاید نشانی داد بوند
ز اهل درون با پیش تر ندانم که بیرون زنده
طوفان بهر جانب برو بکشا معلم باد باں
و غلط طبیب صبر من بر جاکو اگر گشته اند
با غایت بر طاقی از عشق نتوانم گریخت
در انتظار رحمت لب تشنگان افتاده اند

کار نظیری در رهنما غم خوردن خوش بودن است

دارم میمردم از ناخوش باد شیخ و شاب را

روایت الباء

✓ خاشاک در کوفے مغال کردم خراب
عاقبت ہم طبع گشتم با شراب
دہر پریم کردہ اما ذوق عشق
گرم تر دارد مزاجم از شباب
از جوانی ہست فوقے در سرم
از نمک ماندست شورے در کباب
ہر چہ خوانم در ورق از اشک آہ
عشق افتادست بر دریں کتاب
زندہ دارم و مرا آثار مر و
نام گل باقیمست چوں گرد و گل
گوش بر بشریف فرما نم کہ بہت
بر امید و بمحربستہ ام
چارہ تاسو ر تسلیم ست و بس
باد را بر خاک و آتش را با آب
از چہ پوشم چشم ازین دل خفتگان
خلق مریم مے نہن از اضطراب
روئے بیداراں مگر بنیم خواب

چشمہ حیواں نظیری ہیج نیست
عالی تار یک و قوط آفتاب

۵۰
میم و ر جام و ما ہم تاسو بر روز نیست شب
دو دستم تا بوقت صبح طوق گردن بہت شب
دو چشمم جملہ آئیں بستہ انداز گریہ شادی
در و بام از چراغان سر شکم روشن بہت شب
شمار ہی تاسو دستم بلف و رہمے دارد
کہ سیاہم گریہ نیست دامن نیست شب
ہمہ شب بر لب رخسار و کیسو میزنم پوسہ
گل و نسرن و سنبل اصبا و زینست شب
ازین شادی کہ در بزم حصواں شید نیست شب
مغنی میگساری میکند ساقی فواسازی
گرہم خود دوست مے آید بخلوت و نیست شب
بدل طرح وصال جاودائی نقش مے بندم

باقبال محبت شاہد مے در نظر دارم
نہ من با محبت خویشم نے نظیری با نیست شب

۵۱
سحر منادی بلبل نگستاں دریا ب
صلائے صحبت گل میزند ماں دریا ب
ہر آن دقیقہ کہ دریافتی ز عمر از تست
کہ پیشو و نفس رفتہ را خفاں دریا ب

ترا فرطیہ بود رفتی بجانہ دو دست
ہزار واقعہ باروز گارم افتادہ است
نظارہ گل دہرا و دواع یا دو ہد
ہنوز بوئے دلے پر مشام ہے آید
ترا بچانہ چویر خاک کشتگان یزی
مباد زخم تو جز من دیگرے آید

مکش ملال نظیری کہ جسم و جاں کا ہست

زالال جام کش و عمر جاوداں دریاب

سبز عیش ز بوم و بر پچراں مطلب
رہن زلف پئے جیلہ و را و بختہ اند
درد یار یکہ سجود خیم ابر و رسم نیست
فرض و سنت بتما شکے تو از یاد فرست
بعد از ان کہ چہ نسیاں بدرم آوردی
مہر کیں نیست کہ ہر جا طلبی یافت شود
لخت دل قوت کن و شکریہ احباب مخو
آب حیاں ز کف در و کشتاں چو شد
ہمہ از کاہش عشاق بخوبیش افزاید

جلوہ از حوصلہ بیش ست نظیری ہشتاد

کشتی بوج نشد ساختہ طوفاں مطلب -

آنکہ شب داد تو یہ ام ز شراب
لب ساغر حیاں دغم بوسہ
مزدہ کز راح آتشیں گیرم
عضو مضموم پرست از مستی
امشیم باز وید مست و خراب
کہ در آرم حریت را از خواب
خاک راورد ہاں بگرد آب
کاہلی ہا ہمہ شوند شتاب

طرف بریز کروم از باد و ۵
 راه مستی گرفته جان بدوست
 میروم تا بر آرمش ز حجاب
 محو تر می شوم ز خود و هر دم
 رفتم از دست مطربا در یاب
 تو تم نیست پست کن پرده ۵
 طاقم نیست گوش جنگ متاب

بر نظیری مگر به بخشا یند

بجزع و انغمز شود این باب

۱۱۴

سپهر غنچه دل بلند و چو بوبر هوا متاب
 آمیزش از صلاح دو یکدل بهم رسد
 بجای که نار مار مثل شد و و تا متاب
 شوتی اگر نجات ز خود بینیت و بد
 بگریز و رخ ز آئینه هم بر قفا متاب
 در سفر هیچ نیست سوال از برون چرا
 قفل کشوده بر در گنج عطا متاب
 شغل تو ام ز گوشه خاطر نمی رود
 گوشم چو طفل از پیک هر دعا متاب
 بر قف بدست کوتاه چون و چرا متاب
 بر گز خطر به تشنه زلال بقا نداد
 مس بر امید واری این کمیایا متاب
 آب زویم و پیرین پاره سوختیم
 گوشتشین فتیله یی داغ ما متاب
 چشم از امید واری دیدار روشن ست
 گوروشنی مهر و هم بر سر ما متاب
 معشوق ساقی ست مزین بر پیاله ست
 یوسف نموده رخ بصر از تو تیا متاب

افسوس لب بکار نظیری کفایت ست

نعلش در آتش از پیک مهر و وفا متاب

مے باش و در مزاج حریفان نشان طلب
 چو رهبری بصحبت نیکان گمان طلب
 با طبع هر که راست نیاید که اں طلب
 مهان گنج باش و قناعت بنجا کن
 جموعه ایست عالم از و انتخاب کن
 در طبع و وستان حسد راستی نمائند
 بجایت اگر بصدر و همت آستان طلب
 بمسایه همایه شود استخوان طلب
 مغلوبه ابیست و هر و مهر با طلب
 انصاف اگر طلب کنی از دشمنان طلب

از حلقہائے زلف طلسم بچنگ آر
وز شغل آن زو سوسہ دل اماں طلب
دست کسے بد امن محمل نمے رسد
کورانه بر صدائے جرس کارواں طلب
ہر گام پوسنے ز تو در راہ ماندہ است
شیون کن وز گم شدہ خود نشان طلب
ننگ ست در طریق کریاں معاملت

۶۶

جاں از نظیری از طلبی را ایگاں طلب

عشق دہد بادل شوریدہ تاب
پرورش ذرہ کند آفتاب
کم نشود سود دل از سیل اشک
آتش سودا نہ نشیند آب
آہ کہ عاشق کشد از خامی ست
دود کند دل چو بناب شد کباب
یا سخن تلخ تبسم خوش ست
نشہ دہد شہد چو گرود شراب
ویرود جاں کہ قوی در دلم
شعلہ کند بر سر شمع اضطراب
در شب ہجران نبود روشنی
گرچہ بود تاب سحر ماہ تاب
دیدہ نظیری نشناسد خوش
بسکہ گدازد نگہم از حجاب

روایت الہاء

۶۷

ابرے بنظر آمد و برتے زمیاں حسبت
صد رفتہ بہر مرحلہ از خواب گ
انگشت از ان ظلمت پر تو دل و جانے
در پردہ ہر دوں آمد و در خانہ جاں حسبت
آسودہ ز آفات بہم ساختہ بود یم
ناگاہ خطائے شد و تیرے کجاں حسبت
نشیند کس از کس سخن مہر و محبت
شوئے بغیر آمد و حریفے زباں حسبت
ور مدعیان غلغلہ افتاد ازین رشک
منصف ہمایاں آمد و منکر کجاں حسبت
ربط ست با و سر سبز اجزائے جہاں را
زین سلسلہ حاصل کیجائے نتواں حسبت

زین بیش حکایت نتواں کرد نظیری
افروخت ورق در کف آتش بناب حسبت

گہ تجلی مانست و گاہ ہجراں حامل ست
 بے نہایت از بر ما بود تا مقصد مقام
 زخم مابیطالعاں پیدا و پنهان دست و تیغ
 از خیم فیضی کہ با این مشت خاک آمیختند
 عقدہ مار از رسول و نامہ نتواند کشتو
 بام و در پر جلوه حسن ست اہل حال را
 سینہ را بجز اشق و دردی دانہ اشکے فشان
 از حدیث سود و سودائی روم روانہ وار

از کہم شاید ورے بر فے مسکین آکنند

بیشتر شبہا و ریں در کہ نظیری سایل ست

غیر من و ریں این پردہ سخن سائے بہت
 زخم کاریست صراحی و قح بر چنیںند
 بلبلاں گل ز گلستاں بشبستاں آرید
 گو کہ این صفت شکنان قصد ضعیفان کنند
 تو پندار کہ این قصہ بخود میگویم
 عشق با زخم معشوق مزاجے انداخت

دی نظیری نرسیدہ است کہ امروز رو

صحبتے را بود انجام کہ آغانے بہت

رو حریف گرفتہ کہ شیشہ یار من ست
 چرا حتم ہمہ احت شد از سعادتی عشق
 اگر درستی در کار جام و مینا بہت
 صبا بطرف چمن خواند بر لب گشت
 شراب جو زمینہ گشت و تو بہر گشت
 خرد پیادہ شد از من کہ مے سوار من ست
 گلے کہ در رہ من بشکوفد ز خار من ست
 شکستہ بستہ از عہد استوار من ست
 بہر دو کام حریفے در انتظار من ست
 شفیع جرم خوشیہائے روزگار من ست

شبے کہ با تو قرح نہ شمع و بے بگزم
کلمہ بآتش دل آب سے خور و ہمہ عمر
کنز فرشتہ سجودم کہ کارگار من است
بسوز و ساز حریم باہ و نالہ حریص

باضطراب و لاجاں سپار و حال میریں

کہ اختیار نظیری ہم اختیار من است

ذوتمے کمال است و وصلے بدوام است
برصوفی بے وجد و بال است عبادت
امروز ہما منزلت عشق تمام است
واویم بمحشوقہ دے دنیا و دیں را
بر شیشہ کہ خالیست مئے سجدہ حرام است
اجیائے شب ما و صبوئے حریفان
بدنام شدن در دو جہاں غایت نام است
جمعے کہ گرفتاری ایام شناسند
چون شہرہ از نور گریزند کہ دام است
مہتاب ہمہ روزن و صبح ہمہ بام است
میگریم و از گریہ چو ظلم خبر نیست
در دل ہوئے ہست ندامت کہ کد ام است
ساقی غم دوراں مخور و رطل گراں دہ
شاو است جہاں تا مئے حسن تو بجام است
گوئید بزاہد بچہ عصمت نفروشد

رجو را الم دیدہ پیری است نظیری

جام سحری چوں سخنور دہا صیامت

ہواید یہ رسالت و باغ موزون است
زبان بلبل شوخ از سخن مئے افتد
بہوش زنی کہ تو گراں بروں نے بینی
در وین پردہ بہ بلیند ہر چہ بیرون است
اگر چہ خور و گل ہچو دور مکنون است
کہ اندکے تو ز شکت چگونہ افروں است
کہ اہل سلسلہ ماست بہر کہ مجنون است
اگر بلذت لطف نہاں رسی وانی
نوشتہ اند بعنوان کہ خامت چوں است
بشور وادی و فریاد سیل خوش داریم
ز خون کشتہ بہ بینی ہزار جیون است
ز روئے دوست ہواید ہو سعادت و دوست
چرخین کہ فاختہ خوش گوی و شرمون است
اگر کنار بیابان عشق وریابی
چہ شد کہ فاختہ خوش گوی و شرمون است
نشان ذوق حقیقت بنا ز کاں نہ ہند

بیچ کاسه چشم گدائی پُر نشو د مگر ز کاسه آزدادگان کز اژدو است
 چونام توبه گرفتم قدح بیا د آمد
 خوش باده نظیری که فال میمون است

بے عشق عقل را بهر درد دماغ نیست بد سوز دآن فقیله که اند شعله و باغ نیست
 هرگز فرشته از سیر با مش نمی رود آنرا که مرغ نامه برے در سراغ نیست
 طعم به بخودی چه زنی محتسب بر د ما فراغت است ترا که فراغ نیست
 ما حال خویش بر پر عنقا نوشته ایم در بال بدید و سر منقار ز باغ نیست
 چون چند بر خرابی خود فال میزنیم کیس نغمه از ترانه مرغیان باغ نیست
 از خنده ماے تلخ صراحی بکار ما جز خون دل بگوش چشم این باغ نیست
 تلخ است بیتی و نظیری چه زندگیت

بیمار را که بر سیر بالیس چراغ نیست

صافی شوم از کون که در درو صفای نیست بر عرش زخم جوش که در خم کده جان نیست
 رویم همه چون سایه که در خدمت خورشید صد گونه سجود است که در طاعت ثابت
 لطیف نظر سوختگان تابش بر نیست اینجا پر پروانه طلب بال بهمان نیست
 چندانکه در آن حبه خدنگست نصیب در بهمت ماجستن و در شست خطانیت
 بخرام بگشتن که پے سیر صبحی پیغام گل نیست که با باد و صبا نیست
 توفیق نیکوکاری ما تو عطا نیست اخلاص بدینا و مروت بهمان نیست
 صد گونه دوا در سیر هر شاخ گیا هست اما چو ترا در دندادند و وانیست
 گر کفر و ضلالت بودار دین و هدایت خوش باش که کار از لی جز بعبانیت

با حکم قضا سار که در دیر نظیری

مقبول مخان نیست نمازیکه قضا نیست

انتر شناس در روش سبخت من گم است مشکل فتاده کار نه در دست انجم است
 ده راں صیقلی تفرقه داد و شراب نیست یک پاره در صراحی و یک پاره در خم

کھاتی چو فیض اوست ہمہ صرف او کنم
 شیریں نکرده خندہ شادی مذاق کس
 باشد بنا امیدی خویشم مجتہ
 آسودے اگر بخودم کس گذاشته
 ناخن ہمیشہ در جگہ خارہ میزدنم
 کے سرکار بستہ برآرم کہ چرخ را
 این جرعه کہ در تہ جام تکلم ست
 گل نیز تلخ گشته رز بہر تبسم ست
 گو آشنائے گوشہ چشم تراحم ست
 از جور او کشندہ ترم رحم مروم ست
 دیریت زخمش سعی مرا سنگ درسم ست
 دوران نمادور شتہ امید من گم ست

گفتار بے نتیجہ نظیری نئے خرد

خودیکہ سوز و دندہ بے ہنرم

نخست دل بر حبیب و جہیم بر کنار افتادہ است
 ساز و برگ شادمانی را کہ میدان کجاست
 خستہ دل تریشوم تا تلخ تر نو شتم و
 از کہ ورت بر نیایم گر صفا دستم و ہد
 غصہ مرد و غم بہاتم سوخت کنون ہجر را
 ظرف این ہنگامہ پیداکن جزا بتست این
 دست و دل گم گشتہ تا یازم چکار افتادہ است
 در ہم اندوہ و نشاط روزگار افتادہ است
 پند مردم و رہنماقم خوش گوار افتادہ است
 تیرہ روزم بخت من سازگار افتادہ است
 صد چرخ مرده برگرد مزار افتادہ است
 گرد و پرویانہ صد منصور و دار افتادہ است

کے نظیری خوار ماند عشق را نسبت ولایت

یکدوروزے غایتش از اعتبار افتادہ است

عشق تو قید علاین ز رہ ما برداشت
 جنس از زندہ وار باب بصارت مشتاق
 چون توان گشت کنون ساکن خلوت کہ باغ
 دست در گردن معشوق حمایل کردم
 غار فای گوشہ چشمی بدو عالم ندہست
 محضر بندگی از مرتبہ من بیش ست
 پردہ میباید آمد سچت کہ ہر کس نگرست
 ہر کہ مجنون تو شد سلسلہ از پادہشت
 نتوان دست زیجانہ اسودا برداشت
 مجلس آراست گل و مرغ تقاضا برداشت
 نتوان کف پئی ماعرض تمنا برداشت
 ہر کجا با و نقاب از رخ زیبا برداشت
 این نشان اول مقلس ز کجا برداشت
 شرح سودائے ترا نسخہ ز سیما برداشت

بسکه ناز که لم از عشق حد پیشه تافت انشکم از پرده برون آمد و غوغا برداشت

طفل در گریه نظیری چو تو کافر خونیت

پدرت تاز که دایس و زربا برداشت

بوسه ازاں دوسله خم بنخم گدشت شیخ از حرم برآمد و گبر صیغم گدشت

خیز از سفال خضر زلال بقا بنوش کیس آب زندگی ز سر جام جم گدشت

بنو و علایق دو جهان گرد و دانش چوں من مجرّف که ز دیو حرم گدشت

ناموس و تنگ در نظیر من برابرست هر کس ز خود گدشت ز شاوی و غم گدشت

جز رفت و آید نفس نیست و ریاں جاوید نیست هر که زین یکد و دم گدشت

برقی دل بر سیده مارا طلب نکسن کیس بر تو از سواد وجود و عدم گدشت

چوں عند لب است نظیری تمانه گوشت

از خار و گل بپیده شد از ملح و دم گدشت

فرحت نیست که در پهلوی آن صد غم نیست روز مولود جهان کم ز شب ماتم نیست

همه جای کماں خانه ابر و رفت است نیش هر جا طلبی هست و لعل هم نیست

نه هیچ ازاں هست که این فتنه برانگیخته اند ذلت ما ز نزاع ملک و آدم نیست

عافاں گوش که بر پرده سازان دل اند در پس پرده شناسند که ما محرم نیست

بدم عیسوی و معجز روح الهی خالق دانند که از اهل خطا مریم نیست

رسم ناموس جهان ز دوز سر برداریم کیس علاقه به پیر انیسر یا محکم نیست

ترک دیگر نفرائیم که بشمینه فقر جز با اندازه فرق پسر آدم نیست

علمی چند ز عیب و گراں بردوزیم کا تقدیر جامه رسوائی ما محکم نیست

نتوان حکم خطا کرد نظیری بقضا

حکم بر صورت امرست که آن میهم نیست

امروز آنچه تاج میراست و است ماست سر مایه درستی ما در شکست ماست

ناواں بر آجکینه ما سنگ میزند گریه نمندی بکس هست مست ماست

سزگینیم در سرب پیمان خویش تن -
اندیشه از فراز ثریا گذشته است
بر جبهه حقیقت اگر ماند پرده
شایانہ فرس منہ کہ سی نمادہ اند

ایمان ماہماں بندای است
کو تاہنی کہ ہست ز تقریر است
جریم نگاہ دیدہ صورت پرست است
ایں طاریم خراب چہ جائے نشست است

ننگست اگر بخاتم حبشید بنگریم
پیچاک زلف یار نظیری نشاست

چنان ز خانہ بروں رفتیم بدل ننگست
بجان رتن مغالہ ج کشتہ میما نم -
رگ و رواں بگدازد چو گرہ گم شود
بدامن دل پاک تو داغ من نہ رسد
دلہ ز صورت کارم غریق اندوہ ست
بگم و شمع و نور شبید طعنے ما داریم
غریب نقش خیالے بر آب زود دیدہ
لوا بگوشت اگر مختلف رسد چہ عجب

کہ آستانہ بیابان و گام فرسنگ ست
کہ در بر آمد نم نہ سنج و بود نم ننگ ست
شمارہ در دل فولاد و قطرہ در ننگ ست
ز بس گرستہ ام خون دیدہ بنگرست
کہ عکس طلعت زنگی بر آئینہ زنگ ست
بہ سخت خویش زیانکار بر سر جنگ ست
بجز بھائے کہ داند کہ ایں چہ نیزنگ ست
کہ یک ترانہ ماور ہزار آہنگ ست

سخن بازوق بود در مذاق بنشیند
بصفحہ کلک نظیری چو زخمہ بر چنگست

حریف صافی و درومی نہ خطا اینجاست
بغیر دل بہمہ نقش و نگار بے معنی ست
ز فرق تاقدش ہر کجا کہ مے نگر م -
خطا ہر دم دیوانہ کس نے گیرد
بدل دل گدے بہت تا صحبت ہست
بہی و نیکی ماسکر بہ تو پہناں نیست
سرشک دیدہ دل بے توبستہ نکشاید

میتز ناخوش و خوش میکنی بلا اینجاست
ہمیں ورق کہ سیہ گشتہ ماہ اینجاست
کہ شمع دامن دل میکشد کہ جا اینجاست
جنوں نداری و آشفتنہ خطا اینجاست
رہ چمن نتواں بہت تا صبا اینجاست
ہزار و شمن دیرینہ آشنا اینجاست
اگر چہ یک گرہ و صہ گرہ کشا اینجاست

بہر گنج روم اخلاص را خریدار نیست
 متاع کا سود بازار نار و اینجا است
 ز کوائے عجز نظیری سر نیاز مکش
 زہر ہے کہ در آئند انتہا اینجا است

شب از فسانہ ام ز جوں خا نہ پر شدہ است
 و ز گریہ ام دیار زویرانہ پر شدہ است
 زان طرہ کے شکایت آشفنگی رس
 مارا کہ زلف از چو کوف نشانہ پر شدہ است
 ویر و حرم ز نعرہ ستانہ پر شدہ است
 بام و درم ز ذلہ و پروانہ پر شدہ است
 ترسم بلالہ و سمن او زیاں رس
 طرف چن ز سبزہ بیگانہ پر شدہ است
 یک آشنا نیامدہ و خانہ پر شدہ است
 از تنگ ظرفیست کہ پیمانہ پر شدہ است
 ہرگز عطاے ساقی مارا کرانہ نیست

آں شاخ گل بچو نتو نظیری نیست

دارالشفائے شہر دیوانہ پر شدہ است

بیت و دو شمع و در درازی از شب بیدار گشت
 آفتاب مرد و زچوں برق از سر اے ما گشت
 نیش خارے نیست کہ ز خون شکار می سرخ نیست
 آفتے بود ایں شکار افکن کہ میں صحر اگشت
 شوکت حسنش کسے افرصت آہے نہاد
 گر چہ ہر سودا و خواہے بود او تنہا گزشت
 جلوه اش نمود از بس محو رفتارش بشدم
 نالہ ام نشین از بس گرم استغنا گزشت
 خواستی آشفنگی دستار برون از ریش
 بسکہ سرت و بچو و مغرور و بے پروا گزشت
 با پریشان چہ گویم صولت ہجرش چہ کرد
 با ویاہے آمد و برد و فیر دہا گزشت

باز امشب با سگ کونیش نظیری ہمہست

شوکتے دیدم کہ پنداری جم و دارا گزشت

در شہر مابدولت عشق احتیاج نیست
 در ہیج گوشہ نیست کہ صد تخت و تاج نیست
 چشم تری سچین حبیں مے تو اں فروخت
 کار و وفا ہنوز چناں بے رواج نیست
 خاطر بخندہ گل دل وامنے شو و
 غیر از گریستن غم دل را علاج نیست

شہرے بشیشہ دل مانسنگ میزند
کس زیر چرخ تو سن آزادگی بتاخت
دریہج پائے نیشترے از زجاج نیست
ما خط رسانده ایم بہر مستمے
تاراج میکنند براہے کہ تاج نیست
آفت رسیدہ را غم باج و خراج نیست
از نوشتن روزگار نظیری گداختیم
ایں بادہ را موافقتے با مزاج نیست

شو چہن ز نغمہ آزادی من است
میخانہ ام بجوے بہارم کشادہ اند
روے شگفتہ و سحراد شادی من است
ہر جا تریابی ست از آبادی من است
من بلبلم کہ نگہیت گل ماوی من است
شاگر و عشق بودن از استادی من است
آں چشمہ کہ گم شدہ در وادی من است
نیک اختر نشانی ہمراہی من است
عشقم نوید زندگی جاوداں و ہر
گروں بعشق ز انچہ طالعہ نوشت

حسرت برم ہمیشہ نظیری ز صید گاہ

زین خوے رحم کافیت صیادے من است

بحرف اہل غرض قرب و بعد یا بندست
ازاں دم کہ بحسرت فگندہ دیدین او
دل شکستہ مارا ہزار پیوند است
نگہ بگوشہ چشم ہنوز در بندست
نظردیر نشد تا مرثہ بہ پیش آمد
دو چشم ساکن بیت الحزن بمن گرید
کہ من اسیر مجشوتقم او بفزندست
کہ تا بدامنم از جیب و رشک خندست
درادوستی حسن کہ گل بحیثم ریخت
بکینہ جوے افلاک عشق مے بازیم
کہ ہر کہ دشمن ما شد بدوست مانست
نہ عیب است کہ بیگانہ وارے گدازیم
بیا کہ از مے پارینہ تلخ کام تریم
ہمہ ترانہ آفاق را ز بردارم
نظیری از تو بجان کند نہت لب بکشتا

بایں قدر کہ بگوئی بہر خورندست

فکر جمیعت اگر نیست پریشانی نیست
 در فضا کے کہ منم بال و پر افشانی نیست
 ہر کراہی وطن نیست مسلمانیت
 چند در تنگی مشرب کہ فراوانی نیست
 خندہ زیر لب و گریہ پنهانی نیست
 پیچ سر نیست کش این نیل پیشانی نیست
 ہد ہدے را کہ بستر لاج سلیمانیت
 بر لب بام بجز نوبت سلطانی نیست
 در چنیں بزم گہے جائے گراخانیت
 نبرد شوق براں کو چہ کہ ویرانی نیست

از نسوں انی چشمان سیاہی کہ تراس

صد نظیری بنگہ داشتن از انی نیست

وے ہر کہ نشستی دگر غمیں نشست
 مگس ز تلخی عیشم برا نگہیں نشست
 بخوں شیشم و آن خوئے آتشیں نشست
 کہ از فشاندن و اماں آستیں نشست
 بہ پیش دشمن خود ہیچکس جنیں نشست
 کسے بحال جنیں روز واپسین نشست
 کہ از سجد و توام گرد و بر جبین نشست

غمت ندیدہ رہ خانہ نظیری را

کہ چوں بہانہ و خوی تو در کہیں نشست

مجموعہ احوال و عالم خبر اوست
 حمد و دل آگاہ نشیں از نظر اوست

دل کہ جمیعت غم از بے سوسا مانی نیست
 بیضہ و رنگیل شہباز نہ سطرما
 گر کنم یاد ز بہت خانہ مرا عیب مکن
 لاؤ بالی شود و ریاب فراخی نشا ط
 نیست لذت و نظر بازی بزمے کہ درو
 ترک ادبار بتاج سرجم و دخت اند
 بر و ریخوست ما پر ہماے بخشند
 طبل و رویشی ما بر در جا و پیر و تند
 صحبت آئینہ طبعان بدے تیرہ شود
 تو بمحموری مصری و من مجنون

محببت تو بہ دل نشست کہیں نشست
 بخفے کہ تو دامن بر بخش افشاندی
 ہمیشہ گرمی خوئے و آتشم وار و
 حجاب عشق غبارے میان ما ایگخت
 گرہ بگوشہ ابرو نگاہ بجانب غیر
 تو میردی و من ز اضطراب مے میرم
 چناں گرا نی خویش از درت سبک دم

عشق ست کہ حکم دو جہاں مختار اوست
 صدرا ہز غم و صفا ندیشہ نشستہ

بیگانگیش بار و ہد اشکِ ندامت
یاد آوریش راہ نماید بوصالش -
گر ناخوش است از جای و بجائے نگہدار
گر زمزمہ رہ زندت از پئے آں رَو

گریاں دگلستان جہاں رفت نظیری

ہر لالہ کہ از خاک و مد چشم تراوست

نشاہ عید گدا عجب بادشاہ شکست
چناں بیک و گرا میختند شیخ و ندیم
رئیس وقاضی و مفتی برقص برجستند
مباد از پئے جاں بود چشم قربانی
دل شکستہ و راں کوئے میکنند درست
آبِ حاضر سکنہ روبرو از اینہ راہ
بفطر روزہ مئے واد پیر بادہ فروش -
زمانہ طفل طبیعت شد آنقدر کہ ادیب

نکست تو بے ہر کس بقدر حال امروز

نظیری از خم مے صوفی از ہوا بشکست

خمار مے بلبم قفل ز دایا غ کجاست
نہ عند لب غزل خزانہ شاخ گل خنداں
شگوفہ را بہ نم ابر جامہ در گردوست
یکے بگر دگلستان خویش میرے کن -
ہزار جنس مراوم بوقت در گردوست
و شغل کار خودم یک نفس رہائی نیست
بخوان دیدہ نظیری بساز و با و مخوا

کلید میکہ گم کردہ ام چہاں کجاست
وریں بہار کسے رادل و دوا کجاست
برہنہ را سر و سامان عیش باغ کجاست
بہیں کہ یک گل بے صد ہزار داغ کجاست
دے کہ صاحبِ قوت و دہ سرخ کجاست
مجھے کہ دہد از خودم فراغ کجاست
برائے داغ مے چو چشم ترا کجاست

گر شکر شعله هر جا گشت پیدا آتش است
 رشک مانع شوق غالب تیر بخشن رسم
 چوں چراغ مرده از صحبت لے آورده ام
 گر بظاہر کاہلم اما بساطن چاہم
 گر بکفر ستاں بری این دے آتشناک
 از نسیم صبح میسوزد و حریفان را جمال
 و رسم رستمست مار دین و دنیا پا ختن
 عاشقی و حسن را در پرده نتوان داشتن

گر یہ گرم نظیری ریگ و رداوی گداخت
 از شکرش تا بزا فز و تیر پا آتش است

نشست پہلوئے من در قریب جام گرفت
 بصد کند نہ استا و غم چو مست نشدیم
 قضا سمند نشاط کرام پیش آورد
 معانداں ثبت پندار جملہ بشکستند
 نیافتنہ صبحیم آغوش دوست از بردوست
 بچنگ عریضہ راضی شدم در شرم برآء

نظیری دے مطرب کہانی خواهد شد
 فقیہ شکر کہ او عادت کرام گرفت

آں و ہر گر یہ پند ما کہ با ما دشمن است
 ہر کما دل از دور و شادوست بیرون چہ کا
 خو و مگر از دور و رائی ورنہ از ماتا بہ تو
 دل از آن آرزوہ تر دایم کا زارش کنند
 خوں بہتیم کا دے شجیت وریا ز اصر

ہر کہ میگیر و شتا در را بد ریا دشمن است
 شمع از خلوت نگہ بانست و صحر دشمن
 صد بیا بانست و ہر گام صد جا دشمن است
 شمع می خود میکند ہر کس کہ با ما دشمن است
 ہر کہ ایوسف ہر دو کا لا بسودا دشمن است

چاہ دل کن کہ با آتش مدار آتش است
 راہ عاشق بر میان ہفت وریا آتش است
 از دے خلوت نشینا غم تمنا آتش است
 تن اگر خاکست ما دل سرا پا آتش است
 برہمن در رقص مے آید کہ حق با آتش است
 ناز کاں ہر سر آں کوئے سرا آتش است
 ہر کرد و سر قمار ہے ہست سودا آتش است
 شعلہ غازی کند ناچار ہر جا آتش است

تا غم گروید مونس کلفتم با کس ننماید
دوست چوں بخواه گرد و موی اعضا دشمن است
مائے مائے گریه باید که دل خالی کند
در نه چوں دل گره باشد مدا و دشمن است
گر بهار آید نظیری در غزا با من مگو
خاطر مشغول عاشق را تماشا دشمن است

جز محبت هر چه بوم سود و در محشر نداشت
دین و دانش عرض کردم کس بجز بهشت
هر عمل را اجر سنجیدند و میزبان حشر
قیمت چشم تر آیم چشمه کوثر نداشت
در دلم از عشق سوز می ماند و از جان شعله
همیشه اکالتش با سوخت خاکستر نداشت
در دل او در دما از ناله تاثیر می کرد
بر دمرغی نامه مار که بال و پر نداشت
شکر کز غم مروم و پشیت نگشتم نرسا
حال خود هر چند می گفتم دلت باور نداشت
کاتب اعمال چوں اجر فراقم را نوشت
جز زخم بر و صل دادن چاره دیگر نداشت
از دل نپرد در دجا غم را نظیری ریش کرد
کم دو چارم شد که چشمی تا بدامن تر نداشت

بار دل جابے گل دیوانگی بکرده است
دیدم ام از گریه آب تازه در جوکرده است
خاطر می دارم چنان کز نو بهار دوستی
صد گلستانم پدید از بهر بن موکرده است
ای توئی و مساز و حرف است چندین دلپذیر
عشق را نازم که موم از آهش فرو کرده است
از چراغ وصل دل را نوره ده کای بخت
ورنه با تاریکی بجزا نظر خورده است
هر که جز خود و دید با من آشنا بیگانه ساخت
عشق تو با دشمن با دوست یکو کرده است
دست دل بشکن که اینجا عجزی آید بکار
ایں کماں را چاشنی کس نوره باز کرده است

در مراد و نظیری یاریت کار می نکرد
بر من زین بهر دعا در کار بند و کرده است

آپچه رحم از دل به تاثیر فریاد من است
و آنچه نسیان آرد و خاصیت یا دشمن است
ساختن ممنون بیار و بحسرت سوختن
از تصرف نائے حریان خدا و دشمن است
حرف عاشق بیزبانے شکوه دل عاجز است
آپچه هرگز آشنا با لب نشد و دشمن است

نیست در عالم تننائے که از قیدم نخست
مضطرب دارم چرا دل در ره آوارگی
آن نکارم من که لایق بهم بکشتن نیستیم
خشمم فرو شکوه رفت اکنون شش عشق تو

کار و دشواری نظیری گریه می آر که او

شادان تدبیر گریه سست بنیاد من است

99

هر کجا بینی سحائے صید آزا من است
پشت توفیق و توکل خسته زان من است
شرم می آید مران کس که صیتا و من است
آرزو غلطان بخور در محنت آبا و من است

شهر ویراں شده گریه مستانه ماست
از همه سوره پیغوله صحرا بستند
بال و پر سوخته هر یک بکنارے رفتند
بمناشائے جهاں باز نمایم از تو
بسراده فروشاں که بمسجد نرویم
ما که خورشید پرستیم بحفل چه کنیم
خواب ما را بصدا فسون و نگه می بند
تا که از مو غطیت خلوتیاں می شنویم

صحن و دیوار دور و بام نظیری امشب

همه در وجود و سماع اند که در خانه ماست

100

پیش مشتاق تو ویرانه و آبا و کیست
بهریم دل شیریں نبود صف نعال
ما که تسلیم به شمشیر اداوت شده ایم
در بر اغیار ببنده که در گلشن ما
پاگل مانده اگر گلبن اگر خار بن است
بنواری و توانائی ما در نگرفت
نیم بسمل شده مانیم نظیری افسوس

هر طرف راه فتد کوفه و بنجد و کیست
عشق چو بار و بد خمر و فریا و کیست
پیش ما بیدوی کردن ادا و کیست
نشانه باد و سیر طره شمشاد و کیست
باغ را سر و خرامنده و شمشاد و کیست
موم در پنجه عشق تو و فولاد و کیست
صید بریکه گرفتاده و صیتا و کیست

در خون دیدہ کشته تخم بسمل تو نیست
 از آگ بگینہ حوصلہ ماتنک تراست
 گویا دواندہ ریشہ نہال محبت
 زین پیش شیشہ دل ماہم ز سنگ بود
 بے یار ماندہ روئے تو از بیم خوئے تو
 بس جانگزان میگزد و سرگرد شمع

زین محبت طاف کہ کار دل تو نیست
 صبر از دل طلب کہ در و منزل تو نیست
 مے بنیم از تو آنچه در آب و گل تو نیست
 بے نسبت آشنا دل ما با دل تو نیست
 (ورنہ کدام کس کہ دلش مایل تو نیست
 پروانہ نسوخته در محفل تو نیست

خون ترا چہ قدر نظیری نموش باش

ایں بس کہ وعوئے از طرف قاتل تو نیست

آنکہ صد نامہ ما خواند و جوابے نوشت
 شمع بے شعلہ بہ پروانہ فرستاد آن دست
 ہمہ جا شوق تو لب تشنہ بر آہم آورد
 کف پاے برہ باد یہ ام ریش نشد
 قدمے نادم از منزل سا ماں بیژل
 اشک آہ از دین بدر سے بردم کہ و سب
 سیمینہ ریش ازین راز نگزدید کہ عشق

سطے از غیر نیاید کہ کتابے نوشت
 گم بہا نامہ رواں کرد و عتابے نوشت
 دم آہے نگر فخم کہ شتابے نوشت
 کہ فریبے سرخاریش بسرا بے نوشت
 در رہ عشق کہ گنجے بخرابے نوشت
 حرز حسن تو بہر مشک و گلابے نوشت
 قصہ بر سر منقار عقابے نوشت

عقد و رچند نظیری بہوس نظم کنی

ہیچکس نظم تو بہر طرف نقابے نوشت

یک آہ گرم صیقل ز نگار عالم ست
 منشا طہ فراق تو بر چہرہ ام سرشت
 خود را فی خیال تو از دیدہ ام ماند
 بر من شب فراق شد از جرم ما کسے
 صیاد سی کرشمہ تو دانہ نفلند
 ایں عیب و عار عشق و سہر را کجا برم

موقوف لب کشودن ما کار عالم ست
 خوانا بہ کہ گو نہ ز رخسار عالم ست
 آن معنی کہ قبلہ گفتار عالم ست
 صبح کہ طالع از در و دیوار عالم ست
 در دام ہزنگہ کہ نہ پر کار عالم ست
 کانم غمے خرد کہ خریدار عالم ست

حور و کنار کوثر و رضوان و صحن خلد -
تا یک دولت پسند کند قربا و مجوس
گره پیریا لکی خبر از طفل راه پرس
و انا فی فریب تو معنی نیساور د
ما و جمال یار که گلزار عالم ست
سرمایه قبول در انکار عالم ست
شرم از طلب مدار که ز تار عالم ست
در ضمن نکته که نه اسرار عالم ست

قانون شکوه چند نظیری نوا کنی

این نغمه تو باعث آزار عالم ست

از به نسخه آفرینش جمالت
بفطرت زبونی نکاهد زبونت
همیشه حق از قول و رایق روشن
بحد خرو هست پروانه سرتن
نکت یاب مجموع کل خیالت
ز ظلمت برونی نباشد زوال
پوشیده موج حوادث زلال
تو دهن خرد پروانه پرتو بال
همه حالها قدسیاں از حالت
طلالت بود نوح منکر حلال
ز صدر جنان شد بصفت لغالت
که خورگشته طالع فراد نهالت
که صنعت گرمی ختم شد بر کمالت
که در غیب نبود مثال مثالت

نظیری چنان ساز صافی سخن را

که روح نبی خوش شود از مقالت

گر کند گیتی دفای با وفاداران خوش است
محنت شب گیر با شوق حرم شوانست
ترگیس شوخ تو مست از ناله شبیخوابست
مال و عصمت از لیجا بدوریں سودا بست
زندگانی با عز بنان عیش با یاران خوش است
گر بیاوت بگنزد شبهای بیداران خوش است
میفروشان اسرار غوغای میخوان خوش است
ماه کنعان بردن از خیل خریداران خوش است
پیر و کد دل چه با قید گرفتاران خوش است
فرجه نگذاشت گردول تا ازل بیرونم

فوق بامرغاں پراند مرغ نذر پرواز را
 که بکوی دوست فتن با هواداران خوش است
 حیرتم نیکو ز استیلائے عشق آرا و نیت
 چوں مرض طعیناں نماید خواب بایان خوش است
 ساقی گلرنگ بایده ساغر گلرنگ را
 مے پرستان نظر بر لاله زساران خوش است

غرق طوفاں شد نظیری هر که دل رمان است
 رخت بیرون ده که کشتی سبکساران خوش است

جزائے حسن عمل در شریعت عریض است
 بعرف عفو نکردن گناه بے ادبیت
 سواد دل ز مئے ساجورده روشن کن
 که عینیک بصرش ز مگبینہ دلبی است
 قبول بے بهراں ز التفات معشوق است
 عنایت ازلی را نشان بے سببی است
 جمال حال شود ترجمان استحقاق
 دلیل آب جگر تفتگی دشمنه بی است
 ز من مشاطه بستان صدق مے طلبد
 بنور دختر ز دور سراپه غنی است
 مگو که رفتم و قسمت نبود دریا بهم
 که نارسیدن سالک نشان بے طلبی است
 ز دوست روئے نگردان و تن بهراں ده
 خلافت رسم دریں عهد خرق عادت و ال
 شب سیاه صبح سفید مے آرد
 به تیغ قطع ارادت نمے شود مارا
 خلوص بندگی ما شرافت نبی است

مگور و دوست ملاست بود نظیری را

که مستی سحری از نیار نیم شبی است

ترا بکعبه مرا کار بادل افتاده است
 بکعبه بت کده من مقابل افتاده است
 صدائے بے جرس از بشنوی غریب ال
 که رُوح ماست بدنبال محمل افتاده است
 سپند طالع اگر حرص ان یکاؤ کند
 صلیب زلف بتانم حائل افتاده است
 بعزم کعبه کنسید اتفاق خلوتیاں
 که پی صومعه را بارور گل افتاده است
 نه کج ز مستی مے کرده قبله باد و فروش
 دلش بگوشت میخانه مائل افتاده است
 تشکر بر ورق چہرہ تو خاص حکیم
 که ابرو دان ترا عقدہ مشکل افتاده است

حریف ہیں چہ براحت بساط مے چینید
 حریم خاک چو قرباں گہ سنا ویدم
 یکے بگور غویز ان شہر سیرے کن
 مجروان سبک سپہراں جہاں رفتند
 گداے پیرمخال بشو کہ بادشاہ و فقیر
 ز نیزہ بازی افلاک غافل افتادہ است
 کہ ہر طرف نگری صید بسمل افتادہ است
 ببین کہ نقش املہا چہ باطل افتادہ است
 گہر بقعریم و محس بساحل افتادہ است
 بر آستانہ میخانہ سائل افتادہ است

صزر بمال نظیری پیش ہیں نرسد

کہ او بودی و نقش بمنزل افتادہ است

فخر والا نسبناں از بند اوست
 گردن شمشاد را ز نقش بخت
 گر چہ شکل نیستی دار و پالاش
 نقص زلفش دایہ بر ہمیش شکست
 طرہ اش را بہست پیوند سے بہر
 ہر شہم بچو است سے آید بچو اب
 مشربین صفران بہیاران شکست
 زود آمیزش مبروم مے کند
 حسن گل بر باد و حرماں زود رفت
 کینہ کش از دوستان مہر جوئے
 بایہ تکلیفش ز دوش انداختم
 آپنہ ہرگز نگسلد پیوند اوست
 سروان آزادگان بند اوست
 ہستی بجا بہار شکستہ اوست
 گر شکستہ بہت در سو گند اوست
 چہیں ابرو گچہ نہویشناؤند اوست
 بستم مشک عبیر آگند اوست
 نوش میخوش از ترنج و قند اوست
 مشک را بواند کے مانند اوست
 ہر کہ نمکینی نداد و پند اوست
 طبع مغرور خیر و خیر سنداؤست
 گو بکشن ہر کس کہ حاجتمند اوست

ظلم اخواں بر نظیری مے کنند

معنی او بہتر از فرزند اوست

معتوقہ من قبلہ بنما قبلہ نظر گشت
 غرق کرم حیلہ گرا نم کہ وراں کوئے
 ز دوشندہ شیریں مے بردل بشیم
 تا گشت نظر با رخ چوں آئینہ برگشت
 سفتہ شت بپیدہ و ہم سلک گہر گشت
 شکم بجلالوت شد و آہم باثر گشت

اوراق گل اندر بغل غنچه نگین
پیدا است دل آمیزیم از گونه گفتار
شاید شوم انگشت نما بهیچ سرباز
ز آن حکم از و عطر نشا نیست که دستم
تا بوسه گزیده مذاقاں نکند دست
در هر خم آن زلف کیس گاه بلائیت
عقله که کلید در گنجینه ام آن بود
با این دل پر عربه شرمه شقم
بهر نسخه شعر که بر آرد نظیری
از غیرت آن نازد چیں خون جگر گشت

نظر بظاہر و صیاد در قفا خفت است
کجا ز عشوه آن چشم نیم باز رہم
کسے بقلب شبنم ترک تارے آرد
شمیم مہر باغ وفا نے آید
طیب عشق ببرد طبع ز بیماری
کس از معانقہ روز وصل یاد ذوق
بگیر کام دل اے کجبتین مردم چشم
شب امید به از صبح عید میگذرد

فسانہ صرف نظیری مکن کہ خواب کند

شکستہ کہ بعد در و مبتلا خفت است

خوئے شہ عربه جو افتاد است
بادب زنی کہ سرمستان را
آ نکہ افتاد بریں در راہش
کشتہ بر سر کو افتاد است
بد کندے بگلو افتاد است
قدمش از تگ و پو افتاد است

تا عطر دم ہم نفس باد سحر گشت
چون رنگ سحر گشت بلے طعم سحر گشت
لغلم کہ در آتش ز رخس بود سحر گشت
با سنبیل خوشبویش بر آن طرف سحر گشت
دندان دم آن ساعد چون شاخ سحر گشت
با این ہمہ زان زوئے سحر گشت
تا عشق در آید میان حلقہ در گشت
بہر جا کہ غنچے تیغ بر آورد سحر گشت

و ز خرابات مغال مستان
 کاسہ بشکستہ بے وقتا دست
 خوشی مار گل و بستان نیست
 صحبت یار نکو افتاد دست
 خوش عبیرے بہم آمیختہ عشق
 تو بخو بوئے بے وقتا دست
 عشق از سنبل و گل و اچیدم
 رہ براں گلشن کو افتاد دست
 جائے دل خورده مینا چینم
 وہ کہ بارم بغل افتاد دست
 دلبرم را بر رسوائی نیست
 اکا حبیبم بر نو افتاد دست
 با خودم دشمن جاں باید بود
 چکنم دوست عدو افتاد دست

ہر نفس دلق نظیری رنگے ست
 عشق را چشم برو افتاد دست

جمال ساقی مادر ضمیر لالہ گذشت
 کہ لالہ رائے لعل از سر پیا گذشت
 دریاں بنماییل موزوں نگر کہ ہر کس دید
 بحسن معنی حمد دفتر و رسالہ گذشت
 بقصد ضبط نگہ چیں برابر و انداشت
 ولے نشد کہ کمند از سر غزالہ گذشت
 ولم ز حرص سوال از لبش جواب نیافت
 چو آن گدائے سرا سیمہ کر نوالہ گذشت
 سپہر سرچہ کند روزیت بخشم مرو
 کہ روز تجم ازاں کشت کر حوالہ گذشت
 دو سالہ دور و کیش دیر بودہ ام عجب ست
 سرے ز قلیل مینا بروں نیا و روم
 بطعنہ از بر ما غافلان فارغ دل
 اگر چہ عمر تحقیق ایں مقالہ گذشت
 چناں گذشت کہ برداشت لالہ گذشت

جفا نمائند ز پسندار خود چو وارستم

بیا کہ کار نظیری ز آہ و نالہ گذشت

ہجران نمکے سودہ بدایغ دل مار سخت
 سودائے تو آتش زو ماغ دل مار سخت
 ہر روعن صافی کہ بیہودہ فلک سے سخت
 غم در دے آزا پچراغ دل مار سخت
 رفیقم بشرو و دریں محفل مستان
 ساقی مئے تندہی بایاغ دل مار سخت
 مارا بہ نشاط و طرب آساں نگزارند
 غم خون جہانے ہسراغ دل مار سخت

ہر نخل امید سے کہ نشا ندیم دریں باغ برگ و برش از لائے ایام دل مار سخت
کلفت ز کجا آمد و ز بخش ز کجا خاست بد کرد ملائے بغراغ دل مار سخت

بر عشرت مار زود و طلال ست نظیری

تا صبح نفس زو گل باغ دل مار سخت

گل پیدا دوستہ بستہ اوست	مہر و دل خشک شکستہ اوست
ہمہ جانا خون تصرف بند	اگر کرا سینہ ایست خستہ اوست
این کم گشتہ عہد و شرط و فا	رہو و رنگ زیاد جستہ اوست
بر و اندیشہ بتاں ز دلم	کعبہ دل صنم شکستہ اوست
خس بستان و خار دیوارش	قید مرغ رسن گستہ اوست
سرو بالا و عجب نظرش	دست پرورد و خانہ رستہ اوست
تا بر آید بر رنگ رخسارش	بادہ و خون دل شستہ اوست
موجہ بادہ بر گل ہتا ب	رنج از آب بادہ شستہ اوست
عشق ہر دم بتازہ سو وایش	عقل کہنہ فروش رستہ اوست
بسبب مغل خطا زسد	کہ بدست کریم دستہ اوست

نزل روح الایمن نظیری

نامہ بیک پے حجتہ اوست

دلے دارم کہ طاقت کایا نیست	تخل خیر عیب و عار او نیست
دلے دارم کہ قلزمہاے امواج	حریف آہ آتش بار او نیست
دل سخم براحت سے ستیز د	فلک ادست بر آزار او نیست
نشاط عند لیب اربو و رنگ است	نوائے مار موسیقار او نیست
کجا پوشد بہ بند و قید و ستا	تن مجنوں کہ جز سر بار او نیست
مریض عشق را مردن علاج است	دوائے درد و بار بار او نیست
سر مرغی نہر دارن کمیں گاہ	کہ آب و دانہ درہ منقار او نیست

زبان بازی کند سوسن از آن است که آب شرم در رخسار او نیست
بایں شد کعبه از کوه تو ممتاز که بر تنگ بر در و دیوار او نیست
گنج کنعان بجا بغداد مستان انا الحق گو سر بر دار او نیست

نظیری این عبیر از عشق سازد

کدامین عطر کن گلزار او نیست

سخنم این بس که مشتری شده دوست هر چه خلقم به ایند نکوست
نشکم رنگ رخ چو مستقی (آب هر کس بقدر ظرف سیوست)
در برابر باب ذوق کم بندند اثر قبض و بسط در ابروست
قطع دنیا نمی شود چه کنم قوت مورد حبتن از سر جوست
نیست ممکن بزنگی آرام تا نفس باقی است رنگ پوست
شاهد این چین تپید است اند جامه سرو تا سبز اوست
باش عریاں بدن که جامه گل کم دهد بو که سله تو بر توست
بوی گل چاشنی مل دارد آں شک خنده را چه بوی چه توست
آب تلخ بخطر پروروند نام که دند کین گل خوشبوست
خط قرآن نگار او کوفی چشم محراب گرد او بندوست
خطر پینده کس چنین نوشت یارب این معجز است یا جادوست

بر نظیری ست گوش خلق امروز

میر مجلس ندیم شیرین گوست

هر که نوشید می شوق تو نسیانش نیست و آنکه محو تو شد اندیشه عرانش نیست
دل بحسن تو مقید شد و جاوید بهاند که ز فکر تو بروں آمدن آسانش نیست
تا بکے فکر تو اں کرد و سخن تازه نوشت قصه شوق حدیثی ست که پایانش نیست
بسیچکس نامه سر بسته و نامهم نکرد نه همی خامه اش نیست که عنوانش نیست
سبب از عقل می رسید که غم نامه ما درس عشق ست که از علم بستانش نیست

از دلم راه دلت عشق نمود دست خوشم
 راه دیگر بسوی کعبه اعرابی هست
 خاطر غیب منای تو مگر جام جم است
 سایه نامه تو بال هماسید اند
 مرد تا جر که ز غربت بوطن می آید
 چون قلم گریه شادی کنم از نامه دوست
 که با آن خانه دلم هست که در بالشت نیست
 که غم از سر زانش خار مغیلاشت نیست
 که رخ حال من از آینه پنهانشت نیست
 بدد ما که بسر تاج سلیمانشت نیست
 سحره خود بر از نامه اخوانشت نیست
 که بجز از دل خداں مژده گریانشت نیست

بسکه از دقت فهم تو نظیری بگذاشت
 نکته نیست که آمیخته با جانشت نیست

قرعه بر وصل زند و دیده و سامانشت نیست
 رنگس از گردن چشممت بشراب فتاده است
 شد ز شرم قلمت خضر نماں و ز طامات
 در جواب تو فرو مانده نرم از طفلی
 دل ز اندیشه وصل تو بجاں باز نگشت
 عشق ما واقعه نیست که آخر گردد
 شادم از دل که من عشق تو مدیه شش گرد
 چرخ را کاسه پر خون شفق گردانست
 دولت عشق ندارد خطر از عین کمال
 ما بایمان تویی عهد تو محکم داریم
 پر جرات که دلم داشت بمرسم به شد

گر نظیری بفک بر شده باشد چو سح

بیت محمور به از کلبه ویرانشت نیست

عشق عصیانست که مستور نیست
 کشته جرم زبان مغفور نیست
 عشق در صنعت تصرف میکند
 در میان فرما و جز مزدور نیست

برتر از عشق است عالم پایہ
 آنکہ منصور است بردارش کنید
 راه از من تا جنوں پرورد نیست
 این انا الحق گوئے خود منصور نیست
 حُسن از سر پوش پیروں میرد
 بیش ازین گنجایش مقدر نیست
 مایہ صد ماہ کنعانے بحسن
 بر صر در خوبی چنین معذور نیست
 کے بشر استغفر اللہ گویمیت
 راست میگفتم و لے دستور نیست
 دلفری پائے دشمن دیدہ
 جاں سپار پائے مانتور نیست
 عشرت و عیش نظیری کو تر است
 در سر پائے تنگ دستاں سوز نیست

این نخل کہ از چشمہ جاں سستہ کہ کشت است
 یافتہ ز مشاطہ حنیم نہ از عشق -
 وین نخت دل پارہ جاں چاشنی گیر
 جز از اثر دہشت تو وحشت مانیت
 فوق عظم از طینت خاکی نزود هیچ
 گو رُوئے تو نظارہ کن و خجئے تو بنگر
 بر ترا سر صحرائے رخت لالہ و نسیرین است
 گل جامہ ز بر لب سبک ز ناز کی انداخت
 وین خط کہ دہد یاد ز معجز کہ نوشت است
 ز تار مغال رشتہ خط و زلف کہ زشت است
 با پرده بگو پرده رخسار کہ پشت است
 برگریہ تلخ و نمک خندہ برشت است
 ہر چند بشاد می گل آدم نشت است
 گوید کس اگر آدمی را کہ فرشتہ است
 صد رنگ و گر گل کہ نداند کہ کشت است
 غریانی گلزار ز کوتاہی زشت است

در حیرت از ترک فنائے تو نظیری
 کس غیر اجل فروش امل در نوشت است

نالہ مانغمہ اہل نوار اگر م ساخت
 ز آتش وادی بھیکہ دیم خلیں از قدیم
 شوق ماہنگامہ این ماجرا اگر م ساخت
 موسیٰ ما گرم رو گوید و ما را اگر م ساخت
 در گرفت از بہر خاطر گرمی پروانہ سوخت
 شمع مجلس شد کہ در کاشانہ جا را اگر م ساخت
 گل شگفت از نعرہ بلبل کہ ما را اگر م ساخت
 گل شگفت از نعرہ بلبل کہ ما را اگر م ساخت
 صحبت ما روز بار بار و فارا اگر م ساخت
 صحبت ما روز بار بار و فارا اگر م ساخت

طعنہ ناموس نوحے بادشا را گرم ساخت
اگر یمن و استبان کربلا را گرم ساخت
سرمه خاک سترم با و صبا را گرم ساخت
گرمی بنگامه مهر آشنایا گرم ساخت
وسعت احسان را استغنا گدا را گرم ساخت
چون مراد دل را جابت شد دعا را گرم ساخت
رنج ابرست این نظیری یا صبا یا عطر گل

بلبل از شعر عزت صوت و نوا را گرم ساخت

روز شد پروانه از بال و پر افشانی نشست
بر سیر باد از شور ماه کنعان نشست
در مقام پاهم جافرش پیشانی نشست
با و شه در کلبه مسکین بهمانی نشست
چنته از خویش تن کرد و برضوانی نشست
نکته را ندان و برج لب عقل از پریشانی نشست
تا پیشان رفت اگر چه بالیشمانی نشست
آپسناں محوم که نتوانم ز حیرانی نشست
چون تواند و زده با خورشید نورانی نشست
کز خود و از هر چه در ملک جهان فانی نشست
قطره باران انعامش بعمانی نشست
پس ز صدر سلطنت بر مسند خانی نشست
با دل و ارسته بر تخت جهان فانی نشست
همت او داشت بر تخت سلیمانی نشست
جذبہ گیر و گریبانست که نتوانی نشست

کین خسرو گر نبوده ساخته فرما و کار
هر بن مرثگان بحشم خلق قرباں کرده است
اعتماد بر شمیم خلایق یوسف نداشت
شد ز غربت قدر من معلوم بر اهل وطن
دیدم اشتقاق رخت محروم گشتم از لب
از غلوے رفتم معلوم شد حسن قبول

گل صلا عام ز مرغ از سخن خوانی نشست
خانه ریز گشت جولانگاه ماه خرم گه
دیدہ پا انداز خشمش تحفه لایق ندید
مروم چشم از فروغش ببت آئین خانه را
تشنه لب ماندم از چون آب کوثر و زنجی
خنده زو بر طرز مجلس دل ز غم آردا گشت
جانفشانی عذوبے سامانی غمخایه گشت
تا به تعظیم از شکوه طلعتش بر خاسم
پیشتر چندانکه رفتم پیش شد سرگشتگی
سرور احرار عبداللہ خان گنج بخش
در چمن با خار و گل در کوه با خار و لعل
تخت شاهان دکن بیشک اقامتگاه دوست
شاه راشعل جہانگیری مسلم شد با و
اینکه گویند اسم اعظم داشت جم افسانہ است
ہمت ازوے جو کہ این ہمت اگر دست دہد

رشتک ملک شیر و امورشاد در و ان است کو به از خاقان نظیری به زخاقانی نشست

ما و عیش و عشرت دائم که دولت بر سریر

مهربان تر با وے از معشوق بینا فی نشست

بشرح حالت من نامہا در اطراف است ہزار قافلہ در زیر بار اوصاف است

بہر بانی او اعتماد نتوان کرد کہ تازہ عاشقم و خاطرش بمن صاف است

بنالہ اشک فشانم کہ تازہ دولت را (عطاءے نیم درم و شگاہ صد لاف است

بعشوہ کردیم سجنہ جاں و آدم خلاف دوست نمودن خلاف انصاف است

بہشت روزے نابالغ محبت نیست کہے کہ طفل مہر و مقامش اعراف است

بتلخی از لب این شاہدان شاہ شناس اگر بشویم مکرم کمال الطاف است

ہزار مصر شکر صرف منعمان سازند نوالہ بفقیار و دہند اسراف است

زعالمے کہ کسے دوستی بسر نہ سازند وفا مجوے کہ عنقا ہنوز در قاف است

اگر دراز دولت آگہم عجیب مدال کہ علم کشف نہ از قسم علم کشف است

بیک تبسم در دیدہ ام فراہم ساز کہ چوں رخ تو پریشا نیم از اطراف است

نظیری از رہ سجیدگی شود غالب

و غل مساز کہ میزان بدست صراحت

ہیں قدح شمع شبستان این است مولس غلوت مستان این است

پر ترک دہ کہ بذوق برسم مرکب تا بگلستان این است

باش تا سجدہ میخانہ کنم کعبہ بادہ پرستان این است

غافل از طوف صراحی مگذر دست زن عروہ مستان این است

یک بت سادہ و یک خم بادہ برگ سامان زمستان این است

مئے و خمار و خرابات منعال درس استاد و دبستان این است

گردن تاک ببار می نبرند سرو نرفتہ لبستان این است

کہر بارنگ تہمتن ز نورست زال یار ستیم دستان این است

مئے فردوس نظیری جستی بمیاں آمدہ بستاں این بت

دل بقرب و بعدا و مجبور نیست / از نظر دورست از دل و نیست
گرچه زان نورست روشن دید ما / دید ما راقیت آن نور نیست
شمع مجلس تیغ غیرت آخته است / نیست یک پروانه کور مجبور نیست
عجز و اصل شد چو عجب از سر نهاد / کبر جز از سرکشی مجبور نیست
اجتهاد عقل نفی شایسته است / بس بزرگ ست این خطا و نیست
بہ نئے گرد و برسم زخمیم ما / عشق غیر از غلت ناسور نیست
تا بفراں بت پرستی میکنند / بنده در افعال جز مجبور نیست
سورازاں گل ہوائے در سرست / غیر شورے در سر مخور نیست

بس نظیری زین فغان جان اش نالہ دل تغمہ طنبور نیست

کس نمود جرعه کر جگر مگر یک سخوت / بے نیکی گفت کس کہ بختم نمک خواست
ہر کہ زیادہ داد مش بیشتر بہن نمود / پر تر کش نساختم کا سہ کہ پر ترک خواست
آمدہ نقش بازیم ورنہ فزان دیدہ ام / کس نشست کہ جس جائے دشمن و یک خواست
من ہمہ عجز و ہنگام میل نزاع میکنند / ہر کہ حیر بات شد عاقل از وحسک خواست
رنگ رخ سخن نشان میدہ از عیار مرد / صاحب فہم خورہ میں ناسرہ را محک خواست
گفت و شنود و ستان یا عیش میشود / آنکہ شمرده و نفس سہدے ملک خواست
عالم و یک مسج دم و یرمغان و یک صنم / ہر چہ خواست اسے من اختر نہ فلک خواست
مصرع نظم بے غلط صیغہ نشر بے سقط / نسخہ نظم و نشر من نقطہ سہو و شک خواست

طبع نظیری از ازل معجزہ نیز آمدہ

کز لک جالی کس نشخو منع حک خواست

گریزد از صف ما ہر کہ مروغ و نا نیست / گیسے کہ گشتہ نشد از قبیلہ ما نیست

لگوئے عذر کہ در کیش ما دارا نیست
ہزار معرکہ و رخصت تماشا نیست
کہ خار خشک بہ از سنبل کہہ یا نیست
کہ راہ دور کند راہرے کہہ وانا نیست
نشاط نیست کہ یکا جائے بہت کیجی نیست
کہ بد معاملہ آزرده ارتقا ضا نیست
کہ طی راہ فنا چہ بال عنقا نیست
وراں لے کہ محبت بود تمنا نیست

جمال مغچہ دیدی شراب مغچہ نوش
نہ پائے تاب سرین ناز و عشوہ صف بستہ
بخاک مے خرمی کاگلے کہ دل نہ برد
بحکم عقل عمل و طریق عشق مکن
فلک سیرا سرباز و ہر خم چیدہ است
نشاط رفتہ ز دوراں بصبر بتا نم
ہپائے خویش کجا میتوان رسید کجا
ہوائے وصل کسے میکن کہ بواہوست

نظیری ست بجائے ز غمرہ خونیں تر

بشکوہ تا دولت آزرده است گویا نیست

مکتوب سز معبر و لم شنید نیست
گہائے ناگفتہ این باغ چید نیست
چشم بہر چہ مے فتداں ہم درید نیست
این نیم قطرہ خوں کہ ز مرگاں حکید نیست
زین تیر نیم کش پر و پیکاں کشید نیست
یکبار چند گام بہر سود و دید نیست
نشست از طلب کہ باں کور نیست
قانع نگشت دل بر سیدن کہ دید نیست
ایں زہرا اگر جوصلہ گنجہ چشید نیست

عشق مراد بان حکایت برید نیست
رازیکہ در ولست ز دل باید ہم ہفت
جلد و بیا حق و دفتر مراد ز دل پرست
در سینہ تابچند بر آرم سر و برم
خضم آں حرف نیست کہ دل کیں شد ازو
گفتم مگر بمنزل مقصود پے برم
چوں یافت دل کہ بر سر رہے رسیدہ ام
رفتیم ورہ بکنہ جہاںش نیافتیم
دیدیم و دیدنش ز خودی بخودی ندا

زین عشق صد بلاست نظیری فسانہ چند

افسون خامشی بلب و دل مید نیست

بگفتگوئے تو زخم مراد ماں بازست
مے مخانہ سبیل و درمغاں بازست

بیا کہ مردم و ہر راہ چشم جاں بازست
بچون ما اگر ت میل بہت مانع نیست

چہ یوسفی تو کہ در مصر حسن چون تو کسے
 در آرزوئے نثار قدم تو ہمہ شب
 نمی رود چو گرسنه لے چہ سودا دین
 چو بلبیل قفسم من ازیں چہ ذوق مرا
 صمد بجائے صنم ہر زبا غم آمدہ است
 دعا کنید بوقت شہادت تم او را

یروں نیامدہ تاراہ کارواں بازست
 گہ فروزش دو چشم مراد و کال بازست
 کہ خوان وصل پر دوست میمان بازست
 کہ گل شکفتہ و در نائے بوستان بازست
 بتم قنادہ و ز تارم از میاں بازست
 کہ آں دبست کہ در نائے آسمان بازست

مکن شتاب نظیری بکار جان بازی

کہ چشم کارشناسان کا رواں بازست

زبان طعنہ را کوتہ از بریدن نیست
 ز بسکہ گشتہ ام از دور و انتظار ضعیف
 چنانکہ خانہ زندانیان فرود آید
 ز بے تعلقی خویش تن بایں شادام
 بہجرو وصل طلال و نشاط گریہ کنم
 ز تار زلف تو ز تار بر میاں دارم

علاج شکوہ عاشق بجز بشنیدن نیست
 نگاہ را بر خست قوت رسیدن نیست
 شکستہ جان نفس و جرات پریدن نیست
 کہ جان سپردن اگر بہست دل طپیدن نیست
 در آں لے کہ طلب بہست آرمیدن نیست
 بیا کہ مصاحت پیرین دریدن نیست

گرفتہ طبع نظیری سوال از تو مکنید

و زنت گل نشکفت ست وقت چیدن

ایں پیش خیل بچکماں از سپاہ کیست
 دامن کشاں چو ابر بگلزار میرود
 پایم بہ پیش از سر این کوئی نہ
 ہں ابوئے کشیدہ کماں از پچخانہ خاست
 گیرم تبسمت کند انکار کشتنم
 گر و بہر تو گشتن و مردن گناہ من
 برباد وادہ طرہ ز زخار ما دگر

وین قبلہ کہ کج شدہ طرف کلاہ کیست
 تا آب ز گس کہ و برق گیاہ کیست
 یا راں خبر و ہید کہ ایں جلوہ گاہ کیست
 وین غمزہ گرفتہ کمیں در پناہ کیست
 آن غمزہ خریص سیاست گواہ کیست
 دیدن ہلاک و رحم نکرہ دن گناہ کیست
 نخت جگر بحیب کہ گل در نگاہ کیست

مے ہندیم بخون دہنے آرم ہیا و
از کف بگذرد امن و دست نیدہم
کف میکشد بزل و نئے گوید پیش کسے
کایں گر بیایے تلخ ز زہر نگاہ کیست
دانستہ ام کہ گوشت چشمت براہ کیست
کاں زلف در ہم زائده و آہ کیست

چوں بگذرد نظیری خویش کفن بکشت

خلق فغاں کنند کہ این دوا خواہ کیست

خواہم این بستان بر غم را بشورے و شکست
بروزگار از خاطر مچوں نیل از رخسار شکست
پائے از پیش بہ آمد و کارم نہیں دامن گرفت
طعم شکردا و عشق اردو گلو کا فور رنجیت
وید نش بر عشرت من حسرت دیگر فرو و
دوستان ہرگز نہ بیند از محبت عیب و
در خوش آبے کشیدم خاطر آزدادہ شد
میکشم جان بے ظرف در بزم وصال

در بروین نظیری شد ہاگے انتظار

مژدہ بچشید مسکین را کہ مجلس شکست

داند اخلاص مرا و حال من گاہ نیست
بخت بامال کش است دعا بامال بخت
فصلها شد در تباہی بر یاد عمر
شست دل صبرہ کشوم بر ہونہ نکر و
خاطر و دل ز کین وستان و عہد تو
عرض حال جامہ دار و بخلوت گاہ قرب
پیش ازین در جان سپار بہا از ان لب مہتم
ہستجوے صول با این ندگی بر طاقی است
درد لشر رہ وارم و بر آستانہ نیست
کہربے شوق مارا جذبہ یک گاہ نیست
کشتی مارا سفر از سیر سال ماہ نیست
گوئیای پیکان پر با این خدنگ آہ نیست
آپختناں پر شد کہ دہرا را بدہا را نیست
جز دغاے من کہ آن مقبول این و گاہ نیست
حرف تلخی بود اکوئل گاہ نیست
فوقے از پرواز با این شتہ کو تاہ نیست

گر نظیری شکوہ انجے ہرست دارد مرغ
عیب صبا کہ پوشد بندہ دولتخواہ نیست

بہر کس شنید آں مژگانی دراز نیست
محمود را اگر چہ جہاں پذیر خاتم نیست
نشہ را چو پرده از رخ شاہد بر افکند
مخدورم از ضعیف و جگر خستہ ماندہ ام
عاشق وفا نماید و محشوق سستی
دایم کماں کشے بکمی گشتہ است
کو غمزه ششگیس شود کونار کی نہ ورک
مارا چہ اعتبار داشت با وجود دوست

یار از غرور دست و نظیری بخود اسیر

بیچارہ دل کہ بیچاکش چارہ ساز نیست

عشق را کام بجہد دل خود و کام تو نیست
دیدہ ام دفتر پیمان و فاحر حرف
من دل شیفہ آزار منی و انعم چہ نیست
آب حیوان نخورد صید تو از لذت تیغ
آتشم در سر و سامان بچہ تدبیر زوی
آخر ای دور گرامی ز کرام آب و گلی
یہ بران زندگی قامت موزوں نازم

باش در دوستی از خویش نظیری نو مید

کہ ز آغاز تو پایندہ ترا انجام تو نیست

بہر کرا معنی نئے خیز و زول گفتار نیست
خار خاکی یارے بہت بہر کس را نیست
نیست یک طرف کہ خود ساقی و خود حما
نشد گداز کل کہ در پائے دلش ایں خار نیست

سحر چشم بت بکارنت و دعائے برہمن
تو بہ ہشیار سیکویند میگردد قبول
مستی و شاد ہرستی ہرزہ خندی و نشاط
پیش پائے گرم و سرد روزگار افتادہ ایم
اند کے نالہ مشب بے اثر مچے پیمت
مردم از شرمندگی تا چند باہر بنا کسے

مجلس آخر شد نظیری حال خود باادبگو

(ہر نفس منے ہر دم صحبتے ور کار نیست)

دلخ و دل عشق افسون نمیداند کہ حلست
خندہ بر عالم مزن کیس گریہ ہر کس اگرقت
باغبان دہر نخل عمر را آبے ندا و
عشق از یک تا ختن بنگاہ دل تاباج کرد
دخم پر کا نم بآب زندگی شوید و ہن
ترک خصمی کن کہ ار دختے افعی و زگار
غنج و افسون زلیخا کار و در یوسف نکر و
عشرت تنگ دل ناؤریں ہر گلشن بست

از حجاب امشب نظیری باوہ بر سجادہ رخت

پار سا آداب مے خوردن نمیداند کہ حلست

گشت و زخ شمرے آتش سودایش رخت
ہر کرا زلف جے مشک بہ پیمیانہ فلکند
حسن و پرودہ نہاں بود کہ نقد و وجہاں
کام از اں یافت زلیخا کہ چو یوسف اوید
از پنے تربتیم نخط و ہر آب حیات
شد قیامت قدرے نقتہ زبا لائیش رخت
خندہ مشکے نمک سودہ بصبہایش رخت
عشق از گریہ بدل گریہ سودایش رخت
اول اسباب تعلق ہمہ در پائش رخت
عشق تا بر گل من تخم تمنایش رخت

سرمد و چشم بلا غمزه بے باکش کرد / باد در جام چنان گیس شهبالیش بخت
نخل بپویند تو هر چند نظیری بر کند

و نفس تخم تویی عشق تو بر جایش بخت

رفت بزم غیر نگو نامی تو رفت / ناموس صبیله ز یک خامی تو رفت
اکنون اگر فرشته نگو گویدت چه شود / در شهر صد حکایت بد نامی تو رفت
همصحبیت رقیب شدی از غور حسن / نام خویش تو در سر خود کامی تو رفت
یاران متفق همه انکار میکنند / هر جا حدیث نیک سراجمای تو رفت
رندے که مئے فروش ندالیش فروئے / مشهور خاص و عام بهجای تو رفت
بر د از رخ تو رنگ چیا یاد هوس / شرعے که بود در بهر جا خامی تو رفت

با کاو کاو غمزه نظیری اثر بناند

فارغ نشین که خون دل آشامی تو رفت

پیچ را از دیده صاحب تمیزان نیست / تا بعد از لب تیر دارم لے دستور نیست
هر که از معشوق غافل گشت لذت دریافت / دیده بے معرفت را در دو دنیا نور نیست
گل گریبان چاک ز گسست فتند از چمن / سرور غیر از سوائے در سر مخمور نیست
بر در پیرمغان هرگز نمی رود کس / در مقامے کاب جیوانست غیر از سونیت
چوں سرائے کاروانگاهست دنیا بر گذر / شب نمی آید که حمد مسکین در رنجور نیست
سینه دارم که از مرهم جراحت می شود / بنخس ز نیش محبت نیست کان انور نیست
بنده که بمیا کئی کرد از خدا ندی بخش / گر چه مغرور است اما جز بتو مغرور نیست
پر سجا که عشق اینجا لاف رفعت میزند / جلوه باو بطن عاشق هست کاند طور نیست
کو کهن اخو و بناخن سنگ میباید برید / جوئے شیر نقش شیریں کار هر مزدور نیست
عشق یوسف ادریس سودا بدیناے فروخت / بندگی خواهد پیمیر نادگی منظور نیست
گر ثریا که روش اینجا لاف رفعت میزند / جلوه باو بطن ماهی هست کاند طور نیست
عافیت خواهی نظیری بسته خوابان مشو / از نایب حسن اگر خورار ملک دستور نیست

روایت الشاء

عطاش را نه ثواب ست نه خطا باعث
(بس ست بهر کرم ناله گدا باعث)
اگر چه رزق گدا باز پس نمی گردد
مقدر ست که میگردد دش دش باعث
خزان رود و صاحب آباد و دهنها کشت
ببین که برود که پرورد و شد چها باعث
جنون عشق بتقدیر بود من چه کنم
بوی گل که شد هم مست شد صبا باعث
بر آستانه پریشان ہے خواهم
خراب و مست چنین میزیم نمیدانم
لیتم رانے و معشوق اگر کریم نکند
عجب نیت درویش اگر قبول کند

ریا زویر بمسجد بر و نظیری را

که فقر با و ه کش و گبر را پسا باعث

۷ بر طبع سا و ده زود شود خوش گوار بحث
دارد برائے طفل شکر و کنار بحث
پر خمگیں مباحش چنان کر پیئے نزاع
رہبر غبار خاسته سا ز می سوار بحث
از ہر غمے بخاطر ما کیں سبک ترست
ایں راج ما بروح کند در عیار بحث
آزم کہ حال مستی و مخوریم یکے ست
ہرگز نکند وہ ام بجے و زمار بحث
ریزم گل نیاز و تضرع در اضطراب
زناں برستیزہ ام نگرفتہ است بار بحث
خط مسلمے اگر بکف صدق دادہ اند
ہرگز نہ راستی نشود شرمسار بحث

مطلب گریزدان تو نظیری جفا کش

جز در ضمیر کست دیگر و قرار بحث

روایت الحیم

فسودن خط تو پیغام بعثت شب داج
نگاہ بر رخ تو مصطفیٰ ست بر معراج

کہ بادشہ زرعتیت نے ستاند باج
کر آب و آتش مابعد اختلاف مزاج
کہ اردو کان مسیحا نے سرزد علج
کہ کعبین و غاخانہ مے و ہد تاراج
(نہود سیم و غل را ہیج جائے رواج)
دراز دستی حسنے کہ میب باید تاج
کہ طالعش بظفر کردہ اند استخرج
کہ شیر پنجه کشاید بر سماء نہ حاج
کہ آنقدر کہ گهرشیش قیمت تاج
(پہوئے معرکہ شہباز میسکند در تاج)
وگر نہ نظم کم بود مے ہم آبخا کج
خران ملک و ہندو غمے دہم خسلج

بہر نظیری و خاک سرائے پر مغاں
ذاتین کریمیاں گنجار و محتاج

ظہور حسن تو امنستے بد و راں واد
چہ صلح بود کہ حسن تو با وفا انگیخت
میان زخم و خدنگ تو افتنے پیوست
حسن و مہرہ دل قلب کرد و غافل ازین
سروشک رزق و رانگور و انے گرد و
نماند شوکت شاہاں کسے نے داند
سوار معرکہ آخر الزماں ایرج
چناں اجردہ قلب عدو بہم شکند
مثال نسبت اعقاب جدا و این بست
قبول تربیت استاد میسکند شاگرد
بیان قصہ رزمش نکو نیاید غم
غنیتمے کہ من از گنج فقر یافتہ ام

ردیف اکیم فارسی

جائیکہ عطا یو بود کفر و خطایہج
ریزیم دل از بر سر دل تا بسما یہج
خاک پئے روح القدس و آب بقایہج
آزما کہ مراد تو بلا خواست و عایہج
آزما کہ تو کردی طلب اعراض رضا یہج
رفتم و نکردیم نگاہے بقضایہج

اے کعبہ کہ گروت تشیند بصفا یہج
نرخ نظر حسن قبول تو بلب دست
گر بہرہ از خلق و سرشت تو ندارد
باقبر تو علت نہ و با محضر ہمانہ
عشق تو مرا از بنت و زنا بر آورد
با آنکہ ز پئے چشم عزیزاں نگران بود

کو نیں چه کار آیدم اربا تو نباشتم
 بے دولت وصل تو نعیم و دسرا بیج
 کم جو صعلی از طرف ماست و گر نه
 از بحر فالت نشود کم بطا بیج
 از نشت که این زمره با طبع نظیری ست
 بانگے که بنامش نکند کو صدا بیج

روایف الحاء

✓ دہل و تائے و ریدیم با وارہ صبح
 دیر کشتیم ز فیض سحر آگاہ و ریلخ
 منے و معشوق باندا زہ ماسے باید
 کم خراش ست دیم مرغ سحر بر خیزید
 میغیر جام بیابا بریش مے در زین کش
 سپہ شب بشیخون دعا بشکستم
 رفتہ اوراق شب و روز ہم چنیم
 دست در گردن عذرا کے جہاں اندام
 بانگ فتح نشینیم ز دور وارہ صبح
 جامہ پارہ نکر دیم باندا زہ صبح
 رطل خورشید کند خارہ خمیا ز بیج
 جگرے تازہ کنیم از نمک تازہ صبح
 تابیک حلقہ کنم غارت جہازہ صبح
 علم روز ز غم برد و دور وارہ صبح
 بخیم ثابت و سیارہ شیرازہ صبح
 حلقے روز ہم بر زخم و غارہ صبح
 سر و شمشاد بو جدا نظیری وقت ست

ببر شاخ سراشیم سرا وارہ صبح

✓ گوش گل میدرد از مرزده پیغام صبح
 تا تو مرغ فلکی رام گلستان شدہ
 نوگل از مرغ سحر گاہ گرفت از تری
 در چنای بزم کہستان سحر مے نوشند
 دست و پا گر زندہ دل نفسم مے گیر و
 غم مطلوب سرا ز دامن دلبر انگرفت
 حق دیدار نظیری ز سانی بتمام
 زندہ دارد نفس با و صبا نام صبح
 خواب مرغ سحری فرتہ آرام صبح
 دم نزد صبح حریفان کہ شد دام صبح
 صاف خورشید بود در دیر جام صبح
 در گو روز فتادم ز لب بام صبح
 لایہ نیم شبی کروم و ابرام صبح
 در شب وصل اگر ادانکنی دام صبح

ماندہ ام بادلے از بحر عزیزان مجروح
 در رہ دوست ہلاک زن فرزند سبقت
 صد بہانہ کہ یکے بر نژد برقصیر
 گاہم از باد ہوا سنگ بار دہر
 بردل سینہ من داغ جفا گرد دہر
 نہ بخود حامل پیمان محبت گشتم
 صالح و طالح اگر جملہ چو من واجویند
 سوئے رحمن علی العرش توجہ کروم
 (دیدہ شد غرقہ طوفان چو جگر گوشہ فوج)
 (بروید وصل و داع کس و پیوند فوج)
 صد کنایت کہ یکے را بنود رنگ صبح
 گاہم از کلک قضا جرم بزاہد شمع
 در رنگ ریشہ من قوت بلا گرد و موج
 عشوہ دیدم و خوش بود سرانجام صبح
 توبہ در توبہ ز زشتی بگریزد چو نفوس
 بانگ و عرش کہ با کے زمکاں یاس صبح
 در صحبت ہمہ بروئے نظیری بستند
 بخودے فاش ابواب دے کن مفتوح

رویف الخاء

چگونہ نام تو آریم بر زبان ستاخ
 اگر بگلبن تو بلبلے پناہ آرد
 ہر اچند کہ در راہ تو شہید شود
 باب جگر جلا دہ طہارت ما
 اگر سوالے اناں لب کینم خیرہ بخش
 بکعبہ سجدہ عارف نمے کنند قبول
 محرمات حریم گاہ ناے معبود اند
 عجب کہ جاں بسلا مت بُرند مغروراں
 چگونہ حرمت درویش پارسا ماند
 کہ یاد نتوان کرد در نہاں ستاخ
 کسے نمیزندش گل بر آشیان ستاخ
 ہما نمیکندش قصداستخوان ستاخ
 کہ پیش تو نتوانیم داد جان ستاخ
 ہمیز باں کہ مسیت میھاں ستاخ
 اگر بدیز نہد پا بر آستان ستاخ
 یقیناً طبعیت مدہ عیاں ستاخ
 ستارگان قدر اندازد آسمان ستاخ
 سوال نشست و غنی سخت دل ناں ستاخ

مباد صاعقہ بے نیازی بچید
 چہنیں محو نظیری از و نشان ستاخ

چو نیست کدبیا لیس بهم سرے گشتاخ
 هزار بار بروں میزند طبل رحیل
 نشسته نغمه سرایان بهم چه دانستیم
 ز دام دو آنه صیتا و مرغ می نالد
 غبار اشکیر یا جوج غم جهاں بگفت
 هیچ حیلہ نہ پیش اجل خلاصی نیست
 چنان رسید جراحت بدل کہ دیدہ ندید
 ز زخم حادثہ زدنا کہاں نظیری آخ

رویف الدل

پردہ برداشته ام از غم پنهانی چند
 زان ضعیفان کہ وفاداشت دریں شهر اسیر
 سرو سامان سخن کردن این حجم نیست
 بس خرابی کہ ریکد گیر ماں نشناستند
 کشته از بسکہ فت و ند کفن نتواں کرد
 ایسج دل استم حادثہ مجروح نکرد
 پیچکنس را سر پائے نزد آیام کہ ما
 بر عشرت طلبی نکت دل آرم بیرون

چشم ربیض نظیری ہمہ خواباں دارند

کاسہ در پیش گدا داشته سلطانی چند

شمع رانده دلی و رشب تار آخر شد
 شاخ سرکش شد و دست ہمہ کوتاہ بماند
 غم لیب انرا بد بقتس معذورست
 گل بیار از بیرون و بہار آخر شد

غلبت و ہرباندا زہ حال اکنون نیست
 همچو دینار کہ در پائے کر میاں افتد
 کمتر از رنگ حنا بود بما لطیف جہاں
 فکر نا آمدہ اینست کہ امسال گذشت
 نقش رخسار تو بر صفحہ جاں گشت رقم
 شاہدان گوشہ چشمی نظیری دارند
 ہر چہ دل صید ہمیکہ و شکار آخر شد

ذوقی نے مزاد کہ صد شور و شر شد
 ایں رسمہائے تازہ ز حرمان عہد است
 باز ایں چہ آفت است و رخت امید
 بیہودہ برگز کہ آفت نشستہ ایم
 رسوا منم و گر نہ تو صمد بار و دم
 دستار مایہ گنج گرہ در گلو شود
 شب زندہ دار باش کہ تا پیرت ترش
 در صدر چوں حضور نبود آستان گزید

بس نعمما بگوش نظیری ہوس کشید

و راز دروں بہ بست بہ بیرون رنشد

قاصد دلے آذر دہ تراز آبلہ دارد
 کس خیمہ نیفرخت بسر چشمہ حیواں
 شاید کہ شود جلوہ گرا ز غیب جماعے
 معشوق جمیل ست و غیور اندہ بگویم
 ہوئے بفرات نکند در ہمہ صحرا
 در یاش ہے باید و در ظرف نگنجی
 مے آید اناں کوئے و در فتن گلہ دارد
 گا ہے گزے خضر بریں مرحلہ دارد
 چشمے ہمہ کس بہرہ ایں قافلہ دارد
 مجنوں نسب از میلی ایں سسلہ دارد
 دیوانہ کہ آہوئے رماں در گلہ دارد
 صد گو نہ الم طایر کم حوصلہ دارد

فارغ نشوم یک نفس از بندگی عشق تشکر اند و فرحی که کنم نافله دارد
 بے باوه کنم مستی بے نغمه زخم ذوق اینک مے مے ہر کہ سر مشغله دارد
 چوں گفتہ روناک گفتہ بسجیدین بخت مست
 شعرے کہ گفتست نظیری صلہ دارد

✓✓

کمال عاشقی حیرانی دیدار مے آرد چو آتش ویر میاند سمندر بار مے آرد
 نہ رشک خود فروشان میکشہ ناز کم سجا فریب حسن غوغا از سربازار مے آرد
 تو ورنخواہ از قضا چنداں کیوزنی ورنے بخت آرد و بندہی اختر از دیوار مے آرد
 بہند خط جمال بایر سو دئے عجب آرد ہمہ اقرار و ایمان بر دہ و انکار مے آرد
 مسلمان عاشق رخسار و ہندو والدہ زلفش موقد ہیں کہ با ہم مصحف و زتار مے آرد
 مبارک فال صبح دولت یدار میخوالاں کہ دست پائے بخت خفته را در کار مے آرد
 ز خود بیناں چہ گیونی بزم بخودان نہیں کہ آب خضر اگر حاجت شود و غمار مے آرد

نظیری از نواز شہانے در دوست در دو قلم

کہ چوں چنگم بخریت بر سر اسرار مے آرد

چوں ابر بہاری بزم سایہ فغن شد بر ہر یرو بو مے کہ نظر کرد چمن شد
 چوں شمع کہ شد رہبر پروانہ ز تابش ولسوزئی او باعث جاں نائے من شد
 میخو است شود قابل نظم ہم بلاغت صد پایہ نشیب آمد و براوج سخن شد
 بے جام ہمہ میکش و بے باوه ہمہ مست از نظم من آئین مغاں رسم کہن شد
 شک نیست کہ از نیم نظر کار بر آئید از آکہ دلیل آصف اعجاز سخن شد
 ہمسایگیش را اثر ابر بہارست ہم خانہ گلستاں شد و ہم خار من شد
 از یار و دیار از کنم یاد عجب نیست از رشک من امسال غریبی بوطن شد
 برخاک در شجائے شہیدان نہ کس لطیفست کہ کافور تن و عطر کفن شد

ہمان بہشتی مخور اندوہ نظیری

نہ ہنگامہ جو ان چمن بیت حزن شد

بگو شمع از پرید نہائے چشم آواز مے آید
 مبارک پیے سوائے گرد و یار دو سستے خیز
 بقل کشیائے پر کن از غنیمت ہائے ایمانی
 بساط جاوے بر ہم خور و جادو نگاہاں را
 محال ست اینکہ بر دام نگاہ من گذراقت
 سپہ راروح در پرواز و شہ راجعت ز ناز
 بہ ترتیب صبوئے صبح دم دیدم کہ دولت را
 سعادت ہائے گوناگونست و راں اکہ حسن او
 نہا شد محرم آہنگ دولت قدر ہر شمع
 چو شد شخیر دل مشتاق را و رہاں شکبایست

نظیری دوستان از دل ناگفتہ مے ماند

تخل کن کہ او خود ہر سیرا میں باز مے آید

بہوش سیرچمن کن کہ شاہاں مستند
 چمن پیالہ کش ست و صبا قدح پیمائے
 بریز خرقہ مہاں باوہ مے خور و صوفی
 جہاں عیش جہاں حرف قاف و سیمغ ست
 تو نخل خوش ثمر کیستی کہ باغ و چمن
 بضرب تو چنان شدہ ام کہ سیر ہم نیست
 ز بتقراری افلاک داغبا وارم
 نوافزون ست اندازہ بریشم عود
 بر مرزنگہ ادا میکنم کہ خلوتیاں
 تو نخل میوہ نشان باش در حدیقہ دہر
 ز کاہلی تو نظیری خندان این چمنی

قراہ بر سیرا بر بھار بشکستند
 معاشراں صبوئے ز خواب جریستند
 حکیم و عارف و زاہد ہمہ ازیں دستند
 در حریم فنا زن کہ نیستاں ہستند
 ہمہ ز خویش بریدند و در تو پیوستند
 بقدر فرصت آں ماہیاں کہ درشتند
 کہ تاز شوق تو پر خاستند و نیشستند
 غزل بزم مزہ خواہم کہ پردہ پایستند
 سر سیونکشنا وند و در فرو بستند
 کہ کم درخت قوی شکست کہ نشکستند
 گہے باغ شد ہی کہ نشاط وارستند

ایچانہ بہر سنگ سیہ نور فرو شدند
فریاد کہ ہر کس با سیری نیت دورا
غیرت نگذازد کہ بچشم و دل منکر
زیندہ بود و عوی مستوری تو باں
سروست چنان خائفہ و دیر کہ آتش
آں در و کشانے کہ شناسائے عیاراند
اخراج مغل خواہم و تاراج قزلباش
و عشق تو با قدر و بہا یم کہ عزیزست
قرباں شدگان تو بقصاب میر کوئے

ایں پایہ بینش نہ بہر کور فرو شدند
شتر طست کہ از خویش وطن دور فرو شدند
یکدزدہ ز خاکستر منصور فرو شدند
ہر چند کہ جلال بسیر طور فرو شدند
درواوی دوری شب و بچور فرو شدند
فردوس بیک خوشہ انگور فرو شدند
کز ہند بر ندیم بہ نشاپور فرو شدند
ویرانہ کہ در کشور معمور فرو شدند
یک سینہ بصد ضرب سا طور فرو شدند

باریش دل و سینہ ناسور نظیری
خوش باش کہ کم بندہ رنجور فرو شدند

ما بید بوستانیم مارا نثر نباشد
ادلب بروں نیاید آواز عشقبازاں
تاراج ویدگاں اند آوارگان معشوق
صدور اگر کشایند بر خلق گاہ ویداد
اول نشان مردی اخفائے کار خوبست
فیروزئی ضعیفاں در عجز و انکسارست
تا دل سچائے خویش ستاد و عنان دیدہ
از تیغ کے ہراسم ویدار مرز و قتلست
در گوشہ نقابت سیر گلست و نسری
ہر جا رود مسافر حرف تو از منانست
قاصد کہ میفرستی رطل گرانش درودہ
از شان ہو برگے حاصل نشد نظیری

مرد و دوستانیم از ما بتر نباشد
پرواز مرغ بسمل جز زیر پر نباشد
راہے غیر و عشق کا بنجا خطر نباشد
آنا کہ چشم بستند را ہش بدر نباشد
بہتر ازین کہ گفتی دیگر ہنر نباشد
تا نشکند صف ما مارا ظفر نباشد
عاشق کہ شد پریشان صاحب نظر نباشد
خونے کہ عشق ریزد ہر کہ بدر نباشد
زمین جو بتر نظر را ہرگز سحر نباشد
یک خانہ نیست کز تو پیرانہ شکر نباشد
کز ما خبر نباید تا بے خبر نباشد
لب تشنہ باز گشتی کز گرہ تیر نباشد

و گردشهای چشمش مستی پیمان می خیزد
 چو در روز قیامت هر کس خیزد بسوخته
 شهادت ز گیس او از لحد دیوانه میخیزد
 مہتای منی فنائیم جلوہ در کار می خواہم
 قہم بر بام تابیہ آتش از خانہ میخیزد
 چراغ اہل عشق از کلبہ من میشود روشن
 نشیند درہ گمر بر روز غم پروانہ میخیزد
 رہس محو تصرف کردن یارم نمیدانم
 کہ در کاشانہ می آید کہ از کاشانہ میخیزد
 سبق از یک رقیب بی مجنون اچہ جالست
 یکے دیوانہ میگردد یکے فرزانیہ میخیزد
 ز شرح قصہ مارفتہ خواب از چشم خاصان
 شب آنرگشتہ و افسانہ از افسانہ میخیزد
 بر دنیا و دین خواہی سرشکے بر جرات ریز
 کزین آب زمین خرمین از یک نہ میخیزد

مگر گاہی نظیری میکند آرام گاہ اینجا

جنون از سایہ دیوار این ویرانہ میخیزد

ووش بر سوز دل و سینہ بر اتم دادند
 ناله کردم بہناں عشوہ خموشم کردند
 سرچشمم بریدند و حیاتم دادند
 دُر و صاف غم و شادی بمن ازانی شد
 گمر یہ کردم ز شکر خندہ نباتم دادند
 تاخم و خمدہ عشق بر اتم دادند
 پارہ پارہ جگر طور ز غیرت خوں شد
 کہ کہے بودم و چوں کوہ ثباتم دادند
 خواجہ گشتم کہ از اں حسن زکاتم دادند
 گر سندیہ تراز مغلیں کنعان بودم
 از خضر بہمت و از فوج بنجام دادند
 تا بمقصہ سپرم کشتی مشتاقان را

اخترم شمشیر بر چرخ نظیری ندہ است

کس چہ دانند کہ چہ عالی در جاتم دادند

گلزار بشہر آمد و باز ارچمن شد
 تاجیب کشادم کہ از اں نامہ بر آمدم
 گوش ہمہ کس موجزل خوانی من شد
 ہر و غل کہ میخو است کند دشمن جاسد
 دیدم کہ صبا قاصد صد بیت حزن شد
 آمد بزبانش زول و مہر دہن شد
 ہر چند کہ در بند پروبال رزدن شد
 از ظلمت شب مرغ خروشان نشد مشب
 عشقے کہ برو سال گذر کرد و کہن شد
 پیر زور تر از بادہ تلخ است محبت

الفست و ده ہجران وصال بہت صہوری
تا مے شنوم حسن و وفا ہر دو غریبند
تا ہم سفر اشک خودم کا خراب بہت
مخوڑی من توبہ دہ و توبہ شکن شد
عاشق نشیدم کہ ز غرت بوطن شد
ہر جا کہ شدم در پے ویرانی من شد

ہر زخم کہ برداشت ز ایام نظیری
نئے چاک گریاں شد و نئے چاک کفن شد

آخرین آن مغیہ ہم کیش برآمد
نیش سپہم گرچہ نہ و از صف مزگاں
چشمش ز کماں خانہ ابرو من انداخت
اقبال و دگیتی بکلاہ مندے بود
کامے کہ بشمشیر و سناں دید برآمد
بر خلق نگر وید گماں ہر کہ وریں برآمد
دیدیم ز سر تا قدمش حسن و شکیل
و اویم سجاں منصب ہم از می جانان

سماں نشد از سعی خرد کار نظیری

دیوانہ شد و از خود و از خویش برآمد

ایغماے تودستے بکم و بیش برآورد
عشق تو شک انداخت بہ فتاد و دولت
حسن تو بقید دو چہاں سلہ انرا
از بیک مزگان تو شد کشتہ چہانے
چوں از تور بد صید کہ کج بین غزلت
خط نیست کہ پر یکس لخت سایہ گشت
در صاحت کس ز زخم چنگ کہ عشقم
عشق از خردم خوب ہایند نظیری

تاراج تو دولق از بر و رویش برآورد
حقیقت آئین خود از کیش برآورد
آوازہ آزادگی خویش برآورد
ہا آنکہ ندیدیم کے از کیش برآورد
چوں بچہ شیراں بغضب نیش برآورد
از صیقل تیغ آئینہ ام ریش برآورد
از کشمکش عقل کج اندیش برآورد
خوں گرمی بیگانہ ام ز خویش برآورد

درد و غمت کہ پہنچو ہم استخوان خورد
بر نامہ ام مخند کہ آشفستہ خاطر
مست آئیم بصلح اگر نگہنتے بری
نیشکر آچنال نخور و کس دست دوست
جانے و صد کرشمہ مزگاں چہ میکنم
چشم ہزار تشنہ جگر و کمین بخت
آزادگاں بجائے رسیدند و باہمال

ہر جا کلیست بہ نظیری طرب گہمیت
کے بلبلان مست غم آشیان خورد

مجلس چو بر شکست تماشا بیمار سید
دلّال عشق بود و خریدار دستان
دی خندہ بر بضاعت روشن لبش
بال و پر از درازی منزل بسوختیم
آموخت ہر چہ عشوہ ز گبرے بام فروخت
گر گرہیم تیرہ شب از خواب جستہ ایم
بعد از ہزار سعی ثواب و مجاہدت
مار کجاست از رش زخم التفات تو
رحمے خاموشی مار از یادہ کن۔

مشکل عنان نالہ نظیری تو اں گرفت
باد بہار و نگہیت صحرای بیمار سید

ہر سحر سلسلہ از پائے صبا بکشانند
درد دنیا یافتیم سوخت ندانم ز کجا
کارم از زلف گر بگیر تو پیچیدہ ترست
کز کشادش گر ہے از دل پاکشانند
بلبلان را بچمن راہ نوا بکشانند
سرای رشتہ ندانم ز کجا بکشانند

آخر اے گل گنری کن لگستاں تاکے
چشم ز گس برہ باوصبا بکشایند
برہم افتادہ دل دودیدہ برانداز نقاب
تاہم عقد گہر روئے نما بکشایند
ہر کجا فتنہ آن چشم سیاہ در کارست
کفر باشد کہ زباں را بدعا بکشایند
سیر این دائرہ بد نیست لے سے ترسم
چشم از خویش بندند چو پاکشایند

گر مینجاند نظیری برم این زمزمہ را
مطربانم گرہ از بند قبا بکشایند

مخے توں بگزند از من انتقام کشید
کہ دایہ نہ ہر لطفے مرا یکام کشید
نہ مانہ یک نفسم ہر مراد خود نگذاشت
بہر کہ داد مراد از من انتقام کشید
ہزار نقش خوشم داد چرخ تا دیدم
قلم گرفت و خط سہو پر تمام کشید
مرا فریب پرور زہار نہ این جاوہ
عنان خاص گرفت و کند عام کشید
باہ و نالہ حریفم ز جام و غمہ بگو
کہ کارم از منے و مطرب با من تمام کشید
شراب دور جزاں بے تفاوتی نگرفت
کہ گر حلال رسید و اگر حرام کشید
چہ جائے من کہ بجام شراب طرہ حور
فرشتہ را در فلک بیتواں بدام کشید
چنان زہار فتادم بعشق نیم نظر
کہ سایہ از سر کویم بزیر بام کشید

بساط عافیت لے عقل و ہوش برچینیہ

دگر نظیری بے طرف یکدو جام کشید

از نسکے بن گئے ز ادائے سخن رسد
صد جانگہ مقام کند تا بن رسد
من پرور از بچلے این نور سوختم
پر و اندھ چون بعضے آں آنجن رسد
در راہ تو شمال و صبا در ترو داند
تا بگو کہ راہی کہ بہ بیت الحزن رسد
گم زیر گلبنے قسم رائے نہی
جائے بنہ کہ نالہ بگوش چمن رسد
گفتند کم بقاست بمن عند لب گفت
لے کاش عمر گل بجیات سمن رسد
جیسے کہ پارہ شد ہلالت رفونشد
دست جنوں مباد بایں پیر رسد
ز اہد ز سیر نکستہ صوفی چہ آگہست
در شیوہ مانے چشم صنم برہمن رسد

بازیچہ تو مجھ سے عیسے بیا و داد در ز گیس تو کس بچہ افسون و فن رسد

اے جاں لبھی درد نظیری نیرود

مرگے مگر بداد دل ز یستن رسد

خونم از بر خاک ریز نمی قیض یال کے شود خاکم از بیرون در ریزی پریشاں کے شود

گر مٹی اہل محبت از دم گرم من مست نالہ ام تا نشنود بلبل غزلخواں کے شود

شور و سختی را چہ سازم چارہ نتوان ساختن چون نمک ریش آمد ز سگداں کے شود

بار و ماہ و نوازشاں نہ کندے لازم مست ہر چہ دست مار سد روئے گریباں کے شود

پیشت پازن برہوس آنگہ ہوائے عشق کن تابست خود نشکند کافر مسلمان کے شود

ہیچکس نہ دے بستر کسب جمعیت نکرد بر سر کوتا بخوابد دل بسا ماں کے شود

داروئے غم گر یہ مستانہ بیند پیش ازیں آں ہم از کیفیت افتادست راں کے شود

بندہ نتوان کرد آرا دگاں را جز بمہر جنس ما بسیار کیا بست از اں کے شود

سنگدستے چون تو کے یاد نظیری تو رب دست

آسپناں نو بادہ ہرگز فراواں کے شود

ہوائے کوئے او آوارہ ام ز خانہ میسا ن فسون او پدر را از پسر بیگاہ میسا زد

صلح عشق شد کفرم یقین انکار ایمان محبت کعبہ ویراں میکند تہخانہ میسا زد

قلم در اختیار دست من چوں نقش موہوم گرم فرزند میبارد گرم دیوانہ میسا زد

بناخن ریشہ جاں میکنم از ہم خوشا دستے کہ گاہے چنگ ز زلف نگارے شانہ میسا زد

دل از درد قبول مجسم خوش شد خوار بندے کہ شب با کج گاجن روز با ویرانہ میسا زد

چو کنج شک اپنے بازی عزیزم در کف طے زلفم دام میبارد ز خالم و انہ میسا زد

مکن از بزم چوں بیگانگان بیرون نظیری

اگرے نیست بالائے تہ پیمانہ میسا زد

چو عریاں شد چمن مرغ از صورت خانہ میسا زد چو قحط گل بود بلبل باب و انہ میسا زد

چو بر بام و در مردم نشیند چندان سارست مبارک پے بود آندم کہ با ویرانہ میسا زد

فسون جادو از معجزم افسانہ بسیار
تجلی ذرہ ذرہ کوہ را پروانہ بسیار
کلید باغ را کے شاخ گل دندانہ بسیار
فلک صد جاسبو گل میکند پیمانہ بسیار
پری اگوشتہ درانہ ام دیوانہ بسیار
کہ شکستہ آذر انقل صد کاشانہ بسیار
نظیری لازم عشق جنوں جنگست ناسازی

تو معذوری بمردم مردم فرزانه مے سازد

برہر سر خار مرثہ بختے دجگر بود
صد لاله ستاں کاشتنہ در سینه دبر بود
بر دور رخس گاہ ہوس حلقہ مخر بود
در پیرینم نالہ ہم آغوش اثر بود
پیرائے خواہم ہمہ شب زیر و زبر بود
تا گوش گریباں نظر پر زگرہ بود
بیہوش شدم بچے تو یا باد سحر بود
دل بود ہماں نوش کہ بامید خبر بود

بگذشت گریباں نزد چاک نظیری

پیشش چہ بلا دست دے تو بسر بود

در دیدہ او نقش من از دور نگنجد
کز عیش بخلوت گہ او نور نگنجد
در بزم گہ خوش نمکاں شور نگنجد
در حلقہ ماشوکت فغفور نگنجد
ہر دل کہ در و نالہ رنجور نگنجد

روشن خیل در خیل از محبت گوشتہ چشمے
محبت جزو جزم راز ہم بے تاب کوارد
پیام نو بہاری لالہ گوئم ابرو روزی
بچشم کم نباید دید قدر زری و ستاں را
بجز زلف پریشان در خیال نگذیرد
مباد ابرگ بارم کم اگر افشانده ام تلخی
نظیری لازم عشق جنوں جنگست ناسازی

امشب چمن از گریہ مانازہ و تر بود
مے مرست رگ ریشہ جاں از جن ناخن
در زیر لہم گاہ طرب زمزمہ مے سفت
تار و زنجبوت گہ مقصود اجابت
از کثرت آمد شدن و زوخیالی
وز بہر نثار قدمے چشم ترم را
گفتم بدعائے سحری وصل تو خواہم
قاصد جگر مے سوخت چہ پیغام چہ نامہ

با آنکہ ز مہر ش بدلم حور نگنجد
پروانہ بہر تاب کند بال فشانی
از گریہ من عشرت او تلخ مساندید
سلطان و گدایا بر در میخانہ خرابند
مارا چہ محل لیک عزیزاں نپسندند

نومیدی و آنکه ز تو این تیرگی بسخت
 در روز سیاه و شب و سحر ننگید
 ماوروش ویر که دریائے خطا شوست
 در شرع غلط گوئی منصور ننگید
 از صدره ویرانه پرمی جلوه کنان است
 زان است که دیوانه بمحور ننگید
 گرم است بزم مزین از عشق تطیری
 کیس فوق و هوس در سر مخور ننگید

در آشیان ما پر و بال بهار رسید
 هر جا رسید سایه دولت نارسید
 بلبل بخت نشود که ناله بوستان
 گلبن ز صوت و نغمه به نشو و نما رسید
 کس حیران بلبل پروانه حل نکرد
 گریخته ماند هر که بایں ماجرا رسید
 باغزه این معامله پیش از است بود
 حرف بلی نبود که ز نجم بلار رسید
 هر کس بقدر طاقت خود میکشد غمش
 آهں بقدر جذبہ بآهں ربار رسید
 شب خنده بر بضاعیت در ویش و لیش
 صد کاروان شکریه بے یار رسید
 گردن تلخ عیش حریفان ز سرم
 لذت شد از طعام چو چشم گداز رسید
 آزاد از جراحیت بیگانگان رسد
 مرهم منه که زخم دل از آشنای رسید
 مے ده که رفت نوبت مستور می صلح
 طرف نقاب غنچه بدست صبار رسید
 کس در جفا طریق رضا را بسربرد
 در حیرتم که کار نظیری کجا رسید

پایمالم قننه را هر که در شور آورد
 بر سر راهم بلا از هر طرف زور آورد
 تخم غم در آب و خاک من بگویرید
 خرمی حاصل کنم گردانه مور آورد
 آنکه شام زندگانی شمع بالینم نشد
 کے پس از مرگم چراغی بر سر گور آورد
 عشق و تشریف بهم غوشتی محالست اینکس
 خلعت سلطان بپای مفلس عور آورد
 نه همیں بنگامه رسوائی من شد بلند
 عشق دایم بر سر بازار مستور آورد
 حسن گل بختی بهستان و کدکنو شاخ گل
 بلبل پروانه را مجروح و رنجور آورد
 مجلس عشق از فروغ من نظیری و شمع
 موشی از بهر چراغم آتش طور آورد

ہو جس پر دانہ است اما بگر و و و و میگردد
 ز کا و شہاے مزگان بقہ پرخون دیدارم
 دلم اگر دہ وقت خوش دگر نگذارم ز دست
 تو گر بہ جزی سودائے دل باشی یاری
 درین ملت غم بجان عبث برنخورد پسندیدم
 کس این بے اعتدال ہما حسنت ابجا گوید
 نظر نحو بہت اما دل غبار آلود میگردد
 کہ گر شویم آب بحر خوں آلود میگردد
 و ہوتا باز دوتے دست غم فرسود میگردد
 مرا سرمایہ و نیا و دیں نابود میگردد
 ندانستم کہ از مرگم دلت خوشنود میگردد
 کہ عاشق بنشیت از مہر د فامرود و میگردد
 بشفقت گاہ گاہے سوتے خود میخواب نظیری

جدائی دیدہ از وصلت تسلی زد و میگردد

کہے کہ وقت علاج دماغ من باشد ✓
 مقتدم بہت خود چنانکہ میخوابم
 ز طور عشق ہمہ کار عقل دیگر شد
 مشو بخوبیش مقیت کہ مرغ ز میرک
 سفر گزین کہ نہال اول ارطول شود
 چو زہ ام بہواے در تو باز ارسیت
 رہسکہ جامہ ز شوق تو پارہ پارہ کنم
 تو ان ز نامہ من یافت اشتیاق مرا
 ز نالہ بس نکم زانکہ کم رسد آسیب
 نسیم در عین و نافہ درختن باشد ✓
 نہ بہت پرست نہ بگر نہ بہت شکن باشد
 چو آ صند کہ سلیمان شس اہرمن باشد
 خطر گہیست کہ مشغول خوشنود باشد
 زمین غربتش آخر بہ از وطن باشد
 کہ در گردی من رشک انجمن باشد
 بہرچہ دست زخم چاک پیرہن باشد
 عیار شوق با نازہ سخن باشد
 براں رخت کہ مرغ صغیر زن باشد

چو شاخ گل ہمہ مرغان سزد کہ گوش شنوند

کہ بلبے چو نظیری درین چمن باشد

آزا کہ قبول تو خریدار نباشد ✓
 از قیمت یوسف نشود یک سر مو کم
 گو یا تو بروں میروی از سینہ و گر نہ
 از نہ گیس منور تو در بستر و بالیں
 و ربیج کہ ہیج دلس بار نباشد ✓
 بہرچہ خریدار بہانہ نباشد
 جان اوں کس این ہمہ دشوار نباشد
 برپایے رود فتنہ و پیدار نباشد

از جادو حسن تو که در پیش جمالت
بر خاک طبع صید و گرفتار نباشد
غم یار من و بخت و سرایم که این نظم
گر از تو بود چون ز منش عار نباشد
آن شعله که افتد سنجس و خازنه عشق است
بهر سوخته زین نشاء خبردار نباشد
با درو تو از کس نکند یاد نظیری
پروانه که سوزد و بگلش کار نباشد

دو شینه سر و دس دل افکار بر آورد
کا هو و جرم مرغ ز گلزار بر آورد
امسال دگر انشک صلاح و دم زدم
رنگ بے پار و گل پیرا بر آورد
من توبه نیاورده ام از کعبه که کافر
بت لادگر و خانه مختار بر آورد
تنهانه مرا راه زدن بوالعجبی عشق
بس شیخ که از خرجه کوثر قار بر آورد
هر خار که اندر ره ما بر کف پا خورد
صد رنگ گل از گوشه دستار بر آورد
بد کرد و با هر که در خلوت فانی
مارا و سس بریده دیدار بر آورد
چون کبک خرامنده بهر ره که گذشتی
جولان تو طائوس ز رفتار بر آورد
بس سر که بزود بر دی افلاک نظیری
کین صبح طرب را ز شب تار بر آورد

بخاطرم که گشت دوست دشمن شد
دو دل چو شیشه شکست و سنگ بر آمد
چو خانه سر گشت دست عجز را بنیاد
نه هر طرف که نسیم وزید روزن شد
دریخ اگر نشدم مضطرب ز آمدن
چراغ دیده شد داشت ویر و روشن شد
و راستیاق تو چندان صغم صغم گفتم
که شرمسار ز خود زاهد و برهن شد
سرا ز غبار تو گفتم برو تو اغم بود
کنشید بر سر دیوار بوستان و لاله
مساز خنده و گریه پیکر نکشاید
که گل بلبل ازین بلبلان بشیون شد

لب بلبل نظیری که وقف شیون شد

این کعبه را بر تان بیاطل نموده اند
بس معنی جمال و ریس گل نموده اند

در ماندگشته است باین کار و با عشق
 زین گل چه دیده اند مگر جانان عرش
 قلزم بشو رفته و جمان شسته تلخ
 آه این چه دوستی است که سر نیکو گر
 خوارم مکن که ریختن آبروئی را
 بر هر که هو شیار بود اعتراض نیست
 بنمائی رخ تمام که شامانه چیده اند
 در بزم غله نعمت هر گونه چیده شد
 گردن بنده به تیغ نظیری که عاشق
 بر سر کلاه مردم عاقل نهاده اند

۱ بدل ز شوق تو چو ناله در سماع آید
 میست در خم شوقم که گزنجوش رود
 چنان بنالیش من روزگار خوش دارد
 به بیج عشوه یرم جها که مست ناز مرا
 بجاست ناله مرغ چین که گل بشتاب
 چسبان فسانه بلبل برم به دردش
 سر از اطاعت فرمان کشم چو که را
 نمونه ز وصال تو و نمائیش ماست

بصبر و داد نظیری قرار و فرما

که غم بیدعت و هجران باختر اع آید

۱ کس چو من نیست که پیش نظر از دل رود
 دو لیت بود که مردمیم بهنگام دواع
 غائب از دیده نگردد و در مقابل برود
 آن قدر زنده خاندیم که محمل برود
 بدلیل ره و طے کردن منزل برود

جبر و ارمیم کہ این تہمت عشق از غیر
 قصہ ما بفریاد و وطن خود گفت
 نیکوئی دوستی آرد بدل دشمن دوست
 مروت عشق ندہ دل بہتا شائے بہاں
 سر چشمان تو گر دم کہ ز بس خوشخواری
 من و آزار نظیری ز کسم عار مباد
 بزبان آید از آنم گلہ کہ دل برود

بزم غم بار ما ندارد و
 ما چہرہ بخون کشیم گلگون
 چون شعلہ ز سوز سینہ زدیم
 بس بوئے بر گل کہ و شش
 ما عیدہ مے کشیم بسیار
 آئینہ بچہ پیا ماست گو یا
 ہر نامہ کہ دل مے کشد خوں
 خوشحالی روز وصل دیدیم
 این غم کہ ملال آرد از کیست
 بے نام و نشان خوش مست مے
 گردوں مہر دارد اما

خوانا بہ کشیم ما نظیری
 مے عشرت کار ما ندارد

من آن صیدم کہ ہر کس را نظر بر حال ہن
 شکارت خویش برآید گر خود از منزل آئی
 نیم مے غم کہ بس شور ابا شد صید من کردن
 ز بس زخم طم کار سیدہ آرد نہال من افتد
 نگاہت جان بیا مرغ مبار کہ فال من نشد
 ز بس ستم گرہ از بال من و بال من نشد

از آن بزرجم که هر که عقدہ در پیش چرخ آید
 بزین زمانه ام ای ابر محشر از کرم بر تے
 بقاتل خون خود پیش از سوال حشر می بخشیم
 در آگس تیراج گویم است در مجلس نخواهد شد
 مرا از گوشت چشمتی که از عالم همین دارم
 بے پر شوق می آید نظیری که به تیرسم
 سبب ناکه ز طاق از شوق استقبال من افتد

فلک مزدور ایما می تو باشد
 بدل تنگی گنم و نخوش همیشه
 نیاز دارم نه خود هرگز دلسرا
 شود مجروح مغز استخوانم
 می آشفتنگی در شور آرد
 حرفی که خرد باز چپ می سازد
 نه ایست نیست طبع وار دلسرا
 که در تن نیست کاخ سمین را
 گل صد رنگ میروید اندال خاک
 سحر که هر که پیش از خواب چیزی
 دو عالم نقد جان بدوست ندارد

نظیری زندگی در درد دل
 که در تو سیحان می تو باشد

پس از نه ماه چهارم از همیشه بچنگ افتد
 سختی چاه بر اندازد خیر تو بهر دید
 مرقع تاکد این غار و خار را برنگ افتد
 قبا بر قد سروان بهر آں کو ماه و سنگ افتد
 شرای لعل گرد و مهر خورشید را برنگ افتد
 بعشق رویت از دل رخوان لاله چنیم

مباد آئینہ را قسمت کہ در جنگال ننگ افتد
بترانہ مسلمانے کہ در قید فرنگ افتد
آہی آتشے در خانہ رنما موس و ننگ افتد
بنزل کے ساندر و راہمت چو ننگ افتد
کہ در ہر گام صد جاراہ بر کام نہنگ افتد
نہ سوک بے عز آید نہ شہید بے شہر ننگ افتد
بجاورد و در حبس و گرویش انجم درنگ افتد

فگندہ دل ایشہائے رنجش خستہ و زام
پس از وارستگی در قید زلفش تازہ افتاد
ز حسرت سوختم و ز شرم و دوسے بپناہم
ترقی و رجوع کم شود و عشق بجزای را
تمنائے کہ برگشتہ ام دار و پد ریاے
جنبستہ ار را ہند اندہ و ذوق جہاں ہم
ہمیشہ بچو اجزائے خط پر کار و در کام

نظیری بہر حقا تن مطیع نفس گردیدی
چہ نصرت و رگزر گاہے کہ آہو پائین افتد

صلحے بمصلحت پئے جنگیاد کرد
برین یقین و تربہ عشق ناز کرد
با دوستان تغافل و دشمن نواز کرد
از دوستی و دشمنیم بے نیاز کرد
ہر کس کشود و دیدہ محبت قرار کرد
از تو نمیتوان بخطا احترام کرد
بر کہیہ ملوکاں نہ ہمہ سونما کرد
شد بلند مطرب حسن تو سان کرد

آمد و گر بصلح و در جنگ باز کرد
شد عمر و سر گرانی او بر طرف نشد
خود را بکام دشمن خود دید آنکہ او
عظیم نظر با آئینہ دوستان فگند
چشم طمع بدود کہ و قسمت کس
صد مچہ از کرامت لعل تو دیدہ ام
ہر جائے بنیم از تو منزل پست نشد
صوت تو از ترانہ رنما ہید برگشت

طبل و جوہیش نظیری بہم نزد

کوتاہ و دید مرحلہ خواب و راز کرد

خرد و فرسایم زنگش ز آب و تاجم اندازد
چہ دانستم کہ دوران در کف قلابم اندازد
کہ خاکستر بجائے بستر سنجایم اندازد
قریب طبع رویہ و در شراب تاجم اندازد

یکے فلسفہ ہوس ہر روز در سیما ہم اندازد
ز رصافی بدم از زیب و رنگا طبع برنگازد
ز سلطانی بکنج گنجی افگندہ تقدیر ہم
ندارم مستی طاؤس اگر ہم ننگ طاؤسم

نیفتم در خیال خود که در گره وایم اندازد
ششم بیدار دار در روز نادرو خواهم اندازد
بنویسج رشک پر تو هستایم اندازد
بنزد وصال کجای در گوشه محرابم اندازد
شبانم پروردتاد رکعت قصایم اندازد
کسے خواهم درین طوفان سخت اسبابم اندازد

ندارم شورش و دغی نظیری اشک یابی کو
که چوں شکور آتش چوں نمک را آیم اندازد

چشم باد و دست نم برون ندید
زخم از قلم برون ندید
جز بجز کم قدم برون ندید
نشو کاشم ز قلم برون ندید
راه از دیده برون ندید
ز نقش انیسیم برون ندید
غیر نیل و قلم برون ندید
خاک جز جام جسم برون ندید
تا زید نیم و هم برون ندید
تا زخم رنگ غم برون ندید
میر و از گفت جدم برون ندید

گر نگریدم نظیری را

ابر سیراب غم برون ندید

بچون برگشته تر دارم و لای از چرخ دو لب
بیات و مرگ خود چوں حاصل افسانه نیم
چو مرغان سخنوان ست از بس فوق فریادم
ادانا که وء نرغی عجب بچشم تا چند غموری
بجیش و ناز نتوان تکبیر احسان کرد
عزیزان از تعلیق سخت رفتن گرانبارم

دل با شورش و هم برون ندید
در کشید بجز ناله غم عاشق
دل اسرار ہیں حدیث قدیم
چپ پوشند نامه حاضر باش
منکر آن نگاه و حشی را
نگاه از چشمش ابر برون آید
این غم از بهر مرگ و سور جهان
پد آسب نطفه که در روز داشت
مره باید که قلم برون آید
یکم جام سستاد و نگو
نتوان کم از پی ترس با بود

بهار پائے جهان در نگار می بندد
جماد نامیه خود را بکار می بندد

جهان خواں شده عقد بهار می بندد
ز صنع نشو و نما آب و خاک الوان بندد

بکاج باغ و بهارست و ایستارستان
چمن ز صحت بلند هسزار پندارد
ازین حد فیه چو گل زاده یا بدستش رفتن
مسافران چمن نارسیده در کوچه پند
ز بے نباتی گل بروخت پنداره ی
گله که دامن صحران لاله رنگین بست
چه عیش و سوز میسر شود ز دوران
وصال شمع چه مهلت دهد هر پرده اند
ز دور چرخ چو ماهیت نال بگردا بهم

متاع سخت نظیری نیافت در غربت

امید بار بجز نرم دیار سے ہندو

شاخ گل منبر نهد بلبل حکایت سر کنند
روز عرض آید کہ ہر کس بود خود و بر کنند
لالہ خونیں ز خاک کشتگان سر کنند
بلبل شوریدہ را ہر رنگ خاک تر کنند
باد آزار سے ہر سو اجبت آفر کنند
بادہ خط آہنہ کہ وہ ہر کہ و رسا تر کنند
صبح را کم از نسو و غل لاله احر کنند
استخوان را مویائی مغز را عنبر کنند
از گل انگر بر فروز و غنچہ را مچر کنند
ہر چہ گوید ابر در گوشت ز میں باد کنند

بارہ رنگس لاکستان صاحب افسر کنند
غنچہ گرد و سبز مخفر سبزہ نہ نگاری قبا
از گلستان برویت ناکب سے شوریدہ آ
حسن گل بستے بیتاں افکنہ کنہ تالیں
شاخ گل شد پنچہ آذر کہ بر رخ خلیل
جلوہ شور انگیز یا شد ہر کہ آید و سماج
ترسم از مخور می ساقی کہ ہنگام صبح
بر تن رنجور سوداے وزد با و بھار
صبر دم دامن کشاید عطر آگین شود
سنبل اسرار میرود کہ از راز سپہر

در روانی گوشتا طبع نظیری شد چنان

کا پنچہ آید در خمیرش ثبت و دفتر کنند

درین نقش آملها بر آب جو بستند ✓ بحسن لاله و گل رنگ آرزو بستند
 چو موج رفته هوا بر سر آب میرانند کسان که دل بتماشا رنگ و بو بستند
 میرس حال که این مطربان چاکدست دل از فاعل جزیم بتار موبستند
 بخت جان شوم این مخفیاں گوئی خراش سینہ تراشیده برگلو بستند
 نه عاقلست که تن در دجله خلیت خاک هزار خند و دریں کہنہ از فغو بستند
 بکشت نزع ہر احساں رسیدہ سبب کہ مظلماں ہمہ بر جنگ آبرو بستند
 جو زنا موراں غیر نام کیں خانان ہزار دندہ بنیما و در فرو بستند
 بغم بساز کہ از بے نشا طئی ایام مغاں پدید دمان خم و سہو بستند
 دریں جزیرہ جمال سے سراپم شعر چورند مست کہ برگردنش کدو بستند
 اذیں جہاں دلم آمادہ گر سچتن بست چو کو و کان کہ میاں چست ز غلو بستند

ہزار نقش دریں کارخانہ در کار بست
 نگیر خورده نظیری ہمہ کو بستند

افسانہ شیریں مرا گوشش نکردند ✓ صد تلخ چشیدیم شکر سے نوشش نکردند
 یک خروہ گرفتند پس از نکتہ بسیار گشتیم فراموش و فراموشش نکردند
 ماروزہ ازیں مائندہ بر چنگ کشاؤیم در کاسہ با جریمہ سرخچششش نکردند
 معلوم شد از مستی ما جو صسلہ ما داد نہ سچا بستند و بہوششش نکردند
 باید بعمارفت چو موسی کہ دریں اہ یک پہاڑ نکند ند کہ شش پوششش نکردند
 در حلقہ شدم زان خط رخسار فریغم تا کو کب آں صبح بنا گوششش نکردند
 اشجار چمن دست بہم دادہ و یاراں سیر سے بہر خمر زہرہ ہمدوششش نکردند
 بہانم برہ پید و گیان سحری سوختہ سویم بچشم اندازہ شوبہ پوشششش نکردند
 نوح ناپہ ہوا آمدہ بہر حبیب و کنار ہم زان سنبل خوش بوہ در آغوششش نکردند
 امروزہ رحمست کہ لب تشنہ گذاردہ آرا کہ بے تر زمئے او شششش نکردند
 فریاد اذیں شوق کہ در جان نظیری تاموشش از زمرہ خاموششش نکردند

بهوس چو دیر کشد شعله در نهاد افتد
 نشاط صحبت فرهاد و رشک خمر داشت
 بشهر و بادیه فرسودم و کسے نخرید
 چو قیمتی نهدم روزگار بفروشد
 مرادست تہی گوشہ نقاب پیرو
 خدنگ غمزہ گرہ بر کمان ابرو چند
 عنان دل ز ملالت بتاب و دستم گیر
 ضمیر روشن تو لوح محو اثباتست
 چو ذرہ خلق جہاں در ہوات میگردند
 تنم ز سنبل بستہ زمانہ کا ستہ شد

حذر ز آہ نظیری کہ خانماں سوزست

مبادا این حس سوزاں بدست باد افتد

ہنوز راہ نگاہم بہاں و پرندہند
 خراب ز گس سنگیں و لان ہرستم
 ز غم بگونہ زریں شدم چہ چارہ کنم
 ازیں کشادہ جبیناں ثبات عیش مجو
 بہ ہریاس بساز و مجو علوت کام
 ز خواں بہ نعمت دوران رضا بقسمت
 بدر و سوز کہ بر بستر آب عتابست
 چہ یاد جو ز رفیقان کنم نصیب بود
 مثال مالب و دریا و حال مستغنیست
 سز کہ مقنعہ بر سکنند آل مرداں
 ظفر تراست نظیری کہ محو ذوق شد

کبوتر سے کہ نیا موختند سر نہند
 کہ بر طریق نظر مہر را گذر نہند
 قبول صحبت صاحب دلال بزر نہند
 کہ گل دہند بخوار و یک عمر نہند
 و دوا چو داروئے تلخ کن شکر نہند
 کہ طعم ز غمت خوش گوار تر نہند
 بغیر تب زوگی و تیف جگر نہند
 کہ تشنہ بر لب جو میرم و خیز نہند
 دہند شوق و لے رحمت نظر نہند
 کہ تاج عشق بخوار ہند و ترک نہند
 بہر کہ غوطہ بدریا نزدک نہند

دقت شد سبزه فرش در پیچید
آفتاب از کین بر آرد سر
مسند سبزه نخل بگذارد
همه ذرات خاک بستگرا
حسن رنگه جہاں نموده تو ہم
شاغ گر نہ سجد کند پروا نہ
اصل بہتر کہ ترک فرع کند
دیدہ سبیل بہار شد کہ جہاں
ترو خشکی کہ کوه و صحرا است
زحمیت خار و درخ خار را
ارغواں را کہ خوں کند سیلاں

ابر خگر بیک دگر پیچید
پنجہ ابر باد بر پیچید
ز افسر غنچہ شاخ سر پیچید
تار ز تار بر کمر پیچید
سیمیا را بساط در پیچید
ہمیش چرخ بال در پیچید
پائے در دامن اتم پیچید
ہم او راق خشک و تر پیچید
خوردہ لاله در شر پیچید
لالہ در پارہ جگر پیچید
ساعداں نوک نیشتر پیچید

بس فریب چمن نظیری دید
از بہشتش عیناں نظر پیچید

عشق ست طلسمی کہ در و بام ندارد
بس تلہ الوان بقد عشق بریدند
بادیکہ وز دو جد کند مست محبت
بس زاویہ حال مرار و لطیف است
آغاں جنوغم شدہ پایاں محبت
از خویش تسلی نشوم تا رفتی ہست
کو تہ نظراں در طلب تو شہ را ہند
زاں دانہ مشکین و خط بہز دیدم
جان زیر لب اند پاؤ سرش بوسہ بچید
سر خوش ز لبش پیش شدم کہ لب اغر

آنکس کہ از ویافت نشان نام ندارد
یک جامہ بر اندازد اندام ندارد
عاشق سر و سوداے مئے و جام ندارد
تاب نفس صبح و دم شام ندارد
کار لیت با انجام کہ انجام ندارد
پروانہ بجای با ختن آرام ندارد
عرض دو جہاں وسعت یک گام ندارد
مُرنے کہ دے در گرد و دام ندارد
کاں نخل ہشتی ثمر خام ندارد
مے چاشنی بر تلخی دشنام ندارد

عریانی مارا شرفِ کعبہ پہنشد درویشِ حرمِ جامہٴ احرام ندارد

جو طبعِ نظیری کہ حقِ عشق ادا کرد

کس نیست کہ در گردنِ او دام ندارد

نہ دل آزادہ پائے بست شود بہر از دل ذرہ دشت شود

ہمتے کاں باعثِ ادا افتد کے بجلت بلند و پست شود

عشق را پایہٴ معین نیست مومن از عشق بت پرست شود

بہوائے کہ دردِ مایع افتد ناقہٴ وزیر بار بست شود

کار از انکسار بکشاید عشق را فتح از شکست شود

شرم از چشمِ پارسا بسپرد خط کہ بر روی خوش نشست شود

ہر کہ بیند طلوعِ حسن ترا سرخوش از نشاءِ الست شود

چوں نقاب از جمالِ برداری ہر چہ نابود گشتہ بہست شود

بحرِ آستینِ نظیری راست

کے کرمِ پیشینہٴ تنگست شود

ہیکے وز اضطرابِ چشمِ بمل کردہ اند

چرخ را پروانہٴ فانوسِ محفل کردہ اند

تخمِ یکجہ کشتہٴ صد جا آب و رگل کردہ اند

فکر و فکر کن کہ حلِ عقدہٴ مشکل کردہ اند

خوانِ دعوتِ چیدہ اند و منعِ سائل کردہ اند

ہر نفسِ نقشےٴ پدید آورہ باطل کردہ اند

در زلالِ زندگی ز ہر لہلہ کردہ اند

پائے کو باں سرشارِ راہِ قاتل کردہ اند

عشق دریا نیست کشِ دیدارِ ساحل کردہ اند

ذرہٴ ام اما بخورِ شیدم مقابل کردہ اند

اینکہ دل نامند چون حرمِ حایل کردہ اند

از کد میں دو ماں با این دلیلِ افرغ کنند

این گل از ہر شاخِ خود روئی مخے آہ ہا

در خیالِ قید زلف و خالِ ہر کس ماندہ ماند

از قدمِ تافرقِ ناز و نفوس و برابر و گرہ

از پیے دنیا مشو پویاں کہ این موجِ سرب

خلق را در ہر نفسِ موت و حیاتِ مضمر

روئے از میدانِ سربازانِ بگردانِ باغ

ما بچین زلفِ گشتی بر کنارِ آورہ ایم

گرہٴ خود گردم چو پیغم در ہوائے کیستم

عشق را ہنگامہ امروز از نظیری روشن است
ہر طرف از گفتگویش گرم محمل کرده اند

بغیرہ روز استم ہمیں معاملہ ہو د
نصیب من را ازل دروید و اگر دید
قصور طرز نگارم تمام حسن شکست
ہوئے من سبب اجتماع دہا گشت
بہ صفی نقش خط و خال خویش نقاش
دلہ ز سر و دامنش بقیل و قال افتاد
لبش بدادین کا م نمود چہد آتا
فریب قول بداندیش گرگ فاسد گشت

ہنگامہ گفت نجل میکنم نظیری را
ز قول خویش فراموش این صلہ را

کے ہلکے حادثہ از قدم نئے افتد
بروستانی دل رو کہ رستگان فتنند
من این مرقع الوان بیفکنم روزے
دیان دعوت و تسخیر بہ کہ بر بستم
مسافرے کہ بتا بود و بود و خو و بیند
دلیل عشق نرسید کسے کہ در ہر کام
چنان ز شوق تو گر ویدہ اند سرگرداں
چنان پرستش زدے تو جذب دہا کرد
بد کر من خط نیاں کشیدہ آتا
ز سہو خاطر یا راں چنان سقیم شدم
نویسی از نظیری عا و گرد شنام

کہ برگزیدہ شادی و غم نئے افتد
گذار زندہ دلال بر عدم نئے افتد
کہ طرح رندی و تقوی بہم نئے افتد
کہ در چراغ کس آتش بہ دم نئے افتد
بفکر مشغبت بیش و کم نئے افتد
سرش چو شمع بہ پیش قدم نئے افتد
کہ راہ کعبہ رواں بر حرم نئے افتد
کہ عشق بر ہمتاں بر صغم نئے افتد
بفکر غیر ز دست قلم نئے افتد
کہ سایہ قلم بر رسم نئے افتد
ز شوق نامہ فیکر رسم نئے افتد

نہ ہر مغزے کہ بونیکہت از مصروین گیرد
 شمعے گرنہ تر دوار و داغ پیر کناں را
 ورق از کس چہ پیچو اہی سبق از کس چہ میگیر
 دے نقاش از نیزنگی صورت نیا ساید
 نفس تلخست تا علم حقیقت نیست با مغزش
 ز خود گر بگذری شاہی کنی در ملک سچویشی
 دریں دیر کہن چوں امن گرد و خاطر انساں را
 ز عریانی ازین شادوم کہ از تشویش آزارم
 چہ راحت از وطن آنرا کہ یارش در سفر باشد
 بوقت زندگانی چاک ز دہر کس گریانے
 ز بس بے کمال شرک مے آید ز تو حیدم

مشام تیز باید تا نصیب از پیرین گیرد
 پسر گم کردہ چوں انس با بیت الحزن کرد
 ز دل جو ہر چہ پیچوی کہ فیض از خوشن گید
 فریب نقش شیریں دل دست کو کہن گیرد
 سخن شیریں بود و قتیکہ از رنگ سخن گیرد
 عزیز خلق گردد ہر کہ در غربت وطن گیرد
 کہ اول اہرین گرفت و آخر اہرین گیرد
 گریبانے ندارم تا کسے از دست من گیرد
 کجا بے رویے گل آرام بلبل در چمن گیرد
 بعد مرگ نتواند قرار اندر کفن گیرد
 در ارشاد مخال تکبیر از من برہن گیرد

سخن ہر روز عالمگیر تر گردد و نظیری را

کہ مردم بیش جا و رسائی نخل کہن گیرد

دریں دیار عجب مطربان یک رنگ اند
 ز صحن سینہ کشایند چشمہ چشمہ نور
 کلید شادی و شمشیر غم بکف دارند
 بدل ز نغمہ شیریں حرارت انگیزند
 چو حد زیرو بم نغمہ را نگہ دارند
 سبکہ لال چو بفراک شاں در آویزند
 بفتح یک خلش این ز ابدان چو نغمہ چپ
 ز سر عالم لاہوت میدہند شاں
 ہزار رنگ بر آرد این فسوں سازان
 سوا و صومعہ را نسخہ ز فسوں سازند

کہ دل بر بند بصدراہ و بر یک آہنگ اند
 بزخمہ صیقل آہنماے پُر رنگ اند
 بہ بسط بر سر صلاح و قبض در جنگ اند
 بصوت چوں شکر و شیرین سنگ اند
 بہر مقام خفیف و ثقیل ہم سنگ اند
 بطبی نیم قدم در ہزار فرسنگ اند
 بروں روند کہ بر سینہ و بغل تنگ اند
 ز پردہ دگر اند این گر وہ نیزنگ اند
 کہ آفریدہ صانع ہزار نیزنگ اند
 کہ طبع کار کہہ نقش ہائے از رنگ اند

بگوش کر شدہ تحریرِ شاں زند آتش - کہ برفروختہ جرعهائے گلزنگ اند
 مشاطہ رخ مستند بامے و قدح اند - مقالہ غم اند باد و چنگ اند
 اگر چه قاطع زندند مایہ ہوشمند - و گر چه رافع شرعند جان فرہنگ اند
 دلیل اہل فنا بند عروج نزول - باوج و طیراں و حقیض بہ لنگ اند

نظیری از پئے این جادواں بہ بسیار
 کہ در ربودن اوراک چاہکے شنگ اند

بقصد ہر کہ سوئے کعبہ ناقہ راہی کرد ✓ نشان پاش بہر گام قبلہ گاہی کرد
 کہود روئے ازاں شد بنفشہ در گلشن - کہ با کلالہ جعد تو کج کلاہی کرد
 ز چین زلف شیمے بزد و بوج عذار - سفینہ مردم چشم مرا تباہی کرد
 ز روئے زلف تو ام سایہ و ضمیر اندخت - فلک مستحرم از ماہ تاباہی کرد
 نشان کو ہم اختر شناخت بدے یافت - مشاطہ خال ترا کند و پرسیاہی کرد
 کسے چو خال ز حسن تو کامیاب نشد - مقیم کنج لببت گشت و پادشاہی کرد
 دلم ملا طغہ از لب تو داشت امید - ہزار فاصدہ موزوں بنکتہ راہی کرد
 من از ملامت مردم بعشق آزادم - ز سوئے رنج تو خوب عذر خواہی کرد
 سچل پاکسی حسن تو صبح صادق داد - کہ آفتاب و ہش ثبت بر گواہی کرد
 دل از تو آب خورد کاروان مصری را - کہ عارض و وقت یوسفی و چاہی کرد
 تبارک اللہ ز آیتہ رشتہ ایل تو - کہ دل مطالعہ صورت اہی کرد

عبادت سحری را کن نظیری کم
 کہ ہر چه کرد و دعا مانے صبح گاہی کرد

گر دیش چشم بتاںستی من حالی کرد ✓ دور و از دں نتواند قدم خالی کرد
 قبض در کارند یدم چو شدم مست مدام - حل ہر عقدہ کہ میسر و بخت خالی کرد
 پائے جبریل بکہ سسی خیالم نہ رسد - عشق بس پایہ معراج مرا عالی کرد
 شور این باد یہ از پاویہ گردیست مدام - رخت چمنوں بچم برد و مرا والی کرد

ہر کہ بر خوان طبع دست بنیاد رسید
 عجز در مجلس اصحاب بکارست کہ چنگ
 دلم از خندہ نوشین حریفان بگرفت
 قصہ عشق بوصف تو طویل ست طویل
 یوسف از خوارئی اخوان بکساوی افتاد
 بود نزدیک کہ کام از لب شیریں گیرم
 کہ دوازیمچہ معشوق نظیر می خود را
 آہنچہ خرداں نکند او بہن سالی کرد

خوشاکز بس ہجوم گیر یہ ام در دامن آویزد
 چنان در دست آویزم بدل گرمی و مسازی
 نسازد بجائے یوسف دیدہ یعقوب روشن
 مقیم کونے تو بیروی تو با بلبلے ماند
 گرفتہ در پردانہ سوزم در منے گیرد
 دے دارم بدست طعن ناصح چوں کہن دلقے
 چارغ ماچہ زیب در دہد محفل سرائے را
 بہ بیچی گر جلایے از سر و پرویں مشوایم۔

بے درو نظیری ایں ہمہ گفت و شنودارم
 گلے مے چنیم از گلشن کہ خارے دامن آویزد

۱۱

نگاہت چشم جاؤ و برنتابد
 چو گل ارتابشے بر میفروزی
 تعالی اللہ اداں لطیف بنا گوش
 چنان در دوستی تو سن عنانے
 صبا ترساں زو سویت کہ ترسد
 فریب خال ہند و برنتابد
 مزاجت گر مئے خوبرنتابد
 کہ برتابیدن مو برنتابد
 کہ خورش طاقنت مو برنتابد
 دماغت عطر گیسو برنتابد

مزارِ وحشی داری کہ از دور
نگاہ چشم آہو برنتابد
ز بس وحشی غزالانت مانند
دل شوریدہ ام ہو برنتابد
گلایہ نازنیک از سرنہادی
جبینیت چین اہو برنتابد
خندنگ چشم زود از زہ فلندی
کمانت زور بارو برنتابد
چو عزم بد عتہ خویت نماید
عنان ز انسو بایں سو برنتابد
بقہر و ناز تو گردن نہادیم
کہ سر از صوب جان گو برنتابد

چو آید در بیاں کلک نظیری
لالی تار صد تو برنتابد

رشتہ از حسن جانان رختند
بر جہاں از عشق طوفان رختند
ز ان ہمہ طوفان کہ بر انگیزت عشق
جرعہ در جام انساں رختند
از قضا آن جرعہ چون آمد بچویش
ہر طرف در قالبے جان رختند
رشیخ بفری شد ہویدا ہر کجا
پر توے بر شرط پیمان رختند
از خمار مستی آن نور پاک
درد کفر و صاف ایمان رختند
ہر طرف رنگے بگل بسرشتہ شد
شہوتے انگیزتند از مغزے
وانکہ از الماس بہر جان ما
تیز کردند و از ان آلودہ زہر
آب کردند از دل ما پارہ
لالہ حمرا و لعل آب دار
عکس از دواغ در ول برداشتند
اینہمہ گلہائے سبز و زرد و سرخ
جو ہرے از قول شور انگیز ما
غنجہ اول ان نوائے جا سخر اش

بر جہاں از عشق طوفان رختند
جرعہ در جام انساں رختند
ہر طرف در قالبے جان رختند
پر توے بر شرط پیمان رختند
درد کفر و صاف ایمان رختند
قالب گبر و مسلمان رختند
پیکرے از آب حیواں رختند
شیخ ابرو و رخ مژگاں رختند
سو نشے بر زخم پنهان رختند
دانہ یا قوت رماں رختند
کوہ را در حبیب و دامان رختند
بر چمن گلہائے الوان رختند
از دم ما برگستاں رختند
عند لیباں ابا لجاں رختند
پار پارہ در گریباں رختند

رنگ نہر نقشے کراں انگبخت طبع
چینیایں برقصہ دیواں رنجتند
داغ ہر سودا کراں اندوخت عشق
مصریایں بر بیت احناں رنجتند
نگہتے برخاست زیں سودا بمصر
بر تمیض ماہ کنعناں رنجتند
اصل این فرع از زمین شد عطر بیز
بر بی از فیض حناں رنجتند

مایہ منے ماند باقی زیں عبیر
بر نظیری در خراساں رنجتند

پیراں کہ وقع فیض بتاثر بردہ اند
آب نرغ جواں بدم پیر بردہ اند
چوں من بر آنکساں کہ نفس کردہ اند
نور سحر بنالہ سنجگیر بردہ اند
سرگشتہ اند اگر چہ بتحصیل شجر بہ
پے تافران طارم تدبیر بردہ اند
از سانخوروگان نبود خوش فضل از انکہ
صحبت لطیف خانہ نقدر پیر بردہ اند
پیراں زرد و تیرہ سیمہ کار میشوند
بیا کی وغرور جوانی نمائند حیف
شادی بشیب گرمی افیوں بود چہ خط
پیراں ہمہ نجاست و تصحیر بردہ اند
گر کج شود بادل نازک براں سرود
این قوم رہہ انجستش بتدویر بردہ اند
باموئے پیمو سبجہ کافور نکردند
بارگراں انقا سنا چوں تیسر بردہ اند
یوسف فریب گرگ مثل کجا خورد
آئناں کہ پیہ بزلعب چو زنجیر بردہ اند
رو بہ بصید کہ دین پنچ پیر بردہ اند

وحشی چو تو شکار نظیری کجا شو

شہباز را بدام مگس گیر بردہ اند

چہ خوست کایں دل کافر نما من دارد
نہ مذہب من و نہ اعتقاد من دارد
بآب و آتشم از سرکشی منے سازد
ہزار عریذہ با خاک و باد من دارد
دیز نالہ فلک را کہیں بر انگیزد
کمان فتنہ بزد از عناد من دارد
ندیم غصہ کہ روئے ز من بگرداند
عدوئے رحم کہ را ہے ہذا من دارد
بچشم دل رسویدائے دل ضعیف تر م
اگر چہ قوت دیدار سواد من دارد

مبارزے کہ ہدف سید آہنیں سازد
چہ اعتماد کم بردور و پیے غنا
بصد علاقہ دل باید مقید بود
من آن عزیز زانم کہ بخت ہر ساعت
رساست دست تجر و کہ نزل من گیرد
بمصرے کہ ندیناں نظم من خوانند

ز کم خرچ نظیری عجب ہر سال نام
کہ کار ہائے برابر مراد من دارد

دیں سپید رقم قسمت و حوالہ نمائند
ہزار قرن بریں قصر مردماں بگذشت
ز باب رحم و مروت نشاں چہ میخوای
ز بس مرد زماں منفعت ز اشیا رفت
ہر آنچہ صاف قبح بود محرماں خوردند
مچوئے زخم ازیں گرگ ماہ کنعاں در
شکوہ حشمت پر دیز و حشیں شیریں رفت
ز جنس خویش ہمہ صید میکند ایام
زمین گداخته آتشیں عذرا نیست

نوالہ حصہ تن پروراں نظیری شد

بیا کہ قسمت ما تو غیبی نہ نمائند

عالم از عشق در وجود آید
در بشر کبریاے عشق نمود
رشد از صدر بارگاہ شہود
عشق بر تخت از دبر نگر نیست
عشق محاربت و بود آید
ملک از عجز در سجود آید
آنکہ بر کار ما حسود آید
عقل و لوح و قلم سرود آید

ہرچہ اہلیت نمودن داشت
 نیست جز عشق و عاشق و معشوق
 عقل ہر کار عشق سوخت سپند
 عشق صنعت نمود بے آلت
 جامہ مجنوں درو کہ خلعت عشق
 عشق را عشق دی و فردا نیست
 شد جوانی و عشق و حرص و ہوا
 ہمہ از عشق ورنمود آمد
 ہرچہ در معرض شہود آمد
 شکل این گنبد کہ بود آمد
 بود ہر چیز از نبود آمد
 عارے از جنس تار و پود آمد
 و بہر ہم زود تر زود آمد
 شعلہ بنشست و خس بد و داد آمد

ز و سخن بر لب نظیر ہی جویش -

عشق در گرفت دور شنود آمد

اشک در دیدہ بہارم کہ حجام نبرد
 تپش و تابش من گرم سوا لبش سازد
 گشتہ ام پے سپرد و نہ چوں گنج یتیم
 غوار از عجز و تنزل شدہ ام میجو اہم
 بسکہ عطر گل و مل راہ مشتاقش بگرفت
 سرخوش از گردش چشم لب میگوں کندم
 قطعہ سبز خطش دیدہ ام از چشمہ نوش
 نکندم یا دل بیاوہ فرو شش بنماز
 پروغ کہ والہ نکستہ امیدم
 ہر شب از نگس فتاں یکمین نظرم
 حایل گر یہ یکم شرم کہ آہم ہم نبرد
 صدا داد است کہ کس پے بچو انجم نبرد
 جز خضر راہ بدیوار خراہم نبرد
 کہ بچھا محش زروم تا بعنا ہم نبرد
 بوسے از سونگیکہ ہائے کہا ہم نبرد
 روز مستم بہوے بزم شراہم نبرد
 ہوس از راہ بہر نقش برانجم نبرد
 کہ زمسجد سحر ابات خراہم نبرد
 نوز و باد کہ از پایے شتابم نبرد
 صد فسون ساز نشان دست کہ خواہم نبرد

نیست از باوہ بجز باد نظیری دروست

نگہ زد آب رزا از کام کہ آہم نبرد

دیدہ ام نیم نگاہے کہ بدیدن نبرد
 سوئے وشت زدگان بس بسیار نبرد
 صفت آہوش بد بنا کہ کشیدن نبرد
 کار بمل نگاہش لطیفیدن نبرد

هیچکس ذوق کلامش برگ جان نخلد
 طره بر باد نشان عشوه بگلزار فروش
 رام خاطر شود اما باشارت بر مد
 بارخ هوش شکارش چه کمین چه کند
 ندید جلوه عارضی که تماشا را
 کرد نخت جگر شور گردکستان را
 خصم توفیق با و راه نداشت و نه
 جذب اقبال عروجم بقای انداخت
 اگر از چاه بایس چاه بر آید یوسف
 که زرگ تا بر گم شهید چشیدن نرسد
 در چمن سر و چمانش گم چیدن نرسد
 دست صیاد بصیدش بر سیدن نرسد
 فکره نخچیر ز شوقش بر میدن نرسد
 کار از حسرت با دست بریدن نرسد
 که بسبب فن آسب گزیدن نرسد
 کس بسبب چشمه حیوان بدویدن نرسد
 که بیال و پیر جبریل پدیدن نرسد
 مالک از گرمی سودا بخردن نرسد

هوش از گوش شود مخو نظیری ترسم
 گوش کین لذت دیدن بشنیدن نرسد

عنان دل خود را بی فریادم نگه دار
 دل دیوانه ام را گنج درویرانه افتاده است
 چو گو یا کفر مجذوبی با ستغفار حاجت نیست
 مرا اگر هست کبرے ذماغ از کبریا نیست
 تجلی جمالی هست زهر جاکه دوتی هست
 فقیرے اکه شبها تکیه از نشت اند شد
 حکایتما عهده دوستی را کرده ام از بر
 بهماں بهتر که نکشانی سیر را ز دل ما را
 سخاک پی کلین نیویسده شکوه از غربت
 بنالم کاندرا دل ناله مظلوم ره دارد
 گدای عشق بازمی با جمال پاوشه دارد
 کس که عشق گره شد چه پروای گند دارد
 حباب انجوش دریا باو نخوت در کله دارد
 بیاباں شور اگر می آورد یوسف بچه دارد
 چنان خواهد که گوی مکیه بخورشید مراد
 چونند وئے که بعد از سوختن هیزم نگه دارد
 که حرف هجر خویش نامه ماته بهر دارد
 اگر بر شخ طوبی بلبی آرام که دارد

شبخون غم از جادو نمی آرد نظیری را

داشت آه شب سلطان باخیل و سپه دار

ناک غم جان شگافد سینه گر جوشن شود
 عشق مقناطیس گرد دل اگر آهن شود

تا بنزدیک لبِ رم خنزه را شیون شود
سر تار یکی نهادم تا رہے روشن شود
غم نذارم گرا جابت با دعا دشمن شود
ہر کہ اسوزد چراغے نالہ ام روغن شود
گر بہ بندم لبِ افغان سینه ام روغن شود
گر گرہ بیاں را بدوزم چاک از دامن شود

سینہ پر حسرتے دارم کہ از اندوہ او
پیش شد گشتگی چند آنکہ پایم پیش شد
یک توجہ از تو دور کا رست و صد عالم مراد
شب تر غم کاے غم بیدار وار و خلق را
من ہم از فریاد خود آزرده میگروم و لیک
بسکہ بیو جامہ جاں بر برین تنگ شد

وصل اگر خواہی نظیری شوق را سرباز

نور عشق ستایں چراغ داؤمی امین شود

یسے آسوس مستم این خدنگم کا گرہ شد
محبت از تغافلہ کاے بیجا و خطر با شد
نہا شد در شب مار و شنی گر صبح سحر با شد
کہ صدرہ مردہ ام دیدہ و نہ عالم بخیار با شد
اسیرے اکہ گرے زین حم بہ بال و پر با شد
بخطا شیوہ آید کہ آں جال شود تیر با شد

دلہ از نالہ خوش گردید امید اثر با شد
اگر دزدیدہ دید نہا نہا شد بہر پاس دل
دہجراں و دمارا در غبار عالمے وار و
نگویم جرم اورا کشت شرم غمزہ را نازم
مکن ورم کہ میں دشوار باشد بال افتادن
دل تا خواہی سائیش نگیر و روز خور سندی

نظیری شاد ہم باشی کہ خدمتگار ویرینی

کہد این قدر قیمت پیش او خاکت بسا شد

یار از خیال غمزہ ہیروں نمیرو
کار و فانی پیش با فسون نمیرو
یک دل رمیدہ نیست کہ دخیل نمیرو
از خون ما کجاست کہ جیخون نمیرو
در ہر دلی کہ او بش جیخون نمیرو
کوتاہ ہیں ز لفظ مضمون نمیرو
شب نیست کیں نروشن بہا ہوں نمیرو

ہرگز بسیر گل دل محزون نمیرو
عشق از جہاں بریدن از خود گذشتن نیست
مرداں بجا ہر دم و توکل رسیدہ اند
از زخم عشق و دین ہر تنگ کشتہ نیست
لذت بخواب برودہ و شادی بغافل
در حرف تلخ نوش لبان صد و قیقہ است
مرغان دشت را ز غم دل جہاں است

از بسکه روشد از در مقصود حاجتم
آہم ز انفعال بگردد و غم میرود
آزما کہ گویش دل نشود ناله بس است
عاشق بدرس پیش فراطون میرود
راہ وفان تفرقه عشق بسته شد
دیرست ناقہ بر سر مجنون میرود

یوئے نسیم فقر نظیری شنیده است

از رہ بتاج و تخت فریدون میرود

سادم آں مے نمک آلود کہ بے غم باشد
افکنم مشک راں حقہ کہ مرہم باشد
ہست راحت الم کلہ احزان بر من
غم از ال خانہ کنم وام کہ ماتم باشد
پہر شمع عشق با فسون نوے بند و خواب
کا گہے پیش شود بند چو محکم باشد
شرح سودائے دلم اسر و سماں مطلب
کار آنست کہ چوں زلف تو درہم باشد
دعویٰ ذرہ دروغست کہ عاشق باید
کم بقا تر بر خورشید ز شبنم باشد
ہر کسے از تو نشانے بگماں میگوید
ہرگز از غل بری کس ثمر آنس نچسید
غیر اخلاص و محبت نبو و شیوہ ما
نکند بندہ مجبور گنا ہے اما
گر ملائک ز سر سدرہ بجا جت آیند

از تنک جو صلگی ٹائے نظیری در وصل

عشق حرام ابد گرد ہدش کم باشد

کسے کو نشہ وصل است یا کوثر غمے سازد
بآبِ نضر اگر عاشق رسد لب تر غمے سازد
کہ بخشی در سبازی شراب عشق مے آرد
سے کیں نشا اگر مش ساخت با افیون سازد
بشیدائی مزین طعم کہ بہت از آبِ نیک دل
کہ طفاش غیر حرف عاشقی از بر غمے سازد
عجب گر آسمان سماں تواند داد کا محم را
چو طالع از کسے برگشت با اختر نمیسازد
کہ دایں شعلہ روشن میکند مشب چراغم را
کہ مورے رے غمے بنیم کہ بال و پر غمے سازد
اگر بیگانہ کہ محرم دلش ملیوزد از در دم
کسے سویم غمے بیند کہ چشمے تر غمے سازد

نہ روز وصل در نہ سکم نہ شام ہجر در افغان
 رہ غیرت خطرناکست پہنائیش تماشا کن
 دے دیوانہ دارم کہ باد لب بکھر ساز د
 دران آدمی کہ عشق اوست با تن بکھر ساز
 اگر خود میشو دبتگر نہ خود بہتر نئے ساز د
 کہے ہر معنی یک حرف صد دفتر غم ساز د
 ہمال عشقست بر خود چیدہ چندیں داستان د

ندامت حال شبہائے نظیری اتقہ روائع
 کہ جزہ بالیں نئے گرد اند ویستر غم ساز د

بیا کہ بتو غم از خاطر بدر نہ د
 دران بساط کہ من خوان عشق آرم
 و شہر خویش مرا شہر تو دور انداخت
 چہ میشو د چو کہیاں رہ غریب زنند
 بطبع شوق تو نازیم آں پذیریش
 دل نہ از روتن بر و بار خواہد عشق
 چو خون مرده سببے باو در تیر پست
 دلم بیا و تو دریا نمود چشم و ہنوز
 دواع از دل و ہجر غم از نظر نہ د
 نگس تلخی من جانب شکر نہ د
 باختیار کسے جانب سفر نہ د
 رہ دیار بہ بندند تا خیر نہ د
 کہ گر سخن بود اند خاطر است اثر نہ د
 کہ از نسیم بخوش آید و بسر نہ د
 دے کہ بر سر پیکان دیشتر نہ د
 سے خیال تو در ظرف مختصر نہ د

بر آستانہ ہے مے نما نظیری را

کہ قدر مجلس خاصاں بایں قدر نہ د

آمد سحر کہ دیر و حرم رفت و رو کنند
 ما قابل نشاط و شکر خند نیستیم
 آنانکہ تنگ ظرفی ما را شنیدہ اند
 آلودگی بگریہ ز داماں میسرود
 تصدیق کم کشند گل و بادہ تا بکے
 کوز خم عاشقانہ کہ در جلوہ گاہ حسن
 تو کار دل بغمزه معشوق واکدار
 تا با نام از نصیب چہ خوں در سبک کنند
 تا شہد خوشگوار کرا در گلو کنند
 مے بہر آن مالیش ما در سبک کنند
 دلق مرا بشعلہ مگر شست نشوند
 در کار بید ما غی ما آبرو کنند
 صد چاک دل تبارنگا ہے رفونند
 بے طاقتی مکن کہ نکو یاں نکو کنند

حق عطائے عشق نسا ز ندی بیچ ادا کرد خلق عمر و سر این گفت گو کنند

دیگر ز آب دیده نظیری بخون شست

چندان مانند دل که غم و غصه نگویند

عیشم خوش از آن شعله افروخته باشد نقل دل ریشم جگر سوخته باشد

از محنت لب بستم آنگس شود آگاه که تیغ جفا چاکل دخته باشد

در عرصه گلزار کس ناله زشتگی مرغی که بکج قفس آموخته باشد

نیگونی مادر ره بار آخر بپزند عیبتش نه متاعیست که بفروخته باشد

محتاجی ما باعث آسایش باشد غارت نخورد هر که نیند وخته باشد

گر می مفروشید که در مجلس شمع که نه از سوز خود افروخته باشد

از صدق نفس چند زنی لاف نظیری

مشک است همه شرب و جگر سوخته باشد

ز آن خم که ز ابدان بقرح آب جو کنند شوریدگان صومعه می در سپو کنند

یابزد جمله مهر سلیمان و جام بسم گر خاک راه میکده را شست و نشویند

در خشک و سنگ میکده ویدم معاینه ذوقی که سالکان بخیال آرزو کنند

از خود گذشته دامن پر پیروز تر نه کرد در چشمه که خضر و سکندر و ضحی گویند

ظرفی بهر ساں که مبادا به سروری منصور را کنند بلا در گلو کنند

خونابه زخم فاش کند و در نه عاشقان تار جگر کشند و گریه بیان نگویند

با کابلان گذار نظیری شراب را

شاید گلے ز گلشن این دشت بگویند

شب فغان ابد خلوت مایارے بود ناله بر چید اگر در دلش آزارے بود

شورش و عریه در شب آن لاف نداشت بخت من بود اگر تنه بیدارے بود

خویشترن ابدیم سحر بدی بستم هر شمع مرا بارخ و قد کارے بود

نه تخم مدعیان بود نه آشوب ندیم گل بخیار گلو گلشن بخیارے بود

مصر ویران دلم را ز بس آمد شداد
یوسف بر سر هر کوچه و بار بارے بود
بر دل خسته من بود نگامش هر چند
هر طرف جان بکفت استاده خریدارے بود
حسن و حیرت بهم افشائے غرض میکردند
نه غم پریش و نه رحمت گفتارے بود
در وصالش نظیری نفسے باقی بود

دیدمش بر سر آں کوئے عجب خواب بود

میر و م جائے کہ غم آبخاز دلهامی رود
نالہ از ہر جا کہ مے خیزد و آبخا می رود
وقت جان دادن بدیناں اجل بنیم چنانکہ
گوئیامد یوسف از پیش زلیخا می رود
تحتہ رضواں اگر بر کف ندارم دور نیست
تا برگ از طفلیم ایماں بہ یغما می رود
شاید از دیرے بجنتا جان فروشد می فروشد
ہر کرا یک رسم است آبخا بسودا می رود
من نخواہم رفت اما بہر تسکین دلش
ہر کجا بیند نگہ بندیش کہ فردا می رود
برین اندھے ہجوم آردہ از ہجران او
کز درش تا میروم دل در تیر پامی رود
میر و م نوئے رکوئے او کہ پنداری سچشم
صدسم پیش و پس از بہر تقاضا می رود
گر ز لوح چہرہ لیلی ہی آرو سبقت
خاطر شوریدہ مجنوں بصر امی رود

شہر و صحرا را نظیری سوخت از آہ وداع

میر و نو عیکہ پنداری ز دنیا می رود

بکش بسوز کہ نام اماں نخواہم برد
دعا بدرد سر آسماں نخواہم برد
مکن ملاحظہ از کشتنم کہ روز جزا
ز رشک نام ترا بر زبان نخواہم برد
ز دل طہین آغاز عشق مے گفتم
کزیں معاملہ خیر از دنیاں نخواہم برد
ز اضطراب دلم روز وصل معلوم است
کہ از بلائے شب ہجر جان نخواہم برد
بہنست چند کنی اے فراق بے رحمی
دگر بخویش تحمل گماں نخواہم برد
اگر زو امین یوسف کنند بالینم
سکہ کہ وقف تو شد ز آستان نخواہم برد
بایں ملال کہ من میروم بسوئے چمن
چہ جائے غنچہ کہ برگ خزاں نخواہم برد
نظیری ایں چہ بندہ تی ز پرواز نیست
ز شوق سوئے آتیاں نخواہم برد

حسن چندے سر بدل شوخی خود رائی دید
 دیدہ عاشق تیا بد فوق از دیدار دوست
 لذت دشنامش از من پس کاب تلخ و شور
 گرد و از جان او غم معلوم شوق دے دوست
 در بیا با نہا نئے گنج اگر طغیان شوق
 گریہ مانع و طبع میزبان رنجش پذیر
 شکوہ کمتر کن نظیری گر کسی یاری نکر

رخت ماسوز دچہ نقصان تماشائی دید

گل آمد و علم ز دل سنگ بر آورد
 بخواست زمرغان چمن شور بر آید
 عشق آمد و در شصت خود آئین دید
 مطرب ز برم خرقہ ساوس بدر کرد
 شب نیست که از شادی بسیار نگزیم
 یکبار عجیب و ہنر خویش ندیدم
 در راہ وفا سے تونہ طول نیست نہ خشن

ایں نول شہ دل بسکہ خراب ست نظیری

در پیش تو نشو آنکس از تنگ بر آورد

تالہ را نیست اثر کہ تو شکایت دارد
 مردہ را زندہ نما بدوم بابو العجباں
 ذوق ہر مرغ باندا زہ پرواز خودست
 عمل صالح و طالح بخوے نتانند
 کس چہ داند ہمہ مایہ بنا بود رود
 دفتر تالہ مارا نکشایند زہم

در نہ ما گرم دعائیم و سرایت دارد
 آتش از گرمی ما چشم حمایت دارد
 عشق بازی نبود ہر چہ نہایت دارد
 ہر کجا کار تسلق بعنایت دارد
 جنس نایاب خریدیم کہ کفایت دارد
 ہر در دست برو تا چہ حکایت دارد

کفو ایمان نبود شرط نظیری در عشق
 بتو کافر بنمایم که ولایت دارد

باعث راندنم از بزم سحر عار نبود و در نه کس را بمن و بودن من کار نبود
 تا شدم از تو جدا تفرقه پا مالم کرد و دولت آن بود که این فرقت دیدار نبود
 همه آسان ز جدائی تو مشکل گردید و هیچ دشوار بدیدار تو دشوار نبود
 بیدی در همه جا نام بر آرم که مباد خون من ریزی و گویند سزاوار نبود
 ناله از بهر رنائی نمکند مرغ اسیر خور و افسوس زمانه که گرفتار نبود
 عشقم از سود و زیان و دجهاں فارغ کرد از چه کارم همه عمر همی کار نبود

خوشدلی کرد نظیری برش اشب خالی
 صد سخن گفت که شاید بر اظهار نبود

محبت بادل غمدیده الفت بیشتر گیرد و چراغی را که دود است رسد و دگر گیرد
 پس از وارستگیها بیشتر گشتم گرفتارش و چو صید صیادش اول سخت گیرد
 محبت بیشتر قایم شود چو بشکست پیان شکوفه اول افشانند وخت انگه تمر گیرد
 اگر باده و زو مشتاق را شور و سماع آرد و گریه رسد محمود را مستی ز سر گیرد
 مشوار حال من غافل که زخم کاری ارم مباد و دگر بای صید ترا از خاک برگردد
 مرا ای که برد از بهوش دل مجروح خواهد کرد حریفی آگهی یابد که از عالم خبر گیرد

نظیری که عشق است این نه شاهد باز می رندی
 که گریه رود از دست کس یا رے دگر گیرد

بهمچو وصل تو جاں الفت و نزع ندارد و نشاط آمدن و کلفت و دواع ندارد
 بشهر مانفروشد جز رضا و محبت کسے دوکان نکشاید که این متاع ندارد
 بران فرا که من میکنم عروج مقایست که هیچ پایه بران پایه از قلع ندارد
 چنان حقارت از چشم اعتبار افکنده است که دهر بر من و حال من اطلاع ندارد
 برطل خون جگر میخورم ز بخت بشکرم که سر ز جام تنک مشربم و دواع ندارد

ز تیرگی بشب انتظار شمع امیدم برابر پروانه شمع ندارد

عبث بوعده لطفش دلت خوشست نظیری

کدام لطف کہ با سخت تو نزاع ندارد

کمند و دام ما غیر از شکار غم نمی گیرد

نگس بر خوان ما عیشے بجز ماتم نمی گیرد

بجام ماتم تبسم نوبت ماتم نمی گیرد

کہ طرف ما ازین یک قطره بشین و کم نمی گیرد

کسے از نمے خواهد کسے مرهم نمی گیرد

شما ظلم و بیدادے کسے برہم نمی گیرد

دل مارا ہیچ آن لطف خم در خم نمی گیرد

تصیب دیگران بہر خطہ ظل خندہ لبریت

بشیرینی محبت و رد دل دیگر زیادت کن

مرضیان دیا عشق خوش ہمایے دارند

حساب امشب فردا بزلل در بھی دارم

سر از خاک کو کم گشتہ را بکنند شاید

باہ و نالہ میجوید نظیری بر دلت رہے

سکندر صفت نمی آراید و عالم نمی گیرد

کتاب حسن اجز و محبت از میان کم شد

طفیل جمع شد چندا نکہ جائے میہاں کم شد

چنان شولے بر آوردم کہ وقت و ستاں کم شد

گدا آمد کہ صد رقب جوید آستاں کم شد

کہ مضمون سخن صہ بار از دل یا زباں کم شد

بجز کعبہ میفریتم راہ کارواں کم شد

طرب تابست در بر من کلید آساں کم شد

طرب اور سراج عافیت نام و نشان کم شد

ز بیداد تو حرف مہر را نام و نشان کم شد

ز مہر بواہوس گرد دلت عاشق نمی گردد

سحر بلیغ عشقی بیسرو و از تو بیا دآمد

بناش خودم جاو دلت افتادلم رحمت

پس از عجب شدم عرضے کم خندان پیش آمد

متاع ویر اگر داریم بر مار و کمن ز اہد

ہوسنا یافت روازن مزاج کار ہا برگشت

ہوس اور فراق محبت خواب گراں گرفت

اگر پرسد کسے حال نظیری را بگوئیدش

کہ فردا مستاں مرغے کہ شب آشتیاں کم شد

ز نگہبت سحری شوق یار مے خیزد

پروے یار نگہ رشتہ بیزمے افتد

جنوں ز سایہ ابر بہار مے خیزد

بزلف یار شکن قطره بار مے خیزد

سحاب دل شدہ در کو ہمارے گروہ
 بہ دستگیر بے عشاق ناتواں احوال
 تنے کہ رفت نہ پا بر عذارے غلطہ
 نہ از وصال ملولان ملال مے گیسو
 سماع رندی و گلگشت لذتے دارد
 ہمیں کہ طائر فرصت رسید صیدش کن
 ہمیں کہ قیمت خود یافتی غنیمت داں
 دریں ہوادر خلوت حکیم نکشاید
 غزال شیفته در مرغزار مے خیزد
 ز دیر ہر شجرے صد نگار مے خیزد
 سرے کہ رفت وہ شازدہ کنار مے خیزد
 نہ از فراق حریفان نمار مے خیزد
 کہ باد شہ ز سر اعتبار مے خیزد
 کہ صید افکنش از ہر کنار مے خیزد
 کہ از کمیں گہ شیراں شکار مے خیزد
 کہ ہوش میرود و اختیار مے خیزد

جہاں خوش است نظیری قلم بجلوہ در آ
 کہ گلش کرد سر نوک خار مے خیزد

چہ شور بود کہ عشقت بن کرامت کرد
 حدیث من کہ ز مجموعہ دفاے تو خواند
 بکعبہ دل من عاشقان نماز آرد
 بہر نماز کنم صد ہزار سجدہ شکر
 قضائے کفر ادا میکنم کہ ہر من عشق
 نثار دیدہ تصدق دہم کہ بخت جوان
 کہ نار سیدہ قیامت دلم قیامت کرد
 کہ نے بخون دل دیدہ اش علامت کرد
 کہ قبلہ شد صنم و برہمن امامت کرد
 کہ در دیار تو دل نیت اقامت کرد
 نماز و طاعت چل سالہ را غرامت کرد
 بکوئے زندہ و پیا تو پرندامت کرد

مزاج عشق نظیری حریص و سودا بیست

دریں محاملہ نتوان ترا ملامت کرد

بے تو بر بال و پر مرغال گستان تنگ بود
 حال آن گلگشت صحرائی کہ من کردم پیر
 بے تو بر چشم نمک مے بخت باد صبحم
 سایہ مجنوں میشد از سایہ کہ من کردم گز
 نامہ دشمن ملالت بے تو مے بردار و دلم
 صوت بلیل در حریم باغ بے آہنگ بود
 لاہارا و تر ہر سنگ پر چول جنگ بود
 گرچہ مروارید مے سائید ہر جاسنگ بود
 کہ خیالت خیل صلیلی بصدف سنگ بود
 آہنچہ بر مے چید رنگ سینہ ام از انگ بود

گر غمزد از نشاط و دیدت از من رنج
بانشا طم خصمی با جان سختم جنگ با

پیش ازین چندین نظیری شورش و مستی نداشت

تا نبودی جام بے ساقی و مئے بے رنگ بود

تو میرانی و جانم با تو فوق گفت گو دار
گدا هنگام مردن بادشاہی آرزو دار

تو شمع بزم ہر کس گشتہ صحبت غنیمت داری
کہ ایں پروانہ ہم با گوشہ تار یک خود دار

حرارت انبوائے گرم بسیار مے یابد
دل چوں موم از سختی جہل با سنگ و دوا

کہ احم مجلس و ساماں کہ میخوردن باید آرم
چہ لعل تیرہ دارم کہ مردن آرزو دار

بہ مستی سرزد گر متهم دار و مرا ساقی
ہنوز از بادۂ پارینہ ام سپیانہ بودار

سرزدگر باغبان در تائے باغ از ناز بکشائید
کہ بلبل گشت مست و بخیارش مے در سہو دار

کہ ایں بود جام لطف کے دادی نظیری را

ہنوز آں تشنہ لب آب غریبی در سہو دار و

منم مرغ اسیرے مضطرب از بیم جان خود
نہ ذوق دانہ دارم نہ امید آشیان خود

دل از اسید وصل و بیم ہجراں کردہ ام فارغ
نہ مستہ گوشتہ وارستہ از سو و زیان خود

ز قوت خویش باجم طعم زہر و شکر با گویم
کزین نعمت تنم پرورہ مغز استخوان خود

بباغ روزگار آں خود ستا مرغ کہن سالم
کہ خود مے بنجم و خود مے سرایم استان خود

بنزد محرم و بیگانہ عیب خویش میگویم
بدشمن میدہم از سادگی تیر و کمان خود

در صد شکوہ برب میکشاید یا و نومیدی
کسے کو نازند قفل خموشی بردمان خود

نظیری خبر کن کہیں بند از دل بکسلد رونے

ہنوز امید دارم میکنہ ضبط زبان خود

روز آں آید کہ با صد خواہم برور کشد
پردہ ناموس شب از روزگار ہم بر کشد

بر سر پردہ نہ شمع از بہر آں سوزد کہ بہت
جذبہ عشق کہ خاک تر بخاکستر کشد

پیچ جانگذاشت کز مے فتنہ باقی نماند
کاش چوں آید غمت زخمت از در دیگر کشد

از درش تصدیق کم کردم چو دانستم کہ او
خطنسیانی مرا یکبارہ بر دفتر کشد

غم کہ ہر شب مجھ سے فیرہ زو میگشت رفت
چارہ گز بقیاری تیرا شد وصل ترا
امشب از جزأت چراغ و شتہ بر صحر کشد
بر سر آب از چشم افتد دست از کونکر کشد
از فراق امشب نظیری مجھ سے تم کہ نیست
بوی خوں آید چو عود و شعلہ در جگر کشد

تبسمش بلب از شرم خشم و کیس گردد
کند بدیدہ شکر ریز اشک تلخم را
بچندہ کہ از زہر انگبین گردد
از یقینت آسائیش ابد بخیرم
چو باد از سر عالم بچند بر تیرم
نہ قبلہ و انعم و نہ کعبہ کا فیر عشقم
کہے کہ جامہ تقویٰ و رند گویندم
سخن طرازی و دانش ہنر نظیری نیست
قبول دست مگر نالہ حسرتیں گردد

دل و رافر رحمت از دواع جان فرو گیرد
دل پر حسرتے وارم کہ ہر شو چشم بکشایم
شہادت خانہ ام را پرتو ایمان فرو گیرد
نراش سینہ ام را سونش پیکان فرو گیرد
سرم را اضطراب زانوائے حرمان فرو گیرد
جراحتائے اہل زور را جریاں فرو گیرد
کہ گراشتکے بفتد و ہر را طوفان فرو گیرد
بہرست مے سپارم جاں بہ بند از گرہ چشم را

اگر آید بجز یاد تو در خاطر نظیری را

دل تابگذراند صدرش نسیاں فرو گیرد

نشان آنکہ کردم قطع امید از دیار خود
برہن از حرم برگشت و حاجی از حرم آمد
نہا دم و در حرم کوئے او سنگ مز از خود
مرا کا لیت با صدق دل امید و از خود
تو خواہی کا فری ان طاعت خواہی مسلمان

خل گر ورنہ دین و ایمانم شود سہل
ندامت نقص در بنیاد عہد استوار خود
زیر کامل عیارم در وفاد و دوستی خالص
گرم صد بار بگذاری نگردم از عیار خود
بس امید واری بستم از حرف نایابی
محبت میکند نوعی کہ باید کرد کار خود

نظیری از تو در خون زینت ہر دام از صبیح

تو ہم فراق آرا پشے دہ از شکارِ خود

در بروئے عیش تا بستیم و بیکر وانشد
صد کلید آورد بخت و قفل این دوا نشد
در گریبانے کہ غم آویخت کمتر شد و رست
خوشد لے کم وخت دامنے کہ بیکسر وانشد
تا غم از ویرانہ ماراہ آمد شد کشود
دیدہ شمع امید ما ز صرصر وانشد
ہیچان مکتوبِ ناکامی بہم پیچیدہ ماند
نامہ سر بستہ ما ہیچ جا سرد وانشد
سعی کردم تا مگر از عشق بردارم دلے
قطرہ خون نایب از زوئے انگر وانشد
اضطراب از بہر جاں بردن بسے پروانہ کرد
ہیچ تابیب شعلہ اش از بال در پردہ وانشد

آنکہ شب خواب نظیری آبا فسون بست

ہیچ کاری بستہ او ذال فسون نگرد وانشد

دل نمیدانم کجا ریز آستانم میکشد
مرگ مے بینم کہ با ہجران عنانم میکشد
ہر سر مو بر تنم دارد خروشے از دواغ
ہجر پیوند تو از رگہائے جانم میکشد
داشتم در سینہ پیکانِ خدنگ کاریے
دست غیرت این زمان از استخوانم میکشد
میکند آسودگی سیر بگرد خاطر م
گر یہ ہم پائے ز چشم خون و شانم میکشد
قصہ وارستگی امروز پیش دل گذشت
طرفہ حرف نا امید از زبانم میکشد
بر سرباز از جابنا ز می کماں آویختم
دست غیرت بشکم ہر کس کمانم میکشد

میکشم سر از کند از نظیری بعد از این

گر بعد ز سنجیر آں نامہر بانم میکشد

بر قفا چہ نمت نمے افتد چو این دروا نشود
آں زمان در گاہ ہشناسی کہ صدمت چاشود
آنکہ او در کلبہ اجزاں سپر گم کردہ یافت
تو کہ چیزے گم نکردی از کجا پیدا نشود

دوست دارد از غریبان ناله بیچارگی
عشق میخواهد که کشتی غرقه در دریا شود
هر که میخواهد که منشور خراب باش و بسند
باید اول خانماں بر سیم زن و رسوا شود
ز و بجه خوبی زما زشتی بهمانا لایق است
پردہ مایسته ماند پردہ او و اشود
شد بهار عمر نا پخت است انگورم هنوز
نیست معلوم که آخر سر که یا صہبا شود
عمره آل کو بر آرم پام از آید بکار
حلقہ آں در بگیرم و ستم اگر گیر اشود
کم نظیری راست بر جائے نظر افکنده ام
وائے گم روز جزا چشم و دلم گو یا شود

هر بر شاخ وریں باغ هوا ئے دارد
هر گلے رنگے و هر مرغ نوا ئے دارد
یک تنه کام امیدم همه شیریں کرده است
نزد خود هر گلے فرمہا ئے دارد
بر بمن ستم ز و رست کده نو مید نشد
در پرخانه زنی خانه خدا ئے دارد
حسن هر جلوه که از جائے دولت ابرو
از پیش گم بر وی راه بجائے دارد
نیست در طبقه مستان زمین آلوده تے
اہل هر سلسلہ انگشت نمائے دارد
تا ز خورشید وصالش بفرق افتاوم
هر که بر من گذر و طعن خطائے دارد
بفسون و نیش با اقامت کاشا
کاں سر چشمه عجب برگ گيا ئے دارد
تا نماید بخلط مہرہ فلک مے باز و
گر چه حصے نهد ذوق و غائے دارد
حذر از شهرت خو زیز کسی باید کرد
کہ اگر گشته شود نوحه سرائے دارد
بن آں کن کہ سزاوار جمال نقبو و
شمع در سوزش پروانه سزائے دارد

غم خور الفت معشوق نظیری با تست

بود هر قترہ بخور شید بقائے دارد

گر تشنه بر سر خم میرم عجب نباشد
رحمے نمی نمایند تا جاں بلب نباشد
با صدمه خوانند کرد انتظار سوزند
چون در نمی کشایند کاش این طلب نباشد
صہبائے اذ و اندر سرست شوق کردند
گویند لب کشودن شرط ادب نباشد
من یک سبب ندارم در گیر بر و رنجت
یک مدعا ندارم نذا صدمه سبب نباشد

چوں نتے بہ بنیںد آرزو شے نمایند
پائے اگر بلخزد جائے طرب نباشد
ہرگز دل تو انگریزیت نیابد از عشق
غم نیست عاشقان اگر قوت مشابہد
از عقدائے دوران دل بد کن نظیری
آزاکہ واکند از بند جز از غضب نباشد

آں سخت فتنہ جو کہ تو دیدی بخواب شد
وال دل کہ بود سخت تر از خارہ آم شد
گلگونہ رہوا و ہوس رنگ واکنداشت
خال و خط عروس طبیعت خراب شد
دل را کہ حرف سوختگان داغ کردہ بود
میرفت تا بر آتش ایشان کباب شد
در سحر شوق کشتی دل ریسماں بید
در کوئے یا نچیمہ تن بے طناب شد
ایں نور سنبل و گل ہر کشورے نیاست
تا و رخسار کد ام گیا مشک ناب شد
دایم کسے بقافلہ بودہ است پاسباں
بیدار شو کہ چشم رفیقان بخواب شد
خشکی لب بہ تشنہ لبان آب میدہد
تا مستعد شدیم دعا مستجاب شد
مستی چہ خوب کرد کہ ایں پردہ برگرفت
رخسارہ حقیقت ما بے نقاب شد

تاریخ واقعات شہاں نالو شستہ ماند
افسانہ کہ گفت نظیری کتاب شد

دوران مے حسرت ہمہ در ساغر ما کرد
برہر چہ نہادیم دل از دیدہ جدا کرد
نکشود قضا شست کہ آہ نکشیدیم
بر دوست ترم خورد خدنگے کہ رہا کرد
بازوئے ہنر دارم و اقبال ندارم
میکوشم و کارے نتوانم بسزا کرد
فریاد بر آریم ازاں یا مشعب
کو از ازل ایں شعبدہ چرخ رہا کرد
خود طلعت خود دیدہ و گر پردہ برانداخت
خود فتنہ خود گشت اگر فتنہ بہا کرد
با آنکہ لبش داد مناد می محبت
نہ بر سر ہر آمد و نئے عہد وفا کرد
ناوک فگنے بر سر ہر راہ نشانید
در عشق کمندم بگلو بست و رہا کرد
دشمن با رم انگند و دوست با تش
با ایں ہمہ حد نیست کہ گویم کہ جفا کرد
چندین سخن عشق کہ گفتند و شنیدند
کس حق محبت نتوانست ادا کرد

بزد سچائے پرو بالمش سرو منقار مرغے کہ بلند از سر اس شاخ نوا کہ د

خور بند تسلیم و رضا گشت نظیری

مسکین نتوانست خصوصت بقضا کرد

نہ ز جہدم بکف بخت عنال مے آید نہ مزورم زہ دولت بکماں مے آید
نہ مرابا نوئے قائم نہ مرادیدہ راست ہمہ بے قصد خد نگم بہ نشان مے آید
تو کہ آسودہ دلی از نفسم سود مخواہ مشکہ شوریدہ ام آتش بزباں مے آید
سخن مروت و یوانہ حقیقت دار د در عبارت با اشارت نماں مے آید
عشق و مملکت عقل چو سلطان گرد عشق و عادت دیکر میاں مے آید
میکنم شور چو از خانہ علیق برو د میدہم چہر چو از راہ زباں مے آید
ہمہ بز خویش ز بیم دم آخسر لرزد جائے خوفست کہ کشتی بکراں مے آید
مرو در گاہ و سرار پر وہ عزت بود ہر کہ دامن بسریائے کشاں مے آید
وصل جو یان تو بر بوئے نسیمے گردند کہ از بوئے تلف کاریں جان مے آید
طاقبت جو روح فانیست تنک حوصلہ گریہ چوں نکند دل بفغاں مے آید

اینکہ با طبع شبایست نظیری چہ عجب

میرود پیر بمیخانہ جواں مے آید۔

بیگانہ روشود بدر آشنا رود آن کس کہ آشنا بتو باشد کجبارود
از خاک بوس کوئے تو ناپاکشیدہ ام براہ من جداروم و دل جدارود
احرام عمد رو زان کعبہ کوئے تست جو راہ عشق ہر کہ رود بز خطارود
صہبائے راز بلیش نہ اندازہ میدہند گروم ز ند حریف سرش بر ہوارود
عشاق نادحسن نہ از ان خبریدہ اند بسیار سر کہ بر سر این ماہجراود
شادی کہ غبن میکشی و دم غنی زنی در شہر این معاملہ با ہر گدراود
عشق آمد و تمام بگو شدم درون میدہ رازے کہ در میان مس و کیمیاود
این حاجیاں ز دور صدائے شنیدہ اند کس زور و ن پرودہ چہ داند چہ تارود

ز ان بحر موج زن چه کم آید اگر شبی
 یرکشت زار سوخته آب بقارو د
 عریاں تنی عارف معنی جمال اوست
 فرہما بمساند و پیر ہما رو د
 ما پیرین ز سادگی از برگسندہ ایم
 وز کینہ دیر در بردن قنن قبارو د
 نمکین مباحش زود نظیری فرج دہند
 چوں بند مطیع ہمسہ بر رضا رو د

دل کرتوشد بریدہ کم از سنگ رو نبود
 پیوند روح بود بتوالس و خو نبود
 قہر تو ناگہاں بسر آمد سبب نداشت
 بہر تو اتفاق فتاد آرزو نبود
 ناسازمی نزاکت طایح سپو شکست
 با آنکہ در دم آن قدر اندر سپو نبود
 چشم و دواعی مردم عاقل گرفتہ بود
 بانو دگل جنون مرانگ و بو نبود
 عقلم کہ امتیاد گہر ز استخوان نکرد
 کام ہما برید و درش در گلو نبود
 گر بیل براہ نامہ و قاصد نمی شکست
 بسیار تیرہ آب محبت بچو نبود
 معجزہ و گدازشت ز سر کاں گل عذار
 لایق بروئے مفلس ناستہ رو نبود
 گفتم کہ عہد بستن و تنہا گذاشتن
 دانی بدست اگر چہ نگویم نکو نبود
 حُسن تو در تراروئے ابر و بلا فروخت
 روزے بمن کہ دسترس سنگ و رو نبود
 گفت آن زمان کہ غزہ املیں با جرات نوشت
 پیچ بہستی تو سر گفت گو نبود

اے طایرے کہ نامہ سوئے دوست میری

گر پرست کہ بود نظیری بگو نبود

ساقی طرح نداد و سفال سپو نبود
 چند آنکہ جرعه بجشم آبرو نبود
 میخواست ہوسہ زنت اقامت بگسترد
 از فرش جہمہ راہ بران خاک کو نبود
 دندان زد ہزار نگاہ گر سہ نہ بود
 لعل لبش کہ بادہ باں رنگ و بو نبود
 و رباخت و لبش مقہر ہر آنچہ داشت
 سرگز تھا خانہ بایں رفت و رو نبود
 از بہقاری دلم ابرو ترشش نکرد
 بانکہ مے فروش مغاں نیک خو نبود
 تہ جرعہ نداد کہ اسرار دوستی
 لایق ہر زہ مست سرچار سو نبود

تا صبح دم صنم صنم بود بر زبان
 زان حسرتی که در دل من میفروش کرد
 کاینجا مجال عابد الله گویند و
 بزم من نشد که بهم خشک ازو نبود
 بس آرزو که داشت نظیری بچته گو
 امروز گنج یافت که در آرزو نبود

صبحی بنال او فلک بر نه بسته اند
 حرمان تو ز بهمت کو تا به بین تست
 هر چند ویر آید و در نه بسته اند
 هرگز در کیم بکا فر نه بسته اند
 سرمایه شناخت چراغیت داده اند
 اماره چراغ ز صحر نه بسته اند
 به تشنگان بار بجلی بایست چسبیت
 دریا که یم ظرف تر است نه بسته اند
 تاملیم رخس تر اپی نکرده اند
 ما وحشی ایم باز تر ابر نه بسته اند
 عالم ز ظلمت مشب تر ما سیاه شد
 کتوب و دست ادبی ما را جواب نیست
 هر مرغ بر هوای گلک آشنیاں نهد
 بر شاخ شعله بال سمند نه بسته اند

تا چند عود خام نظیری فروختن

دو دے بر آرزوین مجمر نه بسته اند

۱/۱

حسن جنبید ز خواب و مژده بر هم زد
 هر چه در پرده نماں بود هویدا کرد
 بے محبت ننمودند اجابت هر چند
 مطلب جمله ذرات ز جابر بستند
 خواست آینه تحقیق بمال بسیار
 غرض آن داشت که از عشوه اش که باشیم
 عقل چون دید که عشق آورد و خوشخوار آمد
 روح آزاد کردین معرکه جاں بیرون برد
 فتنه برپا شد و نیش برک عالم زد
 چه شب بود که این صبح سعادت دم زد
 بانگ تسبیح ملک بر فلک اعظم زد
 مایه عیش چو بر خاک بنی آدم زد
 قفل کورے بدل و دیده نامحرم زد
 بر درون زخم زانندیشنه نمک از غم زد
 لب فرو بست و دلم ز سلطنت خود کم زد
 دست و حلقه فتر اک خم اندر خم زد
 گریه بسخن گشت ورق بر هم زد
 سران قصه نظیری نه نیار دیروں

شاد می عشق تو هنگام غم بر ہم زد
شب ز دیدار تو گر دیدم بهر آب تن -
شہید بہائے تو دکان مسیحا در بست
کعبہ آمد حجر الاسود خالت بوسید
تا قضا خان ہستی جمال تو بدید
بسختی تو طفل ندید ست کسے
عشق و شباب دل آرزو کہ خواہیخت
دوش میخواست قدم برین افتادہ نہد

دولت از فیض دم صبح نظیری دریافت

درد دادند بقواص کہ بیجا دم زد

۱ نہ فوت صحبت این دوستان غم وارد
میان اینہمہ حباب عیب پوشی نیست
بخوش بیانی ہم صحبتان جائے مرو
بہر نہ دفتر امید ہر کجا بکشا
ہزار حہرہ زہر خار بایدش خوردن
ز طعن گرسنہ چشماں دلیر نماید
بکاوش مزہ رگہائے جاننش بشکافد
ز خویش اہل گذر کن کہ ملک بخوشی

بجاہ و چشمت دنیا چرا افتا نکند

کسے کہ ہیچو نظیری منسلے وارد

۱ باوہ خاص محبت کے بنا محرم رسد
وقت عارف شب نگو گرد کہ در خواست
یافت گردیوانہ جائے تہجیب بہر حسیت
محرماں را دوست گانے از قفائے ہم رسد
یک دل بیدار از فیض مہ عالم رسد
از عجائ بہائے دوراں دیو را خاتم رسد

زاد مسکیناں برہ بردار کاتبِ زندگی
بر گل ما ابر اگر ہرگز نہ بار و خورِ میم
شکر شد کہ خوش و ناخوش بیاوش میریم
ہر کجا تن چاک گردید از نمک اپنا شیم
عشرتِ ساغر پرستانِ زندہ دارد مردہ
سودے از طاعت و خوشیہا نظیری بر نہ داشت
ہر کرا سرمایہ رود باشد کفایت کم رسد

رویف الذال

بر خوان من نمک بملاحت نشد لذت
ہر کس بے نداد و دوائے تکلف
در بحر و بر بحر الم تلخ و شور نیست
تا بحر عشقِ خانہ بد ریاست ثاورست
ز خسارِ خوب را بوقا قدر و قیمت است
تا صبح دم نزد نمکے بر جہرِ حتم
لذت و رِق ز کلکِ نظیری گرفته است
در ناہیا سخن بفساحت نشد لذت

رویف الراء

بزمِ خاص ست و رونکتہ بدستور بیا
تلخ روئی مکن و توبہ شیریں شبکن
چشم و ایاقتہ داری خبر و صل بگو
راز دل فاش مکن پردہ آں غمرہ مد
معنی دُو طلب کن سخن دُو بیا
نخ چوں حورنداری سخن حور بیا
دل فروختہ داری دم پر نور بیا
محرم سر شدہ نکتہ دستور بیا

مطب بزم جگر سوز سرو سے دارد
قصہ وصل بگلبنایک غزل نشان کن
بکریہر نغمہ کہ در پرودہ نے مستورست
ایں غزل در صف ایوان شہیداں بزوال

گل و زکس قبح و شیشہ نظیری دادند

خبر از خواب و ماغ و دل محسور بیا ر

اے صبا از گل عطار نشانے بمن آ
نظر خانی جاوید بعالم ندہند
فرستم نیست کہ از سنگ قضا خارم
تیر بار این ستم از پئے ہم چند رسد
ہر نشانے کہ بسوداش وہی سود و ہد
کشت زار طریم تشنہ آتش شدہ است
چوں شرد دل سنگ ست خاماں سختم
ملک گیران سخن بیاطل زدہ اند

و لم از صنعت الفاظ نظیری بگرفت

از دم پرہیزے ساوہ بیائے بمن آ

فارغ تر از دل تو ندیدم دل دگر
گر مرغ سدرہ را بکشی پایلے کہ باز
ہر مشکلی کہ عاجز یے مابیاں کند
از آب و گل غرض شجر قاست تو بود
از نور محفل تو جہاں در گرفتہ است
خاطر بختہا ئے جمالت نمیرسد
از مانتاب روئے کہ غیر از جمال سنت

ایزد ترا سر شختہ ز آب و گل دگر
در خاک و خوں طہیدہ شو بسم دگر
آساں کنی کہ پیش نہی مشکل دگر
عالم نہ داشت بہتر ازین حاصل دگر
نقروختہ چراغ تو از محفل دگر
دام بہر مشاہدہ ات منزل دگر
در یائے عشق را بنو و ساحل دگر

مستان اساس میکده دنیا نهادند / رسمه اگر ز نو نه بد عاقل دیگر

ساقی قبح بکفت تو نظیری نظر بغیر

دوران ندیده است چو تو غافل دیگر

طلوع باوه ز شام و سحر درین مدار	ز خاک جبرعه خود چون قمر درین مدار
اگر بکنج سراپیل باغبان آید	بگو که آب رز از جام زرد درین مدار
حیات تلخ بده عیش خوشگوار بگبیر	چو عشق تیغ کشد جان و سر درین مدار
بشکر آنکه حدیثه چو انگبین داری	ز ساکنان ترش و شکر درین مدار
ترا به پیشش کو ماه خویش نتوان دید	مگر ترا بتو بیستم نظر درین مدار
درون جانی و در پرده ز مردم چشم	جمال اگر نمائی خبر درین مدار
همیشه چشم با حسان آشنا دارد	ز خاک کشته و غربت گذر درین مدار
جراحت دل شوریده خشک میگردد	از آن وزلف سیه مشک تر درین مدار

بیان شوق نظیری در اندیشه نیست

بیاض چهره ز خون جگر درین مدار

دارم دله ز طایر وحشی رسیده تر	هر چند دور تر ز کسان آمده تر
تا آن حد تک قامت آغوش من نرفت	پشتم شکسته تر شد و قدم خمیده تر
خون که حکم بود بریز و خطا نشد	چندانکه داشت دامن عصمت کشیده تر
آنجا که شعله آتو بدرگاه میرود	شاهد ز عاشق ست گریبان دریده تر
خورشید از کمان تو یک تیر میکشد	ماه از تو کس ندیده تمام آفریده تر
دندان ز هزار اسیرم بدرگهست	از سنگ گزیده سر کویم گزیده تر
خارے که در ریه تو بجا طرشت که بود	هر چند بیش کافتمش شد خلیده تر
در کام نار وانی عشق پری و شسته	از سحر کرده ایم با نسوں رسیده تر

نار از آن مرو که بار علایق گداشتی

هستی تعلق ست نظیری جبریده تر

وہدم تو میکشم از رویت ایمانے دگر
چون توئے گر سر بر آرد از گہ سیاہے دگر
گر بگردم ز ہاں را در نمک آنے دگر
رخش میتا ز در میدائے بیدانے دگر
گوئے ویکہ میزند ہر دم بچو گانے دگر
طفل گرد و عقل ہر دم در دبستانے دگر
عشق ہر ساعت در آویز و بدایانے دگر
مے نہر بر روی آدم خال عصیانے دگر

ہر دم از زلف تو دارم کافرستانے دگر
یا توئی یا حسن رخسار ترا و دیدہ است
چاشنی گنج آں لب از مذاقم کے رو
نہست ہم دعویٰ حریفے حسن تنہا ہر ناں
چاہیکہ با خویش طرح ترک تار افکندہ است
تا بروں آرد سرے از لوح پیشانی او
حسن ہر سو در لباس صورتے پہناں شود
پیش حکمش گردم از غد خطائے خود زند

ور دنا یا بی و تا وانی نظیری مشکلست
نچر خاموشی ندیدم ایچ در مانے دگر

بر طیب خود و تغافل میزخم چپے دگر
ہست در پیاں سستن مہر پیوندے دگر
ہم بجان تو کہ یادم نیست سو گنہ دگر
ہر سر شکم بے توجہ چشم آرزو مندے دگر
بوئے یوسف اٹھے یا بد ز فرزندے دگر
کیں مروت نیست با طبع خداوندے دگر
از جمال تو ندیدم جز تو خرسندے دگر

و در دل را میکشم با صبر پیوندے دگر
اعتمادے نیست بر عہدے کہ نقصانے ندید
گر چہ میدا تم قسم خوردن بجا نہست
پائے تار و دیدہ ام از شوق رخسارت کہ ہست
پیر کنعاں با کہ گیر دُانس و ربیت الحزن
چوں بشم بخت ششم کشنی حلالست ساختم
تاب مے آری کہ از کف مے نہی آئینہ را

شکوہ و شکر نظیری عکس کین و بہشت
آئینہ مخاکہ طوطی شکند قندے دگر

ز بانہی در کتابت سیلے استاد ازان خوشتر
ز ہر خوبی کہ واری دارم آزاد ازان خوشتر
ز خوبان خوش بود مہر وفا بیداد ازان خوشتر
کہ خاموشی خوشش مے آید و فراد ازان خوشتر

بہر چہ می داری دل صیاد ازان خوشتر
بخود و قیدے تدریسی با وجود حسن و زیبائی
ز سبب خندہ میخواند عتاب غمزہ میرا ند
چو دریا میکشم دم در تو و در جو ش مے آیم

ز بیدادش نمی‌نالم گرم زیر و زبر سازد
بنائے کو کند ویراں نهد بنیا و ازاں خوشتر
نزاری بر رخ او صد عوض در زیر لب آرد
برو جانے گرافشانندیم صد جاں ادازاں خوشتر
نظیری جذب بے باعث نصیحت میکند خاصیت
اگر فضل نداری عشق ماور ز ادازاں خوشتر

اے مطرب جان سوخت دلم پر وہ دگر گیر
یا پرده ازیں از بیک مرتبه بگر گیر
راہے بنوا زن کہ غم عشق در آید
گو شورش و مستی جوانی رہ دگر گیر
راہے کہ مطلوب قریب است عزیز دست
تا سر زرد پائے ازیں مرحلہ بگر گیر
اسرار خرابات مغان سادہ توان یافت
ہاں اے بطمے بلبہ پروا خستہ بگر گیر
زین ہمنفساں آتش سردت نفوذ
یار و مگرے شود چوں سوختہ دگر گیر
تو طفلی و ایں راحت و غم میدہ دست
تا خون جگر سیر شود خون جگر گیر
جام فلک آ میختہ و شہد و شریک دست
کارے کہ از و ساختہ ترکشت بگر گیر
تا در طلب کام خودی کام نیابی
بگذر ز مراد خود و مقصود بگر گیر

دل اول شب طالب فیض است نظیری

لب با دکن و ساغر لبریز سحر گیر

چشمش بر آہ میرود مژگان نمناکش نگر ۱ در سینہ دار و آتشے پیرا ہن چاکش نگر ۲
دائے کہ زلف انداختہ در گردن ہمیشہ ۳ خونے کہ مژگان سخیستہ بر دامن پاکش نگر ۴
شرم از میاں برخاستہ مہر از دہاں برداشتہ ۵ گفتار بے ترشش ہیں فتار بیاکش نگر ۶
قصہ فریب میکند سوائے غزالے مے چید ۷ آں چشم ہو گیر با زلف بیجاکش نگر ۸
از کونے معشوق آمدہ شوریدگان حلقہ اش ۹ از صید آہو میرسد شیراں بفرکش نگر ۱۰
دل وہ در دل با حق معشوق عاشق پیشہ ۱۱ بگرفتہ در انداختن با ڈوئے چالاکش نگر ۱۲

وحشی غزالے کز نیارم در بیا باں میخورد

۷ رام نظیری میشود و ہوش و اوراکش نگر

منشیں بشاہد آب رخ پار سا مبر آئینہ صفا بدم بے صفا مبر

دور از طریق تہمت اگر حیب مریم ست
از کونے چوں بجانب خلوت ماں تنوی
تا زخم طعن زن نخوری در سرائے خویش
آئینہ ات زہم نفساں تیرہ مے شود
تلخوت شکر شود بلب انگبیس مدہ
نالہاں مگر و قیمت مارا سبک مساز
بودن بطبع خوش منشاں کار مشکل ست

حرز جمال خود ز نظیری طلب نمائی

جز سوئے حفظ خاطر و التجا مسبر

افلاک فتنہ زادہ بد امان روزگار
سبب فتنہ گوئے بگو گوئے آفتاب
گا ہے کہ عقل بر سر جمعیت آید
دل چوں شتاوے کہ عزیزش نکند و
از سر نوشت ساتی دوران ماقضا
ایزد چو کر و عامل حشاش فتنہ را
نا بود تا نگشتہ بسوئے زلف او
شورے ملاحتش شدہ داروئے زخمها
افغان کہ جائے بودن و جنبید غم نمائند
از قہر حیب و سینہ خود پارہ میکنم
صبح اجل رسید پروبال مے زخم
را ہے بسوئے قبلہ حاجت نمے برم
جولان افتخاراں سو مگر کم نم
گوئی کہ کام کو دک پستان بادست

بر کردہ سربلاد گریبان روزگار
زلفش ربود از خم چوگان روزگار
عشقش بچم زدہ سرو سامان روزگار
خود را فکندہ بر سر طوفان روزگار
بشکستہ خامہ در کف دیوان روزگار
صد بار گفت جان تو و جان روزگار
خود را نکرده جمع پریشان روزگار
در و مجتہش شدہ در مان روزگار
زخم شستہ بر سر پیکان روزگار
دستم بنیر سد بگریبان روزگار
در حسرت فروغ شبستان روزگار
گر شستہ ام میان بیا بان روزگار
زخم گذشتہ از سر جولان روزگار
زخم نظیری سر پیکان روزگار

ہے است چارہ غم ہو شمند را چہ خبر
 سماع دُر و کشاں صوفیاں چہ میدارند
 بزیر شاخ گل افعی گزیدہ بلبس را
 ز دامن کہ کشا ئیم ماتہی دستاں
 ہزار دام تصور نہیم و برداریم
 بخاص و عام نہد داغ بندگی عشقت
 ہزار شیخ و برہمن ز کیش وین برگشت
 بجے علاج نمایند پندناشناواں
 رموز بائے تلخ است قدر را چہ خبر
 ز شیوہ بائے سمندر سپندر را چہ خبر
 لہذا اگر ان بخوردہ گزند را چہ خبر
 تو میوہ سرشاخ بلند را چہ خبر
 تو مرغ وحشی فارغ ز بند را چہ خبر
 قبول درد تو مشکل پسندر را چہ خبر
 تصرف نظر از جہند را چہ خبر
 طبیب دروئے ناسودمند را چہ خبر

بہ بند عشق نظیری خجستگاں افتند
 ستارہ بدو سخت نژندر را چہ خبر

چشم زخم خلق را با حسن و زافزون چکا
 از عتاب لطف میبازد مشتاقان عشق
 در عجایبہائے طور عشق حکمتما کم است
 کار ما با گردش طاس است نقش کعبتیں
 دولت ارستگی ہر گہ نماید رو خوش است
 در بیابانے کہ خواباندر بہزن بہرست
 ہرگز از لطف رخ اعجاز دست با افسوس چکا
 بلبلان ابا نوا کا رست با مضمون چکا
 عقل را با مصاحبت اندیشی مجنوں چکا
 با حساب انجم و کج بازائے گردوں چکا
 عشق را با وقت خوب ساعت میوں چکا
 راہروان عشق را با دجلہ بائے خون چکا

سادگیہائے نظیری دست صمدتدبیرست
 عشق چوں دکان فرو چیند یا فلاطوں چکار

ہر روز ہست نالہ مرغاں دراز تر
 پیداست عشق مجلسیاں ادا و حسیت
 دارند زیر کاں ہمہ داری کہ در چمن
 چند آنکہ روز ز گس جادو بخواب رفت
 قانون شکست مطرب مارا و ہچمنان
 گلزار بیوفاتر و گل بے نیاز تر
 مے جانگداز و مطربان جا نگداز تر
 شب بے بقا تر آنکہ برآمدن از تر
 شب شب سپہر شوختر و دیدہ باز تر
 ضربت ز ضربت و گرش دلنواز تر

کے دستِ مابین آزاد میرسد ہر روز بہت سروِ رواں سرفراز تر
برصوتِ خودِ منازِ نظیری کہ ہر کہ رفت

دستاں بدوق تر شد و بستانِ بشارت

یکبارہ دیوفا برآور	ایں ہر قدیم را سرآور
یا محرم کعبہ صفا کن	یا بر سر کوئے بہگم آور
گر نقش بدیم خامہ سر کن	ور سطر کجیم مسطر آور
پیرا بن گل ہزار رنگ ست	ز نگیش ہم از وفا در آور
طوفان چہار موجہ واری	کشتی ہزار لنگر آور
گر بدستیم بادہ کم دہ	ور مخوریم ساغر آور
درا ز شورشور مابہ تنگی	مجلس بر چین و بستر آور
اے نادمی کعبہ نظیری	مومن بر دیش کافر آور

امروز بزرنگ دیگرش بر

فرداش بزرنگ دیگر آور

تعظیمِ پیامِ دل آگاہ نگہدار	پیغامِ دلِ خویش ز افواہ نگہدار
تا دامنِ گل پردہ گلزار و ریدہ ست	اے شاخِ گیارشتہ کو تاہ نگہدار
برین کہ حریفانِ صبورِ سحر و شند	تو قہقہہ گل بسحر گاہ نگہدار
شد عشق کہ از منزلِ جانان خبر آرد	اے عقل تو بنشین و سر راہ نگہدار
مجلسِ ہر دوست و محبت بتقاضا	از صدرِ گرانے برو در گاہ نگہدار
عاشق ز کجا و سخنِ صبر و جدائی	یارب تو ازیں تہمتِ ناگاہ نگہدار
با محبتِ جرم از درِ عجز و ریزاری	چوں آمدہ ام خواہ بخش خواہ نگہدار
زندانِ وطن بہ کہ گستانِ غریبی	از مصرِ کیناں برو در چاہ نگہدار

خواہی کہ بتو بیش شود شوقِ نظیری

از پیشِ خودش گاہ براں گاہ نگہدار

امروز کار و بارِ جہاں را خراب گیر
 در باب سرخوشان چین را بہر صبح
 از سر و سر فراختہ صوتِ حزین بشنو
 جز بہر دلبری کہ تو ام حیات از دست
 بہ وقت بد کہ روئے دہ آب سِلِ داں
 اشعارِ خوش بگوئی و جلی بہ ورق نگار
 خواہی ز کشفِ غلوتیاں با خبثتِ می
 خواہ از طریقِ میکدہ خواہ از رہِ حرم
 بہرہ را بقدر طلبِ نور دادہ اند

فردا اگر بد دستِ نظیری حساب نیست
 امروز ہر سوال کہ داری جواب گیر

غم کہ فراق دید از دور
 از عشرتِ ناقص زمانہ
 رخسارہ خوشدلے نہ بینم
 تقصیر شد بگرہِ پنهان
 زخمِ جگر کہ میزنم جوش
 کوتہ نشود بخا مشی حرف
 آنجا کہ شرابِ شوق دادند
 بوی ز نشاط ماندار د
 مشکلِ حالے و طرفہ کارے
 کار تو ہمہ بدل موافق

آوینخت دگر بجانِ رنجور
 کوتاہ املِ ترم ز مخمور
 دل شد ز فراقِ چشم بے نور
 در آب نشد و نیستہ مستور
 کاین نمکے کہ می کند شور
 مرہم چکند بزخمِ ناسور
 تہ جرعہ ز من گرفت منصور
 آب و گل صد ہزار غفور
 خود شاہد و خود نشستہ مجبور
 از نیکوئی تو چشم بد دور

زود از تو شود غنی نظیری
 درویش یکے و شہر معسور

دو چار ہر کہ شوی جز سیر یا رگبر
سپند ہر سر آتش شود سرار گبر
چو وعدہ در رسد او خود بیا و نخواہ داد
بنوق خویش سر راہ انتظار گبر
ز آب روانہ ہمہ وحشیاں برآدہ اند
سیر شکار نداری پئے شکار گبر
تو آں درخت نہ کنز تو بر تو آں خوردن
پئے نظارہ خوشی گل شان و بار گبر
حقوق صحبت اونکتہ ایست کم شمار
وفائے دوست متاع خوشی ست خار گبر
چولالہ سوختہ دل یا چو سرو فارغ باش
ہزار رنگ مشو طور نہ ہزار گبر

شراب غیر نظیری خمار مے آمد
قرح نہ ساقی بیگانہ زینہار گبر

روایۃ الزواء

از طور صلح و عہدہ بیگانہ ام نہون
بر آتشے تاختہ پر روانہ ام نہون
صلحش تلخ خوردم و صد نوش ناگو
درو ہزار مست بہ پیمانہ ام نہون
فریاد مطرباں بسیر خم فروشست
غوغائے عام بر سر دیوانہ ام نہون
بس قلبہا بدل شد و بس کیشما و
روئے نیاز خلق بویرانہ ام نہون
تاست پیر و فیض بستہ نیست
از کعبہ میر نہ بیخانہ ام نہون
اخیر دلیل صدق سبیل نقصاویل
در بند فال سبجہ صد روانہ ام نہون
ہر چند کہ بکوئے بر ندم بجاریت
آئین شہر و زینت کا نشانہ ام نہون
تصنیف عشق معنی ترکیب گیرست
من شرح نکتہ ز صد افسانہ ام نہون
آشفگی عقل بستی بروں برم
مردم گماں بر ند کہ فرزانہ ام نہون

بازم بہ زم وصل نظیری چہ مے بہی
در انفعال گر یہ مستانہ ام نہون

شوریدہ است آب و گل قالجہ منون
دیوانہ بیم میر و از مشہم بہون
کہ چہرہ مے خراشم و گاہ جامہ میدرم
سودا ز فتنہ است بروں از تبم بہون

و آدینہ باگدشت

شنبہ برون ٹیرودان

صبح نشور دم زد و من دم نمی زخم

ترسم بمر نیامده باشد

ہر صبح و مرا غم و ہر شام و رہم

اندیشہ پے نبرہ سوئے مط

باہرچہ احتمال قبول ست میکنم

تجییں نکرده پیرغاں منصب ہم ہنوز

با آنکہ دعوت و وجہاں میکنم چو فوج

درخانہ بے رواج بود مذہب ہم ہنوز

صدرہ مسافر ہمہ کس از سفر رسید

پیدا نمی شود اثر یا رہم ہنوز

عشقم بہو و لعب نظیری ز سر زلفت

افسانہ خندہ تلخ کند بر لبم ہنوز

خمش زلابہ کہ طبعش مشوش ست ہنوز

شکر بخور مکن شعلہ سرکش ست ہنوز

تحمّل کہ مزاجش با عتدال آید

میان عفو و غضب سرکشاکش ست ہنوز

بر آشنائی طفل من اعتمادے نیست

فرشتہ دوست لے آسناں ش ست ہنوز

شبے ہمیکہ اش برفقہ از جمال افتا و

قوا بہ آب فشاں جام و غمش ست ہنوز

مگو چرا متے صرمان عشق بسیار ست

کہ این شکستہ خدمتے ز ترکش ست ہنوز

بیکہ و زخم کہ خوردی ز حسن امن مہاش

کہ در کیں گہ ابر و کماں کش ست ہنوز

سجرات نیست نظیری ز دہر بوقلموں

اگرچہ رنجیت گل ایوان منقش ست ہنوز

چرخ پرویز نیست آتش بیز

نہ قمرے دروہ جائے گریز

شفقت خون مردم وانا

افقش ساغرے زخوں لبیر

ہر طرفے برو ہر اسانم

قہر مریخ با پلاک تیسر

خبر نیست تا کجا کشدم

نتواں کردار قصنا پرہیز

در نسک خانہائے ہندم سوخت

یاد صحنان و مکہ و تبریز

بسلا مت کسے نبر و ایماں

زین زمین سیماہ کافر خیز

از مہاین جشناس و آثارش

حسن شیرین و عشرت پرویز

نظام از بیستوں ہنوز شو و شور فرما ووشیہ شہدین
از اقامت شدم گراں جاں کو- طبل بشیگر و نالہ شب خمیز
برقص سبق ز من پیری دیر بر رخس میز غم ہمیز
کار و دوست ما نظیری نیست

باقضانیست ہم مجال گرین

ذوق و جہان نظر خالص شد و خام ہنوز
گوشت لب پر مودہ دیدار و قاصد و سفر
بر نمے آید پلال عیدم از ابراسید
روز مولودم فلک محض بفرزند نمیشت
سیر بختا دو دولت کردہ ام بطور عشق-
مکر البیس و فریب دانہ ام آدبیا و
از دروں و درخ ز بدیتیابی برون انداز دم
گرچہ از صحبت زبستی برو غم کردہ اند
صاف شد میھا کے من دروے آشتام ہنوز
خانہ پرشادی و در راہست پیغام ہنوز
عرفت و پیچو طفلان برور و با ہم ہنوز
بسکہ خوارم از پدر نشنیدہ کس نام ہنوز
کس نمیداند چہ خواهد بود از انجام ہنوز
بار ہا گشتم ز قید آرد و در دامن ہنوز
صدرہ از خامی با تش رفتم و خام ہنوز
جرعہ از رحم میریزند و در جسام ہنوز

شکر کردم نظیری تلخ بر طبعش نیم

میکند گاہ بے شیریں بدشنام ہنوز

ولما ہمہ ہوئے گل آویخت ست باز
شوق شراب و شاد ہم افتاد در دماغ
یا دم ز خندہ لب معشوق مے وہد
و ریاب کیس عبیر چہ خوشبوئے کردہ اند
از میکدہ بکشت چمن آمدہ نشاط
شیخان خرقرہ پوش خرابندان ہوا
عیشے بطرف ہر چمن انگخت ست باز
سودا متاع بر سر ہم ریخت ست باز
گل بر جرہ اتم نمکے بجخت ست باز
در باغ عطر ما بہم آمیخت ست باز
غم از چمن بدمر سبک ریخت ست باز
در دست ابر سبک بجیخت ست باز

دامان کوہ گیر نظیری کہ از کمر

فرواست تیغ قہر بر انگخت ست باز

روئے بنما عاقل و دیوانہ را یک رنگ ساز
گر نسازمی بالباس فقر با و رنگ ساز
با خلیل خویش گفتا کعبه را از سنگ ساز
حسن را بر تخت بنشان غمزه را از سنگ ساز
یا دل خود گفتند ایم آئینه را بے رنگ ساز
قهر و دران بین عریانی سلاح جنگ ساز
بخت اگر چه کند فرست نام رنگ ساز
یک سخن بشنوا دال لب زلفت فرست ساز
یا صدام کس مدد یا ناله را آهنگ ساز
خواه تا رسیده گردان خواه زلف جنگ ساز

نیست با آسودگی چندان نظیری لذت
بالب پر خنده و با چشم پر نیرنگ ساز

روح بشو عاریت خاک سوئے خاک انداز
بحث کج را بدر داور بے پاک انداز
دیدہ از خود دود و بر خود نظر پاک انداز
بر دراز خلوت خود در پره خاشاک انداز
تو درین دشت عینا سرود و ترانہ انداز
گو همه بار یوا دمی خطر ناک انداز
ناوک انداز بران دیدہ و چالاک انداز
باغبان گو سر پر عبده تاک انداز
گو نگاہ بے بسوای جگر چاک انداز
چاره علیت مجبور به تریاک انداز
مے خور و نقتب بگنجینه امساک انداز

سر بر آور بر کله مداراں قباها رنگ ساز
شاه دور ویش ز دل جان آرزو مند تواند
خواست ای زوار دل سخت تو بنماید مثل
ما بکلی بر تو ملک دل مستم و اشتیم
با تو گستاخیت گفتن ترک بدخوی نما
موج حرماں بین و در کشتی آزادی نشین
یار اگر جو رہی کند بر جبه طالع نگار
یک نظر افکن بر آن رخ و غزل میوان از
صوفی و مطرب ز بانگت برخلاف افتاده اند
ما بنخن تار و پود جسم از هم کنده ایم

جام گیر اختر افتاده بر افلاک انداز
و عوی عقل جز از عشق مشخص نشود
با چنین دیدہ آلوده ترانہاں دید
نقش مہم مرا از دل من پاک برب
همه جا و ام زگیسوئے تواندا خسته اند
هر که ابد رفقا این لشکر مرثکاں باشند
دیدہ آنکه نظر جز بجال تو کنند
حسن شوخ از و رود یوار نماید ناچار
آنکه در پیرین پاره یوسف بیند
دوستگانی بحر یافان سحر خیز دهند
ہمت از سائیر برین نظیری خیز و

آنرا کہ برو بسند ناز
 بے ریج فرج نیاید از عشق
 پروانه نئے رسد مطلب
 تا شیفستہ ثنائے خویشی
 خامش کن اگر بحار سیدی
 از پروگیاں نمے توان شد
 خواہی برادر دوست باشی
 بازیچہ بکوئے عشق کشتیم
 تاکہ سودا مستاع بر ریز
 از چلہ نشستنت چه خیزد
 اول دیداریش کند بار
 بے سوز طرب نیاید و ساز
 تا بال نینگند ز پرواز
 باتو نہند در میاں راز
 در راه ز سیل خیز و آواز
 با اشک حبیت و آہ غماز
 خاطر ز مراد خود سپردار
 ما ابلہ و طبع یار طناز
 تاکہ بازی تمام در بار
 عشقت حرص دریا خست آزار

رفت از بر ما بسد نظیری

در عشق درست نیست انبار

نشست اختر پویں ز پرنیاں بر خیز
 و مطرب از نخلد گوش ابر و داں بر تاب
 مبارک ست سحر وئے دوستان دیدن
 چو شمع گل پئے عشرت پیالہ بر کف گیر
 فروغ مل نبود چاک پیرین بکشا
 چو خال در خم زلف نگار مسکن کن
 بدل در آئی بکار و تن از بروں بگذار
 چو حال خوش شود از کائنات دست افشا
 غبار کاہکشاں زلف میکشاں بر خیز
 ز ساقی از چمد جام سرگراں خیز
 بروئے جنگ و صراحی گلستان خیز
 ز رشک کار تو گو رنگ از انخواں خیز
 شمیم گل نوز و آستین فشاں خیز
 چو زلف از بر آغوش دلستان خیز
 بجان نشیں بر جمع و خود از میاں خیز
 چو وچہ روئے دہد از سیر جہاں خیز

گراں مباش نظیری بہ زم رعنا یاں

باستین بنشین و آستان بر خیز

سخن گوئید با من کمتر امروز کہ دارم دل بجائے دیگر امروز

چناں سودا مزاجم را بود ۵
چناں اشکم بخشک و تر رسید ۵
ز بس طوقاں درو با هم گرفتہ
سمند عشق را زین در پر گرفتہ
بکفر این صنم گردین نیازم
دو یک میبا ختم عمری و دوشش را
درین عشرت کہ من جاں سپارم
بظاہر دیدہ کہ صورت پرستست

اگر دوراں خرد نظم مری
کشد حسرتش قلم در کشور امرون

پئے تدارک تقصیر صبحدم برخیز
گر از خمار سحر گاہ سر گراں باشی
جماعتی کہ شب چراغ می طلبند
قبول انجم طلب خاصہ مطیعان ست
حقیقت ہمہ کس ثبت در چریدہ اوست
بسوئے او چو روی گوش کن گراں در تار
قدح ز دوست بلا ہا ندام می نوشیم
تنک شراب ہوئی بکوی عشق نگر

گرہ چونا فہ نظیری ز نیم ماہ کار

تو ہیچو نگہت از اں زلف خم نیم برخیز

ہر کہ از در گہبہ تو گرد و بار
ایمن از بیم بے نیاز می تو
ہمہ در ماہر کنند فرا ز
نقاں دید سوئے تو بہ نیاز
بحقیقت رسیدہ ام ز مجاز

چشم شاہد پرست چوں بندم

در پس پرده حسن ایست داشت
 همچو طفلی که پارد و از آغوش
 گرتو خواهی که پرده برداری
 مایا و توایم در خلوت
 بچه آسوده دل شود محمود
 ساها شد قفای پرده دل
 کس نداند کجاست این مطرب
 روتے تو در میان نہاد آں را ز
 عشق از حسن تست در پروا ز
 موبرا ندامت شود غمت از
 پای راحت نکرده ایم دراز
 ملک شوریدہ تر ز زلف ایاں
 گشتہ قانون عشق بازی ساز
 سخت نزدیک میرسد آواز

فیست پرواے خود نظیری را

تو ز رحمت بکار او پروا ز

قناده ام بمیان غم از کراں خبریست
 ز مام خاطر من بسته تصرف تست
 تمانہ بسودیم بلب لانه کہ ز اغ
 پیالہ میدہم و دور عمر من گوید
 بسیم ما تو گو نو بہار عالم را
 تو آفریدہ زدیو حی ز جنس خاک نہ
 شکار سخت ہیفتاوار زیں برگسیر
 زمعنی سخن صد خطا بر انگیزی
 بہ نیر غمزدہ ابروئے چوں کماں خبریست
 اگر قبول نداری با مٹھاں خبریست
 صغیر ز کہ چمن گشت از کراں خبریست
 کہ پیش از آنکہ نگر ویدہ گراں خبریست
 گل از چمن بہر و مرغ ز آشیاں خبریست
 بصد رجاے تو شاید از آستان خبریست
 خدنگ چونکہ ہر وں رفت از کماں خبریست
 نیم حریف تو بر خیز بد کماں خبریست

ثبیت دراز نظیری بیاد و بے بگذشت

ز روز رفتہ نیابی مگر نشان خبریست

سخت ماست و عشق تو فیروز
 عشق تو رقعہ ساز کسوتقا
 پر مرقع گل فنا دور ہم
 من ترانی جواب بواہوس ست
 ماہمہ خوشہ چیں تو خرمن سوز
 عقل ما ابلہ مرقع دور
 ہوئے از معرفت نہرود ہنوز
 چند صوم وصال و فصل تموز

صوفی آنکہ شکنج در ابرو
کس ندیدہ است عاشق کیں توڑ
شادمانی کہ نیست قسمت ما
غم کہ وز نیست میرسد شب روز
روئے آسودگی نمے پسند
عاقبت بین وعاقبت اندوڑ
ہست از دولت محبت تو
شب ہمہ روز و روز ما نور روز
در غمت و اغمائے سینہ ما ست
ہمہ گھمائے بوستاں افروز
نخوی و منطقی فقیہ و حکیم
ہمہ از عشق ما صلاح آموز
تو بصورت میں نظیری را

کہ حقیقت بیان شود بر موز

بہند دست و پا از شیشہ در گلویم ریز
کہ من بقولت و چنگ بشکیم پریز
غبار بر مئے پیمچوں زلال نشیند
قضا ز بام بخر بال گو بلائے بسیند
ز ہول صور سرافیل بے خبر مانیم
چو دامن تو بگیریم روز رستاخیز
بجش جاوید تار خود بروں آئیم
کہ نیست غیر گریبان چاک دست آویز
بدام و قید تو آئیم در تو نیست شویم
کہ از کنز تو جز ورتو نیست دست آویز
ترا بکشتن ما بخت و محابا نیست
کہ بہت گردن ما نرم و تیغ قہر تو تیز
کنوں نیاز ریائی ما بر آتش نہ
کہ سوئے روضہ نیازیم گاہ دود انگیز
پگوندہ ساعد شیریں بگردن اندازد
جفا کشے کہ بگردن ہمے کشد شبدیز

نظیری از قبح پر نید تنگ شدہ

تو در کنار نمے گنجی از میاں بر تیز

تو در نیافتہ لذت وفا ہرگز
دلت بہر نگر دیدہ آشنا ہرگز
ہمہ فرائض جوڑ جفا بجا آری
نمے شود روز تو بد عہدئی قضا ہرگز
بہر بلا کہ کنی مبتلا قبول دلست
کہ چاشنی نندہ عشق بے بلا ہرگز
خلل پذیر نہ گرد بہر عصیان عشق
کہ این چراغ نمے میرد از ہوا ہرگز
بے نیازئی بہت چنیں غنی شدہ ام
کہ التفات ندارم بکیمیا ہرگز

گراں فروخته ما جان دل بجلوه تو تو چوں کریم ندیده بر قفا هرگز

نظیری از پئے حرص مراد کمتر رو

منه رسد غم عالم با شنا هرگز

گر بدل خلوت نداری از جهان بینی گریز و مسلط نیستی بر خود ز سلطان گریز

فتنه دیو و پری را سر بجان داد و اند اسم اعظم گزنداری از سلیمانی گریز

بر نصیب یگران ناید شستن بر نصیب حسن خور اگر ز دراهت ز رضوانی گریز

لحن او دی گداز از لاج رکیانی گریز لحن او دی گداز از لاج رکیانی گریز

تا عزیز مصر گردی قبله انخواش شوی از زلیخا مشربان چوں ماه کنعانی گریز

لاؤ بانی حکمها را ندن چرا بر زیر دست چند بیباکی زمانه در شپانی گریز

منصفی کردن خط و اردو بچهل قرار کن چوں دانائی بتنگ آئی بناوانی گریز

مصاحبت از عقل بنا جو نه از نفس فضول از شب ظلمت بسوی صبح نورانی گریز

تا بخوبی مامن جمعیت و لباس شوی چوں شکیب زلف خوبان در پیشانی گریز

بر فلک خواهی بر آئی از عنان کس مرا گوئی میدان را دوت شود ز چوگانی گریز

تا نشان حسن و قبح صورت خویشت دهند در پناه آئینه طبعان روحانی گریز

از مسلمانان نظیری شده ایمانی خراب

زیر مسلمانان بر آید و در مسلمانان گریز

غم بعیش و راسخ عشق زنگنه کنون نه هست غم کند و نه نشاط تیز

دلیم بیام و در یار میبرد هر دم نوائی تن بزمین مانده در دلم آوید

دلم بجزوه جاو و و شنه رافتا ده است که با جهانش سر خفته است رستاخیز

بذوق آنکه دلش با یل و فاگرد و لبالب است تا غم ز حرف مهر انگیز

عروس تا شب آید بجله و اما و قرار مهر گرانت اگر چه نیست چیز

نولیم اربابا نامید و دلققین حرف جام حجم از که می کنیم بر سبیز

اگر چه شیشه مرخ تند و خوش تریز مست بسازد زهره خور و دمی نظیری شب خیز

روایت السین

شورش عشق از دل شیدا میرس
حال ما می بین و کار ما میرس
عشقبازی چسبیت چه در بے مراد
راہ عنقا پوئے وز عنقا میرس
اہل حیرت را خبر از وصل نیست
غرقہ را از گویہ و ریا میرس
عشق از آداب تعلیمی کند
مصلحت از عقل کارا و امیرس
چشم بینایاں پریشان ہیں بود
رہ ز کوراں پس ز بینا میرس
گفتی از ہر چه سلطان کشد
ذوقم از ذوق نیست از کلام میرس
میکشد پنهان سے پوشد کبوتر
از فریب نرگس شہلا میرس
نعرہ خونبار صد یقین از دست
از جراتمائے استغنا میرس

برزبان خود نظیری عاشق ست

خواجہ ازوے حیلہ سودا میرس

یا تمید تو ام خور سندانیں پس
سخا ہم گشت حاجتمندانیں پس
بہ بہتان گناہم سوخت و شمن
بھصیا غم منے سوزندانیں پس
اگر در دل طالعے یا ہم از تو
ز تن خواہم پناہن کنندانیں پس
دلہ از خانماں بہ کندہ عشقت
ندارم ہر بر فرزند ازیں پس
بر بند نیستی دیدم دہانت
بہستی نیستم و ریندازیں پس
براز آغوش شمشاد گزیتم
بصرہ نشکنم پیوندانیں پس
کنوں خوشوقت باید پو و باہم
کہ داند ز ننگی تا چندانیں پس
بتعلیم خرم سنداں نبودم
بسم نابخرداں را پندانیں پس

شکر در مصرار زان شد نظیری

بکنعان میفرستم قندانیں پس

بگو بہ ویر خرابات السلام و مترس
بجام منچہ و بار شنگ نام و مترس

لکھنؤ کے لبالب بنویش جام و مترس
 بستی آفت و در انداز حرف کام و مترس
 کہے کہ دست و ہر کار کن تمام و مترس
 نقاب زہرہ بکشت از فراز بام و مترس
 بجور و صمت یا فی نما قیام و مترس
 و گر ز گوشہ خلوت بردن خرام و مترس
 بھائے اوج و گر کن ازاں مقام و مترس
 جوال شہیدہ پر ساز از عوام و مترس
 بزلیف چنگ بز ن چنگ اعتصام و مترس
 بگستراں بامید ہائے دام و مترس

حضور وقت و را میزش مجتہان مست
 رمیدگی حریف از حجاب ہشتا رست
 بدست دامن توفیق دیرے آید
 طرب کہ رو بکس آورد برنس گرو د
 ورت ہواست کہ بانگ نام عیش کنی
 بیکد و جلد کہ تسخیر ابلہاں کر دی
 بہر مقام کہ خواہند غامشت یا بند
 ہمیں کہ خرقة تذویر و شید پوشیدی
 شود کہ دامن حاکمیت ہم بدست افتد
 بہیں شہست کہ دولت نگین جہم اندخت

سروش غیب نظیری از راہ عشاق مست

روانہ پیمبر نے گوش کن پیام و مترس

ہستی تمام بدہ و محزون نکرده کس
 نوشہ بقہر دادہ و مجنون نکرده کس
 مارم بجاں گزین و افسوں نکرده کس
 ورعہد تو شکایت گروں نکرده کس
 یوسف بچاہ قتادہ و بیرون نکرده کس
 عیسے ہارماندہ و مدفون نکرده کس
 بے غصہ و رپیالہ ماخون نکرده کس
 بیداد و قبیلہ مجنون نکرده کس

دست کسے نہ بستہ و افسوں نکرده کس
 تلخی بچندہ گفتہ و باطل نکرده خیر
 رنج و آں نگاہ ہم و محتاج آں لبم
 حسرت تلانی بدایام مے کند
 در جلوہ گاہ و صلیقہ از بس ہجوم شک
 اچھائے قبر ما کہ بکوتے تو میکند
 جام شراب عیش حریفان لبالب مست
 صد قرن بر حجت لیلی گذشتہ است

اعراض از کلام نظیری چہ میکنی

انکار نخل قامت موزوں نکرده کس

تو عیش و ناز مرا از امید واری پرس ذلیل دست متو قدر من ز خواری پرس

بدوق من زسی زین جراتی که تراست
 ز فکر دوست سر پر غرور آیه خبر
 نگاہ داری خود شرط هوشندانست
 امیدوار عطا در بهشت مغفرتست
 چو مہ پستی از دوست بہت بیکو
 سراغ راہ ضعیفان درست تر گویند
 بکار من نرسد چاشنی عزت او
 زمین عیار فقیری و خاکساری پرس

رموز ملن نظیری شو کہ مست شدہ

کرشمائے گل از بلبل بہاری پرس

فصل چہین گذشت و سحابے ندید کس
 باران گرہ نفشانہ ابر ویدہ
 چند آنکہ وحش طیف کندیم و کسند
 نوے زین کم آب تر از نوے مفلسست
 آبے خنکے کہ اختر برگشتہ ماندہ بود
 آفت چناں رسید کہ آبہ نزدلے
 بس عاقلانہ فرق بزا و فروختیم
 احرار را بقدر ہنر زخم میزنند
 برگشت تشنہ غم آبے ندید کس
 برق مئے در عدد ربا بے ندید کس
 صید کز اکنیم کہا بے ندید کس
 جز چشم تر براہ جہا بے ندید کس
 رفت آہنجاں کہ موج سر لبے ندید کس
 غفات چناں گرفت کہ خوابے ندید کس
 فالے بقرۃ و کتابے ندید کس
 چوں تیر چرخ راست حسابے ندید کس

گویا بخت خویش نظیری تو عاشقی

دست ترا بطرف نقابے ندید کس

با حکمت ایستادہ ام اینم پناہ بس
 حسنت کہ خط نوشت بخونم در تلک حسیت
 ہر چند از دلم غم دیرینہ پر ششست
 تعویذ چشم زخم و صباں تو ہجر تست
 با عفو ت ایں گنہ کہ ندارم گناہ بس
 یک ہومن دو کافر ہند و گواہ بس
 مکتوب تو فراق ترا عذر خواہ بس
 نقصان ماہ حرز تما می ماہ بس

گو گو کوبِ براق سواراں در ابر با ش
 بادوم کہ نوریدہ یعقوب ہے بر م
 صد خاندان را آہ ضعیفے تبہ شود
 دیوانگاں ز ماہ نو آشفته مے شوند
 حیث آیدم کہ آن خم ابرو ترش شود
 امید ہست سود و زیاں ہر بر شود
 در تیرہ شب دلیل رہم برق آہ بس
 از مصر توئے پیرہنم زادرہ بس
 روز سفید را دم شام سیاہ بس
 شور مراست جلوہ پر کلاہ بس
 بہر نظر گئی تو ضبط نگاہ بس
 سرمایہ ام خجالت تقصیر گاہ بس
 آوردن شفیق نظیری خیانتے ست

امید بندہ بر کرم پاوشاہ بس
 نامہ گر مینویسی سوئے من فرماں نویس
 دوستان نامہ اکر دن پریشان میشو ند
 چند عرض آرزو مند بنام کشورے
 کہ جو رنج ویش و پیمان درست ما بکرو
 گر در آئینہ نیخو آہی کہ بینی مثل خویش
 گر مے سوائے ما تاہست این باز اہست
 خد متے کرد دست مے دید مرا بر جاں نویس
 لطف فرما ہر کسے انا م بر عنوان نویس
 در سیر نامہ مخے گنجیم بر پایاں نویس
 ہر کجا در جور مقصے ہست بر پمیاں نویس
 آیتے از مشک و عنبر بر میرتا باں نویس
 چشم من افشا نگرت روئے تو ریجاں نویس
 کلک روح افزائے را در پیش دل سنجہ ساز
 پیش ازین بہر نظیری شخہ در ماں نویس

تو کو کئی بزرگاں زبان رازی بس
 برائے قبلہ اسلام کعبہ ساختہ اند
 ز شیر گرو بیک تا خن بر آوردی
 تو خود برو بہر آلائیستی قبول دے
 بروئے معجزہ خال محمدی کہ تراست
 چہاں بر ددل محمودیشم ہندویت
 قد چو چنگ گویم کہ در کتارم گیر
 بقصد شیر لاں قصد شاہبازی بس
 بنا ز خاک سر کوئے خانہ سازی بس
 ز رخس جو فرو آئی ترک تازی بس
 مساز جامہ غازی رخ غازی بس
 برائے کشتن اہل فرنگ غازی بس
 کہ با ایاں بگوید و گرا یازی بس
 بنخمہ کہ ز دورم ہمے نوازی بس

نیار شیوہ ما عا جزان محتاج ست
نقاب طلعت نور شید چند خطای بود
ترا کہ حسن و جمال ست بے نیازی بس
شبا تو زلف نگارم نہ درازی بس
پو صبح بر مہر خلاف مے گیرم
ہمیں کہ خصم شود پست سرفرازی بس
نکج تمار نظیری بر آستی نبری
بکم زنان و غاباز پاکبازی بس

کشودا بر بخل بر چین سپاس سپاس
کنار دشت و چین شد پر از کر امت ایر
کنوں چو مہر طاس ست بر نگار زمین
سحاب غوطہ بدیا ہمیں زندہ پروم
کسے بسا قی بدست مانیں گوید
بیا کہ دامن سرو گلے بدست آریم
بجو ابر بر قصیم و زبیر پائے کنیم
ز مال و ملک تیش پاس دامن بر جیسند

سوال فیض نظیری رکاوہ و حیران کن
کہ بولے خیر نے آید از رواق و اساس

سوائے صحرائے حقیقت رُخشتم از ہوس
چوں بفرماں کشتم بس غالب آمد شوق دوست
تا بدشمن در نزاعی کار تو یا خشم شست
چشم ز گس در کمین تیغ سوسن بر کف دست
ما بایں کا سد دیار آوردہ بودیم انگلیں
آب سیمائے جوانی رفت و جسم زار ماند
این قدر دم کہ میزان حسابے در پے است
عشق آمد کردیوں ہر کردار خانہ دید
مست میگشتم بقصد صید و میراندم فرس
از خیالش رفتہ رفتہ عشق شد میل و ہوس
چوں شوی عاجز بفریاد و رسد و یاد رس
میگریم از چین چوں زوانے عس
دست پائے مور بر رویم و پر و بال مکس
سبل نوروزی گذشت و ماند باقی خاک و نس
یکت مان کار ست اگر خواہی کہ بشمار نفس
خود پرستار نظیری ماند و دیگر ہیچکس

تشنه را مشوره از چشمه حیوان تو بس
 پر شور و شری از زلف پریشان تو بس
 دست حسین تو ازین ظلم بدامان تو بس
 اینکه فیروز ز قستم نیم میدان تو بس
 اثر چاشنی از نمک خوان تو بس
 جرعه زمزمی از چاه ز سخندان تو بس
 پرده بردار حیاے تو نگهبان تو بس
 صبحی دم قبله ما چاک گریبان تو بس

خسته را فاتحه از لب خندان تو بس
 بهر شور و شرف افتادین سودا زدگان
 ما نتالیم که حسن تو بها کام نداد
 شاید دولت ما بیه و سامانی چسند
 قصه بسیار شد از بهر قبول سختم
 عطش و جوع وصال تو فراوان دارم
 جام پر نوش شکوه تو رقیب تو بس است
 خواب اطاعت شب بستر با سجاوه است

بر تو حسن سخن امروز نظیری ختم است

هر که بر ما طلب قول تو بهمان تو بس

که از دم خوش تو خسته میشود کنا س
 نمی توان ز ستایش قصور کرد قیا س
 خیال کوته جاہل نمیکند احساس
 با صطلاح حقیقت ندارد استیناس
 کیم خاطر محتاج راجه دارد و پاس
 ز نقص نیست که از سرب بشکند الماس
 مئے مدام کند لطف سا قیوم کاس
 هنوز در خور احسان ابر نیست سپاس

کسی بمشک نگفتست کم کن از انقاس
 خدا بلفظ کنه کاینات می سازد
 تعرضه که نماید بکنه ماے حکیم
 و گز معنی و لفظیش وحشت افزاید
 نه اجرا دست که بر دل جفاش خیره کند
 اگر بمصاحبه کسیر بس باید کرد
 مرا بمستی و ایم قصاص نتوان کرد
 محیط اگر همه گوهر کند بدامن ابر

مباش رخبه نظیری ز طعن تلخ حسود

که هست خشکی و تیزی خار از افلاس

تا مژدن میشود بیدار میخواید عس
 بر زمین پییده انداز ضعف بوی چوں مگس
 صبح از قرصی که دارد بر نئے آروغفس

نالہ اصحاب مسجد نیست بے فریاد رس
 ساجدان اتن ز نقصان ظالمت کاسته
 که سینه چشماں بر انجم چشم حیرت دوخته

برخروش سینه لرزاں پہچو بر سیلاب موج
دامت زاری کنان خواہند گیرند این گروه
بر امید آب ودانہ تابکے داری اسیر
تو تخت مصر پر این فشا نی بر صبا
پردہ ایں شور و این شیون بہم نزدیکیت
مفسان زور دیگویند و منعم نہ ہوس۔

چارہ خواہ نظیری بہر این جبارگان
دار و از احسان مرزا شاد ماں این ملتیں

از نیاز و طاعتیم مقصود دیدارست و بس
بس کم در خدمت گبر و برہمن بستہ ام
نکتہ راز دوست بر خاطر گراں آوردہ ام
دیدہ بہر ابتلا صد جا فریہم سید ہد
تا بگردن شیخ در فرض نماز روزہ است
جذبہ خاص عنایت کے دلیل باشو د
نہ دم صوفی صفا بخش نہ راز خلوتے

یوسف از بیع نظیری رفتہ بیروں بارہا
در ہمہ باند ار قلا شے خریدارست و بس

ماہل شاویم از باغ و بہار ماہیں
دوش در یک بزم با و تا سحر مے خورہ ایم
ہر شکایت بود از فرقت بخلوت گفتہ شد
وقت ما آئینہ خسارہ معشوق ماست
چشم گریاں و ریم و جان پر حسرت بریم
در خلاص امتحاں صد بار آتش دیدہ ایم
ما ضعیفان قصد منزل گاہ عنقا کردہ ایم
در جہان عشق ز ادیم ز دیار ماہیں
نہ گیس محو را و بین و غمار ماہیں
از ظاہر ہائے وقت حق گذار ماہیں
حسن روئے او نگار روزگار ماہیں
گو کس ز آغا زوار انجام کار ماہیں
نقد دار الضرب عشقیم از عیار ماہیں
از ہزار مایکے ماند شمار ماہیں

فضیل او چون مایے ای سبب شمشیدہ است باعث آفرینش آفرزگار ما پیرس
بقصه مارا نظیری نیست هرگز انتہا

بحر بے پایان عشقیم از کنار ما پیرس

اکیسیر حسن در نظر پادشاه شناس
گر عکس روئے خویش در آئینه دیده
همراہ عشق گل بسپردار میکند
ختم است باغ دیدہ معنی شناس را
سلطان مال خواہ گدائے رعیت است
گاہے شود کش از دور و لہا طلب کنند
مر از قدم عاجز و درویش بر مدار
از میکده ہمیں کہ برونت نکلند

اقبال اہل دل ز قبول خدا شناس
توحید شیخ و شرک برہمن بجا شناس
کیفیت ہواش ز نشود نما شناس
گل را آبشائی با و صبا شناس
درویش بے سوال بہ از پادشاہ شناس
خاصان شاہ را بلباس گدا شناس
ظل فقیر سایہ پال ہما شناس
ممنون عاطفت شود محض عطا شناس

دانی نعیم و خور نظیری بنقد حسیت

وجہ معاش و خادوئے مدعا شناس

صبح شد راہ شہر و بر زن پرس
گردن شیشہ گیر و غنچہ جام
خورے از لولیان شہر بخواہ
نہ ادب را مجال و یارا دہ
عمل عاصیاں کن و پس از اں
حشر اموات خاک تحقیق است
در چمن حشریتاں کہ دند
اجر بستی عمائے نرگس داں
عمر با عیب دوستان گفتی
سخن راست صداقتاں گویند

بادہ بہستان مصف از من پرس
از حریفان سراغ گلشن پرس
ز رخس از شاہدان ہم فن پرس
نہ چہار مقام و مسکن پرس
نقض میعاد را بہمن پرس
ایں خبر از بہار و بہمن پرس
راز خاک از زبان سوسن پرس
جرم تیزی ز خار الکن پرس
وصف خود ساعتی ز دامن پرس
گر نظیری نگوید از من پرس

افغاں کہ بعد صد طلب و جستجوئے خویش
آز روہ تر ز آبلہ خسار دیدہ ام
از بسکہ گشتہ پر ز غم و غصہ ہر رگم
آہم نہ اندر جگر از بس گریستم
بیسوخت کلک و فتر اگر داشتے دلم
در حیرت جمال تو گم بودم لے در پنج
دست طمع کہ پیش کساں کردہ و ران

پنہوں برم ز چشمہ حیاں سہوئے خویش
نہوں نابہ ریزم از بن ہترار ہوئے خویش
چوں خوشتر کردہ دانہ گمہ در گلوئے خویش
دیگر بکار گریستم آبروئے خویش
از گفتگوئے خویش گرفتگوئے خویش
فرصت نشد کہ از تو کنم جستجوئے خویش
پل بستہ کہ بگذری از آبروئے خویش

عشق ست و صد امید نظیری گناہ نیست

باو بگوئی یک سخن از آرزوئے خویش

ساتی بیار جام مئے خوش گوار پیش
راہم قضا بطرفہ فضا ئے فکندہ است
من و میان تجہ خونین فتادہ ام
بعد از ہزار سعی کہ بر در ہم دہند
گیرم کہ باغبان تفسم بشکند چہ ستود
ساتی دل از تاسف دورم بلول شد
از گفتگوئے موعظہ گویاں دلم گرفت
دو و مغان و در و صراحی سرو و شجر
دیگر چہ اجر طاعت از یں خوبتر دہند
ما از قضا بہ سمیت امروز راضی ایم

تا بعد از یں چہ آرد دم روزگار پیش
خوف سوار در پئے و گمہ و شکار پیش
کو دیگر سے قدم نہند از کنار پیش
آرند یک بہانہ بعد انتظار پیش
گل و حجاب گلبن و صد نیش فار پیش
پیش آہستی کہ نیار و شمار پیش
ہرگز نیامدہ است مرا ہوشیار پیش
ہرگز جیواں نہ بودہ مرا فکر کار پیش
جام شراب و رکف و روائے بکار پیش
گر بہت ساعتے بہ از یں گویا بہ پیش

گر چوں نیست معجزہ در آستین نہند

دست از سوال خویش نظیری مدد پیش

خدا یاں آواز مے در سر آتش -
بنفشہ کردہ خنداں بر بنا گوین

چو آواز در آواز در آتش
چو بر طوط کلمہ نیلوفر آتش

درنگ آمیزی آں زلف و رخسار
لبش افروخته از خنده مجمر
زهر سوزنده و آتش پرسته
بر و پروانه جان افشان از آتشک
گر آں بیت را خلیل الله بسوزد
ورانکار آورد آں لب عجب نیست
اگر دوزخ بآں لب بر فروزند
بجنت سوز عشقش گریبا شد

سمندر کرده از خاکستر آتش
بعشقش سوخته عود تر آتش
بگرد عارضش رقصاں بر آتش
نشانده شمع هر دم بر سر آتش
بر و پروانه جان افشان از آتش
که روح الله زنده در ماور آتش
گل و ریچاں شود بر کافر آتش
شود بر مومن آب کوثر آتش

نظیری کام دل از سوختن گیسر

شود پروانه را بال و پر آتش

بر کس نماده سنگم ز دو چشم شونخ و شنگش
نظم در و معطل خبرم از و ما و ل
بگرشممائی ابر و خیمم دهد و گرنه
چو بخانه دیر مانده همه اهل شهر کورش
نشود که خصم باشد دل مهربان مومن
مزه چون صفت مهاجر همه مهاجر و کرامت
بمصاف چون ننازم بمیان سینه تیغش
بقصور تو به گیرم در خلوتم به بندند

سخنم گر ابلطبعش خردم سبک لبش
نه تصورش بشکش نه حکایتش بزنگش
سخنش سجلیه باید اثر از دمان تیغش
چه بگو چه زود آید همه خلق گوئی لبش
به منتهی که دوست دارد دل کافر تیغش
دل ما چو فرق منکر شده پائیمان تیغش
بسپهر چون ننازم بکمان دل خرد تیغش
چه نوا مخته را که شکسته است چنگش

بکدام قدر گیری سیره بر و نظیری

دنیا در دست عارش ز سلامت تیغش

طاعت پر مغاں کن و ز همه بگانه باش
کشتگان عشق من از ساغر سر می خورند
کاوی در عشق اگر خاکستر گردد و جوش

اول از میخانه بودی آخر از میخانه باش
چونکه سر را خاک نواهند و گو پیماں باش
پا چو در میدان سر باندان بهی مردانه باش

آینچه در زحما گل آسبت در شمع آتش است عند لیبیت گر منخوا شد رو پروانه باش
تا مقیم خانه و تسخیر و افسوس نکند گر بر پی میبایدت رو ساکن و پیرانه باش
شکر لعل در سرت کر عشق هست اندیشه اندک اندک مشتق این سودا کن و دیوانه باش

تا از و غافل شدی خور دی نظیری زخم تیر
صد نظر بر صیدگاه و یک نظر بر دانه باش

شرم سازم از دل بے صبر بے آرام خویش خود بسیار از بیقراری میبرم پیغام خویش
در جهان در و غم فرمانروا بنشسته ام در کمال اوج طالع بر کنار بام خویش
خود را خود ساغر ستانم خود بخود ساقی شوم از کف نوشین لبه هرگز نگیرم جام خویش
عود مطرب تروم و نه سرخسیران مانده ام بر کد این آتش اندازم کباب خام خویش
کنج درو پیرانه دارم با پری در خسروتم سایه هست از جنون تا من نردم نام خویش

شد نظیری عاقبت فرخنده از لطف نازل
فال نیک صبح همراه داشت مز و شام خویش

هرگز گلے شکفته نشد از نسیم خویش گاهے تو بچه بخلاتم قدیم خویش
نشناسم کسی که ندارم قرینے عنقا نهفته ماند ز مثل عیدیم خویش
در بیم ترا حساب تو کار است چوں کنم باتیره خاطرے دماغ سقیم خویش
من مو شگافم او گر بهم برگره زند در مانده ام بیاز می سخت ندیم خویش
مجویم از تقید خود مستی کجاست گاکیم بروں خرقه پر بهیز و بیم خویش
گر پاکشتم سرم بخرابات می رو امیدوارم از رویش مستقیم خویش
دل را بگوئے عشق به تکلیف خوانده اند هر جا برم رو و بمقام قدیم خویش
گر بر فراد مسند شاہی نشسته ام بیروں نمے و م قدے از کلیم خویش

مستے بگو بریز نظیری گرفت نیست
ظاہر مکن سلامت طبع سلیم خویش

هر جا که بودیش خوش و زگار خوش آمد باین دیار که یاد این دیار خوش

ہر جنس خوش کہ ابرو ز میں صرف کردہ بود شد صورت این بہار کہ باد این بہار خوش
 دارم دریں دیار مغال شیوہ دلبری بچو و خوش و میانہ خوش و ہوشیار خوش
 چوں بانگ نو بہار در آید بوستان از در در آید و کشمش در کنار خوش
 دستار فلکند خیم کاگل پر اگسند کاین بہت وضع صحبت زمینسان نگار خوش
 شاد و شگفتہ مطرب و ساغر طلب کند یک سونہد حجاب و در آید بکار خوش
 ہر کہ کند شتاب بر رفتن کہ دیر شد تسکین دہم دلش بسکون و قرار خوش
 تا دم نہند کہ روز چہ رفت و ز ہفتہ چند نگذارش شمار کہ ہنود شمار خوش
 اور در دواع و من بجزع کز مے و بہار رطلے سہ چار ماندہ و روزے سہ چار خوش
 ساغر کنم لبالب و گویم سبک ہوش - ورمویم بہار نہا شد خمار خوش
 چند آنکہ گویمیش گذران بہت عمر باش - گوید صبار و آنہ بہ و گل سوار خوش

کاسے بلا بہ پیش نظیری نے رو د
 باشد یاد و گداشتن اختیار خوش

با غیارت و ربا ختم ارادت خویش کنوں بلطف تو مستقیم من و رویش
 نمینو اول بکدر رہے جرات یافت ز ابروئے تو کہ تیرے خطا نکرد اکیش
 ز صد ہزار یکے با تو مالبر نیریم تو لا و بالی و خود رانی و اصلاح اندیش
 بجزوہ کو بتاقل قیامت انگیزو ہنوز میچکدیش خون خلقے از سریش
 کہ شہادت کہ بجز داغ برج نہند غنیمت ست کہ گاہے بخار و دل ریش
 ز تن چکونہ جرات بروں رو د جاغم خیال گردش حشمت منیر و از پیش
 ز چاشنی و حلالت نمیکند سیرم غمت کہ بہت کم و فزود ترا نہریش
 ہمیشہ را تو دیدم پئے تو گر دیدم ز شوق عشق تو غافل شدم ز مذہب خویش

دگر نمائد سر خاتمان نظیری را
 کہ آشنائے تو بیگانہ میشود از خویش

و ہر پرفتنہ و شور مست از چشم ہمیشہ دارمی از چشم بد و ہر خدا یا نگہش

ہر کر با عیث عصیان خطا عشق شو د
پر مگو خواجہ کہ عشرتگر مار وشن از دست
دل ہر کس کہ درین غمکہ صحر اگر د
رنگ بر کو د ک شکر شکن ما دار د
ملک چین یات و تاجانہ بیغما ہر د
اجر سیدارئی جل سالہ نثار نیست قلیل
ماہ نوکر وہ ز افلاس تھی پہلور ا

عجبا در دل ویران نظیری گنج
کوہ را تاب نہا شد کہ شود جلوہ گمش

یارب آں سرو کہ پروردہ انا شک نش
خاتم لعل سلیمانی او بار آور
عشق شورید گیم می طلبیدے ترسم
شہر بر ہم خور واد باد بر نفس گذر د
رسن زلف چو در چہاہ دقن آویز د
پار سائے کہ بسودا شن ل از دست ہد
وہر ز افسانہ و افسول لبش پر شدہ است
چوں سحر پردہ اغیار بدتر ہم تا چند
عشق بے آتش ہے دو ہمہ سوختن است
تندرستیم و ز بخورئی خود در تابسیم

باسی کہ غزلہا کے نظیری خوانی

بالد از شوق تو چوں غنچہ زباں فرو گشت

در بخل صحف و سجادہ تقو اے ہر دوش
در غماز از صفو احباب بردم آورد

بر دازد رسہ ام منجہ بادہ فروش
بر زباں نیست و تکبیر مؤذنین در گوش

ہم زینت تماشاش زباں کردہ خوش
 او من عشوہ کناں من زپیش طعنه نبوش
 گہ فگندے بقفا نوش کہ ماں تیز نبوش
 وز حریفان خرابات برآورد خروش
 گرم گردید ز من زمرہ نوشا نوش
 با بتاں رُئے بروئے و بختاں و ش بدوش
 و اینچہ ایات و غزل و قومی ساخت ہوش
 ناگہم خورد و گبوش از قبح بادہ سروش
 اینچہ نااہلی و دوریست بخدمت میکوش
 زیں ندادم از بادہ طامات پہوش
 کردم از نشاء تحقیق بجلیس جوش
 خود خراباتی و خود زاہد و خود بادہ نوش

ایستہ عاشق دیوانہ نظیر می گوید

عافان از چنیں از پسندند تموش

نالہ کار بی ماتا در زنداں کشدش
 تاکہ نالیدن مرغان بگستاں کشدش
 بخت سازد کہ غزلے بہ بیاباں کشدش
 زیں مئے اگر جشید دل سچے ایماں کشدش
 شجہ نور رسد و جانب سلطان کشدش
 صبح خنداں بدر آید بگہ بیاں کشدش
 نقش از خون دل ویدہ بر ایواں کشدش
 بسر زلف گہ از چاہ ز سخداں کشدش
 طفل اشکم دو دو گوشہ ز ماں کشدش

ہم از احرام رسوایش بسر ماند دوست
 ہر دو از زمرہ اسلام واکر دیدیم
 گاہ دافے بسر تکبیر کہ ماں تیز بد و
 مست و والہ سخرابات مغنم آورد
 صنم آراستہ کردند و قدح در دواوند
 رد اسلام و ورع بر ہم تخم تلقیس کرد
 اینچہ آیات و حکم بود بسر وازیار
 عمر ما مطرب و میخانہ پرستی کردم
 کیں چہ مستی و غرور است بطاعت بجائے
 زیں صدارت ہم از آہنگ مقامات بدر
 جروم از کوئے حریفان بسوئے اوید حست
 تابروں آدم از غافلیم سر وانیست

کے ہوش و شفقت دل سچے اسیراں کشدش
 سایہ بر حسین گل و سحر و تپن نندانہ و
 چشم مارفت سیہ خانہ سوئے صحرا و
 مئے ماوید و مسما فی مانہ پسندید
 مست از خانہ مارفت بروں میتہر سیم
 کو کہے را کہ رہ مقصد ما کم سار و
 کسرے از منزل مادر پیدیاں در گذر و
 دل از لب او آب خوردے شاید
 بس کز ان سچے بجزرت نظر مہر گرد و

بے رخت در ظلمات ست نظیری خواہم
خطر خط تو سوئے چشمہ حیواں کشرش

رمید طائر جانم ز آشیانہ و خویش
دل از قفائے نظر کو بکویے میگردد
ز باغ رفت گل و بلبلاں نموش شدند
کسے کہ واقف فوٹے شود مخے بنیم
بشب کہ فروئے در دے بکام دل بریزند
مروتے دگر از دیکرے مخے یا جم
ز بسکہ ویزماں از خسرواں ننگست
بکنج خانہ و محمود ملح نفرو ششم
ترا کہ نقد جہاں بایداں طلب منشیں
اگر ز برہمنان سہ کشتی نیسان دارند

دے بشرط نظیری نہادہ بر سر راہ

بہر کہ تیر ز ندید بد نشانہ خویش

بسینہ گریہ شد نقاب بر ترکش
نوشتم آنچه ز دل بر زبان دادی
بروں خنام بیارائی بزخم خوش نشیں
نہ نیم عشوہ مسیح از فلک بریز آد
مے مراد بہ بیدر و میدہ دوراں
ترانہ گوین و گریہ و عقیقہیں پس
ستارہ کس شمر و با حدیث من بہیات
برو بارہی من ہین و داد بر ہم زن
چو غم حوالہ کند آسماں قضا گوید
دل کپا پمرا ز آتش دروں بکیش
بسہوا اگر تھے کردہ ام قلم و کیش
غزل سرائی و کیسیاں کشا و ساغر کش
بیک کہ شمعہ خلیل از کنار آذر کش
تو باش ساقی و جام ز کف سکندر کش
پیالہ وہن و کمیائے احر کش
خذف بریز و تراد و سیاہ گو کپش
بنقش طالع من ہین خط براختر کش
رقم بنام نظیری مرل تو نگر کش

یا در درون قبتہ این آسماں مباحش
کس را خط و وام فراغت نداده اند
تا میمان میکند که نقل و جام هست
و خیل بقا بخرج فنا سر بر غنائی
بے مالگان بواہوست قدر بشکنند
سایل کہ دلنشین ست گرہ بر جبین مزن
سیمرغ قاف شو کہ خرومند بایدت
عالم سبیل تست سبیل جہاں مگر د

آرا تو ز تست نظیری ز خود گریند

خصمت تو بہ تست ز خود در اماں مباحش

از خجے کریم تو گنگشت فراموشش
دل راہ تو پوئیدہ بہد بر سر جاں پائے
جز بر تو سخا اہم کہ نہ در دو رسم سخت
گویا سخن عشق تو شد فوت خروبا
من خود شوم از ہر سخن خویش پریشاں
پختیم یک وریشہ ولذت نگرفتیم
گر دود و جہاں هیچ چو با ہم بنشینند
از رفتن دوران بہر دوست یتیم
ہر چند بعشرت گذر فرصت پیری
افسردہ تر از صبح خمار شب و نیم

بنشین بخود از خوش شودت وقت نظیری

یوسف کہ خری مفت بقلب دوسہ فروش

لطف مے خوں در گ افسردہ مے اردو بخش
قولانی و چنگ طبع مردہ مے اردو بخش

گر کش ہر کہ مے بنید بسوئے سنباش
شب مہستی چوں پریش مطربہ حرم کشود
نیست تار و صلاح کار ما هیچ اختیار
قول ماصاف ست در میخانہ و ماؤر نیست
سہل شد باکشتن ماکفراں آگاہ باش
یار چوں گرم غضب گرد و نظیری لب بند
شکوہ خوئے و کتاب آوردہ مے آرد بچش

حیاتے در گذر و ارم چہ پرسی بود نابوش
مہم شوریدگی اردن انم چہیت سعوایش
ز اظہار محبت در زبان خلق افتاد م
نگازند خودار و قمر بیکل فلک شیوہ
مزاج نازکی ارد کہ بہر سچ میرنجہ
عیار صدق من گرد و بخوردن بر و ظاہر
دراؤل باہمہ بیگانگی خواند و قبول کرد
دل آردہ ام از خندہ اش آردہ تر گردد

نظیری را بجلس ہر دم امروز و غلط کردم
مرا سوائے عالم کرد چشم گریہ آلودش

بر غمزدہ خندہ ز دم گفت حزین باش
گفتم شدہ دل منکدین گفت غم نیست
کافیست اگر عشق بود عرض شہادت
از دور فلک شکر کن و سیر کو اکب
و ز فکر ہما بودن صیاد ہمایون ست
کس نہ اہ بچو لا نگہ سیمرخ نبڑوہ

گریا تو ہم اندیشہ ماہست چنین باش
گو عاشق ما باش و صنم خانہ نشین باش
تصدیق کن و خیر از لذت میں باش
سخت تو کہ خوب ست بدوئے زین باش
دوام تو بہرین یافتہ بکمی باش
شاید کہ مثالے ہنما بند بچیں باش

افلاک زمیں بار امانت کشیدند
تا بہت شاعے بدلت دشمن خوشی
از تلخ سخنہائے تو مایہ نگر فتم
تا خط سیمہ کار تو در کیر شیخ نیست
آں حوصلہ پیدا کن انگاہ اپس باش
گردوست نہ با ہمہ باخویش بکین باش
گو خاتم یاقوت تو الماس نگین باش
کو آہ مرا تو سن شبرنگ بریں باش
آرزوہ نگویدے ز ابراہم ظہیری

ہر چہ کہ بہتر شدہ بہتر ازیں باش
آں کہ غائب از نظر گردید درمے یا ہمیش
جلوہ سرو و فریب زرگسم دل سے بد
گو بیاض طرہ و فاوری بسر خواہد رساند
چوں تو انم غافل از مرگان خونریزش شدن
ہیچ نتوانم سر از فرمان او بر تافتن
ہیبت شام وراق از رفت سست از ولم
در جوانی متکف گشتم بہ پیری کو چہ کرد
گو بیاض طویل ملہائے نظیر ہی گم شدہ

اندکے در چشم مردم مختصرے یا ہمیش
گر چہاں گشتہ بنیاد شود برگذرش
بقفا رو نکند بھبھر تسلی دے
ہر کرافتنہ او برو بیکبار بجد
بسرو مال اسیرانش اماں سے خواہند
بسکہ از جنگ پیشانی او سے ترسند
لوگوں سے دیدہ مردم بخندون شمار و
پیر کرا شہرت سودائے زلیخا باشد
مژدہ کام بہا داد و دہانش ز اول
از تکیہ بسوئے خلق نیفتد نظرش
گر چہ یک شہر فریاد و دوبرائش
ہیچ کس باز نیاید کہ بگوید خبرش
کس نگوید کہ مروت نبو و این قدرش
مفت گویاں نفروشنند نصیحت بزرش
لیک خواہد کہ بریزند بدامن گہرش
ماہ گل پیرین آرزو ہمارہ ز سفرش
کس چہ داند کہ ہمہ ہیچ بود چوں کرش

بخت مارا کہ مر چاروہ در ابر بود
نکند جو بخلط نالہ خروشیں سرش
آں بہا کہ نظر محبت ما بر میخاست
بود بانام تو آموختہ کسندیم برش
آں ندر وے کہ دم از فرط محبت میزد
بود از سر تو آموختہ دادیم سرش
ہر چہ نیکو ست نو و کہنہ نظیری نیکو ست

خشک سازیم رطب چوں نفرو شیم برش
مطرب بگو شتم ز نو از گریہ محروک دوش
شد نہ کہ گامے ہم ہم پہنا غماں شد بچو من
ساقی بدستم دادے پیمانہ پر خوں کدوش
شد شورش سوائے من در ہر سیرہ بیشتر
ہا بہ کہ بنشستم دے چوں لیش منوں کدوش
بار آ کہ از شرم گنہ سرتا قدم بگنہ شتم
را ہم نگہ دید آں کہ ہی چندا نکہ افسوس کدوش
از اشک آہ نیم شب زیر و زبر کدوش جہاں
قرباں آں مژگاں شوم کہ حق او نایم برون
سر و چین راستی و ہنقاں بہا را موختہ
از داغ اجمود می تو بردل نشانے ماندہ پو
بہچوں میر نو و میدم از بہر افزوں کدوش

از بس تبلیغی در جگر بے یار و زویدم نظر
خون نظیری ریختیم و ز خولش منوں کدوش

افسردہ بقبا وے وہ و خاتم بچہ بخشش
از دام ہما نیچے و از زلف خیمہ بخشش
زین کتبہ نشیناں گروہ دل نکشاید
توفیق نگاہے ز غزال حریمہ بخشش
عفو تو پسندیدہ ام و کیشتیں بر بہمن
یا حور رقائے برساں یا صنیعہ بخشش
تا سجدہ گنہ نقش پئے راست رواں را
زین قوم سر اغہ ہنشان قدیمہ بخشش
ماسوختگاں را بجگر آسب نباشد
کائناتے بسر شکستہ و ہجر سے بنیمہ بخشش
آں شیشہ کہ بر طاق بلند ست فرو آرد
ز ابا دہ کہ دستے ز سیدہ است بخشش
بر جوان تو امساک نباشد جگرے دہ
مرسوم تو نقصان نپدید و کریمہ بخشش
غمائے تو آسودہ کس در عالم و گوید
گر غم کسے میدہی آن گونہ غمہ بخشش

مگر دیدہ ام از نسک تو محجوب نظر ما یا عشق که گفت ست که راحے مئے بخش

تنہائی و خلوت طلب عشق نظیری

این خیل و خدم را با میرِ حشمے بخش

بزم خالی میشود مطربِ نموش	ساقیا جامے بدہ جامے بنوش
تلخی از میگوں لبست در جامِ ریز	نیم ستم از شرابِ نیم جوش
در دم آخر گراں ترده قدح	تا بر ندم بخود از مجلس بدوش
دل بد جوی مئے آید بدست	لطف و حسنست بہت در خوبی بکوش
گر گرہ بکشتائی از بندِ قبا	خار گردد گل بحیبِ گل فروش
غمزہ صد جا پروہ دل سپرد	تو نوشی میگوئی و بندہ می بنوش
تو درم بکشتائی ہر کس خوب نیست	پردہ کو بر روئے ناز بیاموش
بیچ میدانی کہ در صحرا و باغ	تا سحر از غیب مئے آید سر و پیش
خار و گل در جوش ما شب خفته ایم	ناطقان خاموش و گنگان درخروش
صد چو بلبل مست و ستانت شود	گرہ بر آری پنبہ بچوں گل رنگوش

در غم گفتم نظیری راجہ رفت

عقل و ہوش و عقل و ہوش و عقل و ہوش

از نقل و بادہ گوشہ دل گشتہ روشنش	کو جامِ جم کہ آئینہ ساز در آہنش
ز حمت کشتہ ز شمع مسخر کنم سپہر	تا ہر شب آفتاب در آرم پرورش
غائب شوم خلوت و حاضر شوم با و	دل از بدن بر آرم و در بر کشتمش
نگذارمش بجز کہ گوید کدام و کیست	گر از قفائے در رسد آواز و آشنمش
از دست من بحیلہ بروں رفت بار ما	تا یا تا گیرمش نکنم مست و دانش
سیبِ ذقن بباریش از کف نمیدہم	تا دست کو ہم نشود طوق گردنش

زین سیم گوں حصار نظیری مئے رود

تا قفل سیم او نشود نعل تو سنش

بیتو نے باغم خوش نے خانہ خوش
 مرغ از آدم نخواهد آمدن
 من خود از فرزند دل پرکنده ام
 دیده را از گریه نیسان میکنم
 مرو کو چک دل ندان چوں کند
 صبر باید تا جگر خانی کنم
 دعوئے چاکسواری میکنم
 میدهم شکرا نه بگه یسختن
 سهیل نبود بر صیف آتش زدن
 مرو باطل بین چرا کارے کند
 بانگار خانگی ویرانه خوش
 خویش ادا دم بدام و دانه خوش
 کو و کان از دبا دیوانه خوش
 شاهان اہست با دژانه خوش
 خواب شیریں آید و افسانہ خوش
 در کشیدم زہرا یں پیانہ خوش
 گر چہ زوہر تا فتم مردانہ خوش
 ہم مصافحہ است و ہم شکرا نہ خوش
 بینماید گر چہ از پروانہ خوش
 کاشنا نا خوش شود بیگانہ خوش

در خراباتی نظیری عیب نیست
 بست دیوانہ خوش و فرزانہ خوش

بلاست خط نگارین و زلف خم بخش
 بایں جلال و نکوئی کہ دوست مے ترسم
 اگر فریب ملائک و دہ عجیب نبود
 شے بنالہ دلش را اگر بدست آری
 دے کہ راہ باں چشمہ ز سخاں پرد
 شعور نیست کہ یکدم بخویش پروازم
 اگر زنی بر گم نیش با خبر نشوم
 بقید زلف گر بگیر او گرفتارم
 دگر ز فتنہ چہ بر سر زوشته تا قلمش
 موحداں سجداں کنند منتقمش
 کہ یا صمد بنویسند جائے یا صنمش
 بہرامید تواں کرد تکیہ بر کمرش
 مسیح آب خضر میدہد بجام جمش
 خراج از قدح التفات و مبدمش
 ز پائے تا بسم محو لذت الممش
 در یخ جاں نواغم فشانند و رقدمش

پرید دل بہوایے کسے نظیری را

کہ گر د کعبہ نگر دو کبوتر ترش
 بزم میسازیم ساواں گر نباشد گو میباش
 نوش میگویم ہماں گر نباشد گو میباش

جرعہ درو و حیات تلخ قسمت کرده اند
 غمزہ را فرسنگ و دانش تر جانی میکند
 زلف میں سنبل را غوش از نگرد و گو نگرد
 چشم ما را ز آب فوے او گلے خواہد گفت
 زخم مرغان عرب بہر سبیل کہیں
 صد خطا و رکاز را ایم از برائے عفو
 گر بزاری گز بخاری ما بیا دشن خرمیم

راہ بے وادی ہے منزل نظیری میویم
 عشق رہبر گشتہ ایماں گر نباشد گو مباحث

داشتم از دور و جدائی خروشن
 غم نخورم غائب من حاضرست
 دل چو ترا یافت ز باں شد خوش
 مرزوقہ دل میرسد از لب بگوشت
 تاسحر حشر نیایم بہوش
 ساعد خور شودش بار دوش
 شہد شود چون تو بگوئی بنوش
 کعبہ بجائے سخن و میفروش
 خوں بدل سنگ در آید بچوش
 یا برخ خویش نقابے بیوش
 بر نگہ غیر سپندے بسوز

عشق ز پندار و گماں برترست

تار مقہ ہست نظیری بکوش

از فراق یار ناخوش شود خویش
 بسکہ در سواد بشوق افتادہ ام
 زوئے در نا بود بنیم بود خویش
 از زبان خود ندانم سود خویش
 سوختہ بر آتش خود و عود خویش
 زشتی خویشم کند مرد و خویش
 خوبی او شد پدید از چشم من
 گر بر آید از نمود آسینہ ام

از خطایم مغز جانم سوخته
سخت میترسم ز آه و دود خویش
خاک معبد کارسانم بآب
از رخ ز روزین فرسود خویش
در گنجکاری ندیدم هیچ گه
بر کنار فرق خاک آلود خویش
زنده ناں مانم که یا بم نجات
از فراق عاقبت محو و خویش

روزی فیروزی نظیری از پے ست

دیدم ام و را خستیر مسعود خویش

غیر تم با ننگ زد که بر دریا ش
عشقم آهسته گفت باش و باش
غمزه در تاخت خوش ترین نابل
گرد آسار گئے پنہاں فاش
از پس پرده سربروں آورد
یار لولی ویش حریف تلاش
خنج نازش ز راه چشم داد
داروئے ہمیشی بعقل مباحش
عقل و فہم و خرد بہ یغما برد
چہ کند آفتاب با خفاش
مفسم کرد و در عتاب آمد
در گنج بہ پہلوئے قلاش
شاہد شہ شناس شحمہ فریب
آہ و احسرتا بر آوردم
مے نہی لب بندیش بر لب با
گفتش این درنگ مہلت چیست
گفت رو بہ چہ آرزو داری
تا برون بفرکراں میباش

رہ گشتنم نظیری نیست

بکجا میسر دم بد انم کاش

روایت الصاد

ہر کہ چوں یوسف شود از محنت زندان خلاص
قحطیاں را میکند از قحط و کفان خلاص
ز دوازہ نبیل ہر کام و تمتا میروند
ایں ہی ظرفاں نمیکروند از حرمان خلاص

پادشاہانِ اول مارا مکردن و لتست
ما نظر بازیم و عاشق پیشہ گو محنتی بہاش
ما بدام آئیم دشوار و شوم آساں خلاص
نہیست ز زاید ریاء و عاشق از بہتال خلاص
کس نیاید از فریب آں صفیتر گال خلاص
خوش نظیری دامن و تنے بچنگ آوردہ
ویر باز آید گرازدوستت کند و امان خلاص

دم دم شاہدست و مے مخصوص
مے بیخیش بر آیدہ ز سبوتے
گوینا و مزاج نافع او
گہرا ندر محیط خم دیدہ
نسکہ با سلسلہ پیل سے ماند
مطربش چوں سرود بردارد
ساتی سیم ساعدش باید
واعظا اردو ما کند خواہیم
ہر کسے از رہے رسد بخائے
توز طاعت نظیری از اخلاص

ہمیشہ خندہ شادی باں لبان مخصوص
در توبلہ امید مانے زو حاق
شکایت تو چو فکر ز مغز بگمان
غمے فتادہ کہ با طایران و حشی دل
شدیم ہر دے از شاہان ہر جانی
ز طول روز قیامت عجب ہر اساعنم
بحا جتم ز سد گر چہ شد سجد میت تو
ز تو رگم برگ مو بجوئے و زخمن ہست
فریب حسن باقبال جادواں مخصوص
سر نیاز باں خاک آستان مخصوص
محبت تو چو مغزم باستخوان مخصوص
غمے شومیم بہم در یک آشیان مخصوص
نہ مے بمیکدہ نہ گل بگلستان مخصوص
کہ روز ہجرتو باشد بایں نشان مخصوص
آشنائی آہ من آسمان مخصوص
حکایت تو ہمیں نیست باز باں مخصوص

دنا مہ تو معطر بخل نظیری
چو گل فروش کہ باشد بیاغبان مخصوص

حریف خود شو یا خود بر آ ز خلوت خاص
نشان نداده گر انما یہ تر تو گہرے
بجرم یک نظم ناگہاں کہ انگنہ دم
نکرده ام نظر التفات بر عسل
نشانم ابرجہاں تو جاں ہنوز کم ست
مقربان تو از چشم خلق پنهانند
چو سرو باش کہ بہت از ہوائے خود رقاص
انہاں زمان کہ دریں بحر میشود غواص
کش کہ مفتی دین بر خطا نکرہ قصاص
ز بیم آنکہ منشوشن نگرودم اخلاص
مرانشا ط تو از قید خویش کرد خلاص
عوام را بنود راہ و مقام خاص
اگرچہ نہ فلک از خاصگان در گاہند

ولیک بہت نظیری غلام خاص الخاص

ساقیا بر خیز باستان برقص
کفو ایماں از بدون پردہ اند
واعظ افسرہ است بر سجد گداز
جائے در خلوت بہ بید فتنی بگیز
راہ دین شورش بمقصد میرسد
برفشان سہتی کہ جانان جان فاست
ہر ہر شکم در تماشا دیدہ نیست
ہوشندان دار بر پا میکنند
خرقہ را گل فشان کن از شراب
بہت ازین کشتن نظیری ندگی
عشق ساغر میکند گرداں برقص
تو درون پردہ با خاصاں برقص
سر و مخورست در بستان برقص
بر سر خم چوں مئے جوشاں برقص
ہیچ کشتی بر سر طوفاں برقص
صوفیا با سار و بادستاں برقص
لحیت دل گویر بر مژگان برقص
مست کو منصور و روزنداں برقص
جام بر کف چوں گل خنداں برقص
روئے بر شمشیر میداں برقص

ردیف الضاد

بہ صبح کن دو جام شراب معانہ فرض
فاضل ترین دو گانہ کن آن بچی گانہ فرض

برخویش کن سجود و قیام شبانه فرض
 ز آنخ خبر حقیقت زان لب فسانه فرض
 شد بر تو ذکر سنت و بر ما ترانه فرض
 از غیر دست دزد ما جا و دانه فرض
 روزی که بود بتکده شیطانی خانه فرض
 بر عاشقان کدام بود زین میانه فرض
 ترسم که بر امام شود تازیانه فرض
 یکدانه راعوض شده هفتاد و دانه فرض
 شد در زمان حسن تو شکریانه فرض

در میکده خرید خراجی و جام با شش
 جدست کاشق هم سزل و کذب نیست
 ز ابد سوال بزم مستور دست چند
 از اکل و شرب صوم تو یکماه واجبست
 تعظیم اختصار با سلام و کفر نیست
 در شرح جور و صحبت وز بهر صیامت
 اقرار که در سیر منبر بجهل خویش
 بر دار و ام حیل و ایشار پیشه کن
 پیوسته رسم بود شکایت ز روزگار

شد از بیان کشف نظیری بمدرسه

جام شبانه واجب و کیش مغانه فرض

یا شکست ملک رشک پری بود غرض
 چشم خونین در رشک جگر می بود غرض
 ناله های شب آه سحری بود غرض
 طرح از طرف کلاه تتری بود غرض
 عکس روی تو از آئینه گری بود غرض
 پس چه مقصود از این پرده در می بود غرض
 که بصر دیدن کوته بصری بود غرض
 که خبر یافتن از بے خبری بود غرض

از جمال تو کمال بشری بود غرض
 زین لب لعل و زین گونه میگوں بردن
 از دو گیسوی و از تو و از خال سیاه
 قتل اسلام که شد بمحیر کله گوشه تو
 آن همه صفت که در آئینه اسکت کرد
 جلوه پر تو ز حساره تو پرده پس بست
 چون ندیدیم باین دیده ترا دانستیم
 این بهوش آمدن و رفتن ما میگوید

از ده آمده تا کام نظیری برگرد

که ز آوروین ما جلوه گری بود غرض

دلیم بقهر تو بهین است جان لطیف تو فرض
 نه مستم ز تو سنت بود نه فرغم فرض

حضور وقت نمی یابم و عداوت فرض
 بهم برآمد از شوخی تو اوقا تم

فلک حجاب دعایم نمے شود اما
سخن کہ ادول شوریدہ بر زبان آید
بشکیر نعمت تو بر نمے تو انعم خاست
مثال با گل خندان و سرو آزاد است
بنغمہ حاجب ابرو نمے نماید عین
بر سیم تحفہ ملک بر سما بر و از ارض
کہ تا بگردنم از بای منت و در عرض
دریں حدیقہ بطول ست عیش مانہ بعرض

بفضل اوست نظیری چو مزد کار آخر

مخلم ملکوت بعلم کردم عرض

دہم دو ملک بیک نغمہ رباب عوض
ز قید خانقہم دل گرفتہ دیر کجاست
سبوحیم از چہ زمزم شکستہ می آید
دلے ز باویہ کعبہ تشنہ تر و ارم
طرح کہ سر بہ زمین داد آبرویم را
فلک کہ پر وہ ز چشم شود بر انداخت
فغان کہ طرفہ زیاں نگارہ ایست اینازم
عماربت دل من دور چرخ بر ہم زد
پدر عائے دل خود کجا رسم یہی است
کنوں دل و خرد از خواب چشم بکشاید
کنم بسایہ ابر سے صد آفتاب عوض
کہ زہد ناب کنم با شراب ناب عوض
بگرددن خم می افکنم طناب عوض
روم بدیر و بطوناف کنم شراب عوض
بچوئے حاصل آرد بجرعہ آب عوض
ز تاب منے فکند بر خم نقاب عوض
بر و ذخیرہ عمر و و ہر حساب عوض
کہ بہت مایہ صد گنج این خراب عوض
کہ صد سوال مانعیت یکجواب عوض
کہ رفت دیدہ سودا یم بخواب عوض

نماند مایہ نظیری قناعت اکسیر است

مجو جزا و در بہت بہیچ باب عوض

ز خانقاہ نشین می شویم مے خزان
جزا میں دیب گوید بیا کہ چون طفلان
در از می شب ما گو بہر دم افسردن
بخانہ کہ عبادت علاج یہی است
نہ بوسنبیل آہش نہ رنگ با گل اشک
کہ می فروش کریم ست و جام مے قناعت
رواں کنید رسوا و وسیہ کنیہ بیاض
بریدہ دست کہ زلف ترکشند متعاض
کم از دوائے طیبیاں نمیشود آراض
دلے کہ جلوہ حور سے نباشد شہریاض

دین زخندہ رسد تا بگویش مستان را در آن صبح که مخمور میسکند اعراض
 سخن بگوئی که در طبع میکند تاثیر
 چو خالص است حکایت نظیری از اعراض

ردیف الطاء

روئے دل با دوست باید داشت در نشاط
 دوستی با دشمنان دوست دشمن دوست است
 اعتدال در سرباغ آموزد از خار و گل
 چیست این گردوں طلسم بوجب تعویذ
 آسمان پرست لکیر است از بازی خویش
 نیست در کل جہاں جوی که آن کار است
 نظم عالم را حکم هست آخر روشن است
 خود امجب آرام که در کتب جمال خود رسد
 راست رفتی در محبت است رفتی در صراط
 تا نباشد دل موافق در نیک و اختلاط
 نے سراپا بستگی نے پائے تا سر انبساط
 سر نخے آرد کسے بیرونش از خط و نقاط
 یک آخر ہم نمیگردد کہ بر چند بساط
 نکته گر کم میشود مسیر و از ہم رباط
 حکمتش از استواری استواری احتیاط
 کے تو ان یکذات افق محیط است محاط

نیز فرض خود ادا فرما نظیری تا دویم
 خواب در مسجد حرام است و اقامت در رباط

صد جا در انتخاب تو پیدا کنم غلط
 دیدیم اهل دایره بزم خاص را
 چشمش بر پند نامه ما دامن می شود
 ماطعم و پور کو چسب و باز از برده ایم
 تا که ز نند گرد تو او باش دایره
 دیں طور بد فرشته نگر و دیگر و تو
 ما بر کنارت نشد یک گوش ما هم
 فے با خلیفه تا خط بغداد جام کش
 تا بر صحیح من نکشی بتمیز خط
 چندان نوشته که نگنجی در آن نقط
 تا که قلم علی و محرف ز نیم قط
 عطار کو یقوت و نفوس شد بجز سقط
 گیرند در میان ترا تنگ چون نقط
 یک ہفتہ اختلاط کنی گر بایں غلط
 طوفان گذشتہ در شیطانم از گلوئے بط
 باتشہ فرات مدہ جسر عہ زشط

بایں روش کیش گزینی فلاح نیست
قوله سپرده ایم نظیری کشید خط

در عشق کار بوده و سامان نبوده شرط
گفتم چنانکه در دهنم واو دهند-
بر خلق بوده بیشتر آساں گر نیستن-
طاعت بیا و دادن و ایمان بپا زدن
پیمان استوار بعد نقص می شود
به تان گنج بر دل مکیں نهاده اند
در عین اتحاد حجاب از برائے جلالت
ناپیدا و زهره شاد و ساز و بجام صوت
و خواب میرسد میوسف پیام مصر
منصور را که رخصت اظهار داده اند

سر بوده و طریق گریبان نبوده شرط
افغان که نام بردن در ماں نبوده شرط
با چشم نو نقشان لب خندان نبوده شرط
در کیش گبر و دین سلمان نبوده شرط
از عهد کس شکستن پیمان نبوده شرط
در نه خراج برده ویراں نبوده شرط
گر از سخت حسرت و حرمان نبوده شرط
آزاد که از اندل دل شاداں نبوده شرط
آسودنش بیا من کنعان نبوده شرط
غیر از قصاص و محنت زندان نبوده شرط

چوں گو سر از نظاره نظیری بیا و داد
خود را نمودن از سر پیدان نبوده شرط

حکم جفا صحیح و امید و فاعلط
تیر کاسه سگ تو بجا کس نمیدهد
یک فال خوب است نشد زبان
در التماس ماسخین و ستان و روع
آخرا ان جمال فرغی دلیل ساز
هر چند ما بغل و غش آئیم و ز نظر
آبجا که خط و عقد بر د و قبول نیست
تا سهو کار ما را تو اصلاح میشود
بخت میفروش نظیری طلب که هست

تعبیر تو درست لے خواب غلط
لاف گدا ز کرمیت پادشا غلط
شومی چو ثبات وین نهما غلط
در احتیاج مامد و آشنا غلط
دا کرده ره دران بر لفت و تا غلط
اما بخاصیت نکست کیما غلط
حکیم ستاره باطل و علم قضا غلط
خوایم و یکس نکند غیر ما غلط
اخبار خضر و چشمه آب بقا غلط

۸ جگر بخندہ ہمیں روز و برکات مغلط
 ز جگر خویش گلستان گلستان
 اگر چہ نخل مراد مبرمے آئی-
 ز دریں مدرسہ کائے بنقد نکشاید
 مثال نکتہ منجیدہ بے اثر تا چند
 بزشت نختے و پستہ زودیکشاید
 معاندان بسناں میزنند و میگدزنند
 خدنگ تہجیت این قوم بر نمے تابند
 گہر بکتہ ہمسے ریز و درمیان مغلط
 خیال سبز و سنبل کن براں مغلط
 چو آرزوئے دلم و درمیان جان مغلط
 پیالہ میکش و بزورش گلستان مغلط
 گہے بلغزش مستانہ بر زبان مغلط
 خروش میکن و بر خاک آستان مغلط
 بخاک محرکہ مجروح و خونفشان مغلط
 ہمیں کہ پرز تو یابند چوں کماں مغلط
 نیازتیم نظیری کے تو گریابی
 پیش چو باد ہمسے گیر و بر نشان مغلط

ردیف الطاء معجم

۱ اگر تو نشوئی از نا اہلے زار چہ حظ
 در آ رہ مشرب روحانیان و اہل شو
 بچشم ما و رودیوار و بوستان مستند
 نمک بسینہ مجروح پاشنی بخشد
 کلید قفل ہمہ گنجما ہما دادند
 گرم بہ پہلوئے ساقی بزم ہشتانند
 ز عمر آنچه گرامی تر مست و سفرست
 ہلات ہم تک برق براق مے سازم
 دگر تو ننگی از چشم اشکیار چہ حظ
 معاشران تو مستان - تو ہوشیار چہ حظ
 ترا کہ بادہ نمے نوشی از بہار چہ حظ
 اگر غمے نہ ہندت ز غمگسار چہ حظ
 بدست ما چو ندادند اختیار چہ حظ
 مرا کہ بیخ و دہستم ز اعتبار چہ حظ
 مرا کہ دل بغیر ہیست از دیار چہ حظ
 بروں غیر و دم موکب از غبار چہ حظ
 ہزار ذوق نظیری بدرد تو میدہست
 فریب و عہدہ نباشد ز انتظار چہ حظ

نے خاطر م از کتاب مخطوط نے طبع ز انتخاب مخطوط

از بسکه مشو شستم نگر و م
کوثر شراب من فرو شستم
صد شهر کنم بگریه ویراں
پوشیده حیا جمال عالم
گر آتش دوزخ آتش باست
ور کار پاں فرشته نکست
از بادۀ تلخ تو به ام واد
آتش برگ و پیش رسیده
از فرقت آب تا خبر شد
ظاہر شد و گفت لن ترا نی

بر رفت و با سماء نظیری

شد ذرہ ز آفتاب محفوظ

درو پاک تو بر ریش با صفا واعظ
توان عذاب خدا ما ز مغفرت گوئیم
نفس دوری و بیگانگی زنی هر دم
شد از وعید تو پر گوش ما چه میگوئی
ز جہل شوم بوحثت نیادری اقرار
فر از عرش نشان خدا میگوئی
کلام حق بغلط تا بکے کنی تفسیر
کجا حدیث نظیری ترا فروغ و ہد

کہ رہ ز قول تو دورست تا خدا واعظ
نگاہ کن تو کجائی و ما کجا واعظ
نگرد دل تو بحق نیست آشنا واعظ
اگر بجز بریم از تو ما جہرا واعظ
ترا چہ ز سرہ تکذیب اولیا واعظ
کش خدا کے بجستم تو توتیا واعظ
تو هیچ شرم ندار می ز مصطفی واعظ
ندادہ آیت قرآن ترا ضیا واعظ

ردیف العین مہملہ

ہنوز عارف و عامی نداشتند نزاع کہ لائے بادہ مقدر شد از برای صداع

مژید و مرشد و خادم تمام میدانند
 غریب و عاشق و مستم خدا نگہ دارد
 اگر طبیب تر شرفی ویر میسرد
 بریں بساط تماشا گریم تا بسینیم
 رسوم تو نهند مهر و ماه تا دوراں
 بے خرید سر انجام کار را فرستند
 ترا اگر چه بایں خاکیاں رجوع نیست
 که زند صومعه می خورد و بچنگ سماع
 ز شتر شخمه رغبت دارد مفتی و مفتاع
 چه غم ز تلخی مصیبت چوں بود و نفع
 چه میکند امل پہلوان و مرگ شجاع
 ہزار بار نگوید بہ تنگم از اوضاع
 باں دیار کہ نایاب قحط بود و مستاع
 ضمیر غائب ابدال را بہ تست ارجاع

تو قدر دوزہ چہ دانی نظیری از خود رشید

کہ دیدہ تو ضعیف است از تمیز شجاع

اگر شب و خورشید و آسمان
 اگر بپیشہ شود و پری غم از زد
 گل از کہ شمع وے از فساد با ز آید
 من و خرد کہ مشیت یزید و اول
 چہل صبح کہ مجنون خلق پروردند
 چنانکہ خوف درجا از نتایج خرداند
 اگر خرد ننماید رہ تو اب و عقاب
 نگاہ مرد خردمند بر حقیقت کار
 بشرع غیرت ما و طلاق نیست جورع
 بنا زانے خمارش کہ شہمائی طلوع
 نہ عاقل است کہ باور کند بفرض و قوع
 در آفرینش افلاک وارض کہ در شروع
 حکیم کردہ ہمیں نشہ حاصل از مجھوع
 بود نتیجہ رخوف و رجا خضوع و خشوع
 ز قلب عشق نمیخیزد و ز عین دموع
 فقیہ مدبر سہ و رماندہ اصول و فروع

بفعل غیر نظیری نمے توان رستن

مگر بجز بہر عشقت نطاشود مرفوع

پائے کوبان دست افشان در سماع
 طرہ عمامہ بے شاں میکند
 صوفی از چاک گریباں بنیدش
 از مے اندیشہ مرخو و گشتہ مست
 میخاند بر دل و جاں در سماع
 زلف و دستار پریشان در سماع
 میشتود از خرقہ عریاں در سماع
 ہست خود پیدا و پنهان در سماع

راہد تسبیح خواں بریا و ا و
 عیسیٰ از چرخ چہارم بگذرد
 جبریل از سدرہ سے آرد بخاک
 اوچو چوگاں پازدہ برفرق با

بیخود یہاں نظر سیری آورو

بخیمہ بر چاک گریباں در سماع

بغافلے از لب توتا ابد ہما قانع
 جہان آخرت از را ندگان راہ تو اتد
 فروغ روز تو برفرق مائے تاید
 کتاب قول و غزل کردہ عشق مانشویم
 صفائی فطرت ما کردہ خاک ما اکسیر
 ہوائے چشمہ آب بقاست در سیر ما
 غبار دیدہ ما برد و قد رینحو نمود
 تفقدے تمنائی تعترضے فہ ما

چہرہ بچما کہ نظیری ز عہد دوست ندید

پس از ہزار بلا شد بیک عطا قانع

کند ہمیشہ بدل چشم رو سیاہ نزع
 چہ روز حشر نقاب از جہان بردا کی
 ز خلق درائی رخت بپست طالعیم
 ضعیف انگن و سکیں کشند چہ تہانت
 حدیث بندگی واجہ میکنم بسپہر
 بلا و حادثہ بر ما بحکم غمرہ تست
 کہ داد ناہ از مظلوم میدہد فردا

گدائے گر سنہ دار و سیاہ نزع
 کند سچشم پر آگندہ میں نگاہ نزع
 نمیتوان بفلک کردہ و ماہ نزع
 کنند مروم بدخو بہ بگیناہ نزع
 نمیکنم بسیر خواجگی و جہا نزع
 پششت گرمی سلطان کند سیا نزع
 کند برائے تو داور بہاد و خواہ نزع

بنفیر معنی شکرت اگر بیا و آید
نفس بقول نظیری کند براه نزاع

دلیف الغین معجمه

راز دیرینه ز رخ پرده بر انداخت درین
عشق از آن روز که آتش بنیستانم زد
چو بپیش من در تیر زنگار بماند
کیمیا گر که بس جمله از روزگار دید
عقل ما پر نشد حشرن شهادت نشناخت
پس سکندر بلب چشمه حیوان آورد
شرح بچا رگئی کلک قضا می گفتم
کجاستین مه و نور مایه عسرم بردند

حال ما شهر و بانشار غزل ساخت درین
به سیاهیم دل سوخته نواخت درین
آنکه آینه من ساخت نه بر داخت درین
قلب ما راز واکسیر چو بگذاخت درین
دیر بر مهر که عشق و لم تا نخت درین
خیمه بر لب آن چشمه زنیفر نخت درین
شاه غیرت بسم تیغ غضب آخت درین
چرخ کج باز بمن نزود غا باخت درین

تو نظیری از فلک آمده بودی چو مسیح

باز پس رفتی و کس قدر تو شناخت درین

نه گل اینجا ز عشق خار فارغ
درین مجلس طرب هر دم فرو بست
شب آمد و بخت سودا می نداشت
ملک خفته عس طبل سوم زد
قیب و پاسبان خوابنده گروید
شکر لب و سها بر کام جا داد
بیک رنگی و یکتائی رسیدیم

نه مل از شور شش خمار فارغ
نگرد و ساقی از انبار فارغ
ریشور و فتنه شد باز از فارغ
شدیم از زحمات اغیار فارغ
دل پوینده از زنه بار فارغ
لب جوینده از اظهار فارغ
شدیم از مصحف و زنا فارغ

بشب از بسکه گستاخم نظیری

نکردم روز از استغفار فارغ

از آن سودا بے مآخیز نگرودید
که شبن او نگشت از کار فارغ
مگوید سحر که شب گذرا گشت ده بباغ
گلها نشان دهند تو بلبلاں سراسر
هر شام جستجوئے تو آرد بکاخ و کوئے
هر صبح گفتگوئے تو خواند بباغ و فراغ
فردوس غیرت آرد و رضوان خند و برون
زخم زبونه مشک تو بتخاله و روغن
نور ستاره ها همه ز آفتاب تست
داغ غم ز شورش لعل تو خونست
از آنکه داغ عشق بستی نهاده اند
روئے تو هست نیست غم از مودن چارغ
مغز از بخور مجرب لغت معطرست
تا شب هزار پوسه ز نذر نشان داغ
خوشت بود ز نغمه بلبل فغان ز داغ
جائے میئے که از تو گلستان کنم داغ

از دوست گوئی پیری و بادوست دم برآر

غیر از حدیث مهر و قلابه دان و لاغ

نالم ز چرخ گرنه بر افغان خورم درین
گریم بدبهر اگر نه بطوفاں خورم درین
برگل شکر نشاند و مخزن جگر و دهر
برسفره سپهر بهماں خورم درین
صبح بر صبح خود خوانده روزگار
خدم بطن و بر لب خنداں خورم درین
مهمان مصرقم که بمسک رسیده ام
بر مرگ میزبان بسنخواں خورم درین
باجا پلان مقبض انتاده اختلاط
تخمین کنم بظا هر و پنہاں خورم درین
کارم بدوستی ریا نی فتاده است
در مرگ دوستاں بگریبان خورم درین
بیماری ضعیف تر و را علاج نیست
با حکمت مسیح بد رمان خورم درین
دشوار کم شود اگر افسوس کم خورم
مشکل از آن فتاده که آسان خورم درین
باز آئی تا بپائے تو ریزم نثار خویش
من آن نیم که بهر تو برجاں خورم درین
شورانه که بر لبم از دیدگاں چسکد
دوغم اگر بچشمه حیواں خورم درین

در آه و ناله غم نظیری بسر رسید

سیر آدم ز بسکه پریشان خورم درین

۲ جاں بلب از شوق مچے آرنڈ پیغام دروغ
 راسب مبتخا نہ راعز کرامت کے دہند
 بستہ بطامات رعنا یا نہ گمہ دیدم ام
 مچو نیز گب مجازم و تم از تحقیق نیست
 رُو بسوئے قبلہ وارم دل اسوئے سومات
 رام از افسانہ و افسون ہر کس شوم
 چہرہ زنگیں کردہ عکس ساغر و پیمانہ ام
 بچو طفل بے پدر میگیریم از حرمان کجبت
 چوں سپندم بر سر آتش نظیری ببقارہ
 گر کسے و عشق گوید بہت آرام دروغ

دیف الفاء

ہر کہ تائب گرد دازمے بر رخ اورنگ
 از عصا و سحما نفوذ قدر و حرمت
 از مے مستان بریدم تازہ ہشیار شدیم
 کلام ایہا خاطر جان دل را تیرہ ساخت
 تا راحت تکبہ کردی گفت لایزال
 پیکر عفور و خاقاں شد درین منظر خراب
 خوبے و کس نے بنیم کہ ہم ایم یا و
 خط چو شد با طرہ اسن ہم سایہ جاں گرفت

نار بر شاہ نظیری وقت پیری میکند

بس حرف گردیدہ از عقل و از فہمک حیف

کرشمہ تو بردار ز تمار خانہ حریف

خورد و دست تو تائب شراب تکلیف

رفیق کعبه و هم مشرب خسرا باقی
 ز عشق روی تو و رایج باغ و مضطرب نیست
 جفات میکشم و با تو بر نی آیم
 نمیشود و نکشم ناله و بسر برم
 فلک ز سیر بماند زمانه بر گردد
 ضعیف نالی و سکیں دلی طلب اند
 دو هفته با تو و صالے و خلوتے خواهم
 بنام تنگ نه بینی نه حسرت لطیف
 که مطرب نکند صوت تازه تصنیف
 نهاده بار گراں عشق پیش مرد ضعیف
 غمے چو کوه گران و تنے چو جان خفیف
 اگر درائی این راه را کنم تحریف
 نه حرف شید بره میروند طبع ظریف
 که صرف با ده کنم حاصل بیج و خریف

بوجد خرقه چو پروانه جانش در سوزد

چو شمع اگر به نظیری عطا کنی تشریف

آنے با تزداری شانه بترصف
 فکر تو بوحدت بردا ز گفت حجازم
 بر قامت ماکسوت تقصیر بریدند
 لب باز کشیدیم که مهر تو در آید
 از غبن زمانے که بقید تو نمودم
 چوں گر سنے و سفلہ بخوان فریدم
 مستور می تو پیش کند شوق نظیری
 دلها نشود و شیفته کس بتکلف
 هر چند که طبعم بگریزد از تصوف
 تا زیب خداوند شود عفو و تطف
 پستان کرم شیر در آرد و بتوقف
 برخود و غضب بنیم و در تو بتاسف
 از نغمه بسوزم لب کام و نکم نف

جز عصمت یوسف ندر و پرده یوسف

فتنه بار لب تو گرفت طرف
 نیم کش سر و ہی خدنگ نگاه
 دست بر و نگاه چالاکت
 بتو سلطان خزانه داد کند
 عاق بر مادر و پدر گردد
 بر بساط تو بندگان تو اند
 دل مارا نمیدهد از کف
 بگذرانی ز صد هزار هدف
 مزید باید از میان صف
 رفته بازی و مهره گشته تلف
 از نگو پرده ریدن تو خلف
 خواجه را بر غلام نیست شرف

ہر کجا نغمہ و ترانہ تست از کفِ مٹرباں بپیتہ و ف
 جہد گر ز آفتاب برداری نماید بروئے ماہ کلف
 آنچه بے روئے تو نظیری دید
 بے سلیمان ندیدہ بود آصف -

تو ایں کشادگر بہا بدام فکر بہاف
 دریں دیار کہ ما نیکم آدمیت نیست
 ہزار سنت و حرمت سے انتخاب افتاد
 ز علم زہد و ورع بوجے شید مے آید
 جمال جاہ بچس و فاضل دارد
 شجاعتی کہ بر آئی بدیگراں بہل ست
 کے ایں جماعت جاہل خدا شناس شوند
 ترا چنانکہ توئی وصف میتوا نم کرد
 نہ عافست کہ گفت از حسد نظیری را
 امید نیست کہ عنقا بر آمد از پس قاف
 تو ہر کجا بش بہ بینی بگوچہ شد انصاف
 امام سادہ رخ و عشق پاک بادہ صاف
 کجاست بادہ کہ از خود بشویم این اوصاف
 ترا کہ حسن و فانیست از جمال ملاف
 اگر بخویش برائی تہمتی بمصاف
 کہ در امور خلافت غمے کنند خلاف
 خطیب شرع اگر تیغ مے نہد بغلاف
 چگونہ صیبت تو اقلیم را گرفت اطراف
 ولطف شہ شدہ دیہیم پوش در زئی شہر
 چہ حیرت ست اگر جوہری شود صراف

ردیف القاف

صبح اول کردہ حسنت عشوہ در کار عشق
 تا شود ممتاز فہم عارف و عامی ز ہم
 دالوئے باز از خوشبوئے عبیرے میرد
 عاشقان را نفس صبح و بہارے دیکر ست
 طاقت آزانیش را آوری نوشت دہند
 آنچه گفت ایزد بآدم با ملک ہرگز نگفت
 مشتری آوردہ با خود جسے از بازار عشق
 عشق ہر سود رہا سے میکند انکار عشق
 عطر با با یکدگر آمیختہ عطایہ عشق
 باد نوروزی زد پیوستہ برگزار عشق
 صبر کن کہ پردہ دل ہر بر آرد خار عشق
 گوش ناقابل نباشد محرم اسرار عشق

باد مے بوید دل آگاہ بوئے میبرد
نافه آہو تشکافد برگد رطسرا عشق
سست چوں مے و دگام پریشیاں میزند
بخود می رخاک پیدا باشد از آتشا عشق
هر که امشب خفته این خواب خوش فردا نکرد
خواب خوش در پیش دارد دیده بیدار عشق
نالہ زار نظیری دشمنان ا دوست کرد

در دل خارا نشیند زار می بیمار عشق

ب ساقی روانما دل چشمه حقایق
لفظ آفتاب روشن معنیش صبح و ق
ز سخت گیری تو مرتد شو و مسلمان
وز راست گوئی تو مومن شو و منافق
پایه ذوق بخوبی معراج ماه کنعان
گیسو کلام ملهم رخسار حق ناطق
پے جذبہ دلیله از خود نمیتوان سرت
کار سیت با صغوبت عقلیست یا موافق
یونایتج رک روحی یا مظهر الحجاب
کشف ہوم قلبی یا کاشف الدقائق
بے نور تو ہیولا صورت نمی پذیرد
صاحب پیشین چشمت دنیا و دیں نہاوند
ز پیرو شیخ و مرشد کاسے نمیکشاید
گوئی قبول ردت زیں ہر دو چیست لایق
در یابم از عنایت ہر یابم از علائق

آخر ترجمے کن بر زار می نظیری

مہر شفا ئے دلہا لطف طبیب طوق

رفیق بز کند در رہ تو کام رفیق
ترا دے زغم آزاد و پہچو بیت عتیق
بجست و جو تو دوست زد و کول انشاندم
بسا لکان مجبور خدا و ہد تو رفیق
دلہم بچاہ ز سخندان طاق ابوئے نشت
اگر بعرش عظیم ست اگر بچاہ عمیق
راہ آدم از مہد بر طریقت عشق
و کو کی نشدم آشنا بہیچ طریق
یا و ہر چه بجز دین نشت غارت دہ
صد گرہ گرے و انکردم از زلفت
کہ بے دلائل و اعجاز کردہ ام تصدیق
بے گد ا ختم و کستم از خیال و قیق
بہ اند شراب عقیقی بود شرک عقیق
مے بجام و گر کن کہ در پیالہ من
کہ جمع میشو و اجزائے کل پس از تفریق
محرر روح چمن بے ریاح معلوم ست

تو مے پرست و نظر باز شو کہ طبع ترا
بہیں خزان و بہار چہان و عبرت گیر
کسے کہ خواست بشکرانہ مزد خویش گرفت
بجائے برد آخر بجانب تحقیق
کہ در مواعظ و پندست روزگار شفیق
ز کاہلیست کہ افتادہ کار و رتوین
بایں سپاس کہ دوران مسلمست ترا
بخاص و عام نظیری بدہ شراب رتیق

ردیف الکاف

نگشت دامن گریں بیاباں چاک
اگر مسیح و شے پائے در رکاب کند
بجا رسیم دریں تیرہ شب خدا داد
بمسکنت بنشینیم تا قبول کنند
بفتوے خرو پار ساطاق و ہم
بگریہ دیدہ ز آلودگی فر و شویم
فریب نغمہ و ساغر خورم معاذ اللہ
خلاف در سیر ماطرہ تو آشفستہ
چہ تلخی ست کہ در سینہ محبت ماست
دروں نتاخت سوار دریں جہاں چاک
برگ باران دایم دستش از فراق
بیکد و گام فتادیم در ہزار مخاک
طفیلیاں سیر خوان خواجہ لولاک
اگر ہزار بہ بخشد مہر و خست تراک
کہ پاک انوائید بسز بدیدہ پاک
بقول مطرب و ساقی روم چا حاشاک
کند ز جانب ماچہرہ تو آتش ناک
کہ زہر خندہ ات افعی و ماندان تریاک

ازیں نشاط کہ در خاطرے نظیری را

عجب نباشد اگر گل برویدش از خاک

راہ نداد آنقدرم بر سیر خوان تو فلک
و مستحیزی کہ شود پرویز پر و خنج چہاں
میشدم دامن تر سا بچہ گیرم پے کام
من بجا فرین سرائیدن اشعار کجا
بر جہاں تو نہا ندانان خال سیماہ
کز نکلان تو برب زخم انگشت نمک
چند زخم بہا باشد و بختم بہمک
عشق فریاد بر آورد کہ اللہ معک
آپنہ بر لوح قضا رفت نمیگردد حک
کہ ز حسن تو نیفتند ملائک در شک

عشق مجھے جیتیم دل بود در اسیر کیست
ناگہم فکر تو در صد سوس آرد و بیک
شد چنان عشق تو کر صحبتم ارد و شوی
متصور بجمال تو در آسند ملک

ہر دم افسانہ جانکاہ نظیری پیش
عرفت و نہ نشستیم ہم یک و شک

رسید فصل گل و عیش گلشنم نزدیک
کلیم سخن و سخن بدامنم نزدیک
فیق بہ ہزار و ہزار و ہزار و ہزار
بخلاو تم سے یا رست دشمنم نزدیک
بجیلہ شمع و گر میفر و ختم انسوس
کہ آفتاب بلند است روزم نزدیک
چشمہا بسیر ہزار سوختہ ام
کہ بردہ اند چہ غم پر و غم نزدیک
بہ بت پرستی اگر سیر کار خود گویم
و گر بہ بت نگذار و بہ ہم نزدیک
چہ مروت انہم کمال سخت است
اگر رفت گذر شد بگلشنم نزدیک
کہ بہت محبت و نرم بشویم نزدیک
شب است آمد آتش سخنم نزدیک
کسے مصیبت سوز مرا نمیداند
کہ بہت محبت و نرم بشویم نزدیک
بصحن مزرعہ اے بر رحمت آریز
شب است آمد آتش سخنم نزدیک
سز و چوفاختہ گر تو تم از کلور وید
کہ بہت محبت و نرم بشویم نزدیک

و بہت است نظیری کہ ماندہ ام ز طلب

نمودہ آتش وادی ایسہم نزدیک

در ہائے بستہ و اشداہ سحر مبارک
بانگ طلب بر آمد دل را سفر مبارک
بالین ارجمندان خشت و درمخان است
بر روی صبح خیزاں باشد نظر مبارک
عشق از کیس بر و تاخت عقل انبیاء
عجب غرور و شکست فتح و ظفر مبارک
شہبائے قود ما غم نشد روز تا قیامت
ایں آفتاب تاباں بر بام و در مبارک
بر جان و سر نیزم در عاشقی کہ باشد
بسیار منفعت را اندک ضرر مبارک
خال سیاہ رونے بر بخت بدستگوش شد
آواز نوحہ باشد بر نوحہ گر مبارک
آبجا آہ عاشقانہ اختر بکس گرو و
دل در پلا سجدہ است سر و خط مبارک
طفلی بجار بگذشت پیری بحیب آمد
نے بر پیر شگوشم نہ بر پدر مبارک

ہاں اے سپر کہ طفلی علیؑ بجا میا موز
ہر چند چہل شوم ست ہست این قد مبارک
کوئین حصر کروند بر بہت نظیری
بگزید فقر و گفت این مختصر مبارک

رولف الکاف فارسی

نقش دیبا چنان کشید رنگ
کہ زمین بردانش و سرہنگ
کفر از عشق و عشق از ایمان
چہیست این فتنہ نادان
زمزم سوختہ است گوہر و
مشت خاکسترم نشان بر گنگ
وہ کہ برمانوشتہ بادہ فروش
بادہ را سنگ و جام را پیا سنگ
چند کورانہ دست اندازیم
دامن سنیاید اندر چنگ
ز وہمہ نقشما و او بے نقش
دوہمہ رنگہا و او بے رنگ
گلدور دوستی نئے گنج
بسکہ شد راہ دوستاری تنگ
بقضائن دہسم کہ در دریا
شاد می گوہرست و خوف نہنگ

تو مکن ضرب زخمہ را خارج
گر نظیری غلط کند آہنگ

رولف اللام

نار از شب کہ یار کرد نگاہ بے بسوئے دل
دیگر بسوئے خویش ندیدیم روئے دل
صاحب دلے بود کہ نصیحت بجا و ہد
گوئی بخاک مانر سیدست بوئے دل
آز کہ رخ ز آئینہ دوست تافتند
پہلوئے دل نشست نہ بنید عدوئے دل
بر من نکر وہ مرتجے پیر مے فروش
تا بر سر خمرش شکستہ بسوئے دل
بر حق گرفتہ خون دل و ویدہ و امنش
از عیشہا مے ویدہ بریدم گلہوئے دل
دستم بچاک سینہ از اں باز کردہ اند
تامن بآب دیدہ کم شست و شوئے دل

اغوائے دیو و دولت آدم باب الفت
 ہر چند گویم از غم دل بیشتر شود
 گفتم شوم ملازم دل بنیت مگر -
 زاندم کہ دل بدست ضحایت سپردہ ام
 یار یکہ و شکیبے یارے کند کجاست
 سرودہ اندیل محبت بجوئے دل
 خالی نمیشود و لم از گفتگوئے دل
 ہر چند بر شدم ز سیدم بگوئے دل
 از دے نکرده ام پس از اں جستجوئے دل
 در ہر غم غم غم تو کند جستجوئے دل
 بنشین کہ راحت ست نظیری وجود شوق
 یک آرزو کنند ہزار آرزوئے دل

گر کشف حجب خواہی بستان بے نابل
 و عشق مکش دفتر کا سرار لدنی را
 خواہی بیکے آری دل از پریشانی
 تا صاف ملائکہ بر خاک تو پیمایند
 و رطلہ نمے گنجی تا پخت نمے گردی
 شاید شب ظلمت رب آری گوئیم
 تا بہت مے باقی محروم کن ساقی
 مارا بصدافسانہ در خواب چو میکردی
 در پیری و محرومی خود دیمے و خفتیم
 سہل ست اگر کارے بر عکس صواب افتد
 در علم از دل جوئی بگذر کتاب اول
 گویند بوجہ آخر اند خواب اول
 در معذبت زوئے چیدیش بتاب اول
 در مدرسہ بر سر کش ددی شراب اول
 شرط ست کہ بنخواراں سازند کباب اول
 مارا بلب ساغر رفتست خطاب اول
 صہمبا بخم افگندیم باتو بجواب اول
 از بہر چہ میگرددی بید از خواب اول
 گردوز سرگیری زیں پیر خواب اول
 چون وضع جہاں کو نوازوئے شہاب اول

پیش از ہمہ دیبار و برکت نظیری را

کو تخم بنیکار در فکیر سخاب اول

دریں بستان سجید از خار بگسل
 اگر تعویذ بر بالست گران بہت
 سر رشته بیک بستن تو را یا
 ز پیشین ام بردار کو نین
 جو گل خنداں شود از بار بگسل
 بدخم ناخن و منقار بگسل
 ز ہم این تار را یکبار بگسل
 گمراہ از پردہ رخسار بگسل

غمت کو ناخن در دل فرو کن - نیکویم گمراه بسیار بگسل -
پس از چندین درخ ترمم که گویند - شهادت عرض کن ز تار بگسل
میان کز ریا بستی بخلوت - برود صحبت خمار بگسل

شبه و او نظیری سر سخی نیست

زبان از ذکر و دل از کار بگسل

بلغرش دست از دلداری بگسل - گرفتند زنت از کار بگسل -
بنقصانی که یابد خرقه بهلست - برفتن دامن از بهر کار بگسل -
در میخانه آخر می کشایند - تورفت و آمد از خمار بگسل -
قبای سبزل قریب چشمه سازند - چو ابر از دامن کبیر بگسل -
اگر عاشق شدی دل را نگهدار - مگر دامن سبزه و ز تار بگسل -
غلط سبحان عامی و شمنانند - مگر در صحبت اغیار بگسل -
پریشانی کن بر پا مال و آرایش - گهر را عقد در بازار بگسل -
بشیر و شنان صیقل گیرانند - بخششت از آئینه ز تار بگسل -
نسیم آخر شب می سپهر سازند - تورفت و آمد از گلزار بگسل -
نه کیسه پیر آزار بشکاف - کرم هر ساعت از دینار بگسل -
بهر چرمی که مستانت برانند - تو دست از دامن خمار بگسل -
بقدر آنکه از سوزن کشتی نار - اگر از نار مانی تار بگسل

نظیری پس نخواهد که دانا الحق

تخلیفه گور سن از دوار بگسل

از میر حبیب ساقی منجمت جمال - از جهالت دو کون مالا مال -
بتر از دلمه ای اجده سنجید ه - تشنه را قدر و جرعه را متقال -
مے تو در شرعیت تو حرام - خون ما در محبت تو حلال -
رفت دوران حاتم و کسری - ماند از عدل وجودش مثال -

بیشتر فعل بود و قول نبود
جوتے شیریں و قصر خسرو را
گر یہ بر ما در آن کنند از بخت
غم ترکاں چٹاں گرفتہ و لم
در ویا رسے کہ تنگ چہ غمانند
زین عطشما کہ در دل چاک است
نیست فعل این زمان بہت اتوا
از بیاباں بیرس و از اطلال
چوں یزائند این زمان اطفال
کہ طرب را دور و نمائد بحال
بیم قحط است در فراخی سال
بدلال است تشنہ طبع زلال

مشبہہ عشق از نظیری پُرس
بوعلی حل نکرده این اشکال

منا و نیست در آن کو کہ خویش نند سبیل
بنگاہ بر رہ مردان غیب دوختہ ایم
رسوم فقر و توکل در اند دستی نیست
باضطراب پدید آمدیم و نیست شدیم
جمال چاہ موافق بہم شناختہ اند
شقاوت ازلی را علاج نتواں کرد
ببر و بحر میں فرصت اقامت نیست
دے سے چار شبستان عمر روشن دار
خوشی باغ و گلستان طلب مزرعہ وہ
قدح کش و چین صنح حق تماشا کن
بہم نیست دریاں قاتل ست اجیل
ہنوز دیدہ بگردے نکرده ایم کھیل
نشستہ ایم کہ خرم را در افتد از خیل
کہ در نہاد کرم بود غایت تعجیل
قبائے سر و قصیر است و قید شرطیل
بہمہر جہہ بدخو سیہ کنند از نیل
بچار حد جہاں میزند طبل رحیل
کہ روخت بچراغ ست نور و قندیل
و طیفہ نہ نشود وجہ خداست کفیل
بس است سر و تکبیر و مرغ و تملیل

بجاں پیچ نظیری اگر چنان خواہی
کہ بے باغ و چین نشود و باغ سخیل

خست عشق بیخا نہ کردہ است نزول
ز راہ ضربت دست رقص بچالان
کینہہ بواجبی در ویا عشق این است
بگردہ رسد گردید نیست نامعقول
ساع عشق نخیزد مگر ز اصل اصول
کہ حاکمے شود از حکم کو دے معزول

* ازاں عزیز خرابیاں شدیم کہ ما
 بروں دلبر شہرے درونِ نشاطِ غیب
 متاعِ ہر دو جہاں ابیک گدا بخشیم
 بلند شد سخنِ عشق لیک معذورم
 غرض گدائے دوست بودن آرنہ
 ادب نگاہ نداریم در خروج و دخول
 گنہ بطورِ ملامت کثاں بود مقبول
 گر از ہزار تمنا یکے رسب حصول
 کہ نیست رخصت گفتار جز بقدر عقل
 بگنجماں کنیم التفات برسؤل
 خموش تا نشناسد کسے نظیر می را۔

چہ لازمست کہ معلوم کرو دایں مجہول
 کتاب خواندہ شد و شبہ نہ نشد مقول
 بہیچ مسئلہ خاطر نمی شود مشغول
 اگر رسومِ ادب شد زیاد و ماچہ عجیب
 شدیم پیرِ تعلیم کو دکانِ فضول
 گدائی در میخانہ مے کنیم قبول
 کمین عدول و شاد ہدایتِ عدول
 اگر بدرسہ و خانقاہ کم رزق ست
 الم سچا طر کو دک دلال نکر دہ نزول
 غم حوادث اگر دہر را گرفتہ فرو
 کہ از گناہ نجل گروم از عذابِ بلول
 تو مے بشرطِ جزادہ کہ من نہ آن شخصم
 جزائے خلقِ نظیری بچشر تحقیق ست

بغیر ما کہ مصابیم قاتل و مقتول
 تا عشق چہا کند بہ بلبل
 بسیار و رید پردہ گل
 شیر مقرباں برہنہ
 دیوانہ عشق بے تاقل
 بر تر بود آستانہ عشق
 از ہر چہ نرد کند تعقل
 جانان خواہی گذر ز کونین
 دنیا سبیل ست و آخرت پل
 دل خستہ مدار در توکل
 بر آتشِ قہر ت از نشانہ
 از فرین شعلہ شاخ سنبل
 تا چوں تیغ و لبراں بر آری
 کافلاک نمیکند تحمیل
 بر مور نہاد و اندبارے
 بر غرہ جفا بود و تفاقل
 رجمے کہ زد دست میر و کار

دورے چو تو یو سنے برآید از جنس تو والد و تناسل
 در عشق گریز تا بیانی ملکہ کہ نکرده کس تحیل
 بزم تو وانگہ نظیری
 از چرخ نمیکند تنزل

نیم ز کعبہ بینخوردن حجاز تحیل
 ز روئے مستی اگر پروہ ورم سہلست
 گذار بخود و مستم کہ گر بھوش آیم
 بہ پیش مشرب ساقی ملولم از تو بہ
 ہمیشہ با غزل و جام ورمشاہد ام
 بلند و پست بسے پیش را ہم آہدہ است
 بخوب زشت جہاں ہیچ اعتماد نیست
 ز کعبہ آنکہ طلب و اشم و لیلیم بود
 ز عرض حال اگر منفعل شدم سہلست
 کمال قرب نظیری حجاب و شدہ است
 فراز مند سلطان بود ایاز نجل

روایت المیم

ما حال خویش بے رنج و پانوشتم ایم
 قاصد بھوش باش کہ بر یک باب تلخ
 شیریں تر از حکایت نامیست قصہ
 روئے مگو معالجہ بحر کو تہ است
 تحقیق حال ما رنگہ میتوان نمود
 بر ما مستمست کہ منشور راستی
 روز فراق راست یلدا نوشتم ایم
 عرض ہزارگونہ تمنا نوشتم ایم
 تاریخ روزگار سراپا نوشتم ایم
 ایں نسخہ از علاج مسیحا نوشتم ایم
 حرفے ز حال خویش بسیا نوشتم ایم
 بس واژگون تر از خط ترا نوشتم ایم

ما از خط پیاله و معشوق نگذریم
دورس صلاح ما ہمیں جانوشتم ایم
ہر سو کہ کردہ ایم رواں کشتی امید
طوفاں بیاد و شور بدیریا نوشتہ ایم
ہر جا دوائے کہ کلک نظیری نمودہ است
خود کردہ ایم باطل و خود دانوشتم ایم

ما بربان و خبر پیر و ترسان شویم
تا رخ بت نہر سیم تسکینا نشویم
در تماشا سائے تو چون آئینہ گم گردیم
کہ نہ پیدائی دیدار تو پیدانشویم
مہر برب چو سر کسینہ نمسکندہ ایم
تا سریشیشہ سے وانشود وانشویم
سرمد و دیدہ دل تا نکشد لطیف حکیم
گرہ سرا یابی شود دیدہ کہ بینا نشویم
بر گذر برون حسن گل و خوبی بہار
گوشتا ایست کہ مشغول تماشا نشویم
ابتلا نائے عزیزاں ہمہ ان است کہ
غیرہ مہلت تہ روزہ دنیا نشویم
نقیش امید بصد و رخ و دریا بشویم
تا دگر مصدر یہم عرض تماشا نشویم
نزد و جامہ تکلیف خردا را سرا
تا چو سودا سے جنون سے سرا پان شویم
قیمت نکس دریاں کوئے با فداک سید
ماند انیم چہ زرخیم کہ بالانشویم
بگذارد کہ در تنگب شکرم گم گردیم
کاں پشیزیم کہ بیجا نہ رسوا نشویم

و محبت دل دیں باضن اول قدم است

نا نظیری ز تو خور سسند یا بینا نشویم

شکوہ نقصاں بود فصلے از بیان اندختم
نرخ ارزاں بود کالادرو کاں اندختم
از کف سر رشته و گفتار بیرون رفته بود
سرگرہ کہ دل کشا دم بہ زبان اندختم
تا مگر ایں سخت سرکش زد و تر جائے رسد
ہر کجبارہ شد نگوں از کف عنان اندختم
را بہر و لال کا لا بود و رہزن مشتری
در میان راہ بار کا رواں اندختم
ساخت نوے جذبہ کارم کہ محلو نمشد
کے چینم از جیب و زنا را زمینیاں اندختم
ثابت اندازی نہ صافی نظر شد و زمین
بے پردہ پر کجاں خدیگہ بر نشان اندختم
طعم غفلت اعبادت راست کردم مذاق
من کہ شکر را ز تلخی از دماں اندختم

شمع را گفتم چرا منظور ہر محفل شدی گفت اربابا نظر بر آستان انداختم

در پناہ گریہ و عجز نظیری بعد ازین

جعبہ خالی کردہ بر دشمن کہاں انداختم

ہمیشہ تار و پود کار ناہموارے بستم
برش چند آنکہ میرفتم بودش شفقتے یا من
دراں کو یک شہم گلگشت ہوتا ہے نشہ روز
اگر چہ پائے نامر عذرتقصیر کئے بودم
کسے دیگر بجز من لذت نقصان نیندشت
تھے افتاد چندیں رخنہ در بنیاد رسوائی
مرد و خدمت غم نیست مے بندم چہ تندرہم
نہال عمر یونہی تو کردم بر نشہ حاصل

دل و دستم نبود و خویش را بر کارے بستم
باقسوں خویش را با محروان را رہے بستم
ہمیشہ خویش اچوں سایہ بردیوارے بستم
ز جھلتا مے عصیاں لب استغفارے بستم
گر از اول سہ سودا دیں بازارے بستم
گر از آغاز دست عقل دعویدارے بستم
برہن ہیشہم گر این قدر ز تارے بستم
نرمیداد اگر این سخیل را بر خارے بستم

نظیری این تمنا و طلب تا وقت مردن بود

متاع جاں بغارت میشد و من بارے بستم

مشتو استغفار من کرد اہل ایمان نیستم
معنی اخلاص میخوایند و حسن اعتقاد
در چمن معذور داریدم اگر گردم بلول
جذب عشق منی المثل و حسن پیدا ساختن
چرخ اگر واثول بگردد ابراگر طوفاں کند
دہر چوں در دشمنی هست است افگندہم پیر
گر پریشانی باں حدست کا نذر زلف گشت
خیر حسن خود نگاہے میتواں کردن چشمہ

خرقہ از مصحف اگر سازم سلمان نیستم
چوں نشینم با کلوکاراں کز ایشان نیستم
نغمہ سنج کوہ و دشتہم از گلستان نیستم
خضر چاہے یوسفم از آب حیواں نیستم
گوشہ آسودہ ام آگہ ز دوراں نیستم
دشمن نامر و را من مرو میدان نیستم
بس پریشان تر از بہیم کن پریشان نیستم
سالمم در کوئے خود پندار مہمان نیستم

گر میگوئی نظیری بندے خوشیم سخاں

کافر ز تار بندم من سلمان نیستم

ہنر و شست و ناو کت زہ بر کماں دارم
 زایماے عزیزے ہمتے در کارے خواہم
 بوصلش تارسم صد بار در خاک افکند شو قم
 اگر مستم اگر ہشیار و ستاں سنج دیر بینم
 رہباں شوریدہ عشق ست گفتارش مخفی ہمی
 کھ پائے نخواہد رنج شد در بر زم مغرور اں
 دلے بروست و باز واد و فابندے گراں دارم
 خدنگے در کماں پیوستہ چشمے بر نشان دارم
 کہ فو پر وازم و شاخ بلندی آستیاں دارم
 زگل بہر سر شاخ ہزاراں آستان دارم
 بخوان از چہرہ ام رازے کہ با و در میان دارم
 اگر یکدم رنجے پا مال خاک آستان دارم

نظیری خوش دلت باغزہ داد و ستد داری

دیں سودا شریکم با تو گر صد جاں زیاں دارم

اخواہم کہ باز اوچی دل نام بر آرم
 گر زیں قفیس تنگ بر آیم دوسہ گامے
 زیں گو نہ کہ ناوک نگنا نم کہیں اند
 منو نم ازیں دل شکنان گر بگذارند
 اے بار تعلق خود از اں تخیل فرو بار
 ایں دل کہ جگر گوشہ شیرت بہمت
 ایں طوطی شیریں سخن از دام بر آرم
 چون کبک دری تہقہ از کام بر آرم
 صد بال دپر کم بود از و ام بر آرم
 کہ میکدہ خالی قدح و جام بر آرم
 کہ شاخ اگرین کثمت خام بر آرم
 بہتر کہ چنیش جگر آشام بر آرم

دل برکنم از بار جفا پیشہ نظیری

در شہر بید عہدی اگر نام بر آرم

بہشت از صیدم مکن بے زخم کاری نیستم
 مغز افروز و شمیم کشت سوز و شبنم
 خود بخون خویش میجو شمع چو صہبا وز سبزو
 بہ کہ از من کم رسد زحمت بعد از اعتبار
 آگہی بخش ست عالم نپدودہ بینا نیستم
 فصلما از سرگزشت ناامیدی خواندہ ام
 ہر چہ میگوید ز بانم کردہ انشا کا تبم
 خود شکار کس شوم شیر شکاری نیستم
 آہ محنت دیدہ ام باد بہاری نیستم
 زیں حریفان او کسے ممنون یاری نیستم
 پر بتنگ از گوشہ بے اعتباری نیستم
 در سیر مغرور کم از ہوشیاری نیستم
 گوشش برافسانہ را مید واری نیستم
 جزو قم از خامہ بے اختیاری نیستم

انتظارِ وعدہ دارم در اوائے دام دوست بداد وقت طلب در جان سپاری نیستم

خوئے شرمخ پند گراں را نظیری بر جبین

گر چه دارم منفعت بے شرمساری نیستم

تاب کے نیمہ چو گل برگذر باد زخم
حاصل مزاج آفت زدگانست گنج
پیش ازین شور نمیکنی اگر کان نمک
مسیت شو تم مے خون ز نظم کیسان
خار حسرت بدل و خندہ شادی برب
شرح بجران تو بر مرغ گلستاں خواغم
گره میقان چمن از تو نشاغم گویند
قلم عقل ز بازو سپهر ساقی بشکست
متمدن گشت چو بنیاد و وفا کعبه دل
در گلستاں چو حدیث قدساں سرو کنم

عہدِ خوبی گذراں بنیم و فریاد ز غم
من غلط قرعہ بویرانہ و آ باد ز غم
بر جگر سوختگیہائے خدا داد ز غم
سر ز ساقی کشم و چنگ سبب داد ز غم
جام مے گیرم خود نوشم و خوش باد ز غم
شانه زلف تو بر طره شمشاد ز غم
بوسہا بر قدم بندہ و آرزو ز غم
خندہا بر سبق و سر خط استاد ز غم
حاکمے کو کہ ز بیدار و بتاں داد ز غم
ناو کے ہر دل صد پارہ شمشاد ز غم

من و دور و سحری نیست نظیری انصاف

راہ میخانہ روم و دوش بز یاد ز غم

شب نہ تشویش صبا نے شور بلبل داشتیم
عیشہا سیل بہاری بود تا آمد گدشت
یا د آں مستان کہ بر چہند از بیجا نقل و جام
پر تو اکیس چہ تا تم بگنج افتادہ بود
کارم از یک زخمہ آتش شد کہ ظاہر کرد عشق
عشق و مستی زود تر ز نیم مقصد میرساند
در ہمہ کارے مسافر اسکیبار می خوشست
مے شیندم از نظیری عشق و میکروم ہوں

خلوتے تا صبحدم با سنبیل و گل داشتیم
صحبت باد و ستاراں بر سر میل داشتیم
بہرہ کیفیت از جہر و تا کل داشتیم
ہر چہ میبردند و برون تخافل داشتیم
ہر چہ در جوہر ترقی و تسننل داشتیم
دیر از ان رفتم کہ در رفتن تا قل داشتیم
بسکہ ماندم تو شوشہ و بار تو کل داشتیم
کے چنیں جانسوز دورے و در تحیل داشتیم

ستم بابا وہ مستی کہ سووائے دگر دارم / ہساقی تلخ میگویم کہ دل جائے دگر دارم
 نظر گرد و حجاب آنجا کہ من دیدار می بینم / نہاں از چشم ظاہر ہیں تماشا ئے دگر دارم
 بروئے عقل بیزم مز و عقل کا فر بار / کہ غیر از کار او بر سر تقاضائے دگر دارم
 ندانم ہا کہ در حرم ہمیں مقدار میدانم / کہ باخود نفس آشوب و غوغائے دگر دارم
 صدیئے طور از من پرس از محل چہ می پرسے / کہ من پے بر پے بجنون صحرائے دگر دارم
 بچتر گاہ بر شیرازم بشارت کوہ و صحرا / کہ در ہر قطرہ آب دیدہ دیدائے دگر دارم
 چہ داند فہم کو تہ بال جولانگاہ منوثر / کہ او راہ دگر رقتست و من جائے دگر دارم
 خرد را نیست در سودائے من یکدزدہ گنجائی / کہ او رائے دگر دست و من رائے دگر دارم

نظیری بر تر از مطلب بر آوردست بہت را

کہ بر تر از تمنائے تمنائے دگر دارم

بگمے بر فرش سبیل گاہ بر زدے گیا اتم / نسیم ناتوانم تا کجا نیزم کجا اتم
 نے بکلم ز عشق زدے گل منتظر بلبل شد / مبادا از طرف گلشن دور افتم کہ بذا افتم
 بہر بانگ و صرخت خاطر آشفتنہ میگرد / کلم گوئی کہ اند آمد شد باوصب اتم
 حدیث دامن لطف میکنم در دیدہ در دیدہ / ولم را خارا لے ہست ترسم در بلا اتم
 گرم صمد بار سوزی بابا برگرد و سرت گردم / نیم پروانہ کہ یک سوختن از دست و پا اتم
 بحر و می و بیقدری خضم گریے آید / چو در فکر شہیدان تو در روز جزا اتم

نظیری بخود از بزم وصال یارے آیم

عجب کیفیتے دارم ندانم تا کجا اتم

سخن دست گراں بود فراوان کردم / جاں بہ بیجانہ بیارید کہ از اں کردم
 گرد راہ خطر سے از نظر مے پاشید / شوئے ہر چشمہ شد چشمہ حیوان کردم
 بیچ کسی بر تاثیر بہت زد / کفر آورد و در عشق تو ایماں کردم
 ہمہ بایستیم بود چو رفت آمد کار / ہر چہ رکاز بنایست ہمہ آں کردم
 نیم ساعت بخود از تفرقہ نتوان پرداخت / در مقامے کہ دل جمع پریشاں کردم

ہر چہ آموختہ بودم ہمہ اذیا دم زیت
حال اذماں ترک سیچشمہ پوشیدہ من
شود چل سالہ بسو دای تو نقصاں کردم
سحر پیش نظرش بُردم و قرآن کردم
سوئے توره بنگا پوئے خود نتواں برو
سعی چنداں کہ بتحقیق تو نتواں کردم
خاستخاناں کہ بیا و نظر تر بیتشش
طبع گر خاک نکارند منشش جاں کردم

تکستہ آراؤ غزل سنج نظیری مے باش
بمدت کجے کہ ترا صاحب دیواں کردم

ما چو میل این خاک ادا اول بہشت پازدیم
کوہ و استیم دنیا را و خود را سناخ گل
از بخل مینا بر آوردیم و بزحار از دیم
بیشتر از دیم زحش از کار و اسوداز دیم
سنگ مہر و زحل پر بندہ میت از دیم
ہرزہ واکر دیم چشم و غوطہ و دریا ز دیم
بال و پردہ بستجوئے منزل عنقا ز دیم
نوش و شکوہ تنہا نہ ہشتیم مے تنہا ز دیم
بر خود آخر تاب بھجوں رشتہ نکلتا ز دیم
مہر نسیم بر سر افسانہ فرما ز دیم
بادہ حمار ز جام لالہ حمرا ز دیم
کس مار گشتگان ہ ہر مرد و دنیا ف
قصہ فوق و کارخ تہ جیتیم غمیل ز دیم
غیرت ما با کسے تار و تائی بر تافت
دل کشاد دیدیم صوت و نغمہ امروز را
سبزہ و شش شاید کہ را ز خاک بر صحرانہیم

کس حدیث آشنائی در جواب مانگفت

قبل خاموشی نظیری بر لب گویا ز دیم

تاب کے از کثرت غم روئے بر زانہ نہیم
وقع دل تنگی دے از شغل خالی نیستیم
دست اگر بردارم از حیب استین ز دیم
شترے یا داورم غمہا من بر پہلو نہیم
بلینم از ہر جا ملائے رو بکوئے او نہیم
چند چوں گل رخت رعنائی بزنگ بو نہیم
تاب کے از کثرت غم روئے بر زانہ نہیم
وقع دل تنگی دے از شغل خالی نیستیم
شاکر بختم کہ منت دار از خویشم نکرد
کوچہ و معشوق باغ دل کشائے عاشق بست
کس دریں کاسد یا راز من مشائے خوش نکرد

مایہ من انگبین ناب و پرا شوب شہر
کفر و ایمان را بیک سنگ آن دوا برد میکشد
خوب عشرت کرده ام عادت براحت چنگاہ
طے راہ از اشک بر مژگان سبکسر میکنم
نافہ مشکم کہ عطر افشان بپا افتاده ام
بوالعجب دے نظیری را بشور آورده است

سینہ بشکافد گرش زنجیر بر بازو نہم
ہمیشہ گریہ رتنخے در آستین دارم
بیاد و بر تم از احوال خویش در گفتار
کسے کہ خانہ بہمسایگی من گیرد
نہ با کلم نظرے نے بصورت آہستہ گے
مرا بسادہ ولیہائے من توان بخشید
دل رفیق سمندر مزاج مے طلبد
نہ دیر بابت و متخانہ میبرد عشقم
بدست ہر کہ فتد جروہ حریف من بہت

سرم بکار نظیری فروئے آید
کہ داغ بندگی عشق بر جبین دارم

جز نسخہ را حال کساں پیش ندارم
ہر دامن ہوا و ہوسم خندہ ز نذر گ
روشن شود از کاوش احباب چراغ
ہر نوع کہ آید سخن عشق سرایم
چون خامہ آشفته و ماغان شد از دست
زبانیش کہ دی ز دبر گد دست تو فضا
ہرگز نظرے برویق خویش ندارم
صد داعیہ ام پیش و نفس بیش ندارم
زخمے ز نذر کس کہ سرے پیش ندارم
صبر خرد و قافیہ اندیش ندارم
پروائے نوشتن ز دل ریش ندارم
در یک بن مونیست کہ صد نیش ندارم

از من سخن عشق و جنوں پر نظیری

دیریت دل و دین و سرکیش ندارم

رضا بعشق کدام است و اختیار کدام
 در آن کند که صد سر ز حلق بریزد
 دو نیم گشته دل از کفر و دین بنیدانم
 چه چشم اعلیٰ از ہجر نور کو بندم
 فلک ز عریذہ آسودہ است حیرانم
 ز بسکہ مست رخ ساقیم غم فہم
 کہ تاب طرہ چہ و چشم پر خمار کدام
 چہ دل بعشق در ہم دل کدام و یار کدام
 بہائے گشتہ چہ و قیمت شکار کدام
 کہیں دو پارہ دل آید ترا بکار کدام
 کہ قرب ڈرہ چہ و نسبت شراب کدام
 کہ گشتہ خوئیو باطبع روح کار کدام
 کہ تاب طرہ چہ و چشم پر خمار کدام

قرار صبر نظیری چشم او دادیم

ز عہد ما و تو بینیم استوار کدام

بہر گجا ساخت غم وائرہ مہمار شدیم
 بوائے یار من ازین سست وفا آید
 بس کرو شد بر ہم آسودہ و دہ دستم و رخسار
 دل دیوانہ و من قابل زنجیر نہبود
 من و گرفت پر و از ندارم و در دام
 قیمت زخم بلا در و طبل گاری بود
 بہر گجا نقطہ شد اندر خط پر کار شدیم
 گلم از دست بگیرد کہ از کار شدیم
 ہیمچنان زیر سرش بود کہ بیدار شدیم
 بشکنج سیر زلف از چہ سزاوار شدیم
 کاش صیاد بدانکہ گرفتار شدیم
 نیرخ کالانشیدیم چو خریدار شدیم

کس باتش بدل خویش نظیری نرود

زاں نگہ سوختہ بودم کہ خبر دار شدیم

خود را کباب ازین دل خود کام کردہ ام
 گر روزگار دشمن من گشتہ دور نیست
 این دل کہ در وصال تلی از و نہبود
 بے صبرم آہنچنان کہ بقدر گر شمر
 پیش خیال او حذر آید ز اضطراب
 این پارہ آتش سست و شن نام کردہ ام
 خونہا ز رشک در دل آیام کردہ ام
 خورسندش از تغافل و دشنام کردہ ام
 بجائے کرو نہادہ دے و ام کردہ ام
 این صید را بھیلہ دے رام کردہ ام

شامِ فراق در نظرِ داغِ حسرتِ ست
ہرے کہ روزِ وصل تو در جامِ کرودہ ام
از نیمِ جرعه لطفِ نظیری چہ بخودی ست

ایں روز وصل بود کہ من شامِ کرودہ ام
ما قلم در آتش و دفتر در آبِ افکندہ ایم
شب کہ درستی سراغِ کلبہ ناکردہ
جائے غمِ شنایِ برون از اضطرابِ افکندہ ایم
کوئے جانِ محمود تر و داریم از بازادول
راہِ سلطانِ احمد ابر خرابِ افکندہ ایم
ما کہ فتارِ ان بیدل ہر کجا نالیدہ ایم
لرزدہ پر عرش از دوائے مستجابِ افکندہ ایم
بر سرِ انگشتِ نیارِ ما اثرِ بانی کہ دوش
طرہ متعصود را در پیچ و تابِ افکندہ ایم
چاشنی گسیدہ مستانِ از دلِ پر شورِ ما
ما ہماں بر آتش از خامی کتابِ افکندہ ایم
کفر و دین را از سوئے باطنِ سولال در بند
ما غلط بیناں نظرِ ما بر کتابِ افکندہ ایم
برنتا ہیم از فرشتہ منتِ باو مراد
ما کہ کشتی بر سرِ موجِ سرابِ افکندہ ایم

از کرام الکاتبین منتِ نظیری کے کشیم

ما از دیوانِ عملِ حرفِ ثوابِ افکندہ ایم

دستِ در طرہ آشفقہ ریاسے نزدیم
یا دگاری گر ہے بر سرِ تارے نزدیم
شرم ما باو کہ مشہور چہا نیم بعشق
نشدیم آتش و بر تے بدیاے نزدیم
در رہ دوست چو خاشاک واریختہ اند
بر سرِ آبلہ ز شتر خارے نزدیم
کردہ صد سالک چالاک بریں اہکندہ
دست و رطلقہ و فتراک سوارے نزدیم
ہمہ راز شتی و ریبائی ما و نظرست
بجیہ بر طرفِ پردہ کارے نزدیم
ہر چہ داوند و گرفتند در آن کوئے نکوست
بر تران وئے و محک ورن عیارے نزدیم

خلوتِ آتشِ نظیری بنو درو زئیے ما

حلقہ بر ویر دل و رشب تارے نزدیم

از ما حذر کہ دستِ ز آدابِ شستہ آیا
شرم از دل و زباں بمیے نابِ شستہ ایم
از یک حدیثِ لطف کہ آن ہم دروغ بود
امشب تو فیر گلہ صد بابِ شستہ ایم

امروز آب دیدہ ندارد اثر کہ دوش تلخی گریہ را بشکر خواب شسته ایم
از رنگ بجئے گریہ ما دور دامن صد آینه کشته دریں آب شسته ایم

از عیش ما پرس نظیری خبر کہ ما -

چون خضر لب ز چشمه نایاب شسته ایم

نیکو دید کوتہ رسته معنی را کردم حکایت بود بجایان بجاوشی ادا کردم
بلذت بود گر تحت جگر گریارہ دل بود نمک رفت از سخن تابا تکلف آشنا کردم
دریں گان کاسد صد ہنر میدانم و بیچ بست ہنس محتاجم کنوں گر چہ بس یکمیا کردم
خدا نگ جبہ توفیق امشب در کماغم بود غدا لم در نظر بسیار خوب آمد خطا کردم
شہادت اعوض فردوس جانان داد و محشر دیت خود نیست تو غم را غلط کردم بہا کردم
بہم جوش انا الحق داشت چشم گریہ گری بہم شکایت بود بر لب یا و او کردم ہا کردم
گرہ نیکو نمیزید آں ابروئے زیبارا اگر افسون او کن سحر بابل بود واکرم
بہر کارے کہ نیت میگماری نصرت از حق جو کہ بر بخشاک ام افکندم و صبیہ بہا کردم

دکوائے یار چوں بوورہم و آشفتمے آمد

نظیری گشت صد گلزار امروز از صبا کردم

من روز رہ خانہ نعمت از دامن مستی طرب جز لبشب تار ندا غم
مست آدم و مست ازین محلہ غم من قافلہ وقافلہ سالار ندا غم
پیدا است کہ یکشتی صد بارہ ہوام پاؤں بر این قلندرم خوشخوار ندا غم
نہ کسب کمالے شد و نہ طبع مقام از راہ سحر جنبش و رفتار ندا غم
چوں کو دیک پر ششم بود گریہ جدی غم صد عرض ہوس ارم گفتار ندا غم
عمر بقیہ نفس و ام گذشت مست من مزہ ورنور گلزار ندا غم
در سردی ہنگامہ ہمیں کام فرو شدم من گرمی و شیرینی باز از ندا غم

خاموش ز غوغا کہ دریں باغ نظیری

یک نغمہ بعد شاخ سبز او از ندا غم

درد و دشمن زخم و دوستی اظهار کنم
دست دل گیرم دور یونہ و لدار کنم
نالہ نغمہ سراپا یں چمن بے اثر مست
رویش و ام زمرغان گرفتار کنم
و لم از زمر مہ طرف چمن نکشاید
گوش بر بھقہ و امن کہسار کنم
رشتہ را یں صنماں جل متیں بیسازند
تارم از سبجہ بر آید کہ زنا کر کنم
ترسم از رشک و رمیکد و در بندند
گمرازاں شیشہ کہ مے خوردہ ام و کر کنم
نیست با خشک و تیرہ پیشہ من کوتاہی
چوب ہر نخل کہ مسند نشود و اکر کنم

میگساراں ہمہ خفتند و نظیری در شور

و اوائے ہمیشی نیست کہ در کار کنم

نہیں عیب و قبول کہ نیک آہ توام
اگر بد و وجہ نام کہ در پناہ توام
پوش چشم ز عالم کہ از پریشانی
زدیدہ تو گر بزاں ترا ز نگاہ توام
بلکہ و کو تو گر دم نسیم در گاہ ہم
بہیج در نشینم کہ خاک راہ توام
ہزار زخم ستم خوردہ ام رسید تو
نماندہ قوت و فتن ز صید گاہ توام
صد رنگاہ صدفانہ پریشاںم
کہ در سواد شب طرہ سیاہ توام
بجاست ہجر کرد و انتقام خویش کنم
کہ در حمایت مژگان کینہ خواہ توام

نظیری از کہ گذشتی و گر کر ادیدی

کہ باز سوخت شعلہ ہائے آہ توام

سوزن بدل از بجیہ و پیوند شکستیم
از بے مہری دست ہنرمند شکستیم
و عشق بکائے ز صیدیم کہ بسیار
عہد پدر و خاطر فرزند شکستیم
از بہر ہوائے کہ نشان دیم بخاطر
بس شاخ و بر نخل برومند شکستیم
ما حلقہ بگوش سخن عشق و جنونیم
در حقہ زبان گہر پند شکستیم
امروز نشند نقل عزیزاں گلہ ما
بر گاہ شنیدیم نہ اخلاص حدیث
تار و زخمیدیم ہر انگشت حلاوت
صد بار من و تو ہم این قند شکستیم
طرف کلے پیش خداوند شکستیم
زاں قند کہ امشب ز شکر قند شکستیم
از بے مہری دست ہنرمند شکستیم

گفتیم بشادی مشو آلوده نظیری

لب خوش نشد از خنده و سوگند شکسینم

شب و ریتخانه را باد و چشم تر ز دم
 همچو مرغ تیز پر رفتم بسوی آفتاب
 طرف من سر بسته بود و سیل گریه تندی
 داشتم با صاحب منزل ره گستاخی
 فیض صحبت تا سحر نگسست از دلبازی
 داشت بر زنگار دل اندوه حرام خاطی
 شمع محفل خفته بود و شوق صحبت فته بود
 همچو خورشید آتش دل بیشتر شد موجزن

در ره قاتل نظیری را فکندم غرق خون

آتش آوردم و در عرصه شش زدم

ما برق جائے نور بکاشانه برده ایم
 بگرفته خواب دیدہ سخت و امید را
 با ما اگر خدائے کند دشمنی سجاست
 این گوشمال در خور ما هست از فراق
 هستیم آشنائی که بقصد هلاک خویش
 از سایہ خودیم رماں ما میدگان

حرفے یگو بر سن نظیری چه محبت

حسرت بر آشنائی بیگانه برده ایم

چند در دل آرزو را خاک غم بر سر کشم
 چند بنیم خواری و در سینه دزدم تیر آه
 زاریم گویا اثر دار و که امشب هر دو
 آتش را تا بکے در زیر خاکستر کشم
 شعله را تا کے نگهبانی ببال و گیر کشم
 ناله ناکرده خواهم ناله و گیر کشم

تا نہ بیغم ز ہر چشمے رائے یا ہم حیات
گر بابِ حضور کام زندگانی ترک نہ
با وجود ناامیدی بسکہ مشتاق تو ام
مدعی گریز دہ وصلم دہد یا و کس نہ
گر جزا ز خاک سر کویتو خیزم روئے ششتر
تاک صحرائے قیامت را ہمہ بر کمر نہ
عالی امروز بر حال نظیری خوں گریست

واسئے اگر فردا چنین جاو صفت محشر کنم
زین غم نہ گریہ آمد و نہ ناله بر کشم
غائب بگشتہ از نظر از یاد آدم
سخت ست حال مشکل اگر تا سحر کشم
آں بلبیل ندیدہ بہارم کہ انتظار
من آں نیم کہ رنج فراق و سفر کشم
بدخوشئے خاطر ز آدم و مغرور خد مستم
در آشتیاں ز کوتاہی بال پر کشم
پیدا نشود کہ ہر چہ مرا هست از آن گشت
مغذو رم از زام تو یکبار سر کشم
فردا کہ نصبت خویش ازیں کو بد کشم
ما و سقا آں سگ کو ز انکہ این شراب
مستی غمید ہر چہ ز جام دگر کشم
چندان مروز ہوش نظیری برد و صل

کیں جان بے بہا ش بہ پیش نظر کشم
امروز پیش از غم خود دم نمی زغم
فارغ نشیں کہ بزم تو بر ہم نمی زغم
انداختم برون شادی ہزار کم
غیر از دوشش بیاختن غم نمی زغم
نازم پائیں شرف کہ نظام مجسم
لاف نسب ز نسبت آدم نمی زغم
صدرہ سوار ہم از این آں گشت
با آنکہ تازیانہ بردہ ہم نمی زغم
مے سازم ارچہ دسمیت غائبش سکند
سے باز ہم ارچہ نقش فاکم نمی زغم

امروز بہتر ست نظیری جراحتم
آسودہ ام کہ دست بمرہم نمی زغم

ضبط حرفے میکنم زوے زباں بیسوزم
شکوہ در دل گرہ دارم کہ جاں بیسوزم
پاس تن از دور میدار و شب ہجرتو جاں
بسکہ از داغ جدائی استخوان بیسوزم
جائے شیون و دہم از دہاں سر میزند
بسکہ از سوز دروں برب فغاں بیسوزم

خواستم شمعے کے انورے خانہ ام روشن شود
وہ چہرہ دانستم کہ رحمتِ خاتماں میووم
مہربانان زودتر بخشید خوشم را باو
بے گناہم کشتہ و از بیم آں میووم
کرده ام در بخودی آہے کہ انورے دور باد
کرده لب بتخالہ و ز دل تازباں میووم

از کہ مینا لہ نظیری باز مرغ بام کنیست

عیب گوئیہائے آں آتش بیاں میووم

خاک دیگر بر سر مژگان بے نم میسکنم
دست دل میگیرم و در یوزہ غم میسکنم
در تن از آسودگی خوشنایہ دل تیرہ شد
مے شگافم سینہ و الماس مرہم میسکنم
ہیغم و ہیغم ز من اسے درد کاراں الحذر
مہر از افلاک و تاثیر از دہاکم میسکنم
در دل بے لذت من یکسیر مو در نیست
از کہ ورت سورا یا آنکہ ماتم میسکنم
جز پریشانی نمے آرد دماغ از کار من
از سحر تاشب حساب زلف برہم میسکنم
سنگ اور دل گرہ شد گریہ از بیدردیم
خندہ از بے غیرقی براہل عالم میسکنم

وصل را خواہم نظیری طوق برگردن نہاد

دست دل در گردن شوق کسے نم میسکنم

میروم زیں کوئے و ز رشک محبت میروم
بسکہ با من آسفتا گشتی رفیرت میروم
کرد شیریں اشک تلخ را شکر شد و دواع
چیٹ و مانے پیر از نقل محبت میروم
نوحہ بر خود میکند دیوار و دراز رفتنم
میسرم ذوق از جہاں از لبس بکست میروم
حالتے دارم بایں خواری کہ از خاک درش
گز بہشت خواندم رضاں بمبت میروم

از حجاب رفتن بیجا نظیری از درش

بخیہ ما بردیدہ از اشک ندامت میروم

باز از جرم شکایت نا امید از رحمت
گفتہ ام کفرے و اکنوں بدترین امتم
تا ز من دار و ملاے سایہ ام خصم من است
در دل خود تو ارم و در چشم خود بے غیرتم
گرچہ در ظاہر و لم اظہار طاقت مے کند
لیک پنہاں پر بہ جنگ ست با من طاقتم
میویم خط بیزاری دل پر شکوہ را
بابوس پیوند دارہ و نیست با و بستم

عالیٰ از سنجشم راہ حکایت یافتند
 انکو خواہاں دگر در زیر بار متسم
 منکہ جایا بم برش بارشک انیارم چکار
 این چنین دایم و آتش از دل پُر غیتم
 نیست از سنجش نظیری گر شکایت میکنم
 عندلیم نالہ کردن بہست رسم و عاد تم

تا از فضائے دشت بگلشن فتادہ ام
 از چشم طائران نواز ن فتادہ ام
 در نقش کار گاہ جہانم نمود نیست
 کہ ضعف پہچو رشتہ ز سوزن فتادہ ام
 گہ سینہ می خراشتم و گہ چہرہ میکنم
 شوریدہ تر ز باد بخرمن فتادہ ام
 نے در حساب گوہرم آرد نہ در نظر
 از کیسہ کریم بہ بر زن فتادہ ام
 مشتاق التفاتم و محتاج رحمتیم
 چوں طفل شیر خوارہ بدامن فتادہ ام
 سعیم اسیر دوست دین ترکست از کرد
 طالع نگر کہ قسمت دشمن فتادہ ام
 زین بوم و مرغزار نیم گر ملو غم
 طاؤس سدرہ ام ز نشین فتادہ ام
 بارہ شہم کہ تاکشد از مرہمت مرا
 در دست این بچو ز پرہن فتادہ ام
 طبل رحیل قافلہ سالار میزند
 من در طلسم بے در و روزن فتادہ ام
 چوں گل برنگ و بوئے ہوا خرقہ در گرد
 دستار دافدار بگردن فتادہ ام

ریجاں و مدد بشفق نظیری ز آتش
 در گلشن غلیل ز گلخن فتادہ ام

بتمنائے غلط بر ہمہ کس میرشدیم
 بدر از خانہ زرقیم و جہانگیر شدیم
 مہ کلہ گوشتہ پے خدمت ماے شکند
 کہ سرفراز باندازہ تقصیر شدیم
 مئے تلخ و زک شورش ما پُرس کہ حبیبیت
 طفل بودیم کہ با از انشکر و شیر شدیم
 غافل از شیوہ رندی بسلوک افتادیم
 تازہ ناکردہ دماغ از پے پنچیر شدیم
 دوست بر مانگراں از بر شفق بگذشت
 خاک بودیم ز فیض نظر اکسیر شدیم
 ہر کج راہ و ہداسپ بر آں تاز کہ ما
 بار نامات دین عرصہ بتدبیر شدیم
 شادی ہفتہ بازادیئے ما میگردد
 بچو آدینہ چہ سر حلقہ زنجیر شدیم

نارسیدہ بھوانی ز تعب پریشیم
پشت خم ہیچو کماں است ترا ز تیر شیم
عذر تقصیر عمل در پئے تو قیر شیم
پیش گفتار بدریوزہ تکبیر شیم

چار فصل چمن عمر ندیدیم افسوس
ریشک بر پیری ما چرخ و عطار و دارد
خوشتر از عمر ز لیحا بطرب برگشتم
ز داں دو محراب نشیں ہند و ز تار پرست

فکر آبادی ایمان نظیری کردیم

سوئے دلہائے خراب از پئے تعمیر شیم

بہر سو جنگ محکم سازم و چون تاک خیزم
کہ شست از جا چو نور دیدہ غمناک خیزم
بسوزم ز ہد خشک خرقہ تر پاک خیزم
ز دامن تاگریاں ہیچوں سوسن چاک خیزم
چو بلبل مست گردم از خس و خاشاک خیزم
کہ دانش گردم و از خالہ اساک خیزم
چو دودار باد بگریزم چو گردار خاک خیزم
کہ نتوانم چو نقش ثابت از افلاک خیزم
بخون نگیں پئے آرایش فراق خیزم
سحر بیایم از نشاء تر پاک خیزم

ز جان تو انم از کم نشاء کے چالاک خیزم
چنان آلائش مشرکان تر دامن گرانیام
بھائی مشربان صحبت گردیم صبا بید شد
چو موج نقش بر آب چو گردم زخت بصر
ملال آشیانم گشت کے باشد بہار اید
بیکدم بادہ صاحب ہمتے دستم نمی گیرد
دریں صحرائے پُر صحر خیمکین مست بوئم
بسعد و بخش و رواں خط تسلیم و رضا و اوم
نخوردہ زخم افتادم ز پاترسم کہ نتوانم
شب از میخانہ شوئے خانقہ ز فتم غلط کردم

مکن منعم نظیری گرد حکیم آسماں نالم

ز مظلومی بدادار حاکم بے باک خیزم

چشمے نشاء بمالم از دود گرد عالم
صوم وصال گیرم از آنخورد عالم
قلوت نشین شہرم صحرا نور عالم
باخویش در نبروم غالب نہر عالم
دیوانہ دوست گشتم ویرانہ گرد عالم

بسیار فطرہ کردم در گردم در گرد عالم
عزم رحیل دارم از شہر بند دنیا
بر خاک رہ گذارم افلاک پایا عالم
رخ میکنم بناخن لب میکنم نہر نڈاں
از حشر آن رچی شش تا یافتہم نشانی

خشمی همه تبسم تلخی همه حلاوت
ریزال ز من ثمریا الول من چنہا
نابود ہست بودم پندار در نمودم
نوبالغان این عهد زن مشربد یکسر
زین خاکداں بستیم و ز اختران گذشتیم
صبح از کف نظیری۔ طیل گداں شدیم
بر طبع شد گوارا اندوہ و درد عالم

کعبہ و دیر شدم صدرہ ویران شدم
باد و خاکم ہوا برو پریشاںم کرد
نفس از گل و آبے نفسے آتش و باد
سیلے نہی فضولی و سلوکم انداخت
بازی نفس ز تعلیم کہ عقلم برد
طوف وسیع تر عشق نیار و رده بجائے
عمر گزشت و خریدار نہیچم سخنرید
پردہ ام از رخ اعمال نہایت بردا
دل گرفتیم ز کف دیو ہوا آخر کار
زیدار زیور و دشن بر جوراں گروم

اگر از ذوق نظیری بفتادم چہ عجب

طفل بودم کہ غزل گوئے و سخن دان شدم

عساکر شوئے تیر کاسہ ایاغ شدم
نہ خضر بود درین تیرہ نہ چشمہ خضر
فغان و شیرین مرقاں چناں ملو لم کرد
نگویم اینکہ سیمہ سنجتیم نمہ انداخت
تیر ز پنبہ رنگین روئے داغ شدم
ز شرم ہرزہ دوی سر و در سراسر شدم
کہ حبیب و دامن خالی بروں ز باغ شدم
چو بال ز باغ بدم ہیچو چشم ز باغ شدم

بروے سبزہ و گل بود سیر و پروازم
تیر پیالہ بمن داد لیک از مستی
بدشت و مزع گشتن ہوا پرستی بود
نسیم نیم شبم بر مشام بوسے زد

مدار کار نظیری بخلق دم در کش

کہ فارغ از ہمہ در گوشہ فراغ شدم

نہ خراش دم بوقت نہ گداز دل بدر دم
شدہ ام ز خویش قانع بخیال خلق و دلے
و ہم از غزلے مرغیاں بخیال دام و قیدم
نہ کم قفا بازی کہ دو شمش نشسته شدم
بہوئے ابریزم فکندہ پائے نظم
بقطار کس بکنج چہ گراں بہا امیرم
بر نندنگ منکم بخت مند عار خجس
برم ہزار پایہ رہ بستہ قطع سازم
بخزان و گل نہ بیچم نہ ز قسم رنگ بویم
ور دارہ کمیں نسیم زندم بہو ج وریا
ہمہ را بہر بنیم کہ قرین خویش خویشم

بسماع جاں نظیری ز خودم خلاصے وہ

بفشاں چناں غبارم کہ غبار کس نگروم

آتشیں گفتار خاکی سپیکرم
در دم احیائے عیسیٰ معجزم
جائے گل بلبیل بر آرد شاخ گل
عالم معنی بنورم روشن ست

دم آتشیں بیاناں نفس و گفت سر دم
نہ بدید باز گشتم نہ زدیدہ آب نور دم
لغیم اردعائے باراں بہوئے شمع و زردم
نشوم ز لب فارغ کہ عقب فتادہ زردم
بگزار سبیل افتم نہ زور دیدہ کردم
بخیار خس سپر زم چہ بلند قدر دم
یہ تہمتن ارور افتم بکریز دار نسیم
بچم ہزار پلہ چنے مور در نور دم
یہ بہار دوسے نسا زم نہ جنس گرم و سردم
کہ سحاب خشک مغرم نہ ز ہار و زردم
بجہاں صیاد سامنم کہ چو آفتاب فردم

قطرہ و بلع خلیل آذر م
ورید بیضائے موسیٰ و فرم
گرفشانی بر چمن خاک سترم
در حقیقت آفتاب دیگر م

غولہا ور کس معنی صبح کرد
تا بزاوار نہ صدف یک گوہرم
اوسخن ہر کس ہیولائے غم و
من ہیولائے سخن را جوہرم
کس بمعیارم نے آر و سخن
ہیں محک صاحب عیار و ہیں ہم
وصل معنی دیر اگر دستم دید
پر دغا افلاک را بہ ہم ورم
جوہرم چشم غنید غم چیم
ہر چہ چشم غرق مہر حیلیم
اختران چوں سرمہ و چشم کشند
آسمان گویند غبار آں ورم
پر تر از حال نظیری مکتبہا

گویم و از خود نیاید باورم
بگل پیرائے امید و دارم
کہ خوشبو سازد آغوش و کنارم
من آں آسیمہ صیاد و دریں بچم
کہ در وادیم نمیکنجد شکارم
قضا ہم سنگ گوہم داد و سودا
ہوئے بر تر از و بستہ بارم
بشورش ابر دشت و کوہسارم
فتانم خوشہ باران ز منوگاں
ازیں مرغابیان چشمہ سارم
شود شوریدہ تر ہر دم گل و آب
بشکے ہر نقش ثبت مے نگارم
بامید وصال آں پری و ش
عجائب مومین ز تار و دارم
بایمان ناہم از پندار پیروں
کہ تاب ایں سرو سودا ندارم
گر بیان میدرم از عشق و کارش
یکے از عارفان آں دیارم
ز شہرے زادگان عشق پرسید
باین خشکی گر آرد اوم گذارند
ز سرسبز ان وادی یادگارم

نظیری ذوق شب خیزان زمین پرس

کہ از بیکہ دریں وادی سوارم
شد تنم جملہ مایہ نظرم
سوخت چوں شمع پائے تاب سرم
بر شبنم خندہ میزند سرم
من کہ برگین آشیان دارم
چہ غم ست از فنائے بال و پر م

پشت غم دیدگان بن گرمست
 یکدم ابرام دوست نشنیدم
 کشدم غم باین گسکه که چرا
 حادثات جهان زبهم رنجند
 توبه ناید بعشق شاهد راست
 بسکه دل بر قفاروم زدرت
 مست و آشفته میروم بر راه
 خوش نکرده صبحدم مرغان
 آبخناں داردم نظیری شوق

که بریزند عضوها ز پر م

شست سقائے ابر برگ بر م
 دانه چوں خوشه در گلو آورد
 بس هوا طرح انبساط انداخت
 بدو بال سحاب دوخته اند
 مژه برهم نئے تو اخم زد
 مریم ابرو ر تموز آورد
 عقد سنبل شاه بیجامم
 همه امنیت و فراغت شد
 چوں بنحو بے گلستان نگرد
 بسکه از شوق سینه در جوشم
 پائے در فرق مو بر اعضا هست
 بنی شد دل و دماغ ترم
 شاخمائے رگ از نیم جگر م
 شد درون سرا بروین درم
 دامن بحر و دامن بصرم
 که بطوفان گریه بارور م
 میوه مهر کاں بما جضم
 خورده نرگس اشک چوں شرم
 هر چه آفت نمود و نظم
 بوسه بر دیده میزند نظم
 پائے تقدیم میکند بزم
 همه آستنی و جانور م

آبخناں گم شدم بعیش و نشاط
 که نظیری نئے رسد خبر م

ز خیل نغمہ سبجاں رفتم و طرہ کہن بزم
 نہ زیب باغ کم شد نہ بساط سبزہ خالی شد
 و گرو شهر از مستی و رسوائی بجنگم
 ز بے مہری یا رانم ازین پیادگاری نیست
 ہر آئینہ نش کہ سنجیدم خواص زہرے بخشید
 بصد کاں مومیائی اے حریفان نہ بیگزد
 فراغ خاطر از سیر و سفر جستم نشد حامل

نظیری مست و بدو دیدش فرصت غنیمت بود
 لب پر شکوہ پیشش رفتم و تیغ و کفن بزم

بیرونے تو پروانہ اشپ بچرا غم
 مطرب بکنایت غزلے دوش ادا کرد
 دور از تو ز خود رفتی گئی میدہم دست
 بونے اگر از مہر و محبت نشنیدم
 اے گلبن طالع چہ نہی روئے بزد
 کو جیب کشا صبح و پیر کن ز سیاہی
 خود را بچناں بخود بی سوخت کہ غم
 از گریہ شدم مست و شد از دست یا غم
 کہ پیش نظر تا شدہ گیرند سرا غم
 گل را گنجے نیست گرفتست و ما غم
 فصلے نگہ داشت مست سر سبز می با غم
 شد روشنی روز ز رفتم بر پیر ز غم

مشغول بعلم و ادبے باش نظیری

تا چند شوی شایستہ لایہ و لا غم

نہ مقامے کہ در اں زاد سفر تازہ کنیم
 سوئے ایں باد یہ ہرگز نوزیدست نسیم
 ہمہ از شعلہ چو پروانہ پر انداختہ ایم
 تشنہ دارند بحر و دم آبی نہ ہند
 کہ بود یار سفر کردہ ما یار آید
 خلق را فتنہ ایں شہر فراموش شدہ
 نہ غبارے کہ ازاں سر مرہ نظر تازہ کنیم
 سینہ بر برق کشائیم و جگر تازہ کنیم
 وز طپیدن نتوانیم کہ پرتازہ کنیم
 خوب خشک بخوناب جگر تازہ کنیم
 جان مشتاق ازاں سینہ و بر تازہ کنیم
 زخم پہناں بنماییم و خبر تازہ کنیم

وقت آں شد کہ مئے از سناغِ خورشید زیم
لے از خندہ شادی چو سحر
شمس دیں اخترِ اعظم بسعادت خواہیم
نوبت سلطنت شمس و قمر تازہ بنیم
بندہ باشیم و ملوکا نہ حکومت رانیم
رویش دیگر و آئین دیگر تازہ کنیم
بتضرع کلبہ فقر ز سر برداریم
بادشاہانہ ہمہ تاج و کمر تازہ کنیم

نقش امید نظیری بجہاں نتواں یافت

یہ کہ ایں تختہ بشویم و ز سر تازہ کنیم

یک گلیم آتا برتبت چوں خم و پچانہ ایم
مختلف در رنگ و بو ایم ارچہ از یکدہ ایم
بہر معبودیم و با شرک خفی ہم پردہ ایم
روح سجودیم و با نفس دنی ہمخانہ ایم
طبع معشوقی و لاف عاشقی از ما خطا ست
طعمہ بازیم اگر شمعیم اگر پروانہ ایم
گنج درویرانہ باید کرد پنهان این عجب
بوالعجب تر اینکہ خود گنجیم و خود ویرانیم
قضا از ما کشاید فتح از ما شود
ہر کجا تقدیر مفتاح ست ما داندانہ ایم
کاشف نیت چو شکل قرعہ و نقطہ ایم
دہ زن باطل چو فال سجدہ صد دانہ ایم
باید و نیک ارچہ یکہ و نیم ہمچوں آئینہ
در صلاح کار و در ہم صد زبان چو شانہ ایم
گر پریشانیم عطر سنبلی آشفتم ایم
آمدیم از علم و در تقریر سرگردان شدیم
ز انکہ چشم دہر و خوابست ما فسانہ ایم

در طریق بردباری گر نظیری عاجزیم

شکر شد در رہ و راستی مردانہ ایم

ساقی پر حمت آمدہ ام تا بیائے خم
یک کاسہ مے بیار و گرسنت لائے خم
باطن ز کسب معرفت ہم نمے شود
تبدیل خلق میکنم از کیمیا ئے خم
از یک پیالہ ام ز خلاف فلک بخور
کز سر بردوں شدم چو مے از تنگنای خم
گر خم شکست محتسبم غم نمے خورم
کافیست یک کرشمہ ساقی بجائے خم
تا هست باغ و میکہ از غم پناہ بہت
یا زیر گل شویم نہان با قفائے خم
چشم غنی شد از کریم پیر مے فروش
طبعم کریم شد ز دم و لکشلے خم

مستی من ز جنس حریفان دور نیست
نوشتمے از قرابہ دیگر و رائے خم
پیمانگی کند فلکم محضر قطرگی
گردوں صلائے عام زند من صلائے خم
در حرص ناں چو مور نظیری چہ ماندہ
طاؤس میشود گس اندر ہوائے خم۔

رویف النون

دیر بیت بروں رفتہ ام از اختیار خویشین
بشمستہ ام اندو گہیں در انتظار خویشین
گر از عیار حال خود در مجلس اطہارے کم
ساز از مقام خود رفتہ مے از عیار خویشین
مشرب مصاحب کند ورنہ تفاوت ہیست
تو مست حسن نہ از خود من و ز حمار خویشین
تار فتم از کوئے مغاں در من غریبی کرد
ہر گز نمے آید مرا یاد و دیار خویشین
توفیق اگر یاری کند ورنہ بد خشک آتش زخم
ز آب و درغ سوز آورم رنگے بکار خویشین
سیلاب مستی سرو ہم تابینج ہستی بر کند
یکبارگی فارغ شوم از خار خار خویشین
گر بر سر صلاح آور دہ ورنہ بپیشانی مرا
چنداں بگریم کز دولت شویم غبار خویشین
آں شب کہ در خوں خفتہ ام انغم شب گسست
نقش خرابی ماندہ ام از یادگار خویشین
یک وز برقع بر فکن انصاف مستاقانہ
کم روز راحت دیدہ ام از روزگار خویشین
خلق جہاں را کردہ امیدوار خویشین

محبشوق و عاشق را بہم نازے نظیری لازمست

دشمن نمے باشد کسے با دوستدار خویشین

عمر اگر باقیست رنجشما کہن خواہد شدن
آں لبان تلخ گو شیریں سخن خواہد شدن
باز خواہد آمدن از نقش یازیمہ خیال
ایں دو چشم بہت گر من بہت شکن خواہد شدن
پایخ گفتار ز شب ماہم استغفار است
کے صنم گو یا بکفر برہمن خواہد شدن
باز عشق حیلہ گر شاہد فریبی میکند
یو سنے ہر گوشہ در چہ بے رس خواہد شدن
منکہ از گم کردہ یار خود نمے یافیم نشان
گر بہ بیت اللہ روم بیت الحزن ہائیں

من کجاؤ عیش و مستی بادہ بن نہر باد
بے تو گر شکر خورم تلخ و ہن خواہد شدن
اسیم اعظم ثبت لعل تست پاکش در ایں
این نگین روزے نصیب اہرمن خواہد شدن

جیب ماتم ویدگاں چاک ست تادامان حشر
شاہد حال نظیری پیرہن خواہد شدن

در چرخ حکمت از مغرور خود روشن مکن
جز بنور عشق راہ معرفت روشن مکن
حکمت از خود جوئی و از دیوانان یونانی نخواہ
از کنار خوشہ چیدناں دانہ در زمین مکن
عشق باز اں را تو ام جسم از قوت دل ست
چون دلت باشد قوی فکر غنائے تن مکن
و لبرے بگریں کہ از قول یار و ہم غوش تست
شاید سر جان نشیں را دست در گردن مکن
آب پاشان بہت در کوئے بر پرویان برود
تا نمائی پائے در گل چشم بر وزن مکن
رو و مصر و چشمہ موسیٰ براہ قدس بہت
وقت پیری ہم بس از آلالیش دامن مکن
اختیار عشق باہرزل و موس شغل خطاست
مرکبے کہ موم سازی نعلش از آہن مکن
اے خوشا خواری و خور سندی کہ فقر و بؤ
کس نگوید گلخنے را جائے در گلخن مکن

آشتی داری بخصماں با نظیری کہیں مکن
دشمن از دوست کردی دوست او دشمن مکن

دلار و دل آں خیم ابر و بگرداں
بدل کر دیم قبلہ رو بگرداں
رخ از ہندوئے نقش سومات ست
مسلمانی رخ از ہندو بگرداں
نہ بنیم غرہ آں رو را تبارک
عنای طرہ بر یک سو بگرداں
بہار حسن عالم بے خزاں نیست
رخ از اصل رخ ایں جاو بگرداں
بہر فصل ایں جہاں طبع پذیرد
ترا ہم رفت فصلے نو بگرداں
زدست انداز زلف از کار رفقم
شکبجہ بر خیم بازو بگرداں
مباد ابر نشان آید خدنگے
کیمنے دیدہ ام آہو بگرداں
بہشتت پارسانی پیشہ کردم
بر سوا شیم در ہر کو بگرداں
زلالت تیرہ گشت از نا روائی
نظیری آب خود زیں جو بگرداں

حرفے بکوئی و مشک گلابے بقتل کن
طرف دابگر دین صوفی کسند کن
خادم بیار مجر و فکیر سپند کن
نیشم ز دل برآر و علاج گزند کن
گواستلم بطینت نا احبند کن
تکفیر او بملت ہفتاد و اند کن
در عین بحر پائے بگر داب بند کن
صراف خویش شو سخن چون چنند کن
نرخش و نام خویش بہت بلند کن
گر گئے کہ در در و نشت ترا گو سپند کن
آزنا کہ داغ مے نہی اول پسند کن

عالی نودہ عشق نظیری مقام تو
معنی بلند آورو دعوے بلند کن

بعد ازین خواہم بترسانہ ایماں خلتن
خویش را چوں سرمہ چشم عزیزاں خلتن
جام جم را در کنار آب حیواں با خلتن
یوسف افگندن بہندان عشق زنداں خلتن
زود پیچو اہرمن ہمہ سلیمیاں با خلتن
ز ورق اندر بحر و مرکب در سیاہاں خلتن
کوہ کاں عشق باہم در دیستان با خلتن
کس ندیدم پردہ باشند ہزاراں با خلتن
دا کہ دن دل پس ایماں بر سر آں با خلتن
باقی ایں منعمان را نیست آساں خلتن

درمان ضعیف دل بلب نوش خند کن
لب پاک از ترشح آب حرام کرد
بوتے عبوس عارف شرم و باغ سوخت
ز ہرم برگ ز حاسد بد گوئے میدود
با ما بدست خصم بخودار چہ خوب بہت
آں کس کہ دین ناکر دو گوید کہ عارفم
تا کہ چو موج آب بہر سوشتافتن
نقدت ہمہ نودے ریا قلب ماندہ ست
دشمن اگر بسفرہ تو میہماں شود
آرایش بروں چہ کنی پشم گو سپند
افخاں کہ سوختی و بمرہم نئے آخری

باسماں نادگان تا کہ دل و جان با خلتن
بر امید یک نگاہ مرحمت مے نمایدم
تشہ چندیں راہ ظلمت کردہ طے حیثیت
شیوہ ما دار و محبت و رنہ کا عقل نیست
کار بر اندازہ ما نیست بس رسوائیست
بر امید التفات خضر نادانی بود
عشق بے تحلیل مے آید بریں محنی گواست
گر دے داری دو عالم را بدائے بگلن
تا مقام شیوگان اعدادت اول زیاد
گر دے کوئے با چو گردی روح حریف ماند

لایف آن بہتر کہ در میدان سربازان زخم
شرط دعوی نیست تنہا گوئے و چونگان باختم
بر قہقارے کہ شرط نیست دوستی نیز بہت
از لب تو بوسہ و از ناگہ سیباں باختم
میسر و مغلوب بودن یک غیرت عالیست
عشق میجو اہد بیا زم یک نتواں باختم
طاہت چل سالہ را در عشق تر سازادہ
در سربازان دہیاید بجسیباں باختم
چہیست میدانی نظیری وقت مرگ فلاں ما

جاں بسا حل بردن و ساماں بطوفاں باختم

بگرہ در دل تو گم از نڈال کردن
تراز ذوق محبت خبر تو اں کردن
اگر بہر من آب و گلت سرشتہ شود
دل و زبان تو شیر و شکر تو اں کردن
قبول سلطنت ہر دو کون چندان نیست
کہ با محبت تو سر بسر تو اں کردن
بہ پند مردم ازیں راہ بر نیسی گم
بجستجوئے تو سر در خطر تو اں کردن
بیان شوق بقدر دوری آید
نہیشود کہ سخن مختصہ تو اں کردن
بنامہ گر صفت اشتیاق بنویسم
ز کاغذ و قلم بال و پر تو اں کردن
رویدہ تا بدلم رفت گرہ طوفاں کرد
گذر عجب کہ ازیں رگہذر تو اں کردن

علاج نیست کہ خصم از درون جاں برخاست

ز کید دشمن بیرون حذر تو اں کردن

نوش میریز و حدیث در گزند خویشین
تلخ ازاں گوی کہ داری پائیں خویشین
بس پریشاں ساختی زلف را ز خویش
گر دلی نگذاشتی فارغ ز بند خویشین
بہج کارم بیش از عشقت بکام من نبود
چون پسندیدی مرا گشتم پسند خویشین
دولت عشق تو ام ہر گز بخاطر نگذرد
سجدہ آرام پیش سجت از جہنم خویشین
با خیالے مونسم کہ فکر خود درو شتم
از عزیزے تا درم سرور کمند خویشین
ہر کہ از مجلس غیر و غو و بیسراں آورد
دفع چشم بد برم دو و سپند خویشین
لام دل زلف میہ مارت نشد شرمندہ ام
از فسوں و دعوت ناسودست خویشین
صلح و جنگ بردم میدان طاقت تنگ سا
عرصہ جو در غور سیمین خویشین

عشق بازی گر چہ میگویم خطا کردن بود
 بزرگرم زین خطا کاری یہ پند تویشیتن
 پیش گفتارت نظیری جان تمہیں میدہ
 نازکن بر حسن ادراک بلبستہ تویشیتن

مردانہ قمار کی کن دستے بدو عالم زن
 ہر دم چو فلک بے اندر پروہ بروں آری
 گر مہر نہی بر دل از شوق بیانی بہ
 بینائی جان خواہی شمشیر بتارک زن
 تو ہر چہ خاموشی کن پیچ پندیشی
 ایمان نہ یقین چیز و از ہر چہ بیشک باشی
 مومن نتوان گفتن عاشق کہ مجاہد نیست
 شادی و غم عاشق تو ام بز میں آئند
 ما جاں ہوائے تو دادیم دریں گلشن
 تا عذر گنہ گوید آں جور بہشتی را
 گر کعبہ ہو سوار و احرام رخت بندد
 شرع آخر سنگین ست یا بند طبیعت را
 جانیست نظیری را بیمار لب و شہمت

یا شربت نافع دہ یا ضربت محکم زن

دل نہ شد زود سنج آزار او کن
 کبوترش درختے گیر و چراغ غم
 گلابے پاشن بر دلق وجودم
 سخن کنو چختگی رنگے ندارد
 کسے کہ روئے آگاہی زندہ نہ
 نگہ سرنگ کم آزار حسن مست
 تغافل گو نہ در کار او کن
 شرر دایمی حرارت یار او کن
 چو گل آغشته بود و تار او کن
 اگر معجز شود انکار او کن
 بجان ست اور سدا یشار او کن
 غضب را شخہ و باز او کن

اس میں حسن داری ساوہ ازہر مثالی نقش بردیوار اوکن
نفس کر تفتگی تاجے ندارد گرا از عسلے بود ز تار اوکن

نظیری رامسوز از داغ حرمان

ترجمہ بردیل افکار اوکن

بے عشق تو شیرازہ اجزائے من شوق تو فہرست سراپائے من
بسملہ گوشتہ ابروئے تست فاتحہ شرح تمنائے من
را بطہ بند بہ بندم ز تست ثبت بغت شدہ اعضائے من
کعبہ کوئے تو بود مرجعہم بر سر سراج بود پائے من
مروک چشم جہانے ز تست روشنی دیدہ بینائے من
از شکرستان تو اجرت خورست طوطی گویائے شکر خائے من
از چین حسن تو بیروں مباد زمزمہ بلبیل گویائے من
ایں قدر از زم کہ پہنچم خسری بیم زیاں نیست ز سودائے من
ایں شرفم بسکہ شتوی مشتری پیچ مدہ قیمت کالائے من
پس از رفیقان رہ افتادہ ام گر نکنی رحم بمن وائے من

جائے نظیری دگر اینجا کجاست

من شدہ نو آمدہ بر جائے من

غم از دل بر کراں نتوان نہادن گرائے بر جہاں نتوان نہادن
مرا سر سے بجاناں زان بہت کہ با جہاں درمیاں نتوان نہادن
ارادت کردہ محرومی مقدر گنہ بر آسماں نتوان نہادن
فوالہ کہ کف معشوق باشد بتلخی از دہاں نتوان نہادن
سرے کافر احم از آستانش بجز از آستان نتوان نہادن
ز بس داغ جنوں شفته مخروم سرم بر پریناں نتوان نہادن
سمند شتر تم تو سن چنان بہت کہ مولیش بر عنان نتوان نہادن

ثبات از عالم وارکان سونست
فضائے چرخ مار بیضیہ خوارست
عزیز خاندام از مکان رفت
توانم چاں با ساں داد لیکن
حناں ہجرش دل و دستم شکستہ
قلم در کش بدیوان نظیری
اساسے آپنناں نتوان نہا دن
دریں کاخ آشتیاں نتوان نہا دن
قدم بر لا مکان نتوان نہا دن
بجسم مردہ جاں نتوان نہا دن
کہ کلکم در بناں نتوان نہا دن
دلبس سہوش نشان نتوان نہا دن

نہ مراست شبن فضیلے بیچار سربلنداں
بخیال نقش و رنگم نہ و دیدہ خواب بردہ
تنگ و اندر میں رہ نہ رسم بگردم و
پہچراغ تیرہ بختناں دیم خستہ میفر و شتم
یہوس پریم سودا من و آہوئے خطائی
دل سوگوار مارا بیت شوخ و شنگ باید
نہ خوش آدمی موافق بمذاق خود پسنداں
خم ابروئے نگار میں چو شبن نگاہ بنداں
کہ بر اسپ چوب تازم پے باد پاسنداں
کہ نہا کسی نیر زم فروغ ارجبنداں
بخطافرو نیاید رعب سر کسنداں
مئے تلخ تر مناسب بمر ارج در منداناں
بکسے نشین نظیری کہ بہ نیش نوش بخشد
چہ منتجع حلاوت رحمدیش بے گزنداں

بیمار بیدردی دلاں درماں نخواہی یافتن
چرخ نیست در گرد آمدہ کاریست در گرد گشتن
فریبے کہ خاصان شہش در آرزوئے یکدمند
باشند سخن سیم و گہر نرد و میر پاک بر
باغیت طبع پر شجر از نظم و ترن شاخ و
از جوئیبار خود نوا بر نو بہار من مزن
شب زنت سودا باد کن نہ بوتیت مجدم
سلطان ظالم را طفر بر شکر مظلوم نیست
وحی اربہ تو نازل شود ایماں نخواہی یافتن
سر رشته کہ گفت گم شدہ آساں نخواہی یافتن
مقت از خطا و ربانتی از زان نخواہی یافتن
کاظم کہ نہ رخسار شکند تا و ال نخواہی یافتن
دہقان طرادش گر کند نقصاں نخواہی یافتن
فردا چو صحرا بشکفہ بستاں نخواہی یافتن
از گرمی بازار من دو کاں نخواہی یافتن
ور ویش اگر ماند بجا سلطان نخواہی یافتن

احسان ساقی بے زبان ظرفِ نظیری بیکراں
دورانِ چپیس گرداں شود ہماں سخا ہی یافتن

سبویار و پُر از آب زندگانی کن
نگفت جم بفریدوں جز اینکه جور مکن
نشاطِ طبع حکیمان علاجِ بیمارست
ز سالِ خور و مکش سرکہ ہست کارِ آموز
شب از قرابہ شنیدم کہ با قبح میگفت
ہی ز خویش شوی پُر ز مہر سازندت
پدر بشکر و مادر بشیر پروردت
سبیل حق شود عالم سبیلِ خود گردان

چونام فرسخِ خود باش در طریقِ سلیم
دگر چون نظمِ نظیری جہاں ستانی کن

منہ بربگ جہاں دل سے دیہاراں ہیں
بنقشہ خستہ و زنگنِ خواب و گل و رکونج
ز پارہ جگرِ خلق خاک آگندست
بجود خانہ رولہا خراب ساختہ اند
رسیدہ اند بر اوج سپہرِ بلب بام
جوان و پیر بمیدان دوا سپہ تاخستہ اند
زمینِ مجوئے ز بہر سکوں کمر و راست
دریں مسافت آزدادہ سخا ہی دید

ز آب دیدہ نظیری گل و فاروید

دراں چمن کہ منم فیض ابر و باراں ہیں

پیشِ نبشیں ساغرے بستانِ طبع آزد کن
وہیں پرستارِ این معنی را بگفتے نشاد کن

خندہ چوں شاگرد زیرک طبع بر استاد کن
وہیں بنائست ست قصر قائمی بنیاد کن
عند لیا گل گریباں میدرد فریاد کن
گل کر آتش میگذارد تنگی گو بر باد کن
قبلہ گم شد محتسب میخانہ را آباد کن
پارسیا یں راجے خود دن مبارک باد کن
آنکہ از حالش نکر دی یاد ہرگز یاد کن

شکرا ین دولت کہ دوراں بر مراد حسن تست
بادوہ در جام نظیری تا خط بغداد کن۔

ہمت استغنا ہے آرد با استقبال من
تا بہ بنید رتبہ عشق بلند اقبال من
صدگرہ در کار رحمت افتد از اہمال من
عشق مے بنید ز زیر چشم از دہال من
خامہ میر قصد ز تحریقین خوں نال من
خوبتر از سالہائے دیگر است اسال من

روزگارم گر چنین یا و نظیری بگذرد

ریشک آید عالمے را بر من احوال من

دامان خم فراخت دورے تمام گڑاں
اور اعزیز کردی مارا غلام گرداں
گر غم گراں رکابست دل تیز گام گرداں
یا مے حلال فرمایا غم حرام گرداں
قربان سر نیزم برگردوام گرداں
بامابشا دمانی یک روز شام گرداں

تختہ تعلیم گروں بین و نقش و ہمیش
این قم زشتست طرح تازہ بر صفحہ کش
ابر ساقی از ہوائے سرو بہستان گریست
عاقبت چوں جائے ما خاکست کا آب بہ
در غمازم دل ز مجھوری بصد جا میرد
چشم مست شب بمعبد ما خبرانی میکند
گر نو سیم شکوہ میترسم کہ شناسی مرا

میدود حاجت براہ خواہش از دہال من
صدر عزت قرب میجوید من دشمن کجاست
عزتے دارم کہ گر پا دیوہ جنت نہسم
شوق در رفتن پاں کو نیم نوازش میکند
سیر معنی تر ز مرزد و ستانم در سخن
گر چہ ناخوشتر نہ ہر روز است وقت وزگار

ساقی صلائے عام ست کا بے بکا گم دل
ماؤ دل اندریں شہر چوں حسن تو غریبم
آزادہ خاطر اں ہا فکرے عنان نگیرد
بے کیمیا ئے مستی تبدیل غم محال ست
ہر چند بے بہا یم کنج شک این سرا یم
بے تو تلخ کامی شبہا برو ز ہر دیم

حکم شراب شاید پنهان مکن نظیری پیغام خاص خود را دستور عام گرواں

چند فارغ از نشاط در دو دریاں زیستن
همچو خون مرده زیر پوست پنهان زیستن
شوق این ناشنای عشق و این نسبتی
تشنه دیدار و انگه در بیابانی زیستن
خوبی از اندازه بیرون میری انصاف نیست
دشمن جان بودن و شیرین تر از جان زیستن
دیدہ پر آشک زبان پر تشکوه مشکل حال نیست
با چنین نازک دلیها سخن بجان زیستن
عیش بخواران مفلس احسب غلو تخم
باید م از خانه همسایه پنهان زیستن
تاسحر و سحر و صحبت تابش گشت و سیر
همچو گل طرّفی بستم از پریشان زیستن
مشت خاشاک نظیری شعله کرد و نشست

باد شمع انجمن را تا بپایان زیستن

صد غم ز غم پیاله ستانند بیا دمن
صد غصه تیغ تیز کند و عناد من
گر دوزخ و برهنم کار بسته تر
در چین ابروئے گره شدک دمن
تسبیح و سجده از گل میخانه میسکنم
خاک مراد بخش برآرد مراد من
پروائے راهب و سر ز تارم از کجاست
باید به بیت درست بود اعتقاد من
بعد وصال رنجه بکارم نمی کند
از بس بعشق گشته قومی اتحاد من
بر آتشم خمار شراب تو آب ریخت
جامے بنوش و دود برآر از نهاد من

چندے بچیلہ رفت نظیری براہ عقل

ہرگز براں رہودہ بنود اعتماد من

بے الطاف و احسان کہ دیرانی چو دیدن
کلم را خود سرشت عشق خود را آفرید از من
عنایتمائے پنهانیش آگویم معاذ اللہ
بخارا و دیگرے پوسف کہ نتوانی خرید از من
خیال اولیالب کرد بیرون دور و تخم را
بصدا شمشیر نتوان کیسہ خود را برید از من
سخن شوریدہ مے آید نمیدانم چه بگویم
ترش مے ہم آں رو را اگر حرف شنید از من
بہارے بر سرم بگذشت و سخن از کلام نشکفت
بہاں خاکم کہ و ایم خار کلفت میدید از من

تقاضا بر تقاضا چوں توانم لب فرو بستن
در مہفت آسمان عشق میخوابد کلید از من
زد دیگر کشتگان فخر در انجمن غلطیدہ تر خواہم
کہ در روز جزا منظم تر نبود شہید از من
بجھشہ کس کس کاے و ہر بارے دیانے
من و اہوئے صحرائی کہ دایم میرید از من

نظیری بس ازین آہ و فغان در غرائش آخر

بمردم تاب کے آزاد دل خواہد رسید از من

چہ خوش ست از دو یکدل سر حرف باز کردن
سخن گذشتہ گفتن گلہ را در از کردن
گئے از نیارہ پنہاں نظرے بہر دیدن
گئے از عتاب ظاہر گئے بنار کردن
اثر عتاب برون ز دل ہم اندک اندک
بید یہہ آفرین بہمانہ ساز کردن
تو اگر بجور سوزی ز جفا کشاں نیاید
بجز از دعا گئے جانت ز سر نیار کردن
پنہاں گرفتہ و جام بیان جان شیریں
کہ تو اں ترا و جاں را ز ہم متیار کردن
ز غماریے ندارم سرو برگ سجدہ بُت
دل و خاطر پریشان نتواں نماز کردن

تو بخویشتن چہ کردی کہ ہما کنی نظیری

بخدا کہ واجب آمد رفتوا حشر از کردن

روایف الوائو

از نصیحت برفزد و روئے تو
از شکر گرد و ترش ابوئے تو
چند گرم خشم و بیباکی شدن
روئے تو و آتش ست از خوئے تو
پامے ما مشک تو آ میختند
رنگ مانگ رفتی و ما بوئے تو
تا کہ پا از خانہ بیروں مے نہم
در بیاباں میرد آہوئے تو
گریم و خاک بہت شویم باشک
جائے خود کم کردہ ام و رکوئے تو
کہ گئے از رشتہ ام سیراب کن
آب خوبی نیست کم در جوئے تو
ستخفہ مرزاں محققہ مرہم فرست
تا دم بکشاید از پہلوئے تو
بہر دفع مرگ حرز جاں کنسم
گر خدگے یا ہم از بانوئے تو

دوستان را پشت بر صحبت مکن

روئے دل دارد نظیری شنو تو

نویز عید گل از نوسانِ باغ شنو
سرم ز حرفِ پراگنده گوئے در شورِ دست
شہید یار بناورد گاہ یار او لے
بر اہل شوق رُفیعین در غمے بندند
درون قطره ز طوفانِ عشق شورے بہت
نہ اصطلاح رہ آگہ شود نہ ہر سیرِ خار
خبر نہ عرصہ کنعان و مصر بیوں پس
قصور عافیت از خود گدشتگان دانند
بشارتِ طرب از گروِ شیشِ ایام شنو
صدائے مغز پریشا نم از دماغ شنو
ہمیں وصیت پروانہ از چرخِ شمع شنو
نوائے بلبل اگر نیست صوتِ ناز شنو
صدائے سیل بر اطرافِ باغ و راع شنو
لطیفہ کہ شوئی از اداس شنو
ہزار یوسف گم گشتہ در سیرِ شمع شنو
زمن مذمت آسائیش و سیرِ شمع شنو

ز غم بسوز نظیری کہ گفتہ بود ترا

ندیم میکدہ نشو لایہ گوئے و لایع شنو

نہیست دوراں انشاءے اطلالِ امان کو
تاجِ عزت با نشست و تختِ فعت بست
ہوم و دشتِ مملکت پر از لشکارِ فریبست
سنگ بارانِ بہت بر مار و شب از حادثات
عالم از دیوانِ مردم روئے دارِ الجمل شد
حسبِ حالِ خوش کس از مجموعہ یارے بخواند
مطربے کردے بگرد آسمانِ احوال کو
سلطنتِ ایک جھانم سے بلند اقبال کو
جرہ شامینے کہ با کبکے زند چنگال کو
ز آشتیاں خواہیم بر پریم اتا بال کو
مہدی از ترسِ ارنمے آید ہر وں بجال کو
حافظ شیراز را دیوانِ نسخِ فال کو

بر خیالِش راہ آمد شد نظیری بستہ شد

گوئے پراز بوالہوس شد غزۃ قتال کو

بدورِ رُبت، نتوان نیز بود دور از تو
مرا کہ شمعِ حسن تو کردہ سرگرداں
فلکدی آئینہ را از نظرِ بے قیدی
حسدِ بخویش بُر و عاشقِ غیور از تو
نہ غیبتِ ہم بحضورِ ست و نے حضور از تو
بجز دل تو ندیدم لے صبور از تو

بتلخی از نظر خمکینت افتادم
 امید بود که شمع مزایین گرومی
 تو گر مرا بکشی و بتحریت آئی-
 و گر بغاصه بر تر بتم نفس را بی
 کرامت بجای داده اند حسین ترا
 بے چو پسته نگر دم بجنده شوران تو
 بر آستان سرایم تافت نوران تو
 میان حلقه ماتم کنند سوران تو
 تیر لحد شودم عرصه نشوران تو
 که سرزند بدل ماتم سروران تو

نظیری انده این خوں فشرده چند خوری

بگیر کس نگرفت ست دل بزور از تو

عیش تنگم کردل افشردن چکنه نواب از تو
 عید ممنون خواهم از خویش چون کیم باب از تو
 هیچکس رخت از طلسم آسمان بیرون نبرد از تو
 عرصه کیخسرو و افراسیابست این بساط از تو
 ظویر شب نده دالال جد و دوتی گزید پشت از تو
 میروان دوست فرصت زود تر در باز کن از تو
 از ورون ساغر میاور و ز برون مطرب خوا از تو
 لطیف خلقتش عیب محتاجاں بپوشد غم مخور از تو
 نعره یاحی مزن برگ صبحی ساراده از تو
 گر امام مسجدش ماموم ببیند در نماز از تو
 چشم سوزن داس که نار آید بپیش و تاب از تو
 خشک سالی آگه گرد آید و نایاب از تو
 کشتی صد چهل سکندر مانده در گرداب از تو
 پس خوں غلطیده بینی رستم و سهراب از تو
 دلبر آمد که گرد دست شیخ و شتاب از تو
 شمع حاجت نیست گیر و خانه را همتاب از تو
 بے دفن گرم گرد صحبت اصحاب از تو
 بوریائے فقر گرد لب سیرنجاب از تو
 آفتاب ست او نما ندید هیچ کس ز خواب از تو
 روی بر اصحاب ایستاد پشت بر محراب از تو

بازدیرک طبع و نازک گوشت لگیرش مساز

باں نظیری نکته مے پرس ره باب از تو

بدست طبع عنان داده در یخ از تو-
 حریف نغمه مستان و صحن بستانی
 ز عیشمائے صبحی بداین عصمت
 بصیدگاه ضعیفاں ز بازو شونے
 بچنگ صد هوس افتاده در یخ از تو
 نه مرو سجه و سجاد و در یخ از تو
 چه داغ شرم که نهاده در یخ از تو
 چه تیر جور که نکشاده در یخ از تو

مگر دلائے لالے دریں سراپستان
 جمال موصلیاں خوئے کوفیاں داری
 بناد کشتہ و بر مرار کشتہ و خویش
 ز نام شرم بیک جرعه میدہی از دست
 فسون و عشوہ اثر زود میکند بدلت
 بجھے کہ پیر و انگی نیر زند ست
 بگفت سوسن آزادہ درین از تو
 نہ در دیار وفا زادہ درین از تو
 تھیتے نفرستادہ درین از تو
 سبک وقار و تک با دہ درین از تو
 ہیچ رام نشوی سادہ درین از تو
 چو شیخ تا سحر استادہ درین از تو

بہر حدیث نظیری عتاب میوزی

بکین اہل دل آمادہ درین از تو

دوش کر ویم دل دودیدہ بیدار گرد
 پاکبازانہ کشیدیم سر از داد و حریف
 علمی شقہ عمامہ از ان زلف نداشت
 چوں بر آیم سر از دائرہ مشکینش -
 آبروئے من اگر برد جمالش چہ عجب
 بندم از صومعہ ز تار کہ در دیر میاں
 مرغ حبوس گر آں سبز بہشتہ بیند
 گر رود برین ازین شورش فسود از دم
 سر نہادیم بہوش میدان اسرار گرد
 سیم و زرباختہ و جبہ و دستار گرد
 دلق و عمامہ فہا دیم بیک تار گرد
 چرخ کر دست دریں دائرہ پر کار گرد
 بروہ از نار میاں آں رخ گلنار گرد
 مصحف و خرقہ نگیسر ندب ز تار گرد
 پرو بال کند چگل و منقار گرد
 کر وہ ام زحمت دریں گوشہ بازار گرد

مے شود ہر نفس از عشق نظیری رنگے

دلق درویش کہ کردہ است بعیار گرد

ہمنفسے بجاں خرم قافلہ تیار کو
 ہا وٹے او بخواب خوش غارت صبر میکند
 فائدہ نمیدہد از روئے تلخ ناصحاں
 منکہ سخن نمیکند شادی بوستان کہ است
 مروت از ان میں کجا گرومی زان یار کو
 گمہ یہ منتب رو مرا شورش کارزار کو
 ایں غم ناگوار را بادہ خوشگوار کو
 منکہ رقم غمے کشتم رونق تو بھار کو
 غمزدہ را طرب گئے جو سر کوئے یار کو

خاوندہ از ہزار سوراہ نشاط سبستہ است

آچوں سگ کہون روفا سر بقدم نہادہم
 پر زنگلم مشا مہا قوت اقتیاد نے
 کس ننمو و جرعه کر جگر م گزک نخو است
 ہست زگوشتہ بے عیش بدامم آرزو

بخت نظیری از ازل حادثہ زائے آمدہ

توشہ عشرتش دہی راحت روزگار کو

از صبح روزگار کشادہ جبین مجو
 چشم ثبات مہر ندیم باسماں
 قاصد پیام یار زما آورد بہا
 آسجا کہ زلف و چہرہ نمودند جادوئے
 تمثال خوبئے دو جہانت نمودہ اند
 در زلف و رخ نظارہ کن خال لب نگر
 عشاق اور نور و ظلمت گذشتہ اند
 تلخ از لبش چو نخل عسل جوش میدند

بانیک و بد بساز نظیری روزگار

گر باغبان گیا دہت یا سمیں مجو

بدل نگا دارم گلہ بے نہایت از تو
 بہزار جان سپاری ز جفا نیامدی باز
 سرو برگ من نداری بکجایار و مہیہ مانم
 تو بخندہ لب بجنباں دل و جان تو مسلم
 ز رقیب اگر تنزل نکنم چہ چارہ دارم
 بہ ازین نمیتوان شد کہ نصیب شد ز اول
 دم مرگ شد نظیری جفا نش آہی کن

بکدام امید و ادبی نکنم شکایت از تو
 شدہ نا امید دیگر دل من بجایت از تو
 دل پر شکایت از غم لب پر حکایت از تو
 تو برحم آشتی کن من و این لایت از تو
 کہ اگر بخون بگردم ز سر حمایت از تو
 گنہ و جنایت از من کرم و عنایت از تو
 کہ ہر روز حشر حریفی نکندہ سرایت از تو

رویف اطهء

از گلستان گل بسازار آمده
 عید مرفان گرفتار آمده
 گر بنی نام بقا نون بر حقم
 زخمه بیگانه بر تار آمده
 بیخته اند این جهان انا چو من
 مرد عشقه بر رخ کار آمده
 یکدم از بیت خانه غافل گشته ام
 صد گره در کار ز نار آمده
 از نفس در باغ خویش دل ترم
 رشته ام در خار دیوار آمده
 انده انده ز ایدم کایسند را
 مایه زنگار زنگار آمده
 مستی مارا چه داند از کجاست
 آنکه از میخانه هشیار آمده
 دوست از مقصود کوته کرده ام
 بر سر انگشتم ز گل خار آمده

از نظیری شکرستان شد جهان
 در نفس طوطی بگفتار آمده

دیوانه ام ز خانه مشوش بر آمده
 طوقا نم از تنور باتش بر آمده
 آس صید عاجوزم که ز تانیر کین من
 تیر و کمال شکسته ز ترکش بر آمده
 سرگرد نبوده کاسه ام ز لای غم تری
 صحبت میر میکرده ام خوش بر آمده
 کعبه تین اختر من نیست نقطه
 زین نقشها که چرخ منقش بر آمده
 باریده برگ گل بساز سنگ طعنم
 در کوچه که طبع جفاکش بر آمده
 باو شکسته خاطر سلطان جرم من
 کز خانه ام خم می بغیش بر آمده

می ترسم این شراب نظیری جنون دهد

دیوانه ز شیشه پری و شش بر آمده

زان نبریں کلاه که بر سر خضاده
 منت بتاج بر سر قیصر خضاده
 بر چهره زلف خال بود خوشها و لیک
 خط بر عذار از همه خوشتر نهاد
 آغوش جانم از برو مویت محطرت
 گل و شکنج زلف معنر نهاد

حُسن تو زیور تو بس ست این قدر چرا
 ترتیب ساز جشن ملوکانه کرده
 مینا بکف ز ساعد سیمین گرفته
 از کبر بر مراد دل کس نبوده
 خط عاشق لبان پر ز انگبین بشت
 آب حیات میچکد از لفظ چوں درت
 برگوش و سینہ ز حمت زیور نماده
 اسباب بزم و رزم برابر نماده
 خنجر به پیش از مئے احمر نماده
 تهمت به بخت و جرم بر اختر نماده
 در راه مورد دام ز شکر نماده
 لب بر زلال خضر و سکندر نماده

اوراق نظم و نثر نظیری بگو بسج

بحرے بکف ز سینہ گوهر نماده

شاد ہے بر سر این کوچہ پدیدار شده
 گل که خندان و تنگفت ست باین مینار
 گر بازی که مقیم هر کوش گودی
 بس کند غارت هند و مسلمان زلفش
 آشیای همه مرغان چین ویراں کرد
 ماه کنعان سفرے کرد که باز دید
 صد حسین لب و شربت گامے بخشید
 هر که اجان دے هست کند رکازش
 هر که زین راه گذشت ست گرفتار شده
 که پیائے دلش از کوچہ ما خار شده
 بس غریبان نگری بیدل بجایار شده
 بدرگوش بهم سجده و نثار شده
 که بشتب ز گسش از عزت بیدار شده
 یوسف است که ایش همه بازار شده
 بر سر کولیش ازین عریده بسیار شده
 زود بینی دو جهان بر سر این کار شده

هجو و مخموری همسایه نظیری سهل ست

بخت آں مست که در میکده هشیار شده

کار بعت بر ملا گذران ز خفا گره
 سیاره و ثوابت این کار خانه
 بنش رویائے ز چو گلت در دهاں کنند
 کسب معافی از نظر عشق کن هست
 فکرے چو تار سحر ز سرتا بپا گره
 دلبا چو کبر با ست نخوف قضا گره
 چون غنچه واکنی گرایں پرو دها گره
 صد نکته را به نیم اشارت ادا گره
 برگوش ز نقاب بود و نغا گره
 کوته مساند دست ہی کین نگار را

از بس کرشمه میکند از پرده آشکارا
گو یا ترم ز بلبل خوش نغمه در بهار
در دیده میشود نظم از سیاگره
تکشايدم ز گردن این آسپاگره
زین چرخ خاکبار که هر صبح روزگار
دامن چو کوکاو زندهش بر قفاگره

طرح بقا مدار توقع که خاک را

بسیار هست در دل ازین مدعاگره

آب رز در نیم آتشین نشده
تیر این لعل در دوا میزست
سیر از د خاک جرمه چسبیده
در نگین خانه خوش نشین شده
مزه نگرفته ز میسکه
بر چنان لب عجب که تا امروز
لحن ابلیس آفرین نشده
از غم در چنان غمین شده
سنبلیت فروش یا سمین شده
قابل جیب دآستین شده
کیست که سلسبیل انحصارت
خاطرش جنت برین شده
از مرده دیده ارغوان زارست
در این باغ خار چسبیده

بے قبول نظر نظیری

رقم سجده بر جبین نشده

سر داده و بند نهانی نهاده
گر در ره وفا قدم برگرفته
دل برده و داغ نشانی نهاده
بر خود هزار کوه گرانی نهاده
یادت بخیر باد که در گریه گرم
مهر که پیش از آن نتوانی نهاده
ارزا کن کرشمه و شوخی که بروم
در طبع نیز شوق جوانی نهاده
از برج لب مفرح یا قوت داده
تخم هزار دل نگرانی نهاده
فارغ غلغله شویم که در آب خاک ما

نہیں نیشویم کہ درہائے دیوے ما ذوق ہزار رود و معانی نہادہ
 ببل خمش نیشوداے غنچہ لبی درخوردائے گل چہ معانی نہادہ
 باکس زمانہ عہد نظیری بسربرد
 دل بروقائے دشمن جانی نہادہ

دل گداشته غم و زخم توں رفته زگر می جگر مہنزا استخوان رفته
 نشاط روز جوانی بسر نہ آید کہ بہچو تیز سجست از خیم کماں رفته
 خبر سیرت آیندگاں چہ پیشوید کہ ماندہ ام بغریبی و کاروان رفته
 روزگار دل شادمان نئے بنیم کہ از ہجوم بلا راحت از جہاں رفته
 کس از تلاطم دریا بروں تھے آید کہ کشتی کہ بہ بینیم بر کلاں رفته
 چہ از تمیز و خرد و مفلس اندایں مردم کہ یوسف چو تو زین شہر را بگاں رفته
 ز بس بصل و جانہائے خلق پیوندست در فتن تو نہ ہر تن ہزار جاں رفته
 ز بیم ہجرتو ہر جا کہ بودہ عقل و دل رکاب دست تو بوسیدہ رعناں رفته

ورنگ چند نظیری خوشا سبکو جے

کہ پیش از انکہ شود بردے گزشتہ

روندگان ملولیم رو بہم کردہ دماغ و سر افسانہائے غم کردہ
 گرفتہ کوہ و بیاباں باشک چوں ہاں دسے چو برق با فروختن علم کردہ
 بطرف ہر چہ چشمہ نمودہ رواں بخاک ہر قدمے دانہ بیم کردہ
 بزوق کنج فراغے کہ شاد و نیشینم ہمہ حوالے آفاق را قدم کردہ
 بسر کلاہ نمردن شستہ بر کیسو تقایب تاج فریدون تخت جم کردہ
 زبان عقل مئے لال کردہ چوں لہ علاج مئے بقہ جہائے و مبدم کردہ
 اگر پیالہ مئے دادہ اندا گر خم زہر زخوان دہر قناعت بہ پیش و کم کردہ
 باشتیاق اجل راہ سپردہ مقام برورد و رواہ عدم کردہ
 ز زیر پردہ دل و لبر نہانی ما کرشمہ بر عرب و ناز بر عجم کردہ

حکایت لب و مرده زنده میسازد
میخ را که با عمارت هم کرده

بوده مستی عشق آسپندان نظیری

که نشت بر صحرای با صدم کرده

از زمانها ز کثرت اختیار بوده	چون گل بزی پرده صدم خار بوده
از نور دیده در نظریا عیاں تری	پنهان نموده و پیدار بوده
فریاد جان همه ز گرفتاری فراق	تو در میان جان گرفتار بوده
خامش که گشته ایم در اندیشه گشته	گویا که بوده ایم بگفتار بوده
هم طره فتنه زاشد و هم غمره عشوه کرد	کز شور حسن بر سر اظهار بوده
در هر نظاره کشف حجب بیشتر شود	تو نور دیده مایه ویدار بوده
قوی تر از خلوت عزلت طلب کند	تو شور شهر و فتنه بازار بوده
دل بر حسیه ده است تو در بوی گشته	غم هر که داده است تو غمخوار بوده
انکار حال ما چه کنی کردیم است	با ما بدید و میسکه مدکار بوده
پریشانی می کنی ز خطا و ثواب ما	چون هر چه کرده ایم خبر دار بوده

جان مست پیشود ز حدیث لب مگر

هم صحبت نظیری خمار بوده

سوی هر کس بنایت نظر انداخته	تأقیامت ز خودش بخیر انداخته
طعم نیست کردی کو سلامت بودم	که بهر سو که بهم پائی سر انداخته
عقل در حلقه ننگ ز بس اندر خم زلف	دل سوزانده بر یکدگر انداخته
فهم در دایره تنگ جان تو گم است	گر چه از حلقه خالش پیر انداخته
دل آشیرین سخنان تو ادا شو ریت	که بگفتن بکے در شکر انداخته
دل پاکست که گشته رویت باشد	خامنا نهما بشکر خنده بر انداخته
شاه در کلبه درویش اقامت نکند	دولت ماست که بر ما گذر انداخته
دیده صدمه جلایم داده سر میسوزم	آتش هم بین که چه در خشک انداخته

بیں چہا گشتہ ام اے شر و ان گن و درت
 کہ چہ پروانہ نام آتش بہ پراند خستہ
 گفتیم این راہ رسیدت بہ پایاں دیدم
 کہ ناول قدم و تراند خستہ
 منکہ تقدیر جنیبت کش تدبیرم بود
 بستہ و ستم و زخم زخراںد خستہ
 باید انا اول شب کرد نظیری شب گیر

بار در مرحلہ منقطع سرانداختہ

گر پائے سرو و امن یارے گرفتہ
 از محنت زمانہ کنارے گرفتہ
 آگہ نہ کہ در چہ نفس سود عمر تست
 از نفس اگر نہ عیالے گرفتہ
 عمرت ہماں مہست کہ با یار بودہ
 بیج ہست اگر جز این شجائے گرفتہ
 ہمیشہ را با کہ باطن خود تیرہ کردہ
 از ہر چہ بر ضمیر غیالے گرفتہ
 شعلہ سہنہ سنگ مردم میخور و
 از خود بریز اگر بر دبارے گرفتہ
 گرد و کشتید زخمت چوں مسج اگر
 وقتے رکاب شیر سوارے گرفتہ
 ہر سو فقیر فاتحہ در کار میکند
 یکبار از دم کہ نشائے گرفتہ
 ناناں مجہنم خویش مشو بیج از امتحاں
 آئینہ ز آئینہ دارے گرفتہ
 بازی ز کبتین فلک خوردہ دم
 نقش حریف کے بقمائے گرفتہ
 چندیں فراموشی ز حلیہ دیا حلیت
 آخر اجازت از پے کارے گرفتہ
 ایجا صدراع اسیر مجبورے خرو
 تو سر و درو نیم خمارے گرفتہ

بواز شمیم زلف نظیری نبروہ

گر بر فراش عیش قرارے گرفتہ

غم بسزادادہ دل بہ نوا کردہ
 از تو پذیرفتہ ایم بہ چہ عطا کردہ
 جز گل و برگ ضنا حاصل تسلیم نیست
 بیج ستم کندہ قطع جفا کردہ
 نوبت شادی نیم بندگی از ما گرفت
 شہرہ بدلیخ تو ایم گر چہ ہا کردہ
 جفت بلا چوں شدیم گرنہ بروز الست
 ماکہ پلے گفتہ ایم قصہ ہلا کردہ
 ہر کہ تو روشن کنی مفت نگر و کسے
 ہم تو بہیچم مخرچوں تو بہا کردہ

عشق تو مستی بخلق بے مے ساغودہ
برو در میخانه ام از چہ گدا کردہ
ہر کہ جمال تو دید دولت جاویدیت
سایہ زلف سببہ پر ہما کردہ
ما ز قصور ادب غرق گنہ گشتہ ایم
تو ز غلوئے حیاستہ خطا کردہ
غائب و حاضر ہما در ہم جا بودہ
پشت بتو کردہ ایم روئے ہما کردہ
گر یہ شب و کیم شمع گئے دل چہرا
مرو ملک یدہ را الحلقب کردہ
قطع مودت غائے یار نظیری مباحث
سایہ گرا ز آفتاب هیچ جدا کردہ

عشق افسر ز سیم باشارت بردہ
باسپاہی دل محمود بخارت بردہ
نہ تو اندلب عیسے بصد اعجاز گرفت
دل کہ آن چشم مہندس بہارت بردہ
خواجہ در کعبہ زندان نظر باز ملاف
کہ گدا قام شدہ اینجا بحقارت بردہ
عشق را فائدہ در کوئے زیانکار است
ہر کہ زمین کئے سفر کردہ خسارت بردہ
عشق در سینہ و طاعت سجزا کردہ بدل
کنج در خانہ و دانگے تجارت بردہ
بسکہ بگریستہ ام و ہجر کم گری نیست
گر یہ ام از نفیس گرم حرارت بردہ
روح مجرب گریبان تو نواغم سوو
کہ زمین دیدہ آلودہ طہارت بردہ
من بیاں هیچ ندارم کہ سخن گفتن تو
از من اندیشہ معنی و عبارت بردہ
کردہ بر من در افسانہ بے سماں باز
قفل خاموشی و مفتاح بصارت بردہ

لے خوشا عاقبت کار نظیری در عشق

دروفا مردہ و جانان بزیارت بردہ

آنی کہ بجاں ناز ترا خورشیدہ
خورشید سجیم از رخ تو نور کشیدہ
گیسو تو بیریہ کمند از دم افحی
مژگان تو نیش از تن زبور کشیدہ
آتش کہ خوشن میکید از زلف بنا گوش
گوئی عرق از عتبر و کا فور کشیدہ
از معنی فہم دہن تنگ تو اوراک
یک نکتہ بیاں کردہ سخن کشیدہ
بے دور تر از شیرہ جال ساختہ صدا
خمار کہ صد شیرہ انگور کشیدہ

کوئے تو کونوں عدہ گئے منتظران ست
مجروم ز دلجوئی آں چشم سیا ہم
بسیار بشانده و عنائے بود آخر
ایوب مگر چارہ رنجوری ما را
آشودہ جزا رگوشہ رویانہ نگرود
انفال کہ بمنزل ساندیم رشتی

دیر یست کہ موسی قدم از طور کشیدہ
مژگان تو برگردنگہ سو کشیدہ
بنیم بصبح ایس شب و چو کشیدہ
داند کہ از یں علت ناسو کشیدہ
دیوانہ کہ آزار ز محمود کشیدہ
بارے کہ دو چندان کرمو کشیدہ

دل خست و فریاد نظیری درون ست
رنج و نفس از دل رنجور کشیدہ

اذخوئے تند و سرکش کس این خوشنود
عاشق منافق میشود و غزوة غمار تو
حسنات نمکمار ریختہ عشقت جگر ناسختہ
تے قہر و جنگ بر ملائے بہر لطف و رخصا
اندیشہ پنهان تو سرمایہ سودائے ماست
تا تو کو تر میشوی من مبتلا ترے شوم
عیش ضعیف تلخ مایا رب نصیب کس مباد
ہم صحبتاں در وجد و ما از نقل بر جامانده ایم
ور افراق حال ما صد کوب مخوم بہت
گرہ وید قسمت در اذل نایابی و گشتگی

صد بار رنجیدی ز ما مارا گنا ہے بود نہ
صد فتنہ انگیزی تے قصہ زیان سود نہ
از بختن سودائے تو حاصل از شک و نہ
آخر عید اعظم چه اتم قبول نہ مردود نہ
صد جاں اگر نقصان شود در راہ تو نابود نہ
تسین ترا دور رہی در و مرا پہرود نہ
در مجلس با چاشنی در حیرت با عود نہ
ما کاہلاں از جنبے از نفس و داؤد نہ
در اجتماع کار ما یک خست مسعود نہ
یک سالک جویندہ را رو جانب مقصود نہ

یا از حبیبی سرخوشاں اصحاب مجلس میکشاں
ہجر نظیری را سبب جز بخت خواب آلود نہ

ور عہد تو یک سرگریباں نہ رسیدہ
محمود پریشان سر زلف ایاز ست
بچوں نشد آرام پذیر اندر رخ لیلی

کش چاک دل از سینہ بدماں نہ رسیدہ
کار یست محبت کہ بسا ماں نہ رسیدہ
در ویست جدائی کہ بدماں نہ رسیدہ

ہر قطرہ از چشم ترم سیل چہا نیست
دیر بستی کہ از نگہت پیراہن پوست
بس کہ ز سن زلف گر نگہ تو بسندیم
مایم و کتاب و چراغی کہ غم و غمش
صد بار ز آغاز با بنجام رساندیم
فریاد کہ طے گشت رہ عمر نظیری

ایں جان الم دیدہ بجاناں ز سیدہ
بجائی اے گل دل را برنگ و بو کردہ
گلے برنگ تو گلچیں پخیدہ از چمنے
ہزار جنس نے آورد در میان خمار
سپاس خلق تو بر جان عاشقان فرضست
لب از عداوت حرفت نمیتوانم بست
چگونہ مردیک شب پرست مابیند
ترا بقول و غزل رام خویش نتوان کرد
تو گل بجیب گر کن کہ عشق چارہ شتاس
نظیری از تیرہ دل خار خار غیبرکن

کہ عشق آب نوری دیدہ را بجو کردہ

نے سنبل تنبا کوئے نہ آتش رخسارہ
منقار ز زبیں بادیات نادانہ زیں انگہر کنی
درخیل تنبا کو نگر صوفی شدہ یار آمدہ
چوں مید مجنوں ہر طرف افگندہ از سطرہ
مردم گیا از چیں مخر تنبا کو آچیں سر
خواہم دہر و جداں قدر جام نے تنبا کویم
دل پوئے خامی مید بد بیلغ آتش پارہ
کے مرغ اس آتش بود ہر مرغ آتش خوارہ
در کوئے خود سر گشتہ در شہر خود آوارہ
چوں دل ساک ہر کجا افگند از بر پارہ
ہم مایہ بے مایہ ہم چارہ بیچارہ
کافتم بطریق ابروئے چوں نرگس نمازہ

اندکمند و دوا کر سنبل و بوجہ است
 بچوں کلیم افتادہ ام اندروم سحرہ
 موسے بقوم خویشتن لوح بدیضاً نمو
 یا حور سمیں ساعدے کرد از مہ نو پارہ
 ہر جہہ کے مستی و ہر ندیم آشاہ
 از جنس آچیں کشتے موزہ قسم ہندی کارہ
 سائر نظیری کم بخش زین خشکے ہر دم بخش
 کت موم از و شد آہنے کت لعل از و شد خارہ

در شہر کو ہنگامہا بہر تماشا کردہ
 تا خلق را غافل کنی صد فتنہ بر پا کردہ
 و سوا سیاق عقل با در قید شمع افکندہ
 سودا بیان عشق را سر گرم سودا کردہ
 روز قیامت ہم عجیب گرام مشتاقان ہی
 تو کز فریب وعدہ دلبہا شکیب کردہ
 زلفے پر از خاص خدم روئے گرفتار شش چشم
 غرض تھل دیدہ آہنگ غوغا کردہ
 در خلوت و عزلت ز تو غائب نمیکرد کہ
 صد عابد مستور را در شہر رسوا کردہ
 نے یار و محرم را گذرنے صبر و راحت انقر
 ترسم کہ در روز جزا گیرند خلق و امننت
 اے عشق کا گمان از تو شد آخر سر انجام بدہ
 آخر دریں دیرانہ دل تنہا چساں جا کردہ
 باد گیاں بارے مکن چورے کہ با ما کردہ
 اے عشق کا گمان از تو شد آخر سر انجام بدہ
 متحرک شتوے دادہ کارے تقاضا کردہ

ہر شوشہ بخوابی بدہ پیش نظیری نہایت

امروز نقدی در نظر گر وعدہ فرودا کردہ

دلے دارم از و دلبہا شکستہ
 دے از ہر صدائے پائشکستہ
 تنے دارم ز طوفان حوادث
 چو کشتی در تہ دریا شکستہ
 زر عنایاں کہ بر آتش نہبدم
 چو عودم سر بسرا اعضا شکستہ
 بر اصلاحم فلک را دسترس نیست
 در ختم شاخ از بالا شکستہ
 کسے زان نشنود ادم بریں بام
 کہ سقف گنبد مینا شکستہ
 اجل از غم نمے ساز و خلاصم
 بگرگم آستین عمدہ شکستہ
 شب دنیا سیاہ از دست و دست
 پر طاؤس قدر پائشکستہ
 چنین ہر مست و خرم کوہ ازان بہت
 کہ شیشہ لالہ بر خارا شکستہ

نہ بس کر شادی امروز ترسم
 جہاں درکار ہر کس دید نقص
 دلم از عشرت فردا شکستہ
 قصورش بر سر دانا شکستہ
 کمان ابروئے ایس زایل رعنا
 بجا دوئے ید بیضا شکستہ
 نہ بس از فتنہ میترسد نظیری
 سپاہی را بیک غوغا شکستہ

دل ہمیں نافحوش آشیانہ منہ
 ناگہاں میزنند طبل رحیل
 چشم بر شفقت زمانہ منہ
 رقت خود جد ہر آستانہ منہ
 پائے بر آستان خانہ منہ
 پاؤہ و چنگ بر کرانہ منہ
 نان و پیہ آہ شبانہ منہ
 بر در خانہ آب و دانہ منہ
 چشم بر جرعہ مخانہ منہ
 بر جہاں قحط جاد و دانہ منہ
 عذر پیدا کن بہانہ منہ
 از پئے مرد کے نشانہ منہ
 پائے در رہ بجز لگانہ منہ
 عشق ہمراہ بر نئے نائید

بانظیری نشین و وعظ شفو
 گوش بر ہر زہ و فسانہ منہ

تو بر سر کو دکان نہادہ
 بس سنگ گراں بہ بیج جانہا
 ما برکت دست جاں نہادہ
 در پلہ ارواں نہادہ
 یک سود نمود زیر زلفت
 در قند تو خندہ رخسہ کردہ
 ما جاں بقصور آں نہادہ
 بس نہ رخ شکر گراں نہادہ
 لب دادہ بمشتی شکر حیش

مایست گرفته ز رخ نازت تو پائے بر آسمان ہساده
 بگرفته دے چو خارہ در بر بس نشت بہر پریاں ہساده
 شب ناستہ بستہ ہوگاں را سنگے بکلید آن ہساده
 شمع کے پے یک نظر بامت زر بر کف پاسباں ہساده
 وز شوق تو جاں و آستینہا رخ خلق بر آستان ہساده
 بس خاک و بیم تو نظیر می
 برداشتنہ بردہاں ہساده

پر وہ بردار وصلائے بے شیخ و شتاب صومعہ داران عارف اشراب ناپ
 آخر اسے ابر کرم پروردہ فیض تو ایم دودان مالشنگاں برخاست مارا آب
 از ادب حرفے رقم آمو زگار مانکر د دفترے او حین خود داری بایکباب
 این دل افکنده رایکبار بردار از میں گرنہ داغ مہر تو باشد برد بر ناب
 ترسم از خوزیری زلفت کہ گیر ددانت خون دہا از تسک بخش میچکہ کم تاب
 خوابش از سر رفت باما ہر کہ ہم نوشت تاب بیداری نداری تن بجائے خواب
 وہ کہ از طوفان عشقت بر قل آ آب برد من نگفتم سر بخیم این ہمہ سیلاب
 از حرارت ہر شمع ضعیف دل فزوں میشود یک صباح از لب خرد شربت عناب
 از تنگای دل بخیم جاں نظیری بندت
 روتے بر محراب داری نشت بر اصحاب
 ترک بالین حریر و بستر سنجاب
 سر بصورت خانہ نام و نسب سیلاب
 مطرب از دستے بر آروجہ و جلاب
 جیہ سالوس و تسبیح ریا بر تاب
 مستحقان از کاتے ان و لعل ناب
 خار و خار از خواص قائم و سنجاب

تاشوی ہم انیس آگاہی طلاق خواب
 نقش ہر پیر پیش آید بچنے دل بشوے
 ساقی از نوشی بگوید زہد و تقوی کن نثار
 یادشہ ز ندبست عارف جائے رندی ہوش
 دژ منداں را علاجے ناں نظر و روزہ کن
 چوں چنین کردی و ش بر کوہ و صحران گذر
 تاشوی ہم انیس آگاہی طلاق خواب
 نقش ہر پیر پیش آید بچنے دل بشوے
 ساقی از نوشی بگوید زہد و تقوی کن نثار
 یادشہ ز ندبست عارف جائے رندی ہوش
 دژ منداں را علاجے ناں نظر و روزہ کن
 چوں چنین کردی و ش بر کوہ و صحران گذر

توسن طبع و ہوا سردا دہ میرانی کجا
از سیہ چشمان ہندی آب ز شہمت نماند
دور از مقصد شدی آخر غنائے تاب
آب ریزاں میشو و دریز و چشمے آب

رہ خطرناکست و منزل و روز بہن ترکیس
روز بیکہ شد نظیری ترک ایں اسباب

کیست ایں از دئے رعنائی بچو لال آمدہ
در صفایوں صبح دم ورتازہ روئے چون ہمار
کردہ در ہر کس نظر بر خویش نازاں آمدہ
صد گلستاں سنبیل و گل و گر میاں آمدہ
چشم قربانیست بر دیدار حیراں آمدہ
من خودم در اشک گرم خویش بہیاں آمدہ
روز گار ما ز سرتا پا پریشاں آمدہ
ہمچو کوہ از چشمہا سیلم بہاں آمدہ
کین دیر نیم بیادش بعد نیماں آمدہ
کار خویشیم از زباں بر خویش تاواں آمدہ
کو چشم بے مزد و منت صنعت بے نرخ و قدر

شکر شد نظیری یار و غربت دوچار

زین سفر نازم کہ شود ست آسجہ نقصاں آمدہ

در بند تو زنجیر گرفتار شکستہ
زین پیش شکر خندہ حلاوت نفوس شد
از بسکہ عنان پیدادان چہرہ نگاہم
صد قافلہ ناز کشودہ بدلم بار
بیرون کنم از تن بسراخن غیرت
نہ جامہ کنم پارہ و نہ سینہ کنم پاک
دل خستہ ز بیچارگی چارہ گرا نم
پیمانہ پیمان تو از پند عزیزاں
پیمان تو جائے عجیبیست نظیری
رنداں شدہ حمد زخمہ و دیوار شکستہ
طویم ز شکر مرغقاں شکستہ
خار مشرہ و دیدہ خونبار شکستہ
سودائے تو از رونق بازار شکستہ
ایں خار کہ در سینہ افکار شکستہ
دیر لیت دل و دستم ازین کار شکستہ
اندوہ طبیبیاں دل بیمار شکستہ
اندک شدہ پیوستہ و بسیار شکستہ
خوش باش کہ عہد از طرف یار شکستہ

نکرت و غم را بجان مروت ناسا و دہ
 ہر کرا جانان کشت ماتم نمیدارد کسے
 دور از ان رمودہ ام کے میکند خاک قبول
 شور و غوغا بیش شد از بند و زنجیر پد
 بر نئے تاب دل اما عشق مے فرما یدم
 عاجز انیم از دیار خود ہنما موش آمدہ
 مابو شاویم مارا خاطر از او دہ
 دوستان شہ نہ خود را مبارک با دہ
 در تنم آتش زن و خاک ستم بر با دہ
 ترک غمخوار می این مجنون ماور ز او دہ
 کز دہ ویران خراج کشور آ با دہ
 عجز ما بشنوئے گوئیم مارا داد دہ

یاد مے آید تطیری زندگی از بہر حسیست
 لا ویدہ بکشا بمردم جانفشان یا دہ

رولیف الیاء

در بیچ مقام نگذارد بدرنگے
 بالاترازیں طور تجلی قد مے چند
 شوق تو زناں ابر کوئے بر آورد
 یوسف صفتاں اد برندان تو آرد
 صد جنگ ایمان ازاں عشوہ فریبے
 لب خیز گئے میکند ابر پیش رہ آید
 زناں لطف و عتاب نکشیدیم کہ ہرگز
 ان بوئے پوئے برد از رنگ برنگے
 دارد از فی گوئے دگر ہر سر سنگے
 بے مجرب کفش نہ شرمے و نہ سنگے
 دستار بچگے و سطرہ بہ چنگے
 صدورع ز قرآن ازاں غمرہ خدنگے
 ابروئے کشادی ز پس کو چہ سنگے
 آلودہ نکردیم لب از شہد و شرنگے

یک رنگ صفت با ہمہ کس زیست تطیری
 نے حیلہ رو باہی و نے نوئے پلنگے

دگر خدا بردا مے دل ہر کجا داری
 وریں دیار بچشم غریب مے آئی
 چہ غم کہ د طلبت دیدہ ام غبار گرفت
 چومیس در آتش صدامتخاں گداختہ ام
 کہ یکے و روز شد آتش بزم پاداری
 نہ آن لی تو دلا رنگ آشنا داری
 اگر توان پئے این دیدہ تو تیا داری
 بجستین تو کہ حسن چو کیمیا داری

نشاط ہر گز رو خوشدلی ہر کوئے
برائے یکتظم در بدر چسپاداری
صغیر نالہ جاں سوز از آشیان من است
بشاخ گل ہم مرغان خوش نوا داری
بصد نیاز نظیری کہین فرصت کن
کہ دام در گذر خانہ ہم اداری

خلوتے خواہم و سودائے سر زلف کسے
دم گرمے کہ چرائے بغور و ذہن سے
از کلم خار بدل میخدا فوس کہ نیست
پر و بالے کہ گریزم بشکاف نفسے
شعلہ از قہر جبال و پر پروانہ نکر و
آپنچہ از لطف کند شہر بیال نگسے
غم و اندیشہ مرا زود در آور و ز پایے
پائے بر جاترا زین مطلقہ عشق کسے
بس تنگ و وصلہ ام دست و دلی می خواہم
کہ بگیم بقفاں دامین فریاد سے
محلے نگذر و از بادید ما ورنہ
ہمہ در وجود سماعیم بیانک جبر سے

لاف سر بازی ما با تو نظیری غلط است

چون تو بچہ چہ ندراریم غبار سے فر سے

نیت با مشاطہ گلین طرازم حاجتے
عشق اگر خواہد بروید بر سقائے جنتے
غنجہ ام گل در گلو دار دہمارم تازہ روست
خندہ کافیت با غم را و صبح رحمت
مشتی گور دکن و دلال گو در پانگن
جنس اگر خوبست خواہد کرد پیدایمیت
کار مارا اینچنین ناسختہ کے خواہد گذشت
عشق اگر مردست با او بہت بویے غیرتے
بر سر کوئے ترقی خود عنایت ہسا کم
گر قدم بر تر نہد از پایہ خود ہمتے
نغمہ سنجیدہ میگویند ایں نالہ نیست
نے نشان در دوا دے خراش رفتے

پر کم از تحفہ مصرش نظیری آستین

گر بیار و بر نقابم باد و دست رختے

درک ہر را ز کجا زان عجبی ادہ کنی
گر نہ آئینہ چو آئینہ او سا دہ کنی
زیب مشاطہ صفائی نہ ہاں ہتر
کہ قناعت ہماں حسن خدا دادہ کنی
چون صبا معنیت طرف چمن نشو شاید
خوردہ حاصل از ان غنچہ نکشادہ کنی

چوں ارادت بکف کنس پر دست عنای
کوش تا ہم ہی مردم آ زادہ کنی
زادے ز صومعه بردار کردی ریخاں
رہن یک کاسہ مے خرقہ و سجادہ
نفع و ضرر ہمہ پر و غیب ست چرا
تکیہ بر مایہ از پیش فرستادہ کنی
اے سوانے کہ تنبیت بقضای تبار
گنجے نیست اگر رحم بر افتادہ کنی
ہمچو شمع ہمہ تن مایہ و یار شود
گر شبے نزد خودم تا سحر ستادہ کنی

سبزہ بر جوئے دمیدست نظیری قنوت

با حریفان سمن بو بقدرح بادہ کنی

وقت آں آمد کہ خرگہ با گل سودی زنی
لعبت چینی گزینی جام فغوری زنی
پہرہ از لعل قبا یان بدخشان کنی
بادہ با فیروزہ خطان نشا پوری زنی
دستہا در گردین چوں لعل میدانی کنی
بوسہا بر ساعد چوں شمع کافوری زنی
ساز و برگ بس آغوش و کنارت دادہ اند
پیش ازین چوں نے غیبایدم زدوئی زنی
عمر شیریں موج بر آبست بایچوں جہا
قرعہ بر نام شراب تلخ انگوری زنی
بلبل و گلن سودہ از ساز و نواز اشتہند
زشت باشد گر تو خواہی لاف مستوئی زنی
بے کلاہ و کفش میقصند مستان زمین
تو بخواہی کہ گل بر سر ز مغوری زنی
بلبلان گرس و پیچی میکنند دست قنوت
بر سر کرسی برائی بانگ منصوئی زنی

بادہ آخر شد صبوحی را نظیری سادہ

در نہ فردا حرف نتوانی ز مخوری زنی

کے میر غنیمت او اند ہرستان بیابی
گر چشمہ حیانش نوش از لبان نشانند
تواندش کشیدن خوش سپہر اگر چه
صد سلسبیل و کوثر ہر سوراں بیابی
چندان ملاحیت او بردیدہ ام نمک بخت
باریکتر ز مورش موئے میاں بیابی
گر ز گس خوش آتش چشم از جہاں بچہ
کہ اشک گرم سوزم در مخ جہاں بیابی
تا نوش خندہ ادا من ز صحبت چید
نہ باغبان بہ بینی نہ بوستان بیابی
از عیش تلخ زہرم در استخوان بیابی

چندیں کتاب مصحف فہرست باب عشق
بار از لعلش تو در پردہ می نماید
عمرے خدا پرستی کردی ز خود رستی
تمثیل عشق و عاشق بحر و غریق بحر است
دیگر ورق خوانی گرد استاں بیابی
خود را نہاں نمائی اور اعیان بیابی
شاید سے پرستی از خود اماں بیابی
تا تو نیاز عشقی از خود نشان بیابی

گر عارفی قطری پیشانی سینو میں
کا سر اروج و کرسی بے ترجمان بیابی

ہوئے بستہ جہم نغمہ ساز ست پنداری
بہ تحریک نسیمِ خاطر آشفتنہ میگرد
نہ بندم میدہر سودے بندہ کارم است بہر
نوشتم تا قدح بر من در سے از غیب کشائند
چنانم بر سر زلف صنم سر شستنہ محکم شد
بنوع طعن مردم را ہدف گشتم کہ دانا نم
فلک اودید ما بر ہم نئے آید شب ان کی ہم
غم خوشخوار نوع در فکائے جانم افتادہ

نظیری بولعجب شیرین دنا زک نکتہ مے آری
ترا شکر بخرم گل بخوار ست پنداری

شد آخر روز بر نانی و میل دل ہاں باقی
وہ بیابکی ورنہی منفعل بودم چہ دانستم
فقیہاں شاہد عادل افریندم صلاح آن است
بالطاف خداوندی امید واقف دارم
نوازش کن کہناں بہائے شیریں تلخ نافع تر
جمال بوستان دیدم بخت و کار من ماند
نظیری! الصوت و سخن چندیں کن خاطر
بلا گردید ضحیف پیری و طغیان مشتاقی
کہ در پیری کشد کارم بسا لوسی و زرقاتی
کہ در باقی کنم من بعد حرف شاہد و ساقی
فراموشم غمگین و بشارت مائے مشتاقی
حیاتِ خضر یا ہم گردہی زہم بتر باقی
بنقشہ درسیکاری و گل در سادہ اورا قی
کہ ماند قصہ را بر جائے نازک استاں باقی

گر بعشق کا کلت بر سینہ سازم سنبلی
کوہست ایام گلشن را یگان نتوان نشست
۱۲ دیدن گل منع اگر باشد نوائے مبلبل
دل کہ آشوبے ندارد چسیت کا رخ بے ہوا
ہر کہ سودائے ندارد چسیت کا س بے ملے
ور نہ از تدبیر نتواں بسبت دریا را پلے
چار قل خواہم تمام شب بعشق قلقلے
تا برو دوشم محط شد بمشکین کا کلے
پہچو شاخ سنبلی پیچیدہ بر شاخ گلے
دیدہ شد بتخانہ کشمیر و چاہ بابلے

فیض از ساقی نظیری جوئے از سامری
خاکپائے جبریت ہست گرد و دلے

گر بروں از برق آن لطف پریشان آئے
از جمال خود اگر دادی بحالم ذرے
قسمت ہر مور مقدار سلیمساں آئے
ہر مسلمان گبر و ہر گبر مسلمان آئے
بال ہر پروانہ رشع شبستان آئے
کو رہانڈے در برش گردوست عریاں آئے
سوئے اجڈ از زمین زان بُوئے ایماں آئے
جان مجوس مرا یوسف بزندان آئے
گر بگلخن در قفس بودے با فغان آئے

نصرت اربوے کریں بے پردہ تر گویم سخن

چوں نظیری ہر دو عالم مست عرفاں آئے

ترا گفتم ز صبح وصل مہر افروز تر باشتی
بسیت چوں گمان میخواستم در کیشم دوزے
نہ کہ دروغ و دواعی دوستان جانسوز تر باشتی
چہ دانستم کہ از تیر قضا دل دوز تر باشتی
تو در علم نظر ہر دم نکات آموز تر باشتی
من از شغل تو سرگرداں شدم در ابجد دانش

مثال یا دریں بستان مستان بہار آمد
 نہ گردونی کہ با علم قرابت کشتگی داری
 کہ چندانی کہ من بد روز تو بہر روز تر باشی
 چرا ہر چند زاری بشنوی کیس تو ز تر باشی
 ز جہشیدار بحسن و ولبری فیروز تر باشی
 تو اضع جو کہ می سازد غرور و سرکشی خوارت
 نظیری تا بہار وصل گل افشان شود باید

ز بستان درے ہجراں نشاط اندوز تر باشی
 گر حسن جمال تو طلبگار نبودے
 گر ز گیس مست تو نکرے بدل آخان
 در خانقہ و بتکدہ ہا بار نبودے
 تا گردن او بودے ہیشیاں نبودے
 در کعبہ حجاب درود پوار نبودے
 گر حسن تو از عشق گرا بنار نبودے
 حسن تو بایں قیمت و مقدار نبودے
 یکدل شدہ محروم ز دیدار نبودے
 ورنہ ہمہ گل بوڈے دیک خار نبودے
 تا ایں ہمہ نیزنگ تو در کار نبودے
 گر جاں یکمندی تو گرفتار نبودے
 دشوار شدے کارم و دشوار نبودے

میرست ازین حلقہ ز تار نظیری

گر معنی تسلیم بز نار نبودے

غیر از تو نگنجد بسرائے کہ تو باشی
 شاہان جہاں روئے نمائے تو ندارند
 خورشید نخواہم کہ در آید بخیالت
 گردیں رودم در سرو کار تو نگر دم
 در عشق حسد نیست مگر بد و مقام
 زام رہا بد بکین گاہ نصیحت
 جز تو ہمہ محو نہ بجائیک کہ تو باشی
 نریخ تو کہ داند بہ بہائیک کہ تو باشی
 تاؤ تہ نہ پرد بہو اشیک کہ تو باشی
 الا بہ پرستار خدا می کہ تو باشی
 آہجاکہ نہ من پاشم و جائیک کہ تو باشی
 وحشی روشے رام نماییک کہ تو باشی

شاید کہ برآرد گل صد برگ نظیری دستان زن ہر شاخ گیسا ئیکہ تو بائی

چند مارا بحداد و افسوں بسند کنی
نگہ بپہرہ بردا من مرگاں دوزی
تا کہ ایں رشتہ شود پارہ و پیوند کنی
خندہ ساختہ برگوشہ لب بسند کنی
بر توحیف ست کہ دل در گر و قند کنی
بر خوری چوں طلب از نخل بر و مند کنی
وزن خود راست ہم زبان خروست کنی
کیں نہ زہر لیسیت کہ تخمیں بشکند کنی
حلم را بر غضب و خشم خداوند کنی
ترک ہم بزمے پر شور و شہریند کنی
بہتر از صحبت ارباب خسرو بگزینی

گنج بے رنج نظیری چہ بود میدانی

بنشین و دل از سوسہ خرسند کنی

ببس در وفا تامل و تافیس میکنی
رنجش طبیعی تو و بیداد خوئے تست
تا میکنی بوعده وفا پیسر میکنی
با خلق صلاح از سر تن ویر میکنی
دل مفت برودہ دعویٰ تو فیر میکنی
در ملک خود تصور و تدبیر میکنی
لبیک مینفرستی و تکبیر میکنی
خوابے نخواست آمدہ تعبیر میکنی
نقشہ کہ نیست باب تو تصویر میکنی
شد یزید وانی و شبگیر میکنی
از زلف او نمیر ہی ار صد ہزار سال

جز یک لمحہ مقام نظیری بچم نمند

بیجا جت ایں خرابہ چہ تمسیر میکنی

چمن تو با نگہ دنیاے خوشخوارست پذیری
دریغا گل کہ شاخ گلشنش درست پذیری

سحر میگفت با پروانه بلبل حال و منے نالید
 بسعت اسپنجان سو فائے بستان میشود آخر
 گل وز گس ز بستان ہر سحر مخمورے خیر نہ
 چنانم میگزد اکنوں تماشاے چمن کردن
 نظرے بندم از گلزار و نقش یارے بلینم
 نذر دوزن کالائے دوعالم نزد سو دایم
 کدائے نغمہ کہ رگہائے جانم بر نمے خیزد
 کہ گل شد زود آخر شعله خاست پنداری
 کہ اطفال چمن را گل ببار است پنداری
 کلید باغبان ز دوست خمار است پنداری
 کہ نکل غنچہ بر گلبن سیر مار است پنداری
 بچشم ہر کہ غیر از یار غیار است پنداری
 سر دارم کہ یوسف آخر یار است پنداری
 ہمیشہ طریقم را زخمہ بر تار است پنداری

نظیری بستم بودم لب کہ عشق افسانہ کو تہ کرد

سخن برداشت برق قصہ بسیار است پنداری

در یغا و رچین فصلے حریفم یار بایستے
 نشد ز ایوان و قصر فراختن جمعیتم حاصل
 بسعی دیدہ شب زندہ دارم کار نکشاید
 چنیں وقتے کہ بر ساقی و ساغر دسترس ام
 نہ بہر آنکہ در پائے ہی و نادون ریزم
 سرم دستار از مخمور یئے ہے بر نمے تابد
 بہر کس مے نشینم نشترے رآستیں دارد
 دل بلبل باین نالیدن آسائیش نہ ییاید
 میان بلبلانم جائے در گلزار بایستے
 رہ آمد شد غم سوئے من یار بایستے
 بچائے دیدہ من سخت من سیدار بایستے
 کنار لاله زار و دامن کہسار بایستے
 مرا چوں غنچہ گل مشت بردینار بایستے
 شرابم در سرو دستار و زنجار بایستے
 چے آسود غم یک یار بے آزار بایستے
 فوائے عشق را منتقار موسیقار بایستے

ہمہ کس لاف و در محلوت نظیری مینواندند

ترا این خود فروشی بر سر باز اور بایستے

بر و ما غم و دیدہ شیدا ئی
 از جگر دو و میر و د ب سرم
 شور عشقم در دیدہ پردہ عقل
 نتوان شہر را بطوفان واد
 خسرو را نما ندہ گنجائی
 شعله ام خشک مفر و سودائی
 سر بر آوردہ ام بہ سوائی
 مے شوم ہیچو سبیل صحرائی

عشوہ کردہ اندور کارم
 گاہ و ستم کشد گہے واناں
 عشق ہمراہ خویش مے آرو
 صد سماعم بدست افشاندن
 ہنچو گل مے گدازم از وقت
 منصب آفتاب مے گیرم
 خاغاں میدہم بیغائی
 کشتے بر تر از تقاضائی
 ساز گاری و دل پذیرائی
 صد نوایم بمجلس آرائی
 چند نازک ولی و رعنائی
 سدہ بوسی و جہم فرسائی
 کشف عیلم از دل نظیری کرد
 نیست نورے چو نور دانا ئی

چو لعبتان خیال اند آدمی و پری
 درست اگر نگری سیمیا و نیزنگ ست
 ثبات عہد بدیدست چند خواہ داشت
 ز عمر خوشتر و شیریں تر یں چکنم
 دریں سراچہ مزاج زمانہ گیر و عقل
 درین ازوے و نور و ز دہر بایست
 بغیر ہستی حق روئے در فنا دارد
 ظفر نبود بکوشیدن خرد ممکن
 چو کو دیک ز دبستان نفور مے ترسم
 جہانیاں بفروغم اگر نہ محتاج بند
 باختیار مشعبد کنند جلوہ گری
 نشاط مجلس ناہید وقت نہ تفری
 گلے کہ در رجم غنچہ کرد پرده دری
 نہ بستہ پیچ خرد و مند دل برہنڈری
 خدا سر مے مقیم ست و کارواں سفری
 ز کو چہائے خزانے و گریہ و جگری
 ز جزو و کل جہاں ہر چہ را کہ بر شمری
 ضرورت از صیف مستی شدیم و بخبری
 شب نجومول ز بانگ موزن سحری
 چو آفتاب چہ افتادہ ام بدر بدری

باعتبار کو اکب مکن نظیری کار
 کہ راہ بنروہ بخود میکنم راہبری

لا بتویائے رہم خوں ز چشم ترجیدی
 حدیث خوش نمکت از مخان صحبت نیست
 من از فراق تو مردم ترا چہ حاصل شد
 جرات از دل بچراں خلیدہ ترجیدی
 کہ در واد دل و آزارم از جگر چیدی
 بغیر ازیں کہ گل شہرت از سفر چیدی

ہمیشہ جلوہ طراز قیاس بے روشی
دلفوہ گوئی ہم صحبتاں دولت نگرفت
عباد گلشنم آزدادہ حال میگذرد
بدست غارت تو آں درخت عریانم
بہیچ سوئخ آسودگی بنی بسیم
بمادو گو نہ نیلوفری فتادہ چو تو
بشد کہ طعمہ زانغے دہی ہمایم را
زگرہ یہ سحری یافتی نظیری فیض ۱۵

گل مراد باقبال چشم تر چیدی

درینج از صیف ندان برون تاخت یکے
ہزار تیغ درین مشہد جزا برخواست
کے بھر کہ عشق کا میاب نشد
بسے بچستن اجزائے کیمیا گشتند
وہیل و حبت حق دیگرست و حق دیگر
دو کون را کہ چہ دادند و ہیچ کنشافت
دست خوردہ این کارخانہ منشوشست
نوائے عشق بساز و صریرہ الحانست

مقررے چو نظیری پاکباز سخاست

کہ بیش و کم ہم آوردہ و او ساخت یکے

یک رہ کم این حجرہ خاکی نگرفت
دیو و ملک از مریدہ ناکئی تو جستند
ترک صنم و دیر مناسکی نگرفت
در شکوہ عنان دل شاکی نگرفت
خط نظر از و سوسہ ناکئی نگرفت
در باشتی از مہرہ بیباکی نگرفت
آخر بہ بری زاول اگر پاکبازی

در مہر دولت میل بشوخی ہوا داشت
راحت چو مئے از نشاء تا کی نگر فتی
چوں گل بنشیہ سیر شوریدہ شود چاک
ہر چند کہ چوں غنچہ ہچا کی نگر فتی
بر چرخ انسودی چو قمر گوشہ لعین
زنار مسیحا بشر کی نگر فتی
مردیم کہ در چشم تو گیریم بیای
چوں زندگی ما بہلا کی نگر فتی
حال تو شد تیرہ معراج نظیری
گر بطن سمک را بسما کی نگر فتی

کسید عشوہ کشادی دقتہ سردادی
ہزار عربدہ را سر بہ بے خبر دادی
روان و روح بخود انسدادہ را جوئیم
زجرہ راندی و تن و قفائے در دادی
بدوری تو دل و صبر مانے ازند
مرادیت رفیقان بے جگہ دادی
بفہم و خاطر ز یک نظر بیست نیست
بکار پر خطر اسباب فخر دادی
چسماں بسر زوہ و دو مضطرب نشوم
کہ رہ چو شعلہ غارم بہ نیشتر دادی
ز تلخی تو کس نم شکوہ تا نداند کس
کہ ز ہر در قدح کرم دی و شکر دادی
مرا کہ درد صبوح و مئے ثبات ساخت
ز تنگی تو کس نم شکوہ تا نداند کس
اگر چہ قیمت پردا نگہی و صلیم نیست
بذرتہ ذرتہ از مہر تست زنارے
ہنوز دعوت حلوائے پوسہ ز دست
چو کوہ ہم ارچہ ز سرتاپا کمر دادی
ہنوز دعوت حلوائے پوسہ ز دست

بایں جمال نظیری کسے حدیث گفت

قمر عقیق و یوسف ز چاہ بردادی

عقل و دایع عصمت کرد از تنک شرابی
عشق نگاہ دارد از مستی و خرابی
دروغے کش مغازا شرم از من ستانے
موی سفید سازم از لائے مخضابی
عمر سبک و ناعلم کے میشود مقیت
و ستم بر عشق آورد جام از گراں رکابی
میخوارگی و مستی زان لائے پیشہ کردم
تار و دہد بیارم در حرف بے حجابی
چوں پیشہ بر سر خیم پہنوشد از حواسم
درازدوائے فکر خور میکند ذبابی

کز پرتو دروغ غم عکس افکند به بیرون
 مورم و لیک دارم قصد شکار عفتا
 هر ذره ز خاکم خیزد بآفتابی
 کنج شک بسته با لم اما کنم عفتابی
 بخشی باین تخافل کارے باین شتابی
 سامان عمر خواهد پیش کسینا پید

قادر شد نظیری بر شاخ وصل و ستم
 کز باغ بخت چینم گلهاے انتحابی

نه گلم کفان رنگے نه گلم پسند پڑے
 بتصور جمالش ز هزار فکر رستم
 سر و برگ خود ندارم ز خیال سو و مومے
 دل جمع من پریشا نشود بهیچ سوعے
 که بطبع دیو مردم نشده فرشته خوعے
 ز بهم آسپنجان زیدم که نمیشود ز فوعے
 که نفس ز بهم گسست و نگسست کوعے
 نه شکارئی غریبیم که جهیم بهای و پوعے
 اگر م ز لولیت عصیاں ندر بند شست و شوعے
 که ز صوب جان مردی بدر آوریم گوعے
 مگر آنکه روز محشر نکند جستجوے
 دل پر پزار حسرت با مید باز گوعے
 تو که بر کنار جوئی نشکسته سبوعے
 سگ خانزاد عشقم بجفا نمیگریم
 نکند قبول آتش پس مرگ اگر بسوزند
 شده عرصه از بنو ناص صفت پڑے نه بنیم
 حسنایت دیں پریشان بهم سیئات دانند
 سخن اردو دست با شد بر م به دل دنیا
 چه عجب ز دیده من که بخون دل نگارست

ز غلوعے افراط بهم ز حجاب بر نیاید

ز صد آرزو نظیری رسم ار با آرزوے

از کم سخنی و سر بر زیری
 گشتیم ز بندگی خداوند
 دادیم به خارها سیری
 سلطان شد ایاز از اسیری
 مرغای چون نشاط مایه بینند
 نا هید اگر بما نشینند
 بهرام نمیکند دلیری
 پیوسته کند صبا بشیری
 مار که غذاے جان شیمست

مشکین نفس از خیال یاریم
 گرد رخ گل کند عبیری
 بُردیم با خرت ز دُنیا
 دل گر سنگی و چشم سیری
 هر دیده و خوانده شد فراموش
 الا تو ندیده در خمی سیری
 چون شلیخ خزان فتاده بودم
 شد شوق تو ام عصائ سیری
 هستی ز وجود تو عدم است
 عزا است بهیچم از پذیر سیری

بیکار نظیری خودم خواں

تا شمره شوم به بے نظیری

آدم گرم و رخ زرد از که داری
 سرت گرم دم بدل در داز که داری
 ز فکر کیست بر خاطر ملالت
 رُخ آئینه در گرد از که داری
 کدامی جلوه ترسانیده چشمست
 غم جاں بهم ناورد از که داری
 چه پُرسی ما جرات بزم و محفل
 امید یاد آورد از که داری
 چه فکر از بزم رزمت کرده فایغ
 دل جمع و تن فر از که داری
 به بهمت عشق نتوان بست بر بخت
 خدا را اگر یه سرد از که داری
 حریفان کم زنند و پاکباز ند
 دغا در بر دین زرد از که داری
 نمیسازی بستاری خبر ده
 که تکبیر جو از داز که داری

نداری بخت برگردون نظیری

فغان آسماں گرد از که داری

کجائی گنج پنهانی کجائی
 بمعموری بویرانی کجائی
 نه در ظاهر نه در باطن معتد
 انیس جان ز ندانی کجائی
 تو نا پیدا و هر چیز است پیدا
 فروغ چشم نورانی کجائی
 نمی گنجی در الفاظ و عبارات
 تو اے معنی و جدانی کجائی
 راتو هر خانه پر وجد و سماع است
 همه جانی و در جانی کجائی
 غنیمت ناسے عالم را بدل است
 تو اے بمخیل و بے ثانی کجائی

دلا حیراں تری ہر دم ندائے
خداوندِ حرم در خانہ رماست
بہ پندِ عقل کردم توبہ از عشق
ولم شد تنگ تر از جمیع اسباب
کہ بچوں چشم قربانی کجائی
تمنائے بیابانی کجائی
خطا کردم پشیمانی کجائی
غلط کردم پریشانی کجائی
کجائی اے فراوانی کجائی

نہ در کفرے نہ در آئین اسلام

نظیری ہیچ میدانی کجائی

ازین مجلس میخیز و دے کا حیا کند گوشے
گراں شد حسن شمع از بدلیہ سخاں بجوایم
اگرے در خروشن آید دم مطرب بچوش آید
طنین بال مو را بچہ داؤد یاد آورد
مراد شرح غم بر دے ہم افتاد و آل خود را
کسے ذوق از مقامات ہزاراں اتواند کرد
ضمیر پر گہوارم تیرین ابر نیسانی
زلیخائے بیاید تا حدیث عشق و سودا را
در بیت الحزن یعقوب بند دگر بشیر آید
دین مجلس کہ کس نام و سلام کس نمیگیرد

نظیری کیست مسکینے باہل فقر ہم صحبت

نہ پیش جم ہر دے نہ ہر دارا کند گوشے

جہاں بطرہ عنبر شاں بیارائی
بخش ولایت خاور ستاں کنی تشخیر
ہمہ سیج دماں گوش ہر کلام تو اندہ
ہزار جان زلیخا دود با استقبال
بعقد سلسلہ صد و دماں بیارائی
بخال کشور ہندو ستاں بیارائی
کہ نظم و نثر بحسن بیان بیارائی
بحسن یوسفی ارکارواں بیارائی

بنقش چہہ ام از آستان بیارائی
 کہ مهرگان چنم ارخزاں بیارائی
 اگریشاخ گلش آستیاں بیارائی
 کنوں تو ناز و ستم را دکان بیارائی
 بلبل و گوہر ہم را استخوال بیارائی
 مزارم از بگل دارغواں بیارائی
 سخن رسید نظیری آسماں و قست

کہ گوش حلقہ کر و بیاں بیارائی
 ز خود بگریز تا کافرنباشی
 چو کشتی گر گر گراں لنگر نباشی
 اگر در قید بال و پر نباشی
 کہ از ہموں خود کستہ نباشی
 کہ فردا تشنہ کوثر نباشی
 دے بے دود چوں بچم نباشی
 کند روت اگر لاغر نباشی
 چو زر گس صاحب افسر نباشی
 میان ہنگناں سرور نباشی
 اگر چوں نقطہ ز اول سر نباشی
 سخن و بینی بجز بستگر نباشی
 بظلمت افکند طوفان جہلمت
 ز خیل طائران قدس گردی
 نہ انسان زادہ فضل طلب کن
 چنان میراب سازا مرو زجاں را
 اگر خواہی گذارندت دریں بزم
 ہمہ کس صید فریب خواہ از عشق
 اگر پائے ریا حین سرنداری
 چو ساغر پیشہ گر بخشش نگیری
 نگر وی زین خط پر کا سر بند

نظیری دل بسیمیں غنچہ بند
 کہ در قید مد و اختہ نباشی

گماں برم کہ رگ جام از بدن بکشی
 کہ غارتش کنی و سنبیل و سمن بکشی
 ز صبح ظالم قطع تیغ زن بکشی
 سحر کہ سنبلم از جیب پیر من بکشی
 شود کنار و برم بے تو باغ عریانی
 شہم ہمزدہ یارب تو انتقام مرا

تو داد من محمد ازین صنم شکن بکشی
بنو بهار اگر بادۀ کهن بکشی
که سر اگر بکشم بیخم از چمن بکشی
که مست حرف خودم سازی سخن بکشی
که صندلم بجبین پیش برهن بکشی
عجب نباشد اگر سر زخویشتن بکشی
چو طفل خاطرش از خویش و از وطن بکشی

مقید لب شیریں مکن نظیر می دل

که خسرو ارشومی اندوه کو کهن بکشی -

درین میدان پر نیزنگ جیرانست و انائی
ز راه عقل و آگاہی مشغول میکند بازی
بعد آوارۀ سمرغ وقاف افکنده در عالم
خواص طبع جاد و سیمیا فی چنبد بنموده
اگر نوعی که هست از رخ حقیقت پرده دارد
جز او نیزنگ بینی نیست تا چون و چرا گوید
همه زوچون خرد و انا و او بر تر ز دانشها
ز نشان حسن تو نتوان نشان گفتن معا و الله
کسی را نیست حد اقتناع از امر و نهی تو
بمستوری نشد کارم بر سوائی علم گشتم

بذکریت جان و دلکلب نظیری و عجب نبود

کز انسون حدیث تو کند افعی میجائی

ز نیزنگ نطقش مضمون نیائی
نیائی پذیرائی نازک ز چشمش
در آئی ز لب سحر بیرونی نیائی
که پیش رده صدر شبخون نیائی

بترخانی عشق فرماں برآور
 شوی محرم بزم رنداں بشرطے
 بیونان حکمت چنیدے طلب کن
 بگوئی چناں وردش جاتواں کرد
 نہ در گریہ صاحب دست میتواں گفت
 بکوش و ازیں حلقہ جانے برون
 کہ در تحت احکام گردوں نیائی
 کہ ناخوش بہ بینی و محزون نیائی
 خدا داں بعلم فدا طوں نیائی
 کہ بیرون بصد لجر و افسوں نیائی
 کہ دست و گریبان بچھوں نیائی
 کہ در زیر ایں طاس و اڑوں نیائی

مزن پوسہ بر آستانش نظیری

بہالہ گراؤ و رکنوں نیائی

دیر بیت ز گوشہ نقابے
 از زلف کجش بقصد انگشت
 وانکہ بہ نشان بوسہ کردن
 ہر دم بگللاب پاش مژگاں
 از دیدہ تر براں بنا گوش
 از زو بہ نشان صد شلیماں
 انگشت نمائے شہر از سے
 مطعون وارد میان خلقم
 دل ہر گلہ کہ تغافلش داشت
 رازے کہ بصد دہاں ننگبد
 داریم امید فتح بابے
 فو قست گرفتن حسابے
 از صفحہ رویش انتخابے
 بر حبیب فشا ندش گلابے
 غلطاں دیدن دیر خوش آبے
 تابے کندن ز لعل نابے
 ہر دم ہنوارش خطا بے
 ہر روز بشہرت عتا بے
 سرشد بہ ندادن جوابے
 گردید بیاں باضطرابے

بادوست گراست و خواہی

از خویش نظیر می اختیارے

نوشی بصد جہاں را یکاں قوت و این کیستی
 آدم بشوق و در جہاں رضوان بشوق در جہاں
 از نسل خوابانی قمر و زتیم حورانی بشر
 کامی بصد حسرت نہاں آہم جان کیستی
 تو مرغ عشقا آئینیاں و ربوستان کیستی
 روشن کنند فرست نظر از دود ما کیستی

اے از ہدایت آیتے برماں یزواں بختے
 با خود غرور و سرکشی با ما جفا و ناخوشی
 بسیار ناز و کم ننگہ کو تہ قبسا و کج کلمہ
 بر قلب پا افشردہ رخسار خروپے کردہ
 قہر از صفا بر جوش تر فاش از خفا و نوش تر

میر یزداد کلک بتاں نوشت نظیری دریاں
 دست و دماں آلودہ گستاخ خوان کیستی

بہ تسبیح و مصلّا کردہ ام میخانہ آرائی
 زبان و گوش محو لذت است اصحاب خلوت با
 بدست فکر از ہم میکشایم تاب کیسوی
 مگر یار مسافر گشتہ دمن باز مے آید
 بطامات غزل ذوق آشنائی دل نیکو و
 جمال عیش دنیا تیز تر از جلوه برق ست
 مشوشان و از بہار دہر کایں زال فریبندہ
 گہے گل ریز دم در بر کہے سنگم ز ندیر
 بلا شد و رک حسن خال خطا ہو شمنان را
 دلم از ہر شگاف سینہ آشوبے و گردار

نظیری اطللس اکسوش بخشہ قدر عاقل را
 بزیب فضل و دانش خوش بود فرزانہ آرائی

چہ باید مرد را طبع بلند و مشرب نابے
 سکندر در عمارت آماجواں باخت طاقت
 یہ از نظارہ چتر جم ست و طوق افریں
 بصد ناخن زدن بر رشتہ و عود و جگر ازو
 نگاریں چہرہ مجموعہ خوبی ز ہر بابے
 خوشا و رویشی و خلوت لب نان و دیم بے
 نظر بازی بسو خانگی و ریش مہتابے
 گزیدن از سر انگشت غضابے کرد عتابے

بکام پہنچو طوطی شکر از کنج دہن گردن
 شب امن و حضور قلب ذوق وصل و شمع تر
 چو کبکان درسی بر بال ہم انداختن تابے
 مدار کشتی نکریم بگوش و امن افتادہ
 کہ میترسم منظوفان ذقن افتد بگردا بے
 نہ بینیم چارہ نال شکست و ناو چشمہ نوشین
 بجز در با ختن مانسند ماہی جاں بقلبے

حدیث صفحہ رخسار یار و طاق ابر و چند
 نظیری خیز و اورادے گزین و کنج محرابے

تمام شد

حکیم بنامات فارسی دارمہ مشمول امتحان

مشی قیمت ۳۰

مکتوبہ ہند مولانا حالی کی مشہور و معروف

نظم قیمت ۲۰

چپ کی خواہ ۲۰

مسیحی حال ۱۸

خلاصہ شعر انجم حصہ سوم قیمت ۱۲

چند نام ۱۰

پنج ۲۰

لمعات ابو حشرت اوج گیسوی

کلام قیمت ۲۰

پیشین کمپوزیشن از پرور دیر علم الدین صاحب

ایم فارسی ترجمہ اور مضمون نویسی

کے لئے بہت مفید ہے قیمت ۱۰

ترجمہ و تشریح رباعیات ابوسعید ابوالخیر

از مولوی عباد احمد صاحب اختر مولوی سید

اولاد حسین صاحب شاداب بلگرامی قیمت ۱۲

مطالب الطالب بھی دیوان غالب اردو

کی جدید ترین و بہترین شرح از مولانا سہا

الفاروق از مولانا شبلی نعمانی قیمت ۱۰

در حد اول ۱۰

المامون قیمت ۱۰

عقدا لانی شرح اخلاق جلالی از مولوی

محمد الدین صاحب مختار پرور دیر علم الدین صاحب

کالج لاہور قیمت ۱۰

سیر گذشت الفاظ از مولوی احمد الدین صاحب

فی ۱۰ الفاظ کی کتاب ان کی لغت نامی

منتر و فائز اور مطالعہ الفاظ پر فقہان و محققان

قیمت فی جلد دو روپے ۱۰

دیوان میر و پرو مشمول امتحان از مرزا

اردو قیمت ۱۰

ظہیر الاخلاق حصہ اول اخلاق جلالی

قیمت ۱۲

مضامین فارسی ۲۰ مختلف مضامین

دیوان فارسی انیس سے اکثر وہ مضامین ہیں

جو امتحان مشی حاصل ہونے کے ہیں طلباء

کے لئے از بس مفید ہے قیمت ۱۰

قصائد ذوق قیمت ۱۰

مشہور شیخ مبارک علی ناچر کتب اندون بولاری وائرہ - لاہور

LYTTON LIBRARY, ALIGARH.

erru
ru

DATE SLIP

1915/5/1

This book may be kept

FOURTEEN DAYS

A fine of **one anna** will be charged for
each day the book is kept over time.

--	--	--	--

